

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DİL-KÜLTÜR İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KÜRESEL BİR DİL OLARAK İNGİLİZCE:
İNGİLİZCE ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

ABDULKADİR ŞEN

YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İNGİLİZ DİLİ EĞİTİMİ PROGRAMI

YRD. DOÇ. DR. MUAZZEZ YAVUZ KIRIK

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL-2014

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ ADI

**DİL-KÜLTÜR İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KÜRESEL BİR DİL OLARAK İNGİLİZCE:
İNGİLİZCE ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

ABDULKADİR ŞEN

ANABİLİM DALI/ PROGRAMI

**YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
İNGİLİZ DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

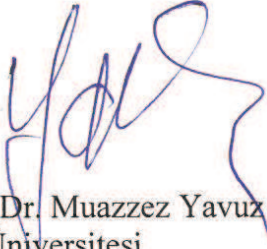
TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR MUAZZEZ YAVUZ KIRIK

İSTANBUL 2014

2501101392 Öğrenci numaralı Abdulkadir Şen tarafından hazırlanan bu çalışma 16./07/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yabancı Dil Eğitimi Anabilim Dalı İngiliz Dili Eğitimi programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

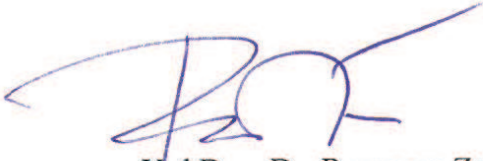
Tez Jürisi

Yrd Doç. Dr. Muazzez Yavuz Kırık (Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

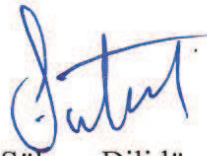
Yrd Doç. Dr. Dilek İnal
İstanbul Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Yrd Doç. Dr. Ramazan Zengin
İstanbul Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Yrd Doç. Dr. Yasemin Oral
İstanbul Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Yrd Doç. Dr. Şükran Dilidüzgün
İstanbul Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

İngilizcenin küreselleşme ile beraber tüm dünyada en fazla tercih edilen iletişim dili olması konunun dil ve kültür bağlamında incelendiği çalışmaların da artmasını sağlamıştır. Bu çalışmada İngilizcenin küresel bir dil olma süreci tarihsel bir perspektifle incelenecek, konunun yabancı dil-kimlik-kültür gibi kavramlarla ilişkisi irdelenerek öğretmen adaylarının sürecin kültür üzerindeki etkilerine İngilizce materyallerinde hedef dil kültürü ile diğer kültür değerlerinin yansıtılış biçimine ve sonuçlarına yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırmanın; İngilizce öğretim sürecinde kültürün taşıdığı role ve bunun dili öğretenler açısından algılanış biçimine yönelik farklı bakış açılarını Yabancı Dil eğitmenlerinin faydasına sunulmak üzere bir arada toplaması amaçlanmaktadır.

Yabancı dil öğretiminin kültür ve kimlik ile ilişkisi ve insanların yaşam biçimleri üzerinde meydana getirdiği etkiler dilbiliminin temel tartışma konularından birisidir. Dillerin inanç, ideoloji, kültür gibi öğelerden olabildiğince uzaklaştırılıp teknik anlamda nötr bir iletişim aracı olarak kullanılıp kullanılmayacağına yönelik farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler arasında 1950’li yıllarda yoğun olarak tartışılan Sapir-Whorf teorisinde yeni bir dilin yeni bir düşünce biçimi olduğu savunulmaktadır. Yeni bir dilin tamamen yeni bir dünya görüşü olduğu iddiasını savunan bu kuram günümüzde yoğun olarak eleştirilmektedir. Deutscher (2010) bir dili konuşanların o dile göre düşündüğü tezinin sadece bir iddia ile kabul edilemeyeceğini, bunu iddia etmek için somut argümanların kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Sapir-Whorf teorisinde dilin bir hücre ya da düşünce hapisanesi olarak değerlendirilmesini eleştiren Deutscher (2010, s. 109)“X dilini konuşanların Y dilinde anlatılanları anlamayacakları bir X dil hapisanesinde oldukları tezi kabul edilemez” sözleriyle bu görüşe karşı çıkmaktadır. Ancak yazar yine de bir dili konuşanların öteki dildeki her şeyi anlamayacakları ve konuştukları dilin etkisi altında oldukları gerçeğini reddetmemektedir. Teori, dili öğrenen kişinin geçmiş yaşantılarını, çevresini ve dünya görüşünü şekillendiren diğer etkenlerin önemini yeterince dikkate almadığı yönünde eleştirilmekle beraber, öğrenilen bir yabancı dilin insanların düşüncelerini bariz bir şekilde etkilediği görüşü de alanda kabul görmektedir. Küreselleşen dünyada toplumlar ve siyasi organlar arasındaki ticari, siyasi, askeri ve sosyal

ilişkilerin daha hızlı gerçekleşmesini sağlayacak bir uluslararası iletişim diline olan ihtiyaç bu iletişim dilinin taşıdığı değerler konusundaki tartışmalarla beraber ele alınmaktadır. Dilbilimciler birbirinden farklı amaçlarla herhangi bir kültüre pozitif ya da negatif ayrımcılık yapmayan uluslararası bir yabancı dil üretme yönünde araştırmalar yapmışlardır. Her kültüre/topluma eşit temsiliyet sağlama hedefi de bu amaçlar arasında sayılabilir. Sonuçta Esperanto, (1879) Spelin (1888) Ido (1907) ve Inrterlingua (1951) gibi yapay diller doğmuştur. Yapay dillerle hedeflenen uluslararası bir iletişim dili yaratma özlemi küreselleşmenin etkisiyle bir ihtiyaç ve gerçeklik haline gelmiş ve İngilizce küresel bir dil olarak modern dönemin en önemli iletişim dili olmuştur. Küreselleşme ve bu sürecin en etkin araçlarından ve sonuçlarından biri olarak değerlendirilen İngilizcenin tüm halklar arasında yaygınlaşmasının toplumların İngilizce aracılığıyla kültür ve inançlarını daha iyi ifade etmesi sonucunu doğurduğu, bunun çok kültürlülüğü beslediği ve dünya vatandaşlığı olarak tanımlanan ortak bir kimliğin yaratılmasına katkıda bulunduğu iddiaları da bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de incelenecektir (Appraduai, 2001; Tomlinson, 2002; Hamel, 2005; Steger, 2004).

Küresel bir dil olarak İngilizcenin yaygınlaşmasının farklı kültürlerin kendilerini daha rahat ifade edip temsil ettikleri ortak bir zemin yaratarak kültürel heterojenleşmeye katkı sunabileceği gibi kültürel asimilasyon, ötekileştirme, indirgemecilik gibi süreçlerle ana dil konuşurlarına ait değerleri yaygınlaştırıp bir tek tipleşmeye de yol açabileceği de alanda tartışılmaktadır (Latouche, 1996; Stead, 2008; Ritzer, 1993; Barber, 1995). Aynı şekilde İngilizcenin kendisinin ve küreselleşme ile beraber yaygınlaştırdığı kültür ve teknoloji ürünlerinin yerel şartlara adapte edilip dönüşerek glokalleşmeye de neden olacağı tartışılmaktadır (Kumaravadivelu, 2007; Crystal, 2003; Giddens, 2000; Robertson, 1992). Glokalleşme ile heterojenleşmenin genelde aynı anlamlarda kullanıldığı da bu araştırma sırasında araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. İngilizce Öğretmen adaylarının dilin kültürler üzerindeki etkileri hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma 4 temel bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Problem Durumu, çalışmanın hipotezleri, sayılılar, sınırlılıklar ve çalışmanın önemi ele alınmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümü Küresel bir dil olarak İngilizcenin kültür üzerine etkileri konusunda yapılan araştırmalar ve kavramsal çerçeveyi beraber ele almaktadır. Bu bölüm kendi

içerisinde 2 ayrı bölüme ayrılmıştır. Birinci alt bölümde dil, kimlik, kültür kavramları ve İngilizce özelinde yabancı dil eğitiminin insanların kimlik ve kültürleri üzerindeki etkisine yönelik tartışmalar geleneksel, modern ve post modern yaklaşımlar sırayla sunularak ve ortaya konmuş teorilere yer verilerek ele alınmıştır. Küreselleşmenin tarihsel süreci ve etkileri bağlamında ele alındığı ikinci alt bölümde, küresel bir dil olarak İngilizce ve öğretimi, İngilizceyi küreselleştiren etmenler ve İngilizcenin küreselleşmesinin etki ve sonuçları incelenmiştir. Bu bölümde araştırmanın temel konularından olan kültürel küreselleşme, homojenleşme, heterojenleşme ve yerelleşme konuları ve post modern yaklaşımlar ele alınarak İngilizce Mülkiyet durumu ve İngilizce Öğretimi ve Kültür konuları irdelenecektir. Üçüncü bölümde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama yöntemleri belirtilerek verilerin çözümlenmesi yapılacaktır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde İngilizce Öğretmen adayları ile yapılacak anketten elde edilen ve öğretmen adaylarının görüşlerini içeren (SPSS) verileri ve bu verilerin tezde tartışılan konularla ilişkileri incelenecektir.

Bu çalışma süresi boyunca değerli zamanlarını ayırarak son derece eleştirel tutumuyla öz eleştiriler yapmamı sağlayan ve çalışmaya büyük katkı sunan Yrd. Doç. Dr Yasemin Oral hocama, ders döneminde de tez döneminde de bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Dilek İnal hocama, çalışma süresince bana destek olan Yrd. Doç. Dr. Ramazan Zengin hocama ve tez boyunca sabır ve özveriyle bana destek verip bilimsel araştırmalarım konusunda rehberlik eden değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Muazzez Yavuz Kırık hocama teşekkürü bir borç bilirim.

Abdulkadir Şen

ÖZET

Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Küresel Bir Dil Olarak İngilizce: İngilizce Öğretmen Adaylarının Görüşleri Üzerine Bir Araştırma

Dil, siyasal sınırlar, kültür, din, ideoloji ve etnik kökenler; ülkeleri, halkları ve daha küçük insan topluluklarını kaynaştırıp birleştiren ya da birbirinden çeşitli şekillerde ayıran temel öğelere dönüşebilirler. Bireylerin kendilerini tanımlama ve kimliklerini yapılandırma süreçleri bu çok çeşitli dinamiklerin etkisi ile gerçekleşmekte, bu süreçte dil ve kültürün büyük etkisi bulunmaktadır. Küreselleşme ile tüm dünyada başlayan dönüşüm ulusal sınırları büyük oranda aşındırmış ve insanlar arasındaki karşılıklı iletişim ve etkileşim medeniyet, din, kültür, ulus-devletler ve dil gibi bariyerleri aşarak oldukça yaygınlaşmıştır. Bu değişim kültürel çoğulculuk ve kültürlerarası kaynaşmayı geliştirdiği için hoşnutlukla karşılanmaktadır. Küreselleşmenin farklı kültürlerin ve düşüncelerin kendisini daha iyi ifade edebileceği bir zemin bulduğu bir heterojenleşmeye (Farklılaşma) mi yoksa ekonomik, askeri ve siyasi açıdan güçlü ülkelerin kendi değerlerini yaygınlaştırdığı bir tek tipleşmeye (Türdeşlik) mineden olduğu/olacağı tartışma konusudur. Bu tartışmalarda İngilizcenin rolü de önemli yer tutmaktadır. Bu tartışmalar kimi ülkeleri İngilizcenin ana dil konuşuru ülkeler tarafından hazırlanan ders materyalleri ve eğitim yöntemleri yerine kendi özgün materyal ve yöntemlerini üretmeye yönelmektedir. Genelde yabancı dilin özelde ise İngilizcenin kültür üzerindeki etkisinin dil öğretiminin önemli bir tartışma konusu olması ve öğretim politikaları düzenlenirken İngilizcenin gerek eğitim sürecinde gerekse de materyal ve içerik boyutunda meydana getireceği değişim ve dönüşümün ne yönde olacağına yönelik tartışmaların önemi dolayısıyla bu yönde bir çalışma tercih edilmiştir. Bu çalışmanın amacı İngilizcenin küresel bir dil olmasını sağlayan temel nedenleri tarihi bir izlenceyle incelemek ve öğretmen adaylarının bu sürecin kültür ile ilişkisine ve kültüre etkilerine yönelik görüşlerini tespit edip tartışmaktır. Bu çalışma, dil, kültür ve kimlik, tek tipleşme ve heterojenleşme ile ilgili ana araştırma konularının bir parçasıdır. Bu araştırma İngilizce öğretmenlerinin İngiliz Eğitimi sırasında kültürün rolünü ve bunun öğrenciler üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik çabalarına bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Dil, Küreselleşme, İngilizce öğretimi, Tek tipleşme, Kültürelçoğulculuk

ABSTRACT

English as a Global Language in the Context of Language-Culture Relationship: a Study on the opinions of English Teacher Candidates

Language, political borders, culture, religion, ideology and ethnical roots can be fundamental elements which integrate and/or divide the states, nations and smaller communities. The self-definition and identity formation processes of communities and individuals occur with these multidimensional dynamics and the language and culture have a critical role in these processes. The change with the spread of globalization abraded the national borders seriously as the interaction and communication between individuals has gone beyond barriers such as civilization, religion, culture, nation states and languages and became enormously extensive. This change is regarded as a positive process since it supplies multiculturalism and intercultural interaction. Today the emergence of English as a Global Language is regarded as an advantage since it functions as an international communication tool. However there are also some concerns about the global language and its influence. It's an important discussion whether globalization will revolve in to a kind of heterogenisation process in which different cultures and ideas will find a place to represent their selves better or will it revolve to a process in which economical, militarily and political dominant countries will spread their own values. The role of English has an central place during these discussions. These discussions leads some countries to adapt their own authentic language materials and methods instead of using the ones imported from native English speaking countries.

The purpose of this study is to explore the fundamental reasons that made English a Global Language (EGL) in a historical perspective and to find and discuss the learners' ideas about the relation between this process and culture. The study is part of the main research issues such as language, culture and identity, homogenization and heterogenisation. The study aims to contribute on English teachers struggle to understand the critical role of culture on ELT, the possible challenges and their implications on learners.

Key Words: Culture, Language, Globalisation, ELT, Homogenization, Cultural pluralism

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırma Hipotezleri	2
1.3. Önem.....	3
1.4.Sayıtlılar	4
1.5.Sınırlılıklar.....	4
1.6.Tanımlar	5
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE/ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1.Dil, Kültür ve Kimlik	6
2.1.1.Dil Nedir?	6
2.1.2.Dil-İktidar ve İdeoloji	7
2.1.3.Dil ve Bourdieu'nun Sermaye Türleri	12
2.2. Dil ve Kültür İlişkisi	18
2.2.1.Özcü, Neo-özcü ve Özcü Olmayan Yaklaşımlar	22
2.3.Dil ve Kimlik İlişkisi.....	23
2.3.1.Geleneksel/Modern ve Post Modern Yaklaşımlar	27
2.3.2.Dil-Düşünce İlişkisi ve Ulus Devlet Kimliği	30
2.4.Dil ve Kültür İlişkisi Çerçevesinde Küreselleşme ve Küresel Bir Dil Olarak İngilizce	37
2.4.1.İngilizceyi Küreselleştiren Etmenler	42
2.4.1.1.Sömürgecilik	42
2.4.1.2.Küreselleşme	44
2.4.1.3.Diğer Etmenler	46
2.4.1.4.İngilizcenin Geleceğine Dair Tahminler.....	50
2.5.Kültürel Küreselleşme ve İngilizcenin Küreselleşmesinin Etki ve Sonuçları.....	54

2.5.1.Homojenleşme	56
2.5.2.Heterojenleşme	73
2.5.3.Post- Modern Yaklaşımlar (Glokalleşme-Çift Yönlü Diyalektik)	82
2.6.İngilizcenin Mülkiyet Durumu ve Kültür	86
2.6.1.Lingua Franka Olarak İngilizce, Dünya İngilizceleri ve Kültür	88
2.6.2.İngilizce Öğretimi ve Kültür	93
2.6.2.1.Hedef Kültürün Aktarımı	94
2.6.2.2.Kültürlerarası İletişim ve Kültürel Çoğulculuk	97
2.6.2.3.Özcü olmayan Kültürel Yaklaşımlar	102
2.6.2.4.Eleştirel Yaklaşımlar	104
2.7.İlgili Araştırmalar	107
BÖLÜM III: YÖNTEM	110
3.1.Araştırmanın Modeli	110
3.2.Evren ve Örneklem	110
3.3.Veri Toplama Araçları	111
3.4.Verilerin Çözümlemesi	112
BÖLÜM IV: BULGULAR	116
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	151
KAYNAKÇA	154
EK	161
ÖZGEÇMİŞ	169

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2-1: Philipson'un iddiası.....	10
Tablo 2-2: Galtung'un iktidar şemasının İngilizceye uyarlanması.....	10
Tablo 2-3: Block'un (Ceviz Kabuğu Sınıflaması) Bireysel/Kolektif Kimlik Türleri .	29
Tablo 2-4: Sosyal Bilimleri disiplinlerinin küreselleşmeye bakışı(aktaran Block, 2006, s. 17).....	39
Tablo 2-5: Appadurai'nin Akım Kanalları.....	60
Tablo 2-6: Homojenleşme.....	72
Tablo 2-7: Heterojenleşme.....	81
Tablo 2-8: Kachru'ya göre İngilizcenin olumlu ve olumsuz sonuçları.....	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4-1:1 Numaralı yargının görsel sunumu	130
Grafik 4-2: 4. Numaralı yargının görsel sonuçları:	131
Grafik 4-3: 13 Numaralı yargının görsel sonuçları:	132
Grafik 4-4:11. Yargının görsel sonuçları:	133
Grafik 4-5:14 Numaralı yargının görsel sunumu	133
Grafik 4-6:8 Numaralı yargının görsel sunumu	134
Grafik 4-7:10 Numaralı yargının görsel sunumu	135
Grafik 4-8:12 Numaralı yargının görsel sunumu	136
Grafik 4-9: 13 Numaralı yargının görsel sunumu	137
Grafik 4-10: 15 Numaralı yargının görsel sunumu	137
Grafik 4-11:16 Numaralı yargının görsel sunumu	138
Grafik 4-12:17 Numaralı yargının görsel sunumu	138
Grafik 4-13:3 Numaralı yargının görsel sunumu	139
Grafik 4-14:2 Numaralı yargının görsel sunumu	140
Grafik 4-15:20 Numaralı yargının görsel sunumu	141
Grafik 4-16:26 Numaralı yargının görsel sunumu	141
Grafik 4-17:27 Numaralı yargının görsel sunumu	142
Grafik 4-18:28 Numaralı yargının görsel sunumu	142
Grafik 4-19: 30 Numaralı yargının görsel sunumu	143
Grafik 4-20:33 Numaralı yargının görsel sunumu	143
Grafik 4-21:35 Numaralı yargının görsel sunumu	144
Grafik 4-22:40 Numaralı yargının görsel sunumu	144
Grafik 4-23:41 Numaralı yargının görsel sunumu	145
Grafik 4-24:44 Numaralı yargının görsel sunumu	145
Grafik 4-25:49 Numaralı yargının görsel sunumu	146
Grafik 4-26:51 Numaralı yargının görsel sunumu	146
Grafik 4-27:31 Numaralı yargının görsel sunumu	147
Grafik 4-28:34 Numaralı yargının görsel sunumu	147
Grafik 4-29:33 Numaralı yargının görsel sunumu	148
Grafik 4-30:31 Numaralı yargının görsel sunumu	149
Grafik 4-31:38 Numaralı yargının görsel sunumu	149
Grafik 4-32:50 Numaralı yargının görsel sunumu	150

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2-1	31
Şekil 2-2	40
Şekil 2-3	41
Şekil 2-4	42
Şekil 2-5	51
Şekil 2-6	52
Şekil 2-7	52
Şekil 2-8	53
Şekil 2-9	59
Şekil 2-10	65

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Cumhuriyet sonrası yönünü Batı'ya çeviren modern Türkiye'de Uluslararası toplum ile daha yoğun ilişki ve işbirliğine sahip olma hedefi doğrultusunda İngilizce başta olmak üzere Yabancı Dil Eğitimine büyük önem verilmiştir(Demirel, 2003; aktaran Işık, 2008, s. 3). Türkiye'de İngilizce öğretiminde kullanılan materyallerin çoğunlukla ana dil konuşuru ülkelerden ithal edildiği, öğretim yöntemlerinin ise yine genellikle bu ülkeler tarafından belirlendiği alanda tartışılmaktadır (Özdemir, 2006).Son yıllarda devlet okullarında kitapların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp ücretsiz dağıtılması ve bakanlığın kendi kitaplarını hazırlatmasıyla Bu durum görece değişse de çoğu özel okul ve dil kursu için hala geçerlidir. Türkiyede öğrenilen dilin toplum, kimlik ve kültür üzerindeki etkileri üzerine (Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan incelemeleri de içeren "İlgili araştırmalar" bölümünde görüleceği gibi) İngilizce öğrenme başarısını artırmanın yöntemleri ile ilgili yapılan yöntembilim araştırma ve tartışmalarına oranla çok fazla akademik çalışma yapılmadığı görülmektedir. Dil eğitimi politikalarını belirleyen Milli Eğitim Bakanlığı'nın İngilizce Öğretimi ile ilgili hazırladığı yönerge ve strateji belgelerinin; dil- kültür ilişkisi, hazırlanan materyaller ve öğretim yöntemlerinin nasıl bir kültür sunumu yaptığı, kültür üzerindeki etkilerive eğitim materyallerinin kültürel çeşitliliği yansıtıp yansıtmadığı konularına yeterince odaklanılmadığı görülmektedir. (MEB Dil Eğitimi Yönetmeliği.) Bu nedenle İngilizceye nötr bir pedagojik bakış ile belirlenen dil politikaları ve bunun sonucunda uygulamaya konulan Yabancı Dil Eğitimi süreçlerinin kültürel açıdan ne gibi sonuçlar doğuracağı, yerel dillere, yaşam biçimlerine ve inançlaranasıl etkisinin olacağı tartışma konusudur.

Bu çalışmanın amacı dil-kültür, kimlik ilişkisi bağlamında İngilizcenin kültür üzerindeki etkilerine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemektir

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Öğretmen adayları kimlik, kültür ve dil kavramları konusunda ne düşünüyor?
2. Öğretmen adayları bu kavramların birbirleriyle ilişkisi konusunda ne düşünüyor?
3. İngilizce öğretmen adaylarının küresel bir dil olarak İngilizcenin kültürlere homojenleşme, heterojenleşme ve glokalleşme bağlamında etkileri ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.2.Araştırma Hipotezleri

1. Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok özcü bakış açısı ile yaklaşmaktadır.
2. Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok geleneksel bakış açısı ile yaklaşmaktadır.
3. Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının yerel kültürleri tek tipleştirceği görüşündedirler.
4. Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının kültürel türdeşliğe (heterojenleşme) neden olacağı görüşündedirler.
5. Öğrencilerin cinsiyetine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
6. Öğrencilerin yaşlarına göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
7. Öğrencilerin doğum yerlerine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
8. Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

9. Öğrencilerin okudukları üniversiteye göre İngilizcenin genel olarak kültürlerle ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir
10. Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumuna göre İngilizcenin genel olarak kültürlerle ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
11. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine göre İngilizcenin genel olarak kültürlerle ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
12. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülkeye göre İngilizcenin genel olarak kültürlerle ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

1.3. Önem

Çalışma, İngilizce öğretimi sırasında kültürün taşıdığı role, yabancı dil-kimlik ve kültür arasındaki ilişkiye, İngilizcenin yaygınlaşma sürecine ve küresel bir dil olarak İngilizcenin kültürler üzerindeki etkilerine yönelik literatür tartışmalarını ele almakta ve bu tartışma konularında İngilizce öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın önemine yönelik sağlama ve çalışma sürecinde alandaki uzmanların sözü geçen konuların önemine yaptıkları vurgu referanslar verilerek ortaya konulmuştur.

Uluslararası iletişimin en önemli aracı sayılan İngilizcenin yaygınlaştırılmasına ülkemizde bir devlet politikası olarak odaklanıldığı ve ülkelerin kendi değerlerini koruyarak küresel arenada temsil edilme konusunda yöntemler aradığı günümüzde çalışmanın İngilizce öğretmenleri, dil materyalleri hazırlayan araştırmacılar ve program geliştirme uzmanlarının çalışmalarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.4.Sayıtlar

Ankete katılan öğrencilerin sorulara samimi cevaplar verdiği, kimlik bilgilerinin istenmemesinin cevapların güvenilirliğini artırdığı ve anketin evreni temsil ettiği var sayılmaktadır.

1.5.Sınırlılıklar

Çalışma Türkiye'nin en kalabalık şehri olan İstanbul'da 3 önemli Üniversitede İngiliz Dili Eğitimi bölümü öğrencileri üzerinde yapılan araştırma ile sınırlandırılmıştır. İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde yapılan araştırma bu şehirdeki İngilizce öğretmen adaylarının fikirlerini belirlemeyi amaçlamıştır. İstanbul'da İngiliz Dili Eğitimi Bölümü bulunan Devlet Üniversitelerinden Yıldız Teknik Üniversitesi anket uygulama konusundaki taleplerimize cevap vermemiştir. Araştırmanın pilot çalışması Eskişehir Anadolu Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi bölümündeki öğrencilere yapılmış, anketin ortalama süresi belirlenmiş, sorularda katılımcılar tarafından fark edilen anlam kapalılıkları tespit edilip anket yeniden düzenlenmiştir. Çalışmanın iki temel sınırlılığı bulunmaktadır. Birincisi katılımcılara kendi fikirlerini ve yorumlarını daha rahat ifade edecekleri açık uçlu soruların araştırmanın değerlendirilmesi sürecinde oluşacak zorluklar nedeniyle sorulmaması ve likert türü sorulardan oluşabilecek anket uygulanmasıdır. Anket yönteminde katılımcıların gözlemlenmesi mümkün değildir. Araştırmanın ikinci sınırlılığı ise örneklemden katılımcıların İstanbul'daki Üniversiteler ile sınırlı olmasıdır. Örneklemin evrenin daha geniş bir bölümünü kapsadığı araştırmalar yapılması daha genellebilir sonuçların bulunmasını sağlayacaktır. Çalışma dil, kültür, ulus devlet, medeniyet, kimlik, küreselleşme gibi sosyoloji ve siyaset bilimi alanlarının da araştırma konularıyla ilişkili olması bakımından disiplinler arası bir araştırma konusudur. Ancak bu olgulara ilgili disiplinlerin temel kaynaklarına başvurulmakla beraber dilbilim düzleminde incelemeler yapılmıştır.

1.6.Tanımlar

Kültür: Genel bir entelektüel ruhsal ve estetik gelişim aşaması, bir toplumun, bir dönemin, bir grubun ya da bütün insanlığın özel yaşam biçimi ve entelektüel, özellikle de sanatsal aktivite ve çalışmalarıdır.(Williams (1992, s. 20)

Kozmopolitlik: Bireylerin ulusal kültürleri ve kader birliği ettikleri toplumların kültürleri ile alternatif yaşam biçimlerinin arasını bulup kaynaştırma kabiliyetidir. (Akt. Block, 2006, s.51)

Glokalleşme: Kavram“küresel düşün yerel davran”sloganı ve Japonca küresel yerelleşme anlamında “dochakuka” ile açıklanmaktadır. İngilizcesi “Glocalizm” olan kavra bu düşünceye göre küreselleşmenin yerel değerleri ve dinamikleri etkilediği gibi yerel olanın da küreseli değiştirdiği tezini ifade eder. Buna diyalektik ilişki de denir.

Heterojenleşme: Kültürün çeşitli gelişmeler ve etkiler nedeniyle kendi içerisinde zenginleşmesi ve farklılıkları daha çok barındırması, türdeşleşmesi.

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE/ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Dil, Kültür ve Kimlik

2.1.1.Dil Nedir?

Dil insanoğlunun en temel iletişim aracıdır. Bu iletişim aracı değişik coğrafi bölgelerde çeşitli yapısal farklılıklara uğrasa da işlevi değişmemektedir. Farklı dillerin insanoğlunun aynı ihtiyacına, iletişim gereksinimine cevap veriyor olması dilbilimde bütün dillerin işlevsel açıdan aynı olması ve birbirinden üstün sayılamayacakları görüşünü doğurmuştur. Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından hazırlanan sözlüğe göre “dil” “düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı” olarak açıklanmaktadır. Bir diğer tanıma göre dil “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü). Edward Sapir (1949, s. 2) dilin insanı diğer canlılardan ayırt edici temel bir öge olduğunu ve dünyada konuştuğu bir dili olmayan hiçbir toplumun var olmadığını belirtmektedir. Ona göre dil öncelikle “düşünce ve duyguların kendisiyle ifade edilebileceği fonetik semboller sistemidir.”¹

İletişimin yanında diller bir toplumun tarihini, kültürünü ve birikimlerini de taşıyan, depolayan ve ifade eden araçlar konumundadır. İnsanlar kendilerini ırkları, kültürleri, dinleri ve dilleri gibi ayırt edici özellikleriyle ile tanımlarlar. Diller bu yönüyle aynı zamanda kimlikleri şekillendiren araçların da en önemlilerinden sayılır.

"Dil, bir milletin tarihinde meydana gelen maddi ve manevi değerlerin anlatım aracıdır. Bir millet kültür bakımından ileri gitmişse, yüksek bir seviyeye erişmişse dil de bu seviyeye uygun gelişme kaydeder. Çünkü bütün kültür faaliyetlerinin temelinde dil vardır, toplumun kültür değerleri dil yoluyla bireylere aktarılır. (Özkan, 2009, ss. 15-16)

Fairclough'a (1998,s. 131) göre dil ile toplum arasındaki ilişki her birinin diğerini etkilediği diyalektik bir ilişkidir. Crystal'ın (2003, s. 7) da vurguladığı gibi diller onları konuşan milletlerden bağımsız değerlendirilemezler. *“Bir dil onu anadil olarak konuşan bireylerin zihinlerinde, ağızlarında ve kulaklarında sürekli dolaşır, onlar uluslararası anlamda başarılı olurlarsa dil de başarılı olur, onlar zayıflarsa*

¹ Not: Bu tez çalışmasında İngilizce kaynaklardan yapılan alıntılar araştırmacı tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

dilleri de zayıflar” Bu, dillerin hem güçlenmeleri hem de kültürlere etkileri açısından böyledir.

Diller yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere toplumların çeşitli alanlarda gösterdikleri gelişim ve değişimlerin kendileriyle gözlenebileceği, aktarılabilirliği ve kayıt altına alınabileceği temel öğelerdir. *“Dil bir milletin tarihi repertuarı ve kimliğidir. Folklor, destanlar, şarkılar, ritüeller, atasözleri ve diğer birçok pratik dünyaya bakışımıza özgün bir perspektif ve edebiyat manzumesi sağlar.”* (Crystal, 2003,s. 37).

2.1.2.Dil-İktidar ve İdeoloji

İnsanların kullandıkları dilin, soru sorma ve dili kullanım tarzlarının sosyal statülerine dair ayrıntılı bilgiler sunduğu görüşü dilbilimin tartışma konularındandır. Dil ile iktidar ve ideoloji arasında yakın bir ilişki olduğu iddiası Anlam Bilim (Semantics), Söz-Eylem Kuramı(Speech Act Theory) ve Biçem Bilim (Stylistics) alanlarının da ilgi alanına girmektedir. Dil kimi zaman güç dengelerinin yansıtıldığı bir alan olurken kimi zaman bir kültürün ya da bireyin aşağılanması, ötekileştirilmesi ya da basmakalıplaştırılması için bir araca dönüşebilir. Dil-iktidar ilişkisine işaret etmek için Eskenazi uzmanı Profesör Max Weinreich *“Dil kara ordusu ve donanması olan bir diyalektir”* demektedir (aktaran Christensen, 2009,s. 208). Diyalektler oluşur, çünkü bu diyalektler onlara sahip olan toplumlara kimlik kazandırır (Crystal, 2003, s. 161).Dil- iktidar ve ideoloji ilişkisine yönelik çalışmalar yapan Pennycook (1998) iktidarın yaşamın her alanında etkili olduğuna işaret ederek dil ve söylemin de iktidar bağlamında değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir (aktaran Harvey, 2003, ss. 246-259). Norton (2006) kimliğin dil ile ötekini şekillendirdiğini ve şekillendirildiğini belirtmektedir.

Dil öğretiminde iktidar ve ideolojinin konumu yaygın söylem ile de yakından ilişkilidir. Kullanılan kelimeler, deyimler ve normal gibi görünen metinler bazen kullanıcının bile fark edemediği bir takım ideolojik mesajlar barındırabilir. Wallace (2004, s. 46) hiçbir metnin ideolojiden bağımsız olmadığını düşünmekte ve her türlü eğitim metninin de ideolojik öğeler barındırabileceğini savunmaktadır. Gee (1999, s.

2) söylem analizi ile ilgili kaleme aldığı kitabının giriş bölümünde bu konuda şunları aktarmaktadır:

Her konuştuğumuzda ya da yazdığımızda dünyanın neye benzediğine dair bir perspektifi tercih ederiz. Bu, bizim ne normal ne değil, ne kabul edilebilir ne değil, ne doğru ne değil, ne gerçek ne değil, ne muhtemel ne değil, meseleler nasıl ve nasıl olmalı, bizim gibi ya da onlar gibi insanlar ne yaparlar gibi sonu gelmeyen bir liste halinde duruş sergilememizi de beraberinde getirmektedir. Bu toplumsal iyunin nasıl dağıtılması ve düzenlenmesi konusunda bizim inanç, istek ve davranışımızla alakalıdır.

Holliday ve Ark. (2004, s. 42) çeşitli metinler üzerinde söylem analizleri yapmakta ve aslında kültürlerarası iletişim becerisini güçlendirmek amacıyla yazılmış metinler ve masum görünen konuşmaların bile içerisinde ciddi oranda ötekileştirme, indirgeme, tek tipleştirme, aşağılama öğeleri taşıyabileceğini belirtmektedir. Bu örneklerden biri aşağıdaki gibidir.

Hint sanatı mı İngiliz sanatı mı?

Hindistan'da sanat hakkında bir televizyon programı yapılmaktadır. Programa katılanlar arasında iki Hindistanlı kadın var, biri yazar diğeri ise bir film yapımcısı olan iki İngiliz Asyalı kadın, biri akademisyen diğeri de sunucu olan iki beyaz İngiliz. Tartışmanın gündem maddesi Hint sanatının İngiliz Asyalılar tarafından üretilen sanat ile değişikliğe uğradığı konusudur. İki İngiliz Asyalı kadın itiraz ediyorlar ve sanatlarının tam anlamıyla Hint sanatı olmadığını, büyüyen çok kültürlü Britanya sanatına katkı sunduğunda ısrar ediyorlar. Ancak tartışma programındaki hâkim havaya çok da etkide bulunamıyorlar.

Yukarıdaki metni analiz eden Holliday ve Ark. (2004, s. 42) burada İngilizler için beyaz ve aslında Hint etnik kökene sahip olmasına rağmen diğeri iki kadın için öncelikle Britanyalı ifadesinin kullanımını yaygın dışlayıcı söylemin normalleşmesi olarak değerlendirmektedir. Bu programın pek çok insan için problemlilik olarak değerlendirilmeyeceğini de belirten Holliday, Hint kadınlar tarafından üretilen müziğin neden diğeri İngiliz asıllı konuşmacılar tarafından İngiliz müziği olarak kabul görmediğini irdelemektedir. Ona göre Hindistan'da doğdukları için ve hâkim olan kanıya yani baskın söyleme göre kültür ve etnik kimliklerini de beraberlerinde getirdikleri için kadınların ürettiği sanat Hint sanatı olarak değerlendirilmektedir. Burada kullanılan baskın söylem diğeri söylem türleriyle beraber yazar tarafından aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

Baskın Söylem: İnsanlar tarafından hiç düşünmeden kullanılacak kadar normalleşmiş konuşma ve düşünme şeklidir.

Söylem: Dili belli bir dünya görüşünü ön plana çıkaracak şekilde kullanmaktır.

Doğallaştırma: Bir sosyal olgunun günlük düşüncede rutin ve doğal biçimde içselleştirilmesidir(Holliday ve Ark. 2004, s. 42).

Yazar tarafından yapılan inceleme İngilizce Öğretimi bağlamında değerlendirildiğinde Küresel Bir Dil Olarak İngilizce (EGL) Yabancı Dil Olarak İngilizce(EFL) ve İkinci Dil Olarak İngilizce (ESL) gibi modellerde kullanılan baskın söylemin hangi kültürel değerleri öncelediği sorusu gündeme gelmektedir. Bu aynı zamanda dilin tek başına iyi ya da kötü, olumlu ya da olumsuz, olduğu ya da bir ötekileştirmeyi gerçekleştirdiği konusunda yapılacak ön kabulleri de tartışmaya açmaktadır. Burada dilin bir araç olduğu, yorumlanma biçimi, amacı ve yorumlayan tarafından çeşitli şekillerde kullanılabileceğine de vurgu vardır. Bourdieu'nun (1930-2002) Habitus olarak tanımladığı sistem kendi içerisinde dili kullananlara söylemi etkileme gücü de vermektedir. Yani bir araç olarak dil kullanım amacına ve kullanan kişinin gücüne göre çeşitli etkilere neden olmaktadır. Yaygın İngilizce öğretiminin nasıl bir söylemi baskın olarak yansıttığı sorusuna çeşitli cevaplar verilmektedir. Bu soruyu Graddol, 2007, s. 113; Pözl, 2003, ss. 4-5 gibi uzmanlar İngilizcenin her kültürü yansıtan bir araç olduğu şeklinde cevaplar; Philipson (1997), Pennycook (1998), Holliday (2004) gibi araştırmacıların verdiği cevap baskın söylemin Anglo-Amerikan kültürünü öncelediğidir.

İngilizcenin söylem bazında öncelendiğini, diğer dillerin ise bilinçli olarak değerden düşürüldüğünü iddia eden Philipson (2004, s. 282) bu iddiasını aşağıdaki tablo ile açıklamaktadır.

Tablo 2-1: Philipson'un iddiası

İngilizceyi Yüceltme	Diğer dilleri değerden düşürme
Dünya dili	Bölge dili
Uluslararası dil	Ulus içi dil
Geniş alan iletişim dili	Dar alan iletişim dili
Yardımcı dil	Yardım etmeyen dil
Ek dil	Yetersiz dil
Bağ kurucu dil	Hapseden dil
Dünyaya açılan pencere	Kapalı dil
Nesnel dil	Ön yargılı dil

İngilizcenin iktidar ile ilişkisini inceleyen Philipson (2004, s. 273) sosyoloji uzmanı Galtung tarafından çizilen iktidar şemasını İngilizceye şu şekilde uyarlamıştır.

Tablo 2-2: Galtung'un iktidar şemasının İngilizceye uyarlanması

Kapasite	Kalıtsal iktidar	Oluştan iktidar	İngilizce nasıl bir dildir?
Kaynaklar	Kaynak iktidarı	Sahiplik iktidarı	İngilizce neye sahiptir?
Kullanım	Yapısal iktidar	Konum iktidarı	İngilizce ne yapar?

Bu açıklamalardan ve Philipson (2004) tarafından çizilen iktidar ilişkisi şemasından yola çıkarak İngilizce Dil Eğitimi alanında standart İngilizceye verilen önemin kişilerin taşıdıkları kimlikleri ve hatta kültürleri konusunda pozitif veya negatif duygular ve eksiklikler yaşamalarına neden olacak iktidar ilişkilerini etkilediğini

söylemek mümkündür. Canagarajah (2003) ve Philipson (2007) dil öğretiminin iktidar ve ideoloji ilişkisini göz ardı ederek incelenmesini Batı kaynaklı apolitik dilbilim yaklaşımı olarak değerlendirmekte ve dilbilim alanının ideolojiden bağımsız olarak ele alınmasını ötekileştirme, asimile, tek tipleştirme ve Batılılaştırma için bir ön hazırlık olarak değerlendirmektedirler.

Her ne kadar son on yılda karşılıklı anlaşılabilirlik (intelligibility) ve Dünya İngilizceleri gibi eğilimler etkisini artırsa bile gerek anadil konuşurları gerekse de öğrenenler nezdinde İngilizceyi standart kabul edilen kurallara göre konuşamamak hala bazı durumlarda bir eksiklik olarak kabul edilmektedir. İngilizceyi anadil konuşurları kadar seri ve onların norm olarak kabul ettikleri kurallar çerçevesinde konuşamayan akademisyen ve konuşmacıların girişimcilik eksiklikleri yaşamaları olasıdır (Jadie Kong ve Ark. 2013). Zamanla dil konusunda kendisini yetersiz hisseden konuşmacı ve öğrenenler, iktidar ilişkilerinde eziklik yaşamakta, avantaj kaybına uğramakta ve bu onların kültürel kimliklerini özgüvenle savunup sergilemelerine olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Bu süreç Bourdieu'nun (1986) kültürel sermaye kuramında belirttiği eşitsizliğin üretilmesine neden olmakla eleştirilmektedir. Bu durumu Cook (2003) "*Bazı dil öğrencileri (öğretmen ve araştırmacılar) arasında bireyin aksanlı konuşmasının yetersiz konuştuğu anlamına geldiği yönünde baskın ideoloji bulunmaktadır*" (Akt. Waugh, 2010, s. 10). Sözleriyle açıklamaktadır. Bu ideoloji ise Bourdieu'nun (1986) gelecek bölümde ayrıntılı olarak incelenecek sermaye türlerinde eşitsizliği meşrulaştıran "habitus"u beslemektedir. Burada bir dilin standart kabul edilen bir kullanımının diğerlerine göre daha önemli ve doğru kullanım olarak algılanması biz ve onlar algısını doğurmakta ve standart olmayan değersiz olarak görülmektedir. Bu süreç insanların toplumdaki iktidar konumlarını etkileyebilmektedir (Modiano, 2001, s. 163).

Dil öğrenmenin sosyal yaşam ile ilişkisinin oldukça sınırlı olduğu görüşünü savunanlar ise bu iddiayı desteklememekte ve dil öğretiminin objektif bir aktivite olduğunu savunmaktadırlar. Bu görüşü savunanların iddialarını aşağıdaki şekilde maddeler halinde sıralamak mümkündür.

- Dil öğrenme süreci duygulardan, hayallerden, önsezilerden ve bağlamsal etkilerden uzak objektif bir aktivitedir.
- Dil öğretimi herkes için aynıdır, dolayısıyla tek tip olarak verilebilir ve öğrenenlerin yaşantıları ve daha geniş sosyo-kültürel ve politik bağlama göre ayarlanması gerekmez.
- İngilizcenin politika, sosyo-kültürel bağlamlar ya da değerler ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bu nedenle dil sınıfı materyalleri ve ders kitapları bağıntısızdır.
- İngilizce öğretmek öğrenenlerin inançları, değerleri ve önceki bilgileri göz önüne alınmadan bir takım erken hazırlanmış materyallerle temel doğruları iletmeyi içerir.
- İngilizcede uluslararası kurallar vardır ve bu kurallar öğretimin temelini oluşturmalıdır (Harvey, 2003, s. 254).

Fairclough (2001, s. 2) Dilin ideoloji ile oldukça yakın bir ilişkisinin bulunduğunu belirterek dili, en ortak sosyal eylem şekli olarak tanımlamaktadır. Bununla beraber Dil Bilimcilerin dil-ideoloji ilişkisine yeterince eğilmediklerine değinen yazar, günümüz dünyasında iktidar ilişkilerinin giderek artan biçimde sık yansıtıldığını ve bunun ideolojiyle beraber işletildiğini ve bu yapılırken kullanılan etkin aracın da ideolojik dil olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre dilin kullanılış biçimi yani söylem ideoloji barındırır ya da barındırmaz ve nötr olan dil kullanım biçimlerine, amaçlarına ve söyleme göre düşüncüyü etkiler.

2.1.3. Dil ve Bourdieu'nun Sermaye Türleri

Araştırmanın ileri bölümlerinde yapılacak bazı teorik tartışmaların daha sağlam bir temele oturmasına katkı sunacağı düşüncesiyle bu çalışmada Pierre Bourdieu'nun (1930-2002) sermaye (capital) türleri ile ilgili teorilerini incelemek anlamlı bulunmuştur. Marx tarafından incelenen ekonomik sermaye dışında sermaye türleri olduğu düşüncesini savunan Bourdieu'nun, Marks'ın bu sermaye kavramını kültür alanına uyarlamasıyla ortaya çıkan sermaye sınıflandırmasına geçmeden önce sermayenin tanımını incelemek yerinde olacaktır. İktisat literatüründe sermaye genellikle *“piyasada getiri elde etmek amacıyla kaynakların yatırıma*

dönüştürülmesi”olarak tanımlanmaktadır(Kapu, 2008, s. 261). Aynı zamanda sermaye “*daha önce yatırılmış ve aktif hale getirilmiş bir kaynağın sonucudur. Bu nedenle sermaye iki defa işleme konulmuş kaynaklar olarak tanımlanmaktadır.*” (Kapu, 2008, s. 261). Marks kavramı “*işçi sınıfı ile burjuvazi arasında işleyen üretim ve tüketim sürecindeki artık değer*” olarak görmektedir (Kapu, 2008, s. 261). Bu anlamıyla sermaye bir yatırım ve işlem sonucu üretilmiş meta olduğu gibi yeni bir kazanç elde etmek amacıyla yatırım yapılacak meta olarak da görülmektedir. Marksın ele aldığı bu sermaye türü ekonomik sermayedir. Bu sermayenin elde edildiği karşılıklı üretim ve tüketim süreçleri sosyal ilişkilere ve zamana dayandığı için yaşamı ve kültürü doğrudan etkilemektedir. Sermayenin elde edilmesi, yatırıma ve üretime dönüşmesi işçi-işveren ilişkileri başta olmak üzere sosyal yaşamın tüm kesimlerini etkiler.

Sermaye kavramı son yıllarda ekonomik sermayenin yanında sosyal sermaye, beşeri sermaye ve kültürel sermaye olarak bir kaç ayrı kategoride ele alınmaya başlanmıştır. İnsan sermayesi (Beşeri Sermaye) kavramı ilk olarak Adam Smith’in (1739) eserlerinde kullanılmakta ve “bir ülkedeki nüfusun kazandırılmış ve kullanılabilir kabiliyetleri ve yeteneklerinin toplamı” olarak tanımlanmaktadır (Kapu, 2008, s. 261).Buna göre beşeri sermaye insan kabiliyetlerinin ve nüfusunun yeni faydalar(meta) elde etmek amacıyla kullanılabilir bir değer olduğu kabulüne dayanır. “*Beşeri sermaye, çalışanların bilgi ve beceri gibi üretkenlik bağlamında ortaya koyabilecekleri tüm nitelikleri, sosyal sermaye ise kişilerarası ilişkilerden oluşan ve kaynağını esas olarak katılımın oluşturduğu etkileşimleri ifade etmektedir.*(Saygın, 2013)”Bourdieu sermayeyi toplumun biriktirilmiş tarihi olarak görmektedir.

“Sermaye, ya materyal şeklinde ya da içselleştirilmiş 'katılmış' şekilde biriktirilmiş iştir. Her bir aktör ya da grup tarafından sermaye şahsen ve özel olarak öğrenilir ki bu şekilde metalaştırılmış ya da canlı iş şeklinde sosyal enerjinin sahiplenilmesi de mümkündür (Bourdieu 1983: 183, akt. Yarcı, 2011, s. 130)

Sermayeyi 3 ayrı kategoride değerlendiren Pierre Bourdieu(1986) her bir sermaye türünün Marks tarafından benimsen ekonomik sermaye ile ilişkisi olduğu görüşündedir. Bourdieu (1986, s. 45) bu üç sermaye türünü aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır.

“Anında paraya çevrilip mülkiyet hakları şeklinde kurumsallaştırılabilen ekonomik sermaye, bazen ekonomik sermayeye dönüştürülebilen ve eğitim niteliği olarak kurumsallaştırılabilen kültürel sermaye ve son olarak toplumsal yükümlülüklerden (bağlantı) oluşan bazı durumlarda ekonomik sermayeye

dönüştürülebilir ve soyluluk olarak kurumsallaştırılabilir sosyal sermaye.”(Bourdieu, 1986, s. 45)

Bu üç sermaye türü de aslında birbiri ile yakından ilişki içerisindedir. Sosyal sermaye bireylerin toplum ile bağlarına ve ilişki ağına göre değişiklik gösterir. Her birey toplumun geri kalanı ile oluşturduğu ilişkiler sonucu faydalanabileceği fırsatlar üretir. Bu her bireyin sosyal ilişkilerinin düzeyine ve gücüne göre o toplumun kaynaklarını kullanmasını sağlar. Bu kavramlar arasında kültür sermayesi bireylerin toplum içerisinde imkânlarla erişim oranını etkileyen önemli bir etkidir. Bu imkânlar arasında her ne kadar en önemli görülen ekonomik kazanım olsa da itibar, saygınlık, iktidar gibi kazanımlar da kültürel sermaye ile yakından ilişkilidir. İtibar, saygınlık gibi kavramlar Bourdieu tarafından kimi yerlerde sembolik sermaye olarak da ele alınmaktadır. Bu hem bireye psikolojik üstünlük veren hem de çevresindekilere göre onu avantajlı konuma getiren sembolik bir güce işaret etmektedir. Örneğin ünlü bir futbolcunun politikada avantajlı olması ya da bu araştırmada da yer aldığı üzere İngilizce konuşan bireylerin bu imkân ve güçleri sayesinde diğerlerine göre daha avantajlı olması. Görünüşte herkesin bir dil konuşması eşitlik gibi görülse de dilin sahip olduğu sembolik güç kullanıcısı için de bir avantaja dönüşmektedir. Bireylerin sahip oldukları kültürel rezervlerin toplumdaki konumlarını etkilediği ve aynı şekilde bireylerin toplumsal konumlarının, sınıflarının ve çevrelerinin de kültürel rezervlerini etkilediği diğer sermaye türlerinde olduğu gibi çift yönlü bir ilişkiye sahip bu sermaye türü pedagoji ile yakından ilgilidir.

Bourdieu’ye göre “sosyal yeniden üretim, egemen sınıf tarafından egemenlik altına alınmak istenen sınıf üzerine yapılan “sembolik baskı”dır. Sembolik baskı, egemen sınıfın kültür ve değerlerinin toplumun “gerçek” kültür ve değerleri olarak meşrulaştırıldığı pedagojik bir eylem sürecinde söz konusu olmaktadır. Başka bir deyişle, pedagojik eylem süresince egemen sınıfın kültür ve değerleri bütün toplumun kültür ve değerleri olarak benimsenmemiştir.” Kapu (2008, s. 264).

Toplumun yöneten egemen sınıflar kendilerine ait olan değerleri eğitim yoluyla en iyi değerler olarak sunarlar ve bu tekliflerini kabul eden kesimleri eğitim sonucunda sosyal statü ile ödüllendirirler. Kendilerine eğitim yoluyla sunulan ya da dayatılan sembolik değerleri kabul etmeyen kişiler fiziki olmayan sembolik baskıya maruz kalırlar. Böylece egemen kesimin kültürel değerleri gelecekte yine kendileri lehine bir üretime dönüştürülmek üzere yeniden üretilir ve güçlendirilir. Bu sermaye türlerinden

birisine sahip olmak diğeri elde etmek için de kullanılabilir. Kültürel sermaye kavramını aktarırken Bourdieu (1986, s. 48) "*habitus*" kavramını incelemektedir. *Habitus* bireylerin alışkanlıkları ve eğilimlerine işaret etmektedir. Calhaun'a (2000, s. 14) göre "*Habitus bir anlamda bireyin karakteristik eylem eğilimleri seti olarak ortaya çıkar ve bu eğilimleri toplumsal düzen içindeki konumlara uygun kılan bir sosyal süreç vardır (başka bir ifadeyle, kişi statülerine uygun rolleri oynamayı öğrenir).*"

Bu görüşe göre bireyler toplumsal yaşam süresince yine toplumsal aktörler (öğretmenler, siyasiler, ebeveynler, rol modeller, sanatçılar vb) tarafından nasıl davranmaları gerektiği yönünde sürekli telkin ve yönlendirmelere maruz kalırlar. Bu bir oyun içerisinde kuralların nasıl olduğu ve oyuncuların nelere dikkat edip nasıl bir rol üstlenmeleri gerektiğine yönelik oluşan eğilime benzer. Toplum bir oyun arenasına yaşam ise oyuna benzetilir ve oyunun diğeri aktörleri ile uyumlu olmak esas alınır. Kız çocuklarının bebek erkek çocuklarının ise araba ve silahla oyun oynamalarından her birinin babalık, askerlik ya da annelik rolü için uygun mesajlar alıp uygun yetiştirilmelerine kadar gelecekte alacakları roller toplumun eğilimine göre belirlenir ve aktarılır. Onların buna uyum ve eğilimleri ise "*habitus*"tur. *Habitus* kavramı kültürel sermayenin aktarımı için oldukça önemlidir. Çünkü dominant kültür (egemenlerin kültürü) kendisini ötekine *habitus* ile gerçek ve en mükemmel olarak sunmakta ve *habitusu* bu amacında araçsallaştırmaktadır.

Sullivan (2002, s. 145) eğitim sisteminin kültürel ve ekonomik adaletsizliği meşrulaştırıp beslediğini düşünmektedir. Ona göre alt sınıflardan gelen öğrenciler burjuvadan gelenlere göre kendilerinden eğitim sırasında beklenen kültürel sermayeye sahip olmak ve bunu etkin olarak eğitimde kullanmak konusunda açık bir uçuruma sahiptirler ve bu bir eşitsizliğin kurumsallaşmasıdır. Buna göre kültürel sermaye yüksek sınıf tarafından dayatılmakta ve yine yüksek sınıftan gelen öğrencilerin diğeri göre daha üstün bir konum ve eğitim imkânı elde etmesini sağlamaktadır.

"Eğitim var olan sosyal desenin devam etmesini sağlayan en önemli araçlardan biri olarak hem sosyal eşitsizliklere meşruiyet sağlamak hem de doğal olarak görülen sosyal hediyein yani kültürel mirasın kabul görmesine neden olmaktadır.

(Bourdieu, 1974, p. 32, Akt. Sullivan, 2002, s. 145)

Görüldüğü gibi sermayenin eşitsizliği besleyen yönüne Bourdieu'nun sermaye türlerinde de rastlamak mümkündür. Ona göre egemen eğitim sistemi müreffeh kesimlerin tarihten kendilerine aktarılan ve sosyal tabakalarının kendilerine vermiş

olduğu kültürel sermaye fırsatını pedagoji ile destekleyerek sürdürürler ve yeniden üretirler. Bu yönüyle kültürel bir kapitalizm ortaya çıkar. Marks sermayeyi “toplumun belli bir kesiminin tekeline aldığı üretim araçları olarak görür(Kapital III, bl. 48, s. 522). Bourdieu'nun kültürel sermaye tanımı da bu yönüyle Marks'ın görüşüne paralellik gösterir. Konunun dil bilim ve özellikle de İngiliz Dili Eğitimi ile ilişkisi ise daha çok İngilizcenin hem periferideki elitlere hem de ülkeler arası fırsat yarışında dilin ana konuşurlarına sunduğu avantajlar ya da öteki açısından neden olduğu fırsat kaybıdır. Bu yönüyle İngilizceyi en fazla bilenlerin en avantajlı olduğu bir dünya düzeninde küresel bir sembolik baskıdan, dile ve onun sunduğu değerlere yönelik küresel anlamda işlerliği olan bir Habitus'tan ve bu habitusu doğal akışı içerisinde İngilizce bilenlerin kültürel sermayesini yeniden üretmesine yarayan bir pedagoji eğiliminden söz etmek mümkün olabilir.

Bourdieu'nun tezine göre eğitim sistemi elitlerin yerine sürekli yeni elitlerin yerleştirildiği bir dönüşümlü değirmen özelliği taşır. Diplomatların ve bürokratların çocuklarının aldıkları eğitim, okudukları özel okullar ve maddi imkânlarıyla yürüttükleri araştırmalar onları diğerlerine göre daha avantajlı yapar ve geleceğin yöneticileri olmaları ihtimalini diğerlerine oranla çok daha fazla artırır. İngilizce özelinde konuşulduğunda Bourdieu'nun tezlerinin bir kültürel sermaye olarak İngilizce bilmenin hem bu dile ait değerleri yeniden üretiyor olması hem anadil konuşurlarını ve daha iyi İngilizce bilenleri daha etkin konuma yükseltmesi bakımlarından bir tür “*dilbilimsel kapitalizmi*” beslediği de tartışılabilir. Bu türde bir sermaye çatışmasında şiddet içermeyen simgesel baskı ise dünyada akademi de dâhil olmak üzere hemen her alanda İngilizceyi bilmeyen ya da yeterli düzeyde bilmeyenlerin istihdam, kariyer, bilgiye erişim, teknolojiye erişim ve kullanım bilgisi ve daha birçok alanda geride kalması ve ödüllendirilmemesi olarak değerlendirilebilir. İngilizcenin toplumlarda bu tür bir eşitsizliğin aracı olabileceği iddiası sadece kültürel sermaye kavramı ile değil bu kavramın diğer sermaye türleri ile ilişkili olduğu kadar öteki sermaye türleriyle de ilişkilidir. Yarcı'nın (2001, s.125) aktarımıyla Sosyal sermaye'yi sırasıyla güven, karşılıklılık, sosyal ağlar, birlikte davranış normları ve son olarak da angajman ve aidiyet duygusu olmak üzere beş temel kavram çerçevesinde ele almak mümkündür (Kay/Pearce 2003: 2-3). Görüldüğü gibi ekonomik ve sosyal sermaye çeşitli yönleriyle kültürel sermayeyi besler ve tam tersi de mümkündür. Dolayısıyla İngilizcenin küresel bir dil olarak etkisi de diğer sermaye türleri ile ilişkili incelenebilir. Ancak burada dilin

bir tür eşitsizlik, heterojenleşme, yerelleşme ya da tek tipleşmeye neden olduğu konularında kesin bir yargıya varmak kesin kanıt gerektirir. Özellikle anadil konuşuru olmayanların sayıca anadil konuşurlarını büyük ölçüde aştığı, dünyada yerel olan hemen her aktörün bu dili bir araç olarak daha fazla kullanmaya başladığı bir süreçte anadil konuşurlarının periferiye göre bir sermaye kaybı yaşıyor oldukları tezini de güçlendirebilir.

Dil ile sembolik güç arasındaki ilişkiyi irdelediği “*Dil ve Sembolik İktidar*”(Language and Symbolic Power) isimli kitabında Bourdieu(1991) belirli bir dilin diğerleri arasında ya da bir lehçenin ötekiler içerisinde öncelendiği bir tür dilbilimsel habitusun varlığından söz eder.

“Dilden bahsettiğimizde dilbilimcilerin ele aldıkları detayları çıkarırsak, politik bir birliğin resmi dil tanımı ile karşılaşırız. Bu dil o politik birliğin sınırları içerisinde kendisini tüm nüfusa tek meşru dil biçimi olarak dayatır.”
Bourdieu(1991, s. 45)

Bourdieu bu dayatma biçiminin çoğu zaman yumuşak gücün (Soft Power) kullanıldığı sembolik baskı ile işlediğini ve doğal bir habitusun etkin olduğunu savunur. Bourdieu bu ifadeleriyle aslında dilin neden olabileceği eşitsizliklere(Dilsel İnsan Hakları ve kültürel temsil oranı vb.) dikkat çekmekte dilbilim araştırmacılarının sosyal ve siyasi dengeler nedeniyle öne çıkan bir dili ya da bir kullanımı esas alarak araştırmalar yapmalarını eleştirmektedir. Homojen bir dilin varlığının aslında mümkün olmadığını savunan Bourdieu bunun tarihi süreç içerisinde ortaya çıkan bir politik düşüncenin (ulusalcılık gibi) hayali olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla hem bir dilin hem de bir dile ait kullanımın öncelendiği, teşvik edildiği ya da sembolik güç ve dilsel habitus ile dayatıldığı bir dönemden ulusalcılık, standart dil savunuculuğu gibi alanların aşınması ile giderek uzaklaşıldığını iddia etmek de mümkündür. Bu araştırmanın ileri bölümlerinde de standart İngilizcenin ana dil konuşurlarına ekonomik üstünlük sağladığına ve dili konuşamayan ya da ana dil konuşuru seviyesinde kullanamayanların çeşitli bağlamlarda fırsat kaybına uğradıklarına yönelik iddialara değinilmiştir. Bourdieu'nun sermaye kuramları İngilizcenin kullanıcılarına verdiği iddia edilen güç ve iktidar avantajını, anadil konuşurlarının elde ettiği avantajları incelediğimiz ilerideki bölümlere temel teşkil etmesi amacıyla incelenmiştir.

2.2. Dil ve Kültür İlişkisi

Kültür kelimesi dil bilimcilere göre İngilizcede yer alan en karmaşık anlamlar barındıran birkaç kelimedenden biridir. 1950'li yıllarda iki antropoloji uzmanı Kroeber ve Clyde Kluckhohn tarafından yapılan bir araştırmada kültür kelimesi için 150 tanım bulunduğu ortaya konmuştur (Tomlinson, 2002,s. 4). 1984 yılında yayınlanan UNESCO raporunda kültürün oldukça karmaşık ve geniş bir yapı olduğuna değinilerek bu kavramın içerdiği geniş anlam yelpazesi ve etkilediği değişik yaşam alanları göz önüne alınarak kültürün hayatın kendisi ile dahi karıştırılabilecek derecede yaşamı etkilediğine değinilmiştir. (aktaran Tomlinson, 2002, s.4) Bu kavram neyi ifade ettiği konusunda yoğun tartışmaların yapıldığı bir kavram olsa da yapılan değişik tanımlamaların paralelbazı konuları içerdiği görülmektedir. Kavram konusundaki uzlaşmazlık soysal bilimler uzmanlarının çeşitli tanımlarda bulunmalarını engellememiştir. Öncelikle farklı tanımların aktarılması bu bölümün sonuç kısmında bütün kavramların ortak noktalarını tespit etmemizi daha da kolaylaştıracaktır.

Geertz'e (1973) göre kültür tarihsel olarak transfer edilen anlamlar ve semboller sistemidir(Akt. Saez, 2002,s. 4). Steger (2004), kültürü "*insan deneyimlerinin bütünü*" olarak tanımlamakta, ancak "*dil, müzik ve görüntülerin simgesel ifadenin başlıca biçimlerini oluşturması bakımından kültür alanında özel bir yere sahip olduklarını*"(s. 99) eklemektedir. Hall (1991) kültürün tanımlanmasından çok etki alanının tartışılmasını daha önemli bulmakta ve bu görüşünü "*Kültürün ne olduğu önemli değil ne yaptığı önemlidir*" sözü ile açıklamaktadır (aktaran Kumaravadivelu, 2007, s, 10). Prof Dr. Mustafa Özkan'a (2009) göre kültür "*bir milletin yaşayış tarzı, maddi ve manevi her şeyini içine alan değerler topluluğudur*"(ss. 15-16)Kramsch (2010) "*kültür olarak tanımladığımız birçok şeyin aslında sosyal kurgu olduğunu ve ben ve öteki algısı üretimi olduğunu*" (s. 99) savunmaktadır. Williams (1983) "*Kültür İngilizcedeki en karmaşık iki üç kelimedenden birisidir*" (s. 87) demektedir ve bunun sebebinin bu kavramın değişik disiplin ve düşünce akımlarında farklı anlamlarda kullanılması olduğunu belirtmektedir. Holliday ve Ark. (2004, s. 43) bütün hazır kullanımlık paket tanımların kültürün karmaşık bütünlüğünü tanımlamaktan uzak olduğunu düşünmekte ve bu tanımları kabul etmenin kültürün "*karmaşık, sürekli, enteraktif ve dinamik süreç olarak değerlendirilmesini engelleyeceğini*" belirtmektedir. O, kültür kelimesinin kültürler biçiminde çoğul kullanılmasının da bu terimi paketler içerisinde sınırları belirlenmiş bir

ürün gibi yansıttığını savunmaktadır. Ona göre kültüre dair bu yaklaşım onu sınırlandırmak anlamına gelmektedir. Bununla birlikte her ırkın bütün üyeleri tarafından paylaşılan tek tip bir kültürünün olacağı tezini savunan antropolojik kültür yaklaşımına da karşı gelmekte ve bunun da bir etnik kökenin bir kültürü olduğu şeklindeki algıyı beslediğini düşünmektedir.

Mayntz (1992, s. 219) kültür kavramının karmaşıklığını ifade etmek amacıyla *“her ne zaman bir grup sosyolog bir araya gelip kültür kavramını tartışmalar ilk ortaya çıkan gerçek bu kavrama ait net ve tek bir tanımın olmadığıdır”* demektedir. Bu kavramın *“sürekli devinim göstererek mitler, değerler, yeme içme alışkanlıkları, bilimsel teoriler, sosyal normlar, romanlar ve daha birçok şeyi kapsadığını”* eklemektedir (aktaran Kumaravadivelu, 2007, s. 10). Avrupa Dil Yeterliliği Kurumu adına Judith Mader ve Rudi Camerer tarafından hazırlanan *“Kültür Bir Fiildir”* isimli makalede aynı zamanda makalenin başlığına da ilham kaynağı olan Brian Street, kültür kavramının aslında durağan bir kelime değil akışkan ve sürekli hareket ve gelişimi ifade eden bir fiil olarak kullanılmasının daha doğru olduğunu savunmaktadır (Mader, t.y. s. 1). Diğer bir deyişle kültür statik değil dinamiktir. Dil ile aktarılan düşünceler, toplumun kültür seviyesine yönelik veriler içerir. Edebiyat, şarkılar, şiirler, ilahiler, hikâyeler, bilgi birikimleri, kitap ve makaleler, sözlü anlatımlar, destanlar ve hitabeler dil ile ifade bulurlar ve bunların tümü kültürün önemli unsurlarıdır. Aynı biçimde dil bütün bu unsurların ana çatısı olarak görülen kültür tarafından değiştirilip geliştirilmektedir. Aralarında ikili, eşit bir iletişim ve ilişki söz konusudur. Bu da dil öğretiminin kültür ile yakın ilişkisini eğitim faaliyetlerinde göz önünde bulundurmaya gerektirmektedir.

Kültür kelimesi incelendiğinde yine yakın derecede karmaşık ve tartışmalı olan bir diğer kavram olan medeniyet kelimesi de gündeme gelmektedir. Kültür ile medeniyet arasındaki ilişki, insanların bu iki kavrama bakışları ve sık sık bu kavramları birbirini yerine kullanmaları, ikisi arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine incelemeyi gerektirmektedir. Huntington (2008) medeniyeti *“halkların en yüksek kültürel gruplaşması, insanları diğer türlerden ayırmasa da halkların en geniş kültürel kimliği”* (s. 50) olarak değerlendirmekte ve *“Bir medeniyet en geniş kültürel varlıktır”* demektedir. Ona göre *“medeniyetlerin belirgin sınırı yoktur ve tam bir başlangıç ve sona eriş tarihleri de yoktur. Toplumlar kimliklerini yeniden tanımlayabilirler ve tanımlarlar da”* (a.e. s. 51). Kimi uzmana göre sınırları ulusal sınırlar gibi çizilmiş bir kültür bölgesi bulunmamaktadır (Holliday ve ark. 2011, s. 5). Bu da medeniyet ile

kültür arasındaki ayrımın yapılmasını daha da zorlaştırmaktadır. Kültür tanımlarında belirtilen özelliklerin pek çoğunun medeniyet için de ifade edilmesi ya da medeniyetin birbirine benzer birkaç kültürü içerdiği görüşü Küresel İngilizcenin kültür üzerindeki etkileri konusundaki tartışmaların medeniyet konusuyla da ilişkili olabileceğini göstermektedir. Holliday et al (2004,s. 59) Tylor'dan (1971) aktardığına göre kültür "*toplumun bir üyesi olarak insanın edindiği bilinç, inanç, sanat, ahlak, yasa, gelenek ve her türlü diğer yetenek ve alışkanlıklardan oluşan karmaşık bütündür*". İngiliz Dil Bilimci E.B Taylor ise yaygın biçimde atfı yapılan tanımında kültürü "*Kültür... Bilinç, inanç, sanat, kanun, gelenek ve toplumun bir üyesi olan insanın kapasite ve alışkanlık olarak sahip olduğu karmaşık bütün.*" şeklinde açıklamaktadır (aktaran Tomlinson, 2002, s. 5).

Görüldüğü gibi bu kavram ile alakalı tanımlamaların çoğu birbirine benzemektedir ancak konuyu tamamen kapsayan ve uzmanların tümünün kabul ettiği bir tanım bulunmamaktadır. Bununla beraber kültüre dair tanımlamaları daha genel ifadelerle en aza indirip sınırlandıran araştırmalar da bulunmaktadır. Mesela Raymond Williams (1992, s. 20) kültürü üç ana kategoride değerlendirmektedir.

1. Genel bir entelektüel, ruhsal ve estetik gelişim aşamasıdır.
2. Bir toplumun, bir dönemin, bir grubun ya da bütün insanlığın özel yaşam biçimidir.
3. Entelektüel, özellikle de sanatsal aktivite ve çalışmalarıdır.

Bu ifadeler her ne kadar mutlak tanım olarak kabul edilmese de yukarıda görüşlerine yer verilen uzmanların kültür hakkındaki değerlendirmelerinin ortak yönlerini içeren bir tanımdır. Bu araştırmacıların büyük bir çoğunluğunun kültürü Williams'ın önerdiği kategoriler şeklinde değerlendirdiği görülmektedir. Bu tanımlar arasında özellikle "*Bir toplumun, bir dönemin, bir grubun ya da bütün insanlığın özel yaşam biçimi*" ifadesi üzerinde daha detaylı durmayı gerektirmektedir. Çünkü kültürün bu biçimiyle ele alınması kültür ve medeniyet arasındaki farkın ne olduğuna dair soruları da beraberinde getirmektedir. Kramsch (2010, s. 47) dil sınıflarında kültürün sürekli biçimde üretildiğini ve sahnelendiğini belirtmekte ve söz konusu yabancı bir dil olduğu için yeni bir kültürün üretilme potansiyelinin de bulunduğunu düşünmektedir. Kumaravadivelu (2008, s. 115) dil öğretiminin kültür ile sıkı ilişkisini açıkladıktan sonra bunun meydana getirdiği zorluklara da değinerek şu tespitte bulunmaktadır. "*Dil*

öğretiminin kültür aktarımı ile inkâr edilemeyen sıkı ilişkisi 21. yüzyılda dil öğretmenlerinin kendilerini çok kültürcülüğe inanmış, hoşgörülü ve bunu tüm öğrencilere öğretebilecek donanımda yetiştirmelerini gerektirmektedir." Öğretmenlerin ise kendilerini bu tür bir göreve genellikle yeterli görmediklerini vurgulamaktadır.

Dil ile kültür arasındaki ilişki de uzun süre tartışılmıştır. Schumann (1976) tarafından yapılan bir araştırmada dil ile kimlik ve kültürün yakından ilişkili olduğu belirtilmiştir. O, ikinci dil öğrenimini sosyal mesafe kavramı ile açıklamaktadır. Buna göre bireyler içinde yaşadıkları toplum ile ilişki içindedir ve hedef dil toplumu ile de kişiye göre değişen bir mesafede dururlar. İkinci dili öğrenen kişiler o toplum ile yakınlaşmaya başlarlar. Eğer iki toplum ya da birey ile hedef dil toplumu arasındaki mesafe artarsa dil öğrenimindeki başarı da buna göre azalma gösterir (Schumann, 1986, ss. 379- 382). Bu görüşe göre bireyler dili öğrenirken bu sosyal mesafe sorununu aşmakta zorlanırlar. Yeni kelimeler ve anlatım biçimleri ile karşılaşan dil öğrencileri önce bir dil şoku yaşarlar. Edindikleri dil ile beraber yeni kültür desenleri de gören öğrenciler hedef dil ve kültür ile kendi dil ve kültürlerini uzlaştırmakta sorun yaşarlar. Sosyal mesafe kuramında bu ikinci şoka kültür şoku ismi verilmektedir. Kültür ve dil şoku yaşayan bireylerin zamanla kendi kültürlerini ve sosyal çevrelerinin inşa ettiği kimlik özelliklerini inkâr etme eğiliminde olduklarını belirtilmektedir. (Schumann, 1986, ss. 381-383) Bu da Bourdieu'nun tezlerinde yer alan habitus'un ve sembolik baskının gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır. Ancak kimi dil öğrencisinin iki temel şoku da atlatarak kolayca hedef dil ile uyum sağladığı da bilinmektedir. Schumann (1986) kültürlenme ifadesini, öğrencinin sosyal ve psikolojik olarak hedef dil kitlesi ile yakınlaşması olarak tanımlamakta ve öğrencinin ancak kültürlenme yoluyla dili iyi biçimde kavrayacağını belirtmektedir (Schumann, 1986, s. 379).

Kültürün hayatın hemen her alanını kuşatan bir etkiye sahip olması ve dil ile ilişkisi, bu tez çalışmasının ilk bölümünde kültür, medeniyet, kimlik, ulusalcılık ve bunlarla ilişkili alt başlıkların incelenmesini gerektirmektedir. Bütün bu açıklamalar göz önüne alındığında geleneksel bakış açısına göre kültür: *"Bir toplumu diğerlerinden ayıran gelenek ve görenekleri, inançları, yaşam biçimi, sanatı, ahlaki ve yasalarını içine alan kimlik kodlarının tümü"* olarak değerlendirilebilir. Ancak yukarıdaki açıklamaların çoğunun ortak yönü geleneksel bakış açısını yansıtmalarıdır. Bununla beraber kültüre modern ve post modern bakış açısıyla yapılmış değerlendirme ve tanımlara da yer vermek gerekmektedir.

2.2.1.Özcü, Neo-özcü ve Özcü Olmayan Yaklaşımlar

Geleneksel yaklaşım içerisindeki kültür değerlendirmelerinin bir kısmına göre kültür ulus devletler, stereotipler ve basmakalıplar ile tanımlanan, coğrafi sınırlara göre bölümlenebilen statik bir yapıyı temsil eder. Konu hakkındaki özcü bakış açısı aynı toplumun farklı bireylerinin zorunlu olarak aynı kültürü taşıyacağı ön kabulüyle değerlendirmeler yapmaktadır. Bu bakış açısına göre insanların bir kültürden ötekine seyahat etmeleri mümkündür. Kültürün basit ayrımlarla ve ulusal sınırlar, stereotipler gibi kalıplarla tanımlanmasını özcü yaklaşım olarak gören Holliday (2011, s. 7) bu konuda özcü yaklaşımın tamamen reddedilmemesini ise Neo-Essentialism (Yeni Özcülük)² olarak kabul etmektedir. O, bu konuda özcü bakış açısı terk edildiğinde insanların artık kültürleri kıyaslamayı bırakıp sosyal davranışları insanların doğal evrensel tepkileri olarak değerlendirmeye başlayacaklarını ve kültürel tercihleri de tercih edilen kaynaklar olarak görececeklerini düşünmektedir. Ona göre, ulusal yapılar her ne kadar insan hayatını ciddi oranda etkilese de bunlar bizim kültürel davranışlarımızın çok önemli bazı kısımlarını açıklamaya yetmez (a.e. 2011, s. 3).

Coğrafi sınırları çizilmiş ya da ulusal sınırlara hapsedilmiş bir kültür algısı ve bu kültür bölgesinde yaşayanlardan da önceden belirlenebilen refleksler beklemek günümüz dünyasında eksik bir tanımlama olarak kabul edilmektedir. Holliday, Hyde ve Kullman (2004, s. 2) kültürün çoğu yerde özcü ve indirgemeci yaklaşımla değerlendirildiği görüşündedirler. Bu uzmanlar tarafından özcü yaklaşım bütün kültürlerin homojen olduğu düşüncesi, indirgemeci yaklaşım ise belli bir kültüre ait bütün değerlerin sembolleşmiş basit eylemler üzerinden anlatılmaya çalışılması olarak değerlendirilmiştir. Holliday ve Ark (2004, s. 3) Keesing'den (1994) aktararak kültür konusunda özcü olan ve olmayan iki tür yaklaşımın bulunduğunu ve bu yaklaşımın sosyal bilimciler tarafından da kullanıldığını belirtmektedir. Ancak Holliday özcü yaklaşım ile özcü olmayan yaklaşım arasında ara bir tür olarak neo-özcü yaklaşımın bulunduğu görüşündedir. Ona göre özcü yaklaşımdan kurtulamayan kültür tanımlamaları zamanla biraz daha yumuşak bir form olan neo-özcülük düşüncesini ifade etmeye başlamaktadır. Özcü yaklaşımlar kimliği yek pare, statik, kalıplı ve sınırlı

² Bu kavramın Türkçe 'deki karşılığı olarak Türkçe literatürde kullanımda olan Yeni Özcülük kavramı seçilmiştir.

olarak görürken özcü olmayan yaklaşım kimliği dinamik, değişken, parçalı, sınırlara hapsedilemeyen olarak görürler.

Holliday ve Ark. (2004, s.16) özcü olmayan kültür anlayışının kültürel farklılıkları ulusal farklılıklar gibi değerlendirmedine, bir ulus içinde birden fazla kültürel eksenin bulunabileceğine dikkat çekmekte ve birden fazla ulusun da tek ortak kültürel kodları benimseyebileceğini açıklamaktadır. Bununla beraber aynı toplumdaki bir birey birden fazla kültürü bir arada taşıyabilir. Bu göçmenlerin, öğrencilerin, diplomatların, iş adamlarının ve toplumun her katmanından insanın sürekli başka ülkelere seyahat ettiği günümüz küresel iletişim ve ulaşım çağında çok daha olağandır. Bu açıklamalar aynı zamanda kimlik konusu ile de yakından ilişkilidir. Ancak bir sonraki bölümde kimlik konusu işleneceğinden burada kültür bağlamında ötekileştirme konusuna değinmek yerinde olacaktır. Kumaravadivelu'ya (2007, s. 16) göre insanların kendilerini "*gelişmiş ve istenen ırk, etnik kimlik ve dil açısından farklı olanları ise istenmeyen ve gelişmemiş ırk*" olarak gösterme eğilimi vardır. Aslında kimlik oluşturma sürecini de yakından ilgilendiren bu ötekileştirme eğilimi kimi araştırmacılar tarafından gerekli olarak da görülmektedir. Kramsch (2010, s. 205) kültür olarak tanımladığımız pek çok şeyin aslında sosyal kurgu olduğunu ve ben ve öteki algısı üretimi olduğunu savunmaktadır.

2.3.Dil ve Kimlik İlişkisi

Kimlik ifadesini İngilizcede karşılayan identity/identical kelimesi sözlük anlamı itibariyle aynılık demektir (Longman Dic. Active Study, 1998). Bu ifade, bireylerin kendilerini benzer olan şeylerle özdeşleştirip tanımlamalarını, benzer olmayı da kendilerinden ayrı tutmalarını temel almaktadır. İnsanların kendilerini benzer kültürü paylaşanlar, aynı ırktan olanlar, aynı dinden olanlar ile beraber saymaları ve bütün bunlara göre bir kimlik inşa etmeleri, kimliğin benzerlikler ve farklılıklar ile ilişkisini daha net ortaya koymaktadır. Bu anlamıyla bireyin kendisini benzerlikler ile tanımlaması farklılıkların yoğunluğuyla da yakından ilişkilidir. Mesela bir Türkiyeli kendisini Türkiye'de Ankaralı, Ankara'da da x köyünden ya da ailesinden olarak tanımlayabilir. Ancak farklılık uluslararası kıyaslamayı gerektirdiğinde bu kişi kendini Türkiyeli olarak ifade eder. Öteki'nin alanı genişledikçe ben alanı da genişlemektedir. Aynı kişinin kendisini inancıyla tanımlaması da bulunduğu bağlama göre değişebilir.

Bu kişi bir kilisede muhtemelen Müslüman yönünü ön plana çıkaracaktır. Ancak aynı kişinin Sünni yoğunluklu bir ortamda şii ya da Alevi kimliğini ön plana çıkarması muhtemeldir. Robertson, kültürün kitleler ve bireyler arasındaki farklılıkları tanımlamak ve sınırlarını çizmek için “*adeta küresel ölçekte bir paradigma*” olduğunu düşünmektedir (aktaran King, 1997, s. 15).

Kişilerin kendilerini tanımlamaları ırk, renk ve memleket gibi çoğu kalıtsal değer üzerinden olabileceği gibi, öğrencilik ve boksörlük gibi sonradan elde edilmiş konumlar ile de gerçekteşebilir. Amin Maalouf (2000) kimliği “*benim kimliğim diğeri olmamı engelleyen şeydir*”(s. 16) sözleriyle tanımlamaktadır. Aslında Maalouf burada kimliğin ötekileştirme ile ilişkisine vurgu yapmaktadır. Spencer ve Ark. (2002, s. 59) da kimliği insanın kendisini bir yerlere ait hissetme konusunda duyduğu ihtiyaç ve bu özelliğin her insanın doğasında bulunmasına dayandırmaktadır. Bunun farklılıkları fark ederek gerçekteştiğini belirten yazar bu farklılığın ya da aynılığın ulusal, etnik, kültürel, dilsel ya da dini olabileceğini ve bu listenin uzayıp sürdüğünü belirtmektedir. Dil, insanların kendilerini öteki olarak adlandırdıklarından ayırmalarını sağlayan en önemli ayırıcı özelliklerden biridir. Dilin doğal olarak insanları birbirinden ayırıcı rolü, insanların onun üzerinden kimlik oluşturmalarına neden olur, ama ayrımcılık yapmak istediklerinde de bu kimlik sıfatı bir ayırım ölçüsü haline gelir. Dilin bu özellikleri kültürel tartışma ve hatta çatışmaları besleyebilir ve dili başlı başına bir toplum mühendisliği aracı haline de getirebilir. şibolet Alfabetesi örneği dilin ayrımcılık aracı olarak kullanılmasının tarihin çok erken dönemlerine dayandığını göstermektedir. Tevrat'ta geçen tarihi bir olaya göre, iki büyük Sami kabilesinden Eframitler ile Giladite'ler arasında milattan önce 1370-1070 tarihleri arasında bir savaş gerçekteşir. Giladite'ler yakaladıkları düşman askerlerini diğer mültecilerden ayırt etmek için şibolet kelimesini sorarlar. Alfabelerinde “ř” harfi bulunmayan Eframitler bu harfi kullanamayıp sibolet dediklerinde düşman topluluğundan oldukları anlaşılır ve öldürülürler. Dilin bireyleri birbirinden ayıran en önemli kimlik özelliklerinden biri olduğu şibolet alfabetesi uygulamasında çok net biçimde ortaya çıkmaktadır (Deshmukh, t.y. s. 3).

Küreselleşme ile beraber daha önce hiç karşılaşmadıkları değişik dini, kültürel motiflerle eski dönem insanların hiç yaşamadığı bir yoğunlukta karşılaşan insan topluluklarının, ötekine karşı kendini tanımlamasını bir tür kimlik güvenliği ve savunma mekanizması olarak görmek de mümkündür. İnsanların kendilerini ifade

ederken yürüttükleri ötekileştirme işlemi bir sıralama ile işletilmektedir. Ötekileştirme zinciri Holliday tarafından şu şekilde sıralanmaktadır.

1. Bizim grubumuzu onların grubu ile karşılaştırarak kimlik oluşturmak.
2. Karşılaştırılan ben ve öteki imajının bazı üstün ve üstün olmayan değerler, eserler ve davranışlar üzerinden güçlendirilmesi.
3. Bu sürecin Protestanlık ve Konfüçyanizm gibi seçilmiş kültürel kaynaklar üzerinden yürütülmesi.
4. Ben ve öteki algısının saldırı, sömürü ve yardım etme gibi eylemlere yol açacak biçimde oluşturulması.
5. Öteki kültürün tanımlanabilen bir nesneye/eşyaya dönüştürülmesi.
6. Hayal edilen ötekinin kendisine dayatılan tanımlamayı ya kabul etmesi ya da buna direnç göstermesi (Holliday, 2011, s. 70).

Yazar kültürlere ve kimliklere özcü ve indirgemeci yaklaşımların aynı zamanda ötekileştirmeyi de beraberinde getirdiğini iddia etmekte ve ötekileştirmeyi *"bizden ayrı olan ötekini dışlayarak, bize ait olan üstün ve medeni toplumdaki ayrı hayal etme eğilimi"* olarak değerlendirmektedir. Her ne kadar kültürler günlük yaşamı etkileyen temel etkenler olsa da, insanlar kültürel veriler üzerinden başkalarını tanımlamayı sürdürürler. Bu tanımlamaya kültürel stereo-tipleme ismi verilir. Bu şekilde insanlar kendi dillerine, kültürlerine, ırklarına ve dinlerine göre farklılık gösterenleri *"aşağı öteki olarak"* ötekileştirirler (Kumaravadivelu, 2008, s. 170). Stereotyping kavramını ilk kullanan Amerikalı gazeteci Walter Lippmann (1998, ss. 8-68) *Public Opinion* isimli kitabında insanların stereotyping yaparak kendilerini geleneksel konumlarında güvende hissettiklerini belirtmekte ve kişilerin iletişim kurdukları insanları önce görüp sonra tanımlamak yerine, önce tanımlayıp sonra görmeye eğilimli olduklarını söylemektedir. Bunun insan zihninin çalışma prensibi ile ilgili doğal bir aşama olduğunu savunan bir diğer araştırmacı (Kumaravadivelu 2007, s. 50) bu sürecin evrensel olduğuna vurgu yapmakta ve sonuçta her birimizin kültürel stereotyping yaparak ya da buna maruz kalarak kurban eden ya da kurban edilen olduğumuz görüşünü dile getirmektedir. Stereotyping sürecinin aslında diğer insanları tanımlama ve davranış biçimimizi düzenleme için bizlere ideal bir model örneği sunması açısından faydalı olduğunu düşünen Lippmann (1998) ve Kumaravadivelu'nun (2007) aksine Holliday ve Ark. (2004, s. 19) bu görüşün doğru olmadığını ve her türlü stereotyping sürecinin beraberinde ötekileştirmeyi de getireceğini, ayrıca bu

sürecin önyargılarla beslendiğini savunmaktadır. Stereotyping ve ötekileştirme ile ilgili tüm bu açıklamalar bu süreçlerin her zaman bilinçli bir ajanda ile yapılmadığını, doğal insan davranışları olarak da gerçekleşebileceğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Dolayısıyla küresel bir dil olarak İngilizcenin öğretiminin doğal bir süreç içinde bazı değerleri öncelenmesi mümkündür. Bu da karanlık odalar arkasında toplantı yapan gizemli güçlerin dünyayı bilinçli bir ajanda ile kültürel olarak değiştirmek amacıyla İngilizceyi kullandıklarına yönelik görüşü basitçe doğrulamamaktadır. Bu son derece doğal bir iktidar ilişkisi ve gücü kimin elinde tuttuğu ile ilgili bir süreçtir. Bourdieu'nun tezinde yer alan Habitus iktridarı kimin elinde tuttuğu ve hangi amaçla nasıl kullandığı ile ilişkili doğal bir sürecin sonucunda da gerçekleşebilir.

Yeni bir dil edinimi Kramersch(2010, s. 47; Kumaravadivelu, 2008, s. 115; Schuman, 1986,ss. 381-383; Sapir-Whorf, 1956...) gibi araştırmacılara göre kimliği değiştiren, dönüştüren ve yeniden inşa eden bir sürece işaret etmektedir. Eva Hoffman tarafından yazılan *“Lost in Translation: A Life in a New Language”*(Çeviride Kaybolmak; Yeni Bir Dilde Yaşam) isimli kitapta yazar yeni bir dil öğrenmenin kişinin kimliğinde kalıcı değişikliklere yol açtığını kendi otobiyografisinden yola çıkarak anlatmaktadır. Kimliğe otobiyografik yaklaşımın örneklerinden biri olan bu eserde yazar kendi yaşam öyküsünü ve dil öğrenme tecrübesini öykülemekte ve bu öğrenim süreci içerisinde yaşadığı düşünce ve kimlik değişimlerini okura sunmaktadır(aktaran Holliday ve Ark.2004,ss. 80–85).Her bir bireyin kendisine ait ideolojisi, ikonları, toplumsal tarihi, diğerleriyle ortak tecrübeleri bulunmakta ve kişiler günlük konuşmalarında bunların tümünü yansıtmaktadırlar(Holliday ve Ark. 2004,ss. 18-19). Bu görüşe göre kendi kimliğini ifade edenlerin ve ötekini tanımlayanların kullandıkları söylem zamanla kimliğin değişim göstermesine neden olmaktadır. Yazar feminist hareketler ve kölecilik karşıtı hareket ve söylemlerin tüm dünyada kadınlara ve zencilere bakış açısını zamanla ne kadar radikal biçimde değiştirdiğini buna örnek olarak vermektedir.

Kimlik ve dil ile ilgili araştırmacıların bu noktada dil öğrencilerini tercih etme iradesi olmayan edilgen nesnelere olarak değerlendirmemeye dikkat etmeleri gerekir. Öğrencilerin dil edinimi sürecinde sosyal kimliklerinde meydana gelen değişiklikleri farkına varmadan edinmeleri de bilinçli bir tercih ile istemeleri de mümkündür.

2.3.1. Geleneksel/Modern ve Post Modern Yaklaşımlar

Tıpkı kültür gibi kimlik de özcü olan ve olmayan iki bakış açısıyla yorumlanmaktadır. Kimliğe özcü ve modern bakış açısı onun kişiliğin bir parçası olduğu, tek ve sabit olduğu tezini savunurken, öteki kimliğin tamamlanmamış, akışkan, parçalı, çok yönlü, sürekli değişen zaman, mekân, konum uygulama ve söyleme göre değişime uğrayan özelliklerde olduğunu savunur (Hall 1996; Woodward 1997; aktaran Virkkula vs Nikula, s. 253).

Kumaravadivelu(2008, s. 144) geleneksel/modern kimliğin dış dünyaya karşı sabit duvarların örüldüğü ve sınırlarının kalıcı biçimde çizilmiş olduğunu belirtmekte, post modern kimliğin ise devingen olduğunu savunmaktadır. Post modern görüşe göre kimlik parçalıdır, yekpare değildir, çokludur, tekli değildir yayılmacıdır, sınırlı değildir. David Bock (2006) kimliğin statik ve tek parça olarak değerlendirilemeyeceğine değinerek parçalı bir kimlik incelemesi yapmaktadır. Londra’da yaşayan mültecileri de çalışmasına konu edinerek *Küresel Bir Şehirde Çok Dilli Kültürler* ismini verdiği kitabında dilsel kimlikten bahsetmektedir. Kitabında Hall (1996) ve Mathews’in (2000) kimlik hakkındaki tanımlamalarına yer veren Block (2006, s. 39) bu tanımlamaların kimlik hakkında en fazla kabul edilen bakış açısını yansıttığını iddia etmektedir. Buna göre Hall (2006) kimlik ile ilgili şu açıklamayı yapmaktadır.

“Kimlikler tarih, dil ve kültüre ait kaynakların kullanımı ile kim olduğumuza dair “biz kimiz” ya da “nereden geldik” soruları yerine kim olacağımıza dair “ne olacağız”, “nasıl görülüyoruz” ve bu, bizim kendimizi nasıl yansıttığımızı ne kadar etkiliyor? Sorularının sorulmasıdır.” (aktaran Block, 2006, s. 39).

Mathews (2000) ise kimliğin akışkan olduğu ve sürekli biçimde güncellendiğini belirtmektedir. “*Kimlik kişinin sürekli kim olduğuna dair bilincidir ve bu bilinç sürekli devam eden iletişimlerle değişip onlara bağlı olarak farklılaşmaktadır. Kimlik kişinin kendisini nasıl gördüğü ve etiketlediği olgusudur.*” (aktaran, Block, s. 39).

Kimliğin çoğu uzman tarafından tek parça olarak görülmediğine değinen Block ayrıca toplum-kimlik ilişkisi bağlamında şunları söylemektedir: “*Sosyal iletişim ve sosyal yapı kimliği şekillendirdiği gibi kimlik de sosyal iletişim biçimi ve sosyal yapıyı şekillendirmektedir.*” (Block, 2006, s. 41) Bu düşünce tezimizde işlenen kültürel ya da kimliksel dönüşümlerin tek taraflı olmadığını da göstermektedir. Bununla beraber söz konusu süreçten etkilenen kimlik de parçalı ve çeşitli olarak

değerlendirildiği için hangi tür kimlik bu değişimin nesnesidir sorusu gündeme gelmektedir. Block (2006, s. 49) diğer kimlik türlerinin yanında dilsel kimliğin de üzerinde derinlikli araştırmalar yapılması gereken bir olgu olduğundan bahsetmekte ve dilsel kimliğin üç ayrı kategoride incelendiği bir sınıflandırmayı kullanmaktadır.

- Dil uzmanlığı
- Dil üyeliği
- Dil mirası

Bu sınıflandırmada dil uzmanlığı bir dilin ana konuşurlarının ve kural ko(ru)yucularının kabulünü kazanacak derecede uzmanlık elde etmek olarak açıklanırken dil üyeliği kişinin bir dile (örn. Fransızca) yönelik algısı ve bağlantısını ifade eder. Bu ise ilkinden farklı olarak kişinin kendisini ne kadar bu dile ait ve ilgili gördüğü sorusu ile ilgilidir. Dil mirası ise kişinin bir kimlik örgüsü ile bağıntılı bir dile doğmasını ifade eder ki Block (2006) bu üç dilsel kimliğin de yaşam içinde değişebileceğini savunmaktadır. Mesela bir kişi çok uzmanlık elde ettiği bir dili ve kültürü terk edebilir ve yeni bir dilde daha da ileri gidebilir. *“Aynı şekilde bir kişi ana dili dışında bir dil toplumuna da ilgi duyup kendisini onlara bağlı hissedebilir.”* Yazar burada farklı bir dile ilgi duyup aidiyet hissetmeyi farklı bir dil toplumuna üyelik olarak açıklamaktadır. Bu, dil öğrenenlerin aslında hedef dil toplumuyla temas kurmayı ve o toplum içinde bir konum arayışında oldukları tezini güçlendirmektedir. Block (2007, 27) kimliği cevize benzeterek cevizin her bir katmanının farklı bir şeklinin olması gibi kimliğin de çeşitli katmanlar ve iç içe geçen çemberler gibi değerlendirileceğini belirtmektedir. Bununla kimliğin çeşitli katmanlarının bulunduğunu belirten yazar bu katmanları ırk, milliyet, cinsiyet, sosyal sınıf, sınıf kimliği ve dil kimliği vb. olarak sıralamaktadır. Kimliğin parçalı olduğunu, sürekli değişip yeniden yorumlandığını, sosyo-tarihin birey kimliğini şekillendirdiğini ancak birey kimliğinin de sosyo-tarihi sürekli tanımlayıp değiştirdiğini savunan yazar bu sürecin harmoniyi ve sabitliği değil hareketliliği ve çok yönlülüğü barındırdığı görüşündedir.

Tablo 2-3:Block'un (Ceviz Kabuğu Sınıflaması) Bireysel/Kolektif Kimlik Türleri

Bağlı unsur	Dayalı olduğu öğeler
Etnik	Paylaşılan tarih, soy, inanç sistemi, pratikler, dil ve din, kültürel bir grupla bağıntılı her şey
Irksal	Biyolojik/ genetik yapı, ırk fenotipi
Ulusal	Paylaşılan tarih, soy, inanç sistemi, pratikler, ulus-devlet ile ilişkili dil ve din,
Cinsiyete dayalı	Kadınlık ve erkeklik konusunda sosyal yapının oluşturduğu kurallara uygunluk
Sosyal sınıf	Gelir düzeyi, meslek, eğitim ve sembolik davranış
Dil	Kişinin ben algısıyla ilişkisi ve değişik iletişim araçları, dil, diyalekt ya da topluluk dili

(Block, 2007, s. 43)

Son dönem kimlik araştırmaları kimliğin statik olduğu, tek parça olduğu, aynı bölgede yaşayan ya da aynı ulusal sınırları paylaşan bireylerin zorunlu olarak aynı kimliği edinecekleri iddialarını kabul etmemektedir. Kimliğe yönelik bu özcü tutumun küreselleşme ile birlikte medyana gelen değişimler sonucunda tartışmaya açıldığı görölmektedir.

Buna göre indirgemeci,³özcü ve ötekileştirici kültür ve kimlik yaklaşımı dil-iktidar ilişkilerini de içine alan geniş bir kişisel tanımlama sürecinin bir parçasıdır. Kimlik inşa süreçleri, ben kimim ve kim değilim? Sorularının cevaplanmasıyla da yakından ilişkilidir. Bu durumda her türlü ötekileştirme işlemi olumsuz olarak kabul edilmeyebilir. Ancak ötekileştirmenin dışlama, indirgeme, olumsuz duygu besleme, asimile etmeye girişme ve aşağılama eğilimlerini de beraberinde getirebileceği yukarıda görüşleri aktarılan uzmanlar tarafından dile getirilmektedir. Bu noktada genelde dil eğitimi özelde ise İngilizce Öğretimi sırasında kullanılan yaklaşımlar, konu içerikleri, yazılı ve görsel materyaller ve kültürün ele alınış biçiminin çok

³"Reductionist" kelimesi için indirgemecilik tanımı tercih edilmiştir.

kültürlülüğü yaygınlaştırma, karşılıklı saygı ve hoşgörüyü besleme, heterojenleşme; ötekileştirme, kimlik inşası, değerlerin empoze edilmesi ve asimile etme, gibi konularla ilişkisi gündeme gelmektedir. Yabancı dil öğretiminin bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir kimlik ve toplum mühendisliğine dönüşmesi ihtimali bu tartışmalar üzerinden şekillenmektedir. Uygulanan yabancı dil öğretim politikası ve içerikler Merkez olarak kabul edilen eksenin dünya görüşünü, kimliğini, kültürünü ve değerlerini öncelerken, direk ya da dolaylı şekillerde diğerlerini ötekileştirebilir ve sonuçta zenginlik ve farklılıkları azaltan bir tek tipleşmeye neden olabilir. Aynı şekilde İngilizce özelinde değerlendirme yapıldığında bu dilin küresel iletişim aracı haline gelmesi birçok dil için geçerli olmayan nötr iletişim aracı olma özelliğini ya da her toplumun kendi değerlerini taşıyan bir araç olma özelliğini bu dile bahşetmiş olabilir.

2.3.2. Dil-Düşünce İlişkisi ve Ulus Devlet Kimliği

Dil ile kimlik arasında eskiden bu yana var olduğuna inanılan yakın ilişkiyi Anzaldúa (1987) "*Ben konuştuğum anadil'im*" ifadesi ile özetlemiştir. Ancak günümüzde konuştuğumuz ana dilimizin ne kadar saf olduğu da dâhil bir dizi yeni tartışma konusu gündeme gelmektedir. Toplumlar arasında 20. yüzyılda son derece artan ve son çeyrek yüzyılda dünyanın tüm kılcal damarlarına kadar etkisi altına alıp toplumun her katmanını değiştirip dönüştüren küreselleşme ve ona bağlı gelişmeler diller arasındaki etkileşimi de oldukça artırmıştır. Dolayısıyla anadil-kimlik ilişkisi üzerinden yapılacak analizlerde dillerin, kültürlerin ve kimliklerin birbiriyle temas ve iletişiminin günümüzdeki kadar yaygın olmadığı dönemlere ait tanımlamaların daha dikkatli ve ihtiyatlı kullanılması daha gerçekçi analizler doğuracaktır. Dil ile düşünce arasındaki ilişkiyi Çelebi şu şekilde açıklamaktadır.

Anadil, insanın yaşamı boyunca içinde yaşadığı topluma göre biçimlenen, başta beyindeki dil merkezinin olgunlaşmasıyla koşut olarak, sosyokültürel etkileşimlerle gelişen, değişken bir göstergeler dizgesidir. Dilsel göstergelerin toplumsal hayatı düzenleyici, kimlik oluşturucu, değer taşıyıcı, iletişim sağlayıcı gibi birçok işlevleri vardır. Bir düşüncenin ifade edilmesi için dile, ifade edilecek bir şey için de düşünceye gereksinim vardır. Yani dil ve düşünce iç içedir. (aktaran Demirkıran, 2008 s. 303).

Dilin düşünceyi ve dolayısıyla kimlik ve kültürü büyük oranda değiştirdiği görüşü ise Sapir-Whorf teorisinin başlıca tartışma konusudur. Edward Sapir (1884–

1939) ve Benjamin Lee Whorf (1897–1941) tarafından geçtiğimiz yüzyılın ortalarına doğru ortaya atılan hipotez sonraki dönem dil-kültür çalışmalarında oldukça etkili olmuştur. Sapir-Whorf teorisinin ana konusu aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Her dilin arka plan dil bilimsel sistemi (diğer bir ifade ile grameri) sadece fikirleri yansıtmak için bir enstrüman değil aynı zamanda fikirleri şekillendiren, bireyin zihni aktivitesini programlayıp yönlendiren yapıdadır... Fikirlerin inşa edilmesi bağımsız bir süreç değildir... Fakat bir gramer yapısı dilin bir parçasıdır, az ya da çok dilin değişimi ile de değişir. Bizler doğayı ana dilimiz ile sınırlara ayırmaktayız. (Whorf, 1956, 212).

Sapir-Whorf teorisini, “*Dil düşünceyi belirler*” şeklinde değerlendirenlerle beraber Carroll (1956) gibi bu görüşü “*Dil düşünceyi etkiler*” şeklinde değerlendirenler de bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar Sapir-Whorf teorisine karşı çıkmakta ve eğer bu teori doğru olsaydı “*bir dilden bir dile başarılı çeviri yapamadığımız gibi başarılı kültürlerarası iletişim de kuramazdık*” demektedir.(Carroll, 1956, s. 23; Akt. Kumaravadivelu, 2007, 20). Sapir- Whorf teorisine yönelik değerlendirmeler aşağıdaki şema ile gösterilebilir:

Şekil 2-1

Dil öğretmenlerinin, öğrencilerin kişisel özgünlüklerini ve öz kimliklerini oluşturmalarında diğer alanlardan çok daha fazla zorlukla ve fırsatla karşılaştıklarını düşünen Kumaravadivelu (2007, s. 46) Weeden’in(1987) dilin kimlik ilişkisi hakkındaki aşağıdaki görüşünü de aktarmaktadır.

“...dil sosyal ve politik organizasyonların ve bunların muhtemel sosyal ve politik sonuçlarının değerlendirildiği ve tanımlandığı bir kurum/olgu olarak bizim öz algımızı ve özgün kimliğimizi inşa ettiğimiz yerdir” (Chris Weeden, 1987, s. 21).

Tarihi, batı bakış açısıyla Modern öncesi, Modern ve Post Modern şeklinde 3 ayrı dönem olarak inceleyen Graddol (2007, s. 18) modern dönemin günümüzde yaygın biçimde kullanılan dil konseptinin oluşumunda büyük bir rolünün olduğunu savunmakta ve özellikle ulus devletlerin yaygınlaştığı modern dönemde ulus devletlerin inşa ettiği ulusal kimliklerin oluşmasında dilin büyük rol oynadığını belirtmektedir. İngilizcenin yayılma süreci ile endüstrileşme, modernizm ve ulusalcılığın aynı dönemlerde başlamış olması bu çalışmada ulusalcılık kavramının da incelenmesini zorunlu yapmıştır. 20. yüzyılda özellikle 1. dünya savaşı sonrası “Yeni Dünya Düzeninde” yaygınlaşan ulus devletler merkezinde dil ve yerel kültürün bulunduğu bir ulusal kimlik oluşturmak için çaba harcamış ve toplumlarını bu yönde eğitime tabii tutmuşlardır. Çalışmamızın bu bölümünde ulusalcılık konusuna değinmemizin asıl amacı dil ve kültürün oluşturulan bu ulusal kimlikler içerisinde taşıdığı önemdir. Bu konunun incelenmesi ayrıca kültür kavramının sınırlarının ne denli geniş olduğu, küresel dünyada ulus kimlikler tarafından güçlendirilen ulusal kültür kavramının küresel değerlerin yaygınlaşmasıyla nasıl bir etkiye uğradığını anlamamızı sağlayacaktır. Yine bu çalışma ulus devletler tarafından genellikle resmi tek diller yoluyla oluşturulan toplumsal kimliğin yabancı dil eğitimi ile ilişkisini değerlendirme fırsatı sunacaktır.

Ulusalcılığın uzun yıllar boyunca sosyal bilimler alanında ele alınıp incelendiğini, kavramın tam olarak ne olduğu ve nasıl değerlendirildiğine dair derinlikli analizler ve çalışmalar yapıldığını belirten Smith (2008, s. 17) bu kavramın bir olgu ve kavram olarak ilk defa ne zaman ortaya çıktığına dair tartışmaların ise gölgede kaldığını düşünmektedir. 1990 yılında bütün “Ulusalcılık nedir?” başlıklı kitaplardan ayrı olarak Walker Connor’un *Ulusalcılık Ne Zaman?* isimli bir kitap yazarak konuyu ilk defa periyodik olarak incelediğini aktaran yazar modern bakış açısına göre bu kavramın ilk olarak Fransız ve Amerikan Devrimleri ile beraber ortaya çıktığını belirtmektedir (2008, s. 18). Her ne kadar Fransız devrimi ile beraber tüm dünyada milli kimlikler kabarsa da bu sürecin ulusalcılık ve ulus devletleri tanımlamaya yetmeyeceğini, Asya tarzı ulus devletlerin varlığının da inkar edilemeyeceğini belirtmektedir. Ayrıca Ulusalcılığı İsrailoğullarının ilk dönemlerine kadar dayandırarak bunu “insanın kendisini ırkına göre tanımlama alışkanlığının modern bir yansıması” olarak değerlendiren primordialist (ilikçi) düşünce de bulunmaktadır. Farklı etnik grupların İskoç, İrlandalı, Gallerli ve İngilizlerin bir araya gelerek Büyük Britanya’yı

oluşturmaları örneğinde de görüldüğü gibi bir ulus devletin sadece tek milletten oluşması gerekmez. Örneğin Ortadoğu'da var olan onlarca Arap ülkeyi birbirinden ayıran şey nedir? Bunun sadece etnisite olmadığı ortadadır. İşte ulusal kimlikler tam da bu noktada ortaya çıkmakta ve tarihi gelişmeler sonucu istem dışı ya da iradeye dayalı kader birliktelikleri toplumları ulusal çıkarlar etrafında bir araya getirmektedir. Giddens ulusların varlığını kültürel ayrıma bağlamakta ve şöyle demektedir. "Uluslar, içlerinde barındırdıkları bireylerin birbirlerine karşı başka ulustan kişilerle söz konusu olmayan, özel yükümlülüklerle sahip oldukları ahlaki topluluklardır" (Giddens, 2000: 147-148, aktaran, Kartal, 2012, 15).

Ulusalcılık dünyanın hemen hemen her ülkesinde ulusal bir dil ve kültür tanımı üzerinden kimlik oluşturmuştur. 20. yüzyılın ortalarında kurulan BM, 1945 yılında 50 üyeli bir organizasyonken günümüzde 193 üyesi vardır. Bu ülkelerin hemen hemen tümünde resmi bir dil öncelenirken yaşanan etnik çatışmaların da birçoğunun yine anadil tartışmaları üzerinden yürüdüğü görülmektedir. Spencer ve Ark. (2002, s. 89) ulus kimliğinin oluşumunda dilin önemine işaret etmekte ve Mustafa Kemal Atatürk'ün harf inkılâbı ve ardından Türk Dil Kurumu'nu kurarak Türkiye toplumunu yeni kavramlar üzerinden nasıl bir ulusal kimlik kazanma sürecine yönlendirdiğini başarılı bir örnek olarak göstermektedir. Benzer girişimlerin başarılı ya da başarısız biçimde dünyanın değişik ülkelerinde uygulandığına değinen Smith (2008, s. 78) dil-ulusal kimlik inşası süreçlerinde bütün farklı tecrübelerle rağmen dilin öneminin projelerin ortak yönü olduğunu belirtmektedir. Bu konuda Joseph (2004) "*Her etnik milletin bir dili bulunduğunu, öyle ki bütün kimliğin sadece dilsel kimlik olarak bile tanımlanabileceğini*" belirtmektedir (aktaran Kumaravadivelu, 2008, s. 154). Smith(1991, s. 24) Ulusal Kimlik isimli çalışmasında ulusal kimliğin temel özelliklerini aşağıdaki şekilde listelemektedir:

- ✓ Tarihi bir yerleşke ya da anavatan
- ✓ Ortak mitler ve tarihi hatıralar
- ✓ Ortak bir kitlesel kamu kültürü
- ✓ Her bir üye için ortak hak ve yükümlülükler

- ✓ Üyeler için bölgesel hareket alanı açan ortak bir ekonomi(Aynı vatanın her bölgesinde ekonomik etkinlik hakkı)

Her ne kadar etnik kimlikler ulusların oluşumunda başat rol üstlenseler de aynı etnik kökünde toplulukların zorunlu bir şekilde etnik toplum olarak kabul edilmeleri pek mümkün gözükmemektedir. Bu gerçeğe dikkat çekenler etnik kategoriler ile etnik topluluk şeklinde bir sınıflandırmaya gitmektedir. Örneğin Osmanlı'nın son dönemlerine kadar Türklerin çoğunun Türk kimliği konusunda farkındalık sahibi olmadığını belirten Smith (1991, s. 31)Osmanlıcılık ve dini kimliğin (ümmeçilik) bu dönemde daha baskın olduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısına göre bir topluluğun ortak etnisiteye sahip olması onları etnik bir kategorilendirmede bir taraf yapabilir ancak onları bilinçli, asabiyet ve aidiyet hissi yüksek bir millet yapmaya yetmeyebilir. Smith(1991) Batı tarzı ulusal kimlik modelinde ulusların kültür toplulukları olarak kabul edildiğini ve bir ulusun meydana gelmesi için her ne kadar homojen olmasa da bireyler arasında ortak hatıralar, mitler, semboller ve gelenekler açısından kültürel birliğin bulunması gerektiğini belirtmektedir. Ancak Batı dışında Asya'da ve Doğu Avrupa'da gelişen ulusçuluk algısında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Batı ulusçuluğunda her ne kadar insan istediği ulusu seçebilse ve bunun için aidiyet yeterli olsa da Doğu toplumlarında insanın üzerine doğduğu kültür ve etnisite onun ulusal kimliği olmakta ve etnisite bir damga gibi başka yerlere seyahat etse ve oradaki farklı topluluklara aidiyet bağı ile bağlansa bile kendisinden asla çözülmemektedir (s. 21-22).

Devletlerin ulusal sınırlarını korumak ve bu sınırlar içerisinde uyumlu ve bütünlüklü bir milli yapı oluşturmak için dillere standartlar getirdikleri ve hemen her ülkede diğer dillerin ya da lehçelerin yok olması ya da ihmal edilmesi pahasına da olsa ortak bir dil standardı yakalamaya çalıştıkları eleştirisi ulus devletlere yöneltilen başlıca eleştirilerdendir. Örneğin modern Türkiye'nin inşa sürecinde Türk Dil Kurumu bu amaç doğrultusunda çalışmalar yapmış ve bu amaca uygun sözlükler ve eserler yayınlanmıştır. Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Türkçesini esas kabul etmiş ve resmi yazışmalarda bunu standart olarak kabul etmiştir. İstanbul Türkçesinin esas kabul edilmesi Karadeniz ve Ege Türkçesi gibi yerel konuşma tarzlarının da barındırdıkları birçok değişik kelime ile beraber etkilerini yitirmelerine neden olmuştur. Bu resmi dil kabullerinin aynı zamanda Bourdieu'nun çalışmalarında yer alan kültürel sermaye açısından incelendiğinde kimi kesimlere fırsat kaynağı kimi kesimlere ise bir dezavantaj olduğu da değerlendirilmesi gereken bir konudur. Anadilinin ya da

konuştugu şivenin politik ulus devlet sisteminde ikinci derecede önemli görüldüğü bir bireyin eğitim alanından yaşamın diğer tüm sahalarına kadar bir fırsat kaybına uğraması, kimlik şoku yaşamaması ve sosyal mesafe sorunuyla karşılaşması da olasıdır.

Dillerin ideolojik ve kültürel kodlar taşıdıkları düşüncesi özellikle de ulus devletler ve Milliyetçi hareketlerin eylem ve açıklamalarında göze çarpmaktadır. Dünyanın pek çok bölgesinde yaşanan etnik çatışmalar dil tartışmaları üzerinden yürümektedir. Dünyanın farklı yerlerinde tek dil politikaları konusundaki sert uygulamalar karşı milliyetçi hareketleri doğurmuştur. Meksika'daki Zapatista Ordusu bunun bir diğer örneğidir. (Hamel, 2005, s. 15) Aynı biçimde ulusal kimlikler inşa etmek için devletlerin dili nasıl kullandıklarına dair de pek çok çarpıcı örnek bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde özellikle de 90'lı yıllarda ortaya çıkan tek dil politikası hareketi Amerikan toplumunun değişik etnik kökenler temelinde parçalanma riskine işaret etmekte ve ulusal bütünlüğü sağlayacak bir dilin resmi tek dil olarak kabul edilmesinin gerekliliğini savunmaktadır (Modiano 2001, s.164; Huntington, 2008, ss. 458–461; Kumaravadivelu, 2008, s.154; Crystal, 2003, s. 53). Özellikle medyanın mülteciler konusunda pozitif öz sunum ve negatif “öteki” sunumu stratejisi⁴ İngilizcenin ötekileştirici olarak kullanılma durumuna farklı bir örnek olarak verilmektedir. Bu söylem politik erk tarafından da teşvik edilmektedir (Holliday ve Ark. 2004, s. 124). Dil politikaları bir ülkede toplum içi iktidar dağılımını yansıtan ve yeniden üreten ideolojik yapılarla da yakından ilişkilidir (McCarty, 2004, s. 72; aktaran Lawton, 2008, s. 7). Örneğin Sri Lanka'da Tamil gerillaları, İran ve Pakistan'da Beluç'lar, ulus taleplerini dil hakları temelinde dile getirmektedirler.

Ulus devletlerin tek dilli eğitimi öncelemesi her ne kadar ulus devletlerin modern dönemde yaygınlaşmasıyla beraber gelişen bir süreç olsa da, tek dilli toplumların siyasal açıdan daha güçlü olacağı oldukça eski bir görüştür. Tanrının, otoritesine karşı geldikleri için Babil'lileri çok dilli bir topluma çevirmesi efsanesi birçok dil konuşan toplumların zayıflayacağı ve birlik oluşturamayacağına yönelik bu eski korkunun tarihi kökenlerine işaret etmekte ve ulus devletlerin dil politikalarının arkasındaki temel motivasyona ışık tutmaktadır. Günümüzde de özellikle *“göçmenlerden oluşan çok milletli ve çok kültürlü kimliğiyle öne çıkan Amerika'da”* bu endişe giderek yaygınlaşmaktadır (Brubaker, 2001). Avrupa'da ise Almanya ve Fransa

⁴ Holliday ve Ark. s. 124'de geçen “strategy of positive self-presentation and negative other-presentation” ifadesi araştırmacı tarafından çevrilmiştir.

gibi ülkelerde göçmenler hakkında yürütülen dil politikaları yine bu endişeyi yansıtmakta ve siyasi liderlerin sık sık devletin resmi dilini herkesin konuşması zorunluluğuna atıfta buldukları gözlemlenmektedir. Almanya, Fransa gibi ülkelerde son yıllarda tarihi ön yargılardan da beslenerek yükselen İslamofobia dalgasının hedefi olan Müslüman nüfusun göçler yoluyla ciddi oranda arttığı ülkelerde kimlik üzerine ciddi tartışmalar yapılmakta ve göçmenleri asimile etmeye yönelik yöntemler tartışılmaktadır. Özellikle bu iki ülkenin göçmenleri ülke dilini konuşma konusunda yeterli başarıyı gösterememeleri durumunda mültecileri sınır dışı etme, iltica ve vatandaşlık taleplerini reddetme eğilimi yükselmektedir. Mesela Almanya son yıllarda ülkede uzun yıllar boyunca yaşamakta olan ve modern Almanya'nın inşa edilmesinde önemli rol oynayan Türkleri dil sınavlarına tabii tutmakta ve başarısız olanlara aile birleşimi taleplerinde vatandaşlık hakkı verilmemektedir.⁵

Fransa'da ise özellikle 2000'li yılların başından itibaren farklılıkları önceleyen söylemlerin ciddi eleştirilere maruz kaldığı ve ulusal Fransız kimliğini önceleyen göçmen uygulamalarının daha şiddetle siyasi çevrelerde savunulduğu görülmektedir. Ülkede 2012 yılında parlamento, Fransız vatandaşlığına geçmek isteyen yabancıların '**vatandaş hak ve yükümlülükleri şartı**' adlı bir belge imzalamaları kararı almıştır. Vatandaşlık adayları Fransız toplumuna '**asimile**' olduklarını kanıtlamakla da yükümlü olacaklar. Ancak Almanya, Fransa gibi ülkelerin bu uygulamaları sadece ilk dönem ulus devlet inşa etme yöntemlerinin yanında sayısı artan göçmen nüfusun oluşturduğu çatışma riski, terör endişesi gibi nedenlerle de açıklanabilir.⁶Dünyanın pek çok ülkesinde ulusal kültürün resmi dil uygulamasıyla güçlendirildiği düşüncesi uzun süre yaygınlığını korumuş, son dönemde ise küreselleşme ile beraber ortaya çıkan farklı kültür tanımları, ulus ötesi kültürler taşıyan, küresel dünya vatandaşı olan insanların sayısındaki artış nedeniyle bu düşünce çeşitli açılardan eleştirilmeye başlanmıştır. Mesela Holliday ve Ark. (2004, s. 75) kültürün büyük oranda dil ile şekillendiği, dolayısıyla milli sınırların değişimiyle kültürün de değiştiği görüşünü eleştirmekte ve kültürün artık eskiden algılandığı gibi homojen olarak değerlendirilemeyeceğini düşünmektedir.

⁵<http://www.ytb.gov.tr/index.php/tumduyurular/948-2013071501.html>

⁶<http://www.internethaber.com/fransadan-cok-tartisilacak-karar-346583h.htm>

2.4.Dil ve Kültür İlişkisi Çerçevesinde Küreselleşme ve Küresel Bir Dil Olarak İngilizce

Son yüzyılın belki de en çok tartışılan konularından biri küreselleşmedir. Akademik literatürde oldukça popüler olan kavramın gerçekte neyi ifade ettiği sorusu küreselleşmenin etki ve süreç olarak devam ediyor olması nedeniyle henüz mutlak anlamda cevaplanmış değildir. Short ve Ark.'ları (2010) küreselleşmeyi “*birbirine benzer ekonomik, kültürel ve politik uygulamaların tüm dünyada yaygınlaşması*” olarak açıklamaktadır. Küreselleşmenin tartışmalı bir kavram olduğunu savunan Steger (2004) bu tartışmalara neden olarak “*özünü hangi toplumsal süreçlerin oluşturduğu konusunda araştırmacılar arasında bir görüş birliğinin olmamasını*”(s. 40) göstermektedir. Yazar küreselleşmenin kavram olarak ilkin 1960'larda ortaya çıktığını belirtmekte ancak küreselleşme olgusunun aslında daha eskilere dayandığını açıklamaktadır. Ona göre küreselleşme tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Steger (2004, s. 24) küreselleşmeyi “...Mevcut sınırların ve hudutların birçoğunu geçersiz hale getiren küresel ekonomik, siyasi, kültürel ve çevresel karşılıklı ilişkilerin ve akışların belirlediği bir toplumsal durum” olarak tanımlamaktadır.

Küreselleşme tarihte yaşanan işgaller ve imparatorlukların yayılcı politikalarıyla ilişkili olarak da açıklanmaktadır. Bu görüşe göre büyük İskender iktidar alanlarını genişletmek için büyük denizler ve çölleri aştığında küreselleşmenin adımlarını atıyordu. Cengiz Han tüm dünya tarihini değiştirecek Moğol saldırılarını yönettiğinde de küreselleşmeye doğru bir açılım sağlamıştı. Ancak tarihte yaşamış büyük gezginler ve savaşla ilişkisi hiç olmayan tüccarlar da gittikleri ülkelerin kültürlerini değiştirecek büyük değişimleri silahsız gerçekleştirmiş ve küreselleşmeye açılım sağlamışlardır. Misyonerler ve İslam davetçileri de böyle bir etkide bulunmuşlardır. Öyleyse ilk insanın ötekini ve öte diyarları tanımaya ve oraya ulaşma amacıyla attığı ilk adıma küreselleşmenin başlama noktası demek de mümkündür. Ancak bütün bunların hiç biri küreselleşmenin kavram olarak 20. yüzyılın ürünü olduğu ve olgu olarak da 17. yüzyılda başladığı tezi ile çelişmez. Küreselleşmeyi ilk insanın ötekini ve diğer yerleri keşfetmeye başlamak için attığı ilk adım ile açıklayan görüşlerle beraber bu olgunun en organize hali ile 1960'lı yıllarda dünya gündemine girdiği düşüncesi mevcuttur. Mingolo (1998) küreselleşmenin geçmişte 3 önemli aşaması olduğunu belirterek bu 3 aşamayı:

- İspanya İmparatorluğu: Hıristiyanlaştırma,
- Britanya ve Fransa Sömürüleri: Medenileştirme Misyonu,
- ABD Emperyalizmi: Gelişim/Modernleştirme,

Olarak sıralamaktadır (Mingolo, 1998, s. 36; aktaran Kumaravadivelu, 2007, s. 33).

Robbie Robertson (2003) küreselleşmeyi bundan 500 yıl geriye götürerek 3 aşamada incelemektedir. Yazar dünyanın en güçlü donanmalarına sahip İspanya ve Portekiz'in 1500'lerde Çin ve Hindistan kaynaklarını ele geçirmek için harekete geçmelerini birinci aşama olarak değerlendirmektedir. Robertson (2003) birinci aşamanın çocuğu olarak tanımladığı ikinci aşamada İngiltere'nin endüstriyel ve teknik gelişiminin makineleşmeyi beraberinde getirdiğini ve üretimin artıp fiyatların azalmasının tüm dünyada büyük değişimlere neden olduğunu belirtmektedir. Sömürgecilik de ikinci aşamanın önemli aktörü olarak değerlendirilmektedir. Son aşamada da 1945 yılında başlayan uluslararası işbirliği ve rekabet ortamının dünyayı soğuk savaş ile iki kutba bölmesi ve bu rekabetin daha önce benzeri görülmemiş bir silahlanmayı beraberinde getirmesidir. Bu çatışmadan zaferle çıkan ve dünya liderliğini yürüten Amerika Birleşik Devletlerinin tüm dünyaya Batı değerlerini yaygınlaştırması süreci yazar tarafından küreselleşmenin son aşaması olarak tanımlanmaktadır (Robertson: 2003). Küreselleşme de diğer pek çok kavram gibi farklı ekoller tarafından farklı yorumlara konu olmaktadır. Dilbilim ise bu disiplinlerin kavramı değerlendiriş biçimlerinden çeşitli yönlerle faydalanmakta ve olgunun dil ve kültür üzerindeki muhtemel etkilerini araştırmaktadır. Block (2006) bu değişik Sosyal Bilimler disiplinlerinin küreselleşmeye bakışını aşağıdaki tablo ile sınıflandırmaktadır.

Tablo 2-4:Sosyal Bilimleri disiplinlerinin küreselleşmeye bakışı(aktaran Block, 2006, s. 17)

<u>Disiplin</u>	<u>Ana Odak</u>
Ekonomi	Küresel Şirketler, yeni ekonomi ve küresel kapitalizm
Kültür Araştırmaları	Küresel Köy ve McDonald’laşma, hibridleşme
Siyaset Bilimi/ Uluslararası İlişkiler	Uluslararası ilişkiler ve hareketlilik
Coğrafya	Uzayın, zamanın ve mesafenin orantılanabilmesi
Sosyoloji topluamlar	Ulus -devlet, dünya kapitalizmi ve endüstri sonrası
Felsefe	Dünya etiği, evrensel insan hakları
Politik Ekonomi	Kapitalizm ve dünya pazarı
Tarih/Antropoloji	Uluslar arası kapitalizmin, savaşların ve dünya dinlerinin- değişim ve gelişimi
Ekoloji	Küresel çevrecilik

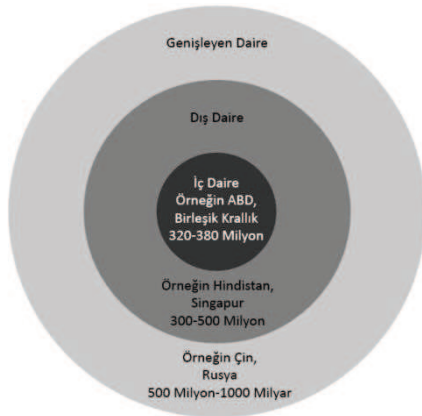
Küreselleşme kavramına dair yukarıdaki açıklamaların çoğunu kapsayan tanım Steger (2004, s. 13) tarafından yapılan aşağıdaki tanımdır.

“En genel tanımıyla küreselleşme, yerel ve uzaktaki arasında derinleşen ilişkilerin insanlar tarafından farkına varılmasıyla dünya çapında toplumsal bir karşılıklı bağımlılığa ve iletişime yol açan, çoğalan, genişleyen ve sıklaşan toplumsal süreçlerle ilgili çok boyutlu bir olgudur”

Küreselleşme ile ilgili bu açıklamalar İngilizcenin küresel bir dil olma sürecinin doğru analiz edilmesi ve toplumlar arasındaki birini diğerine benzeten ya da farklılığı artıran etkileşimin sadece dil ile değil küreselleşmenin diğer sonuçlarıyla da ilgili olduğunun anlaşılması için bu çalışmada önem taşımaktadır. Teknoloji bunlar arasında en önemli unsurlardan biridir. Küreselleşme ile beraber artan uluslararası ticaret, 2. Dünya savaşı sonrası dünyada oluşturulan Milletlerarası Organizasyonlar, askeri ve siyasi paktlar; telefon, internet, posta ve taşımacılık gibi iletişim ve ulaşım sektöründe meydana gelen devrim niteliğindeki gelişmeler dünyayı yaygın tanımlama ile küresel bir köye çevirmiştir. Farklı ırk, dil ve kültürden insan topluluklarının tarihin hiçbir döneminde bu denli birbiriyle ilişkili olduğu görülmemiştir. Uluslararası bir dile olan ihtiyaç İkinci Dünya Savaşı sonrası kurumsallaşan Yeni Dünya’da oluşturulan BM başta olmak üzere birçok uluslararası ve uluslar üstü organizasyon ile artış göstermiş bu

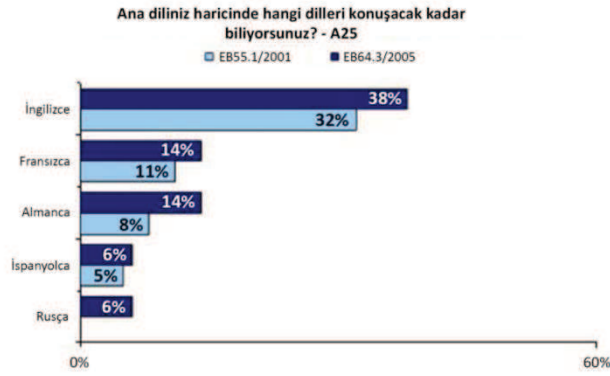
organizasyonlar yanında ulus devletlerin sayısında da artış görülmüştür. David Crystal (2003) bu durumu “*Tarihin hiçbir döneminde bu kadar millet ortak bir dile ihtiyaç duymamıştır ve hiç bu kadar insan başka yerlere seyahat etme ihtiyacı duymamıştır*”(s. 31) sözüyle açıklamakta ve dünyada 190 ulus devletinin varlığına dikkat çekmektedir. Bu oran BM ilk kurulduğunda sadece 51 iken aradan geçen 50 yılda tam dört kat artmıştır. Ulusal sınırlar ile birbirinden ayrılan bu devletlerin birbiriyle iletişimini düzenleyecek ortak bir iletişim aracına duyulan gereksinim son yarım yüzyılda daha belirgin biçimde hissedilmeye başlanmış, tercüme faaliyetleri artan ihtiyacı karşılayamaz hale gelmiştir.

İngilizcenin artık tartışmasız bir dünya dili olduğu hakkında, konuya en eleştirel bakan kesimlerin bile bir tereddüdünün olmadığı görülmektedir. Konu hakkında yazan ve meseleyi oldukça zıt kutuplardan ele alan birçok uzmanın vardığı ortak sonuç İngilizcenin egemen bir dil haline geldiğidir.(örn. Crystal, 2003, s. 1; Philipson, 2007, s. 1) İkincisi bu gerçeği “*İngilizce: bilim, teknoloji, tıp, bilgisayar, araştırma kitapları, süreli ve süresiz yayınlar, ulus ötesi ticaret, taşımacılık, havacılık, diplomasi, uluslararası organizasyonlar, kitle iletişim araçları, medya, popüler kültür ve eğitim sistemleri ve daha birçok alanda baskın bir konuma sahiptir*” sözleriyle ifade etmektedir (Philipson, 2007, s. 1).Dünyada 1995 yılı itibariyle 12.500 uluslararası organizasyonun alfabetik sıralamaya göre ilk 500’ü içinden ortalama yüzde 85’i İngilizceyi iletişim dili olarak kabul etmektedir (a.e. s. 107).Dünyada her yıl bu dili öğrenenlerin sayısı yüz milyonlarla ifade edilmektedir. Halkların bu dil ile ilişkisine dair en meşhur ve İngiliz Dili Eğitim alanında en sık kullanılan örnek Kachru (1985) tarafından önerilen İngilizcenin 3 çemberi isimli sınıflandırmadır(Akt. Mollin ve Ark. 2006, s. 2).

Şekil 2-2

Burada iç çember İngiltere, ABD, Kanada, Avustralya ve İrlanda gibi İngilizceyi ana dili olarak kullanan halklara işaret ederken dış çember ise İngilizcenin ikinci dil olarak kullanıldığı ve bu dile özel bir statü verilen Hindistan gibi ülkeleri kapsamaktadır. Genişleyen çember ise İngilizcenin yayıldığı ve öğrenilmesinin desteklendiği ülkelere işaret etmektedir (Crystal, 2003, s. 78).⁷İngilizce Avrupa’da da hızla yaygınlaşmakta ve Avrupa ailesi içerisinde kullanılan dillerden daha fazla rağbet görmeye başlamaktadır. 2005 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yapılan bir araştırmada Avrupa’da en fazla kullanılan dilin %18 ile Almanca olduğu tespit edilmiştir. Bu oranı %13’lük eşit oranlarla İngilizce ve İtalyan’ca takip etmektedir. Araştırma Fransızca konuşma oranını ise %12 olarak tespit etmiştir (EU Special Eurobarometer, 2005, s. 8). Aynı raporda katılımcıların %38’i ikinci yabancı dil olarak İngilizce bildiklerini belirtmişlerdir

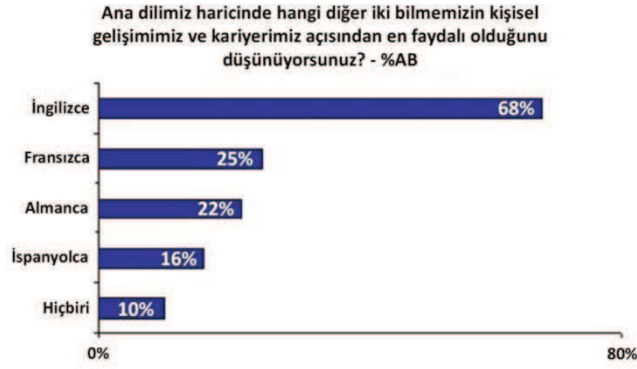

(EU Special Eurobarometer, 2005, s. 13)

Şekil 2-3

Yapılan araştırmalar Avrupa’da İngilizcenin öğrenilmesi en avantajlı yabancı dil sıralamasında birinci olduğunu göstermektedir

⁷ Çalışmamızda David Crystal tarafından 2003 yılında güncel verilere göre uyarlanan İngilizcenin Üç Çember’ini esas aldık.

(EU Special Eurobarometer, 2005, s. 31)

Şekil 2-4

Araştırmada dikkat çekici noktalardan biri de Almanca ve Fransızcanın İngilizce karşısında 4 yıl gibi kısa sürede ciddi avantaj kaybına uğramasıdır. 2001 yılında katılımcıların %40'ı Fransızcanın, %23'ü de Almancanın öğrenilmesi en avantajlı dil olduğunu belirtmişlerdir. Bu oranlar 2005 yılında Fransızca için %25, Almanca için ise %22'ye düşmüştür (EU Special Eurobarometer, 2005, s. 31).

2.4.1.İngilizceyi Küreselleştiren Etmenler

Dünya dili olmaya aday diller içerisinde İngilizcenin neredeyse alternatifsiz tek dil olarak kabul görmesinin küreselleşmeyle de bağlantılı pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin bir kısmı doğal nedenlerken diğer bir kısmı bu dilin bilinçli olarak yaygınlaştırılmasıyla ilgilidir. İngilizcenin tüm dünyada yaygınlaşmasını sömürgecilik, küreselleşme, Amerika ve İngiltere'nin devlet gücü, dilin yayılımının bilinçli politikalar ile desteklenmesi, İngilizcenin gramer yapısının sunduğu avantajlar gibi değişik nedenlere bağlayan farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu değişik yaklaşımları tarihi seyri içerisinde aşağıdaki gibi incelemek mümkündür.

2.4.1.1.Sömürgecilik

İngilizcenin bir dünya dili olmasında 16. yüzyılda başlayan sömürü hareketlerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Dilin 16. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyıla kadar coğrafi sömürü yoluyla yaygınlaştığını belirten Arnold (2006, s. 3) 20. yüzyılda

ise bu dilin elektronik sömürü yoluyla yaygınlaştırıldığını iddia etmektedir. Washington Uygulamalı Linguistic Merkezi başkanı İngilizcenin küresel bir dile dönüşme serüvenini İngiliz ve Amerikan yayılcılığı ve sömürgecilik ile ilişkilendiren isimlerdendir.

1600 yılında sıradan bir dil iken İngilizce aradan geçen 4 yüzyılda dünyada uluslararası iletişimin lider dili haline gelmiştir. Bu göz kamaştırıcı gelişme mutlak biçimde 17, 18 ve 19. yüzyıllarda İngiltere'nin işgal, sömürü ve ticaret alanında elde ettiği başarılarla alakalıdır. Ancak bu gelişme ABD'nin 2. Dünya savaşı sonrasında dünyanın en büyük askeri gücü ve teknoloji alanında lider ülkesi olmasıyla daha da hız kazanmıştır. Bu süreç 1950–70 yılları arasında dünyada daha önce bir dilin yaygınlaştırılması projelerine hiç harcanmadığı kadar para harcanarak desteklenen resmi ve gayri resmi kurum ödenekleriyle de desteklenmiştir (Troike 1977, s. 2; aktaran. Philipson 1999, s. 7).

Crystal (2003) İngilizcenin küresel bir dil olmasını 19. yüzyıl sömürü süreçlerindeki uygulamalara ve 20. yüzyılın ortalarında bağımsızlığını kazanan sömürü devletlerinin bu dili güçlendiren politik kararlarına bağlamakta (s. 46) ve İngilizcenin de İngiltere'nin Sömürge politikalarına ve ABD'nin askeri gücüne bağlı olarak yayıldığını şu sözlerle açıklamaktadır:

“2000 yıl önce Yunanca, büyük entelektüelleri Plato ve Aristo sayesinde değil, Büyük İskender'in ordularının salladığı kılıç ve attığı oklar sayesinde bu gerçekleşti. Neden Latince dünya dili oldu? Bunu Roma lejyonlarına sorun. Neden Arapça Afrika ve Ortadoğu'da yayıldı? Askeri güç ile beraber İslam'ın yayılmasına sorun...” (a.e. s. 26).

İngilizce bundan birkaç yüzyıl önce dünyada çok az konuşulan bir dil iken özellikle Büyük Britanya'nın sömürge bölgelerinde uyguladığı dil politikaları nedeniyle kendini oldukça uzak ülkelere aşlamayı başarmıştır. 1620 yılında 35 kişilik ilk püriten grubun bugün Massachusetts olarak bilinen bölgeye ayak basmaları, İngilizcenin küresel bir dil olmasında Amerika'nın gelecekte alacağı rol açısından tarihi bir dönüm noktasıdır. Amerikan tecrübesi İngilizceyi de süper güçle beraber süper dil konumuna yükselten başat etkidir. Steger da (2004, ss. 116-118) İngilizceyi 16. yüzyılda sadece 7 milyon kişinin konuştuğu bir dilden 2000 yılında tüm dünyada en çok konuşulan yabancı dil haline getiren gücün aslında İngiliz sömürgeciliği olduğu görüşündedir. Kuzey Avrupa'dan Britanya adalarına gelir gelmez İngilizcenin Galler, Cornwall, Cumbria'ya yayıldığını ve 1066 yılında Norman işgali sırasında da İskoçya'ya kaçan İngiliz soylular aracılığıyla İskoçya'ya taşındığını belirterek 16. yüzyıla kadar İngilizcenin İngiliz adalarından ciddi bir yayılma gösteremediğine ve sadece 5 ile 7 milyon konuşana sahip olduğuna dikkat çekmektedir. 1. Elizabeth (1603) ile 2. Elizabeth (1952) yönetimleri arasında İngilizcenin etkisi 50 kat artarak 250

milyon konuşana ulaşmıştır (Crystal, 2003, s. 47).İngilizce ve Fransızca gibi dillerin sömürü nedeniyle bu seviyede yaygınlaştığı görüşünü kabul etmeyenler de bulunmaktadır. Eski British Council genel müdürü Sir John Hanson İngilizcenin yaygınlaşmasını doğal bir süreç olarak görmektedir. Hanson bu görüşünü “*dünya İngilizce konuşmak istiyor, kim bundan şüphe eder ki?*”sözleriyle açıklamaktadır. Ancak bu sözler İngilizcenin uzun süren bir baskı sonucu yaygınlaşmasını örtmek olarak da değerlendirilmektedir (Kayman, 2004, s. 4) Philipson, (2007). İngilizcenin kontrol edilemez biçimde yaygınlaşmasının süreç olarak da sonuç olarak da bir tür emperyalizm olduğunu iddia etmekte ve “*Bir zamanlar Britanya’nın kitleleri yönettiğini ancak şimdi İngilizcenin emperyal bir güce dönüştüğünü, Britanya imparatorluğunun yerini İngilizcenin egemenliğine bıraktığını*” iddia etmektedir(ss. 1-3). Britanya’nın yayılmacı politikası ile İngilizcenin yayılımı arasındaki ilişkiyi Hamel (2005, s. 16) “*son 5 asırda İngilizce dünyanın en yayılmacı dili olmuştur*” sözleriyle açıklamaktadır. İngilizcenin geçmişte sömürü yoluyla büyük bir yayılma ivmesi yakaladığı ve British Council, BBC, CNN, VAO gibi İngiliz Dili Eğitimi ve medya kurumları eliyle bilinçli olarak devlet desteğinde yaygınlaştırıldığı tezinin yanında günümüzde de İngiliz Dili Eğitimi alanının hala bu etkiden kurtarılamadığı eleştirileri varlığını korumaktadır (Day, 1981; Pennycook, 1980; Arnold, 2006; Philipson, 1997; Troike, 1977).

2.4.1.2.Küreselleşme

Küreselleşme ile İngilizcenin yaygınlaşmasının karmaşık ve çift yönlü ilişkiye sahip olduğu bu alandaki tartışmalarda kabul gören bir düşüncedir. Bu görüşte olanlar İngilizcenin küreselleşmeyi güçlendirip destekleyen yönüne dikkat çekmekte ve küreselleşmenin de İngilizcenin uluslararası bir dil olarak sahneye çıkmasını tetiklediğini savunmaktadırlar (Graddol, 2007,s. 11). Dünyanın küreselleşmesi süreci teknolojik gelişmelerle de yakından ilişkilidir. Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere bir olgu olarak yüzyıllardır var olan küreselleşmenin kavram olarak bu denli yaygınlaşması son yüzyılda insanlığın yakaladığı teknolojik seviyenin bir sonucudur. 1886 yılında telgrafın bulunması değişik kıtaları birbirine bağlaması nedeniyle küreselleşme açısından dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir (Steger, 2004, s. 24). Küreselleşmenin doğurduğu bir diğer olgu ise Ulus Ötesi Şirketlerdir. Bu

şirketler artık devletler kadar güçlü ve organize yapıdadır ve sayıları hızla artmaktadır. Örneğin 1970 yılında tüm dünyada sayıları 7000 olan ulus-ötesi şirket sayısı 2000 yılına gelindiğinde 50 bine ulaşmıştır. Ulus-ötesi şirketlerin ekonomik kazançları birçok devletin kazancından daha fazladır. Ulus-ötesi şirketler 2000 yılı verilerine göre dünya ticaretinin %70'ini elinde tutmaktadır (Steger, 2004, s. 76). Uluslararası iletişim ve etkileşimin bu denli işler hale geldiği günümüzde bu uluslararası kurumlar ve dünyadaki halkların büyük çoğunluğu arasındaki ilişkiyi sağlayan iletişim aracı İngilizcedir.

İngilizcenin küresel bir dil olması özellikle 17 yüzyılda başlayan ve daha sonra hızlanarak devam eden bir süreci ifade etmektedir. Oldukça erken bir tarihte İngiliz Dili Grameri (*Grammar of English Language*) isimli sözlüğünün başında neden bir sözlük kaleme alma ihtiyacı duyduğunu anlatan Johm Wallis (1765) bunun nedenini *"tüm dünyada insanların dilimizde yer alan önemli çalışmalara ulaşmak için yabancılardan gelen büyük talebe cevap vermek için"* sözleriyle açıklamaktadır. Wallis sözlerine *"birikimleri İngilizceye yeterli düzeyde aktarılmamış herhangi bir bilim dalına rastlamanın zor olduğunu"* eklemektedir (aktaran Crystal, 2003,s. 89). Aynı şekilde Read (1849) bundan 162 yıl önce İngilizcenin artık dünya dili olmasının zamanının geldiğini açıklamaktadır.

"Dilimiz sanat ve bilimlerin, zanaat ve ticaretin, medeniyet ve dini özgürlüğün dilidir... Bu dil bir milleti medenilik ve Hıristiyanlık etrafında birleştiren birçok bilinci içinde barındıran bir ev gibidir... Aynı zamanda İncilin dilidir... Bu dil o denli yaygınlaşmıştır ki pek yakında tüm dünyanın iletişim dili olacağını birçok belirtisi mevcuttur."(Read, 1849, s.4; aktaran Pennycook, 1998, s 2).

Küresel bir dil olarak İngilizcenin yaygın kabul görmesini ülkeler arasında yaygınlaşan iletişime ve bu iletişimin artık dil bariyerlerini aşmasına bağlayan Washington Uygulamalı Linguistic Merkezi başkanı Fergusson İngilizcenin her defasında doğru zamanda doğru yerde olduğunu belirtmektedir. Fergusson; *"Bilgi yaygınlaşıp arttığında ve bu bilginin yönetimi insan kabiliyetlerini aştığında bilgisayar üretilmiş ve bu açığı kapatmıştır, küresel iletişimin dil bariyerlerini aşacak kadar yaygınlaşması ise uluslararası iletişim kurallarını dönüştürerek İngilizcenin yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir"* tespitinde bulunmaktadır (Fergusson 1983, aktaran Philipson 1997,s. 6). Günümüzde İngilizce devletler nezdinde dahi küreselleşmenin getirdiği avantajlara da açılan kapı olarak görülmektedir. *Çin Halk Cumhuriyet Partisi* kuruluş aşamasında İngilizceyi emperyalist dil olarak tanımlamış

ancak daha sonraları Rusça ile ilişkisini azaltan Çin, İngilizcenin kullanımını yaygınlaştırmaya başlamıştır(Short ve Ark. 2010, s. 4). Çin'in bu tavrı küresel dünyaya açılmanın yolunun İngilizce olduğu kabulüyle yakından ilişkilidir. Crystal (2003) küresel bir dil olarak İngilizcenin gelişimini şu şekilde ifade etmektedir:

17. yüzyılda İngilizce dünyanın sömürü lideri olan Britanya'nın diliydi. 18. ve 19. yüzyıllarda yine endüstri devriminin lideri olan Britanya'nın diliydi. 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılda ise bu dil dünyanın ekonomi açısından lideri olan ABD'nin dilidir. (s. 137).

2.4.1.3.Diğer Etmenler

Crystal (2003, ss. 9-10) bir küresel dilin serüveninin bu dilin asker ve denizcilerinin izleri takip edilerek rahatlıkla gözlemlenebileceğine dikkat çekmekte ve İngilizcenin de dillerin askeri ve ekonomik güç ile yayılması kuralına istisna oluşturmadığını savunmaktadır. Ona göre bir dil askeri güç ile yaygınlaşır ancak konumunu bu yaygınlığı sürekli destekleyecek ekonomik yatırımlarla korur. Dillerin politik güç ile ilişkili olarak güçlenip zayıflayacaklarına en can alıcı örneklerden biri de Sovyet tecrübesidir. Huntington'a (2008, 81) göre "*Sovyetler Birliği'nin en enerjik çağlarında Rusça Prag'dan Hanoi'ye kadar lingua franca idi, ancak Rusya'nın iktidarının azalmasına Rusçanın ikinci dil olarak kullanımının azalması eşlik etmiştir.*"Teknolojinin gelişmesinin de İngilizcenin yaygınlaşmasına neden olduğu bilinen bir gerçektir. Teknolojik ilerlemenin liderliğini yapan iki lider ülke ABD ve İngiltere, doğal olarak kullandıkları dilin de yaygınlaşmasını teknolojik üretim üzerinden dolaylı yönden hızlandırmışlardır. Crystal (2003) 1970'lerde başlayan elektronik devriminde İngilizcenin yine doğru zamanda doğru yerde olduğunu düşünmekte ve bilgisayar devriminin bir Amerikan devrimi olduğuna değinmektedir. Kachru (1995) ise İngilizcenin bu denli yayılmasının ve talep görmesinin arkasında sahip olduğu güç araçlarının bulunduğunu belirtmekte ve bunları şu şekilde sıralamaktadır:

Demografik ve sayısal: Diğer kültür ve dillere emsali görülmemiş biçimde yayılma, pratik olarak her kıtada.

Fonksiyonel: En önemli bilimsel, teknolojik, kültürlerarası bilgi ve iletişime ulaşmak.

Konumsal: Kùltürler arasında kesinlikle daha geniş bir topluluğu sembolize eder tarafsızlık, liberalizm, statü ve ilerleme gibi değerlerden birini ya da bir kaçını temsil eder.

Ulaşılabilirlik: Dış Çember’de uluslararası ulaşılabilirliği ve bölgelerarası hareket kabiliyeti sağlar.

Çok Standartlılık: Bu dilin yerleşmesini ve dilin çevre kültürü benimsemesi. Bu ikisi İngilizcenin kùltürlere göre asimile olmasına neden olur.

Materyal: Hareket kabiliyeti, ekonomik kazanım ve sosyal statü için bir araçtır.

İngilizcenin bu denli yaygınlaşması bilgisayar teknolojisine duyulan ihtiyaca benzetilmiş ve tıpkı insan aklının altından kalkamadığı matematiksel hesapları çözmek amacıyla bilgisayarın icat edilmesi gibi uluslararası iletişimi sağlamada dillerin yetersiz kalması nedeniyle İngilizcenin bu boşluğu doldurduğu değerlendirilmiştir(Fergusson 1983, aktaran Philipson, 1997, ss. 1-8). Ancak bu görüş İngilizcenin Britanya tarafından sömürü ülkelerinde bilinçli bir program dâhilinde yaygınlaştırıldığını ve yine politikadan soyutlanmış bir dilbilim yaklaşımı tarafından da sorgulanmasına imkân verilmeden desteklendiğini iddia eden araştırmacılar tarafından yetersiz bir açıklama olarak görülmektedir (Crystal, 2003, s. 46; Philipson, 1997, ss. 1-8). Bu eleştiride bulunanlar Uygulamalı Dilbilim Merkezi (Center for Applied Linguistics) yöneticilerinden birinin İngilizcenin bilinçli bir politika çerçevesinde yaygınlaştırıldığına dair şu görüşlerini aktarmaktadır.

“İngilizce 1600’lü yıllarda küçük bir dil iken 4 asırdan az bir sürede günümüzün uluslararası iletişim dili olmuştur. Bu kesinlikle Britanya imparatorluğunun 17, 18 ve 19. yüzyıllarda işgal, sömürü ve ticaret konusunda elde ettiği başarıların sonucudur. ABD’nin 2. dünya savaşı sonunda teknoloji ve askeri alanda lider olan bir süper güç olarak ortaya çıkması da etkili olmuştur. 1950–70 tarihleri arasında İngilizcenin propagandası için harcanan para tarihin hiçbir döneminde bir dilin yaygınlaştırılması için harcanmamıştır.”(Troike 1977: 2 Philipson, 1997, 7).

İngilizcenin bir dünya dili haline gelmesi sadece bir tanrı vergisi midir? Bu dil diğer binlerce dilden daha mükemmel özelliklere sahip olduğu için mi bir dünya dili olmuştur? Bu görüşü destekleyenler İngilizcenin çoğu kez doğru zamanda doğru yerde olduğunu belirtmektedir (Crystal: 2003, s. 120). Ancak bu açıklamayı yeterli görmeyen ve eleştirenler, oluşturulan mucize imajının İngilizcenin merkez ülkeler tarafından birçok araç ve uzun süreli politikalar sonucu yaygınlaştırıldığı gerçeğini örtmemesi

gerektiğini düşünmektedir (Philipson, 1997). Yine de bu eleştiriler İngilizcenin doğal şartlar, tarihi değişimler, teknolojik ve ekonomik güçler ve halkların da talebi doğrultusunda yayılım gösterdiği, bu doğal süreçlerin dilin ilerleyişine büyük etkide buldukları gerçeğini değiştirmez. Dilin bu yayılımını dil emperyalizmi olarak tanımlayan Philipson (1997, s. 1) bir zamanlar Britanya'nın tüm dünyada emperyalist bir otoriteye sahip olması gibi şu anda da bu imparatorluğun yerini İngilizceye bıraktığı iddiasında bulunmaktadır. Yazar bu görüşüyle depolitize edilmiş hâkim dilbilim yaklaşımlarının uzun yıllar boyunca İngilizcenin hegemonyasına yardımcı olduğu görüşünü benimsemektedir (a.e. s. 3-8). Küresel İngilizcenin politik yönüyle ilgili şu ifadeler oldukça çarpıcıdır. *“Bir zamanlar yurt dışına savaş gemileri ve diplomatlar gönderiyorduk, şimdi ise İngilizce öğretmenleri gönderiyoruz”* (International House Brochure, 1979, aktaran Philipson, 1997, s. 88).

İngilizcenin yaygınlaşması ve gücünü devam ettirmesinde ekonomik nedenler de rol oynamaktadır. Özellikle standart İngilizce kurallarına göre hazırlanan dil materyallerinin oluşturduğu pazar küçümsenmeyecek kadar önemlidir. Merkez ülkelerin İngilizcenin yaygınlaştırılmasını ideoloji ve ekonomi bağlamında değerlendirdiklerine dair pek çok örneğe rastlamak mümkündür. Bu örnekler arasında Amerikan siyaset yapıcılarının sözleri oldukça önemlidir. ABD başkanı George H. W. Bush İngilizcenin ABD'nin en önemli ihraç malzemelerinden biri olduğunu belirtmiş ve *“ABD barış tugayları ilk defa Avrupa'da görev yapacak ve bu tugaylar Bulgaristan gibi ülkelere dünya pazarını açmak için İngilizce öğretecek”* demiştir.” (Heinrich, 2009, s. 23). British Council 1987 dönem başkanı İngilizcenin ekonomik ve ideolojik yönünü şu şekilde tanımlamaktadır.

“İngiltere'nin asıl siyah altını Kuzey Denizindeki petroleri değil İngilizce dilidir. Bu uzun süre bizim kültürümüzün kökenlerinde bulunuyordu ancak şimdi hızla ticaret ve bilginin küresel dili haline geliyor (Annual Report 1987/888; aktaran Philipson, 1997, s. 49).

Donaldson (1984) British Council'in politikalarının İngiliz hükümeti tarafından belirlendiğini ve kurumun da defalarca mevcut hükümetin ekonomik gelirleri için iyi bir değer ifade ettiğini ispatlamak durumunda kaldığını belirtmektedir (aktaran Philipson, 2004, s.142). Örneğin 1934 yılında kurulan British Council'in 1982–83 tarihli yıllık raporunda kurumun yöneticisi Britanya'nın dış ülkelerde müttefik edinme yarışını kazanmakta olduğu vurgulanmış ve Britanya'nın kültürel diplomasiye rakiplerinin ödediğinden çok daha azını ödediği belirtilmiştir (Philipson, 1997, s.

35).Görüldüğü gibi British Council tarafından yakın bir geçmişte yapılan bu saptamaların büyük bir çoğunluğu ekonomik sonuçlara değinmektedir. İngilizcenin küresel bir dil oluşunu bu dilin kolay gramer yapısına bağlayanlar da bulunmaktadır. 1848 yılında yayınlanan “*The Athanaeum*” isimli dergide İngilizcenin artikellerinin olmaması da dâhil bazı özellikleri küresel bir dil olmasında etken olarak kabul edilmiştir. Ancak bu görüşü yeterli ve gerçekçi görmeyenler Latincenin karmaşık eklerine, Fransızcanın da artikeli olmasına rağmen lingua franka olmasını karşı kanıt olarak ileri sürmektedirler (Crystal, 2003,s. 25).

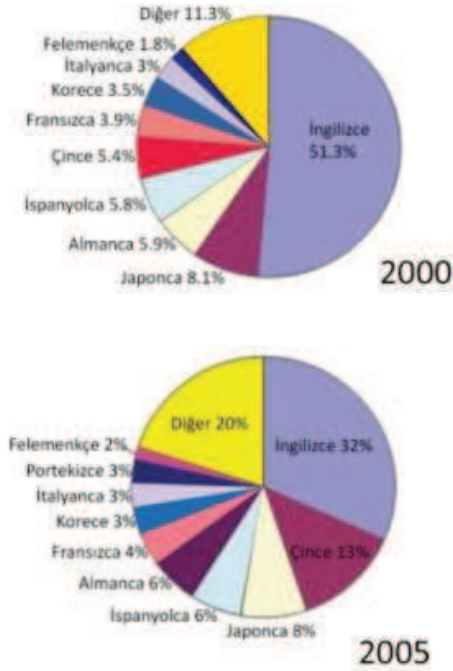
Crystal (2003, s. 4) tartışmayı bir adım daha ileri götürerek İngilizceyi küresel bir dil yapan süreçte merkez ülkeler dışındaki ülkelerin de payı olduğunu belirtmektedir. Ona göre bir dilin küresel dil statüsü kazanması sadece o dili ana dil olarak konuşanların sayısal çoğunluğuyla değil, aynı zamanda o dilin asıl konuşucusu olmayan ülkeler tarafından da dile özel bir statü verilip yaygınlaşmasıyla mümkündür. Hamel’a (2005, s. 32) göre bazı uluslararası dillerin yaygınlaşması ancak bu dillere sahip ülkelerin diğer uluslara hâkim olmak, onları ideolojik, dini ve kültürel açılarından dönüştürmek için yaptıkları kurumsal yatırımlar ve hayata geçirdikleri programlar hem de kullanıcısı güçlü olan dilleri öğrenmeye yönelik ekonomik geri kalmış bölgelerden gelen yoğun talep ile açıklanabilir. Bu taleplerin oluşması da genellikle iktidarı elinde tutan ülkelerin dilinin yaşamın her alanında bir fırsat ve başarı için anahtar olarak görülmesiyle ilintilidir. İktidarı elinde tutan ülkeler yani diğer bir ifadeyle İngilizce bağlamında değerlendirildiğinde küresel elitler Bourdieu’nun sermaye türleri ve habitus kavramlarında yer aldığı gibi dillerini refah, bilgi, imaj, iletişim ve yaşam dair her alandaki başarı ve kazanımın anahtarı haline getirirler. Dilin bu konumu elde ederek sembolik baskı ya da teşvik ile herkesin öğrenmeyi istediği ve dilin sunuyor olduğu yaşam ve hayalleri (Amerikan rüyası vb) onu öğrenerek elde edeceklerini düşünmeleri doğal olarak gerçekleşen bir süreç de olabilir bilinçli politikalarla da gerçekleştirilebilir ve bu süreç ikisini birden de barındırıyor olabilir. Ancak dilin Lingua Franka olması insanlara sundukları ile ve kullanıcısının gücü ile kendisine yönelik talep ile ve bunu gerçekleştirirken kullanılan araçlar ile yakından ilişkilidir. Sovyetlerin iktidar olduğu bölgelerde büyük toplulukların artık İngilizceyi Rusçaya tercih ediyor olması dilin pazarlanma yöntemleri ve kendisiyle beraber ne vaat ettiği ile ilişkilidir.

2.4.1.4.İngilizcenin Geleceğine Dair Tahminler

İngilizcenin küresel yükselişi ne kadar devam edecek ve önlenebilir mi? sorusu da Dil Bilimin alanında sık tartışılan konulardan biridir. Kimi araştırmacılar dünyada ancak dehşet verici devasa bir devrim ya da değişimin bunu sağlayabileceği görüşünü savunmaktadır (Crystal, 2003, s. 43). Bazı araştırmacılar ise bunun İngilizce konuşanların ekonomik, askeri ve diğer başlıca alanlarda zayıflamasıyla mümkün olabileceğini düşünmektedir (Graddol: 2007, s. 27). Ancak Chomsky bu görüşü paylaşmamakta ve ABD-İngiltere'nin elde ettiği cazibenin ekonomileri zayıflasa bile İngilizcenin uzun bir süre dünya halklarını etkisi altında tutacağını belirtmektedir. Ona göre ABD'nin ekonomik hegemonyası düşüşe geçse bile kültürel hegemonyası varlığını sürdürecektir. İngilizcenin Geleceği (*The Future of English*) isimli eserinde David Graddol (2007,s. 27) yaptığı saptamalarda da özellikle Çin'in artan nüfusu ve Anglo-Amerikan eksene rakip ekonomik, askeri, sosyal ve siyasal kurumlarıyla Global İngilizcenin geleceğinde önemli değişikliklere neden olabileceğini belirtmiştir. Crystal (2003, s. 45) ise "*insanlık dilbilimi tarihinde bir ilkin gerçekleşiyor olabileceğine*" ve küresel bir dilin ilk ve son defa ortaya İngilizce ile çıkmış olabileceğine dikkat çekmektedir. İngilizcenin tüm dünyada daha da yaygınlaşması ya da günümüzde elde ettiği dünya dili konumunu koruyup koruyamayacağı yeni doğan bebeklere hangi dilin öğretilmesinin planlandığıyla alakalıdır. Görünen o ki Hindistan, Çin, Türkiye ve benzeri Asya ve Afrika ülkelerinde mevcut diller 1990'lı yıllara kadar konuşan sayısındaki çokluklarını hızlı nüfus artışlarına borçludur. Bu ülkelerin çoğunda İngilizce öğretim yaşının daha erken yaşlara çekildiği görülmektedir. Mesela Türkiye'de 8 yıllık kesintisiz eğitimle beraber okullarda İngilizce eğitimi İlkokul 4. sınıftan başlatılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı yakın gelecekte İngilizce öğretimini 2. sınıfa çekmeyi planlamaktadır (MEB 12 yıl zorunlu eğitim hakkında soru ve cevaplar: Ankara 2012, Madde 41).

İngilizcenin küresel bir dil olmasında en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilen internette bu dil yakın geçmişe kadar çevrimiçi verilerde diğer dillere göre üstün konumdaydı. 1999 yılında dünyadaki bütün web sitelerinin %85'i İngilizceydi. Bu oran 1999'da %78, 2000 yılında da %68'e gerilemiştir (Graddol, 2007, s. 44). Ancak son birkaç yıl içinde internetin bütün dünyada olağanüstü yayılımına şahit olmaktayız. İngilizce de internetin gelişmekte olan ülkelerde yayılmasıyla birlikte internetteki

etkinliğini büyük oranda yitiriyor. Bu etki kaybı aşağıdaki istatistiklerle daha net ifade edilebilir: İnternet üzerinde İngilizcenin başlangıç yıllarında neredeyse mutlak olarak tanımlanabilecek rolünün azalması değişik dillere, dolayısıyla da değişik bakış açıları ve kültürlerle daha fazla alan açmaktadır. İnternetin Anglo Amerikan merkezli kimliği de zamanla yerini daha zengin kültürel yapıların ortak paylaşım alanına bırakmaktadır.

1.22 İlk dilime göre internet kullanıcılarının dağılımı. Artış en hızlı anadili Çince olanlarda olmaktadır. Portekizce ve daha az kullanılan diller "diğer" olarak sınıflandırılmıştır. Global Reach'in 2000 verisi. 2005 Miniwatts İnt. Ltd.

(Graddol, 2007, s. 44)

Şekil 2-5

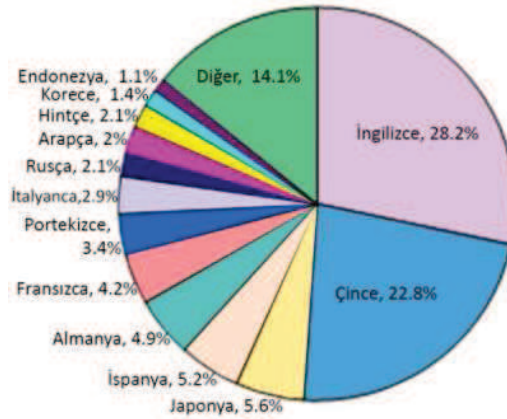
Dillerin Lingua Franca özelliği kazanma başarısının büyük oranda anadil konuşanlarının gücü ile doğru orantılı olduğu iddia edilmektedir. Bu görüşte olanlar Çince, Hintçe ve İspanyolca gibi dillerin anadil konuşan nüfusunun İngilizceden çok daha fazla olmasına rağmen bu dillerin Lingua Franca sayılmamalarını bu görüşlerine kanıt olarak göstermektedirler. Ancak özellikle de soğuk savaş sonrası dönemde dünya ekonomik dengelerindeki yeni gelişmeler (Çin'in yükselişi, teknolojinin 3. dünya ülkelerinde yaygınlaşması, ABD ve Batı ülkelerini etkileyen ekonomik krizler vb.) İngilizcenin gelecekteki konumunu ciddi oranda etkileyebilir. Bu ihtimale dikkat çeken uzmanlar İngilizcenin etkisinin gelecekte ciddi oranda azalabileceğini ve bunun da

ekonomik gelişmelere bağlı olduğunu ileri sürmekte ve aşağıdaki tablo ile bu görüşünü desteklemektedir (Graddol, 2007, s. 62).

1	Mandarin	1.052
2	İngilizce	508
3	Hintçe	487
4	İspanyolca	417
5	Rusça	277
6	Bengalce	211
7	Portekizce	191
8=	Almanca	128
8=	Fransızca	128
10	Japonca	126

1.37 Dillerin sıralanması hesabında ikinci dil kullanımı da dahil edilmiştir. Ostler'e dayanarak, 2005)

Şekil 2-6

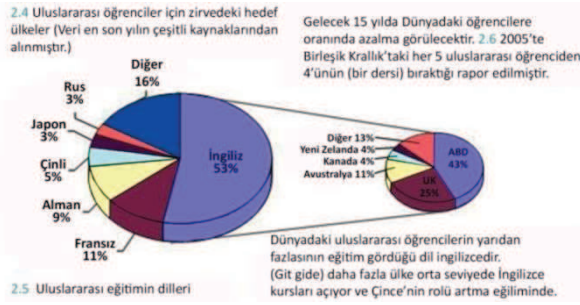

1.38 Davis'e göre 2010'da her dil için ayrı hesaplanmış olarak küresel ekonominin (GSMH) dağılımı tahmini, 2003

Şekil 2-7

Dünyada ulus devletlerin en önemli eğitim kurumları olarak tasarlanan üniversiteler artık uluslararası arenada yarışan ve yardımlaşan kurumlar haline gelmişlerdir. Dünyanın birçok yerinde üniversiteler küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası arenada ortak projeler yürütmekte, ortak online kütüphaneleri kullanmakta, öğrenci değişim programları yapmakta ve tecrübe paylaşımında bulunmaktadır. Üniversiteler arası anlaşma dili ve çeşitli değişim programları kapsamında eğitim gören öğrencilerin eğitim dili de büyük oranda İngilizcedir. Mesela 1999 yılında tüm Avrupa'da üniversite eğitim programlarında eş güdümlülüğü sağlamak amacıyla

kurulan ve şu anda 45 üye ülke tarafından imzalanmış olan “Bologna Süreci” İngilizce üzerinden yürümektedir.

(Graddol, 2007, s. 76)

Şekil 2-8

İngilizcenin giderek yaygınlaşması ulusal kimliklerini tehdit altında gören ülkelerde endişelere neden olmakta, özellikle de eski kolonilerin giderek daha fazla ana dillerine vurgu yapmalarına ve bu vurguyu zamanla dili güçlendirecek pratik yatırımlara dönüştürmelerine neden olmaktadır. Ana dile dönüş Nijerya'dan Hindistan'a, Pakistan'dan Çin'e birçok yerde dekolonizasyon sürecinin temel adımlarından sayılmaktadır. Süreç aynı zamanda çeşitli ulusalcı ve milliyetçi tepkileri de beraberinde getirmektedir. 1974 yılında Kenya devlet başkanı olan Jomo Kenyatta her bağımsız hükümetin bir ulusal dilinin olmasının temel kural olduğunu belirterek “*daha fazla bizi sömürenlerin dilini yüceltemeyiz (aping)*” demektedir. Gandhi 1908 yılında daha duygusal ifadelerle bu talebini dile getirmektedir. Gandhi milyonlara İngilizcenin öğretilmesini bir çeşit köleleştirme olarak tanımlamakta ve “*Bir mahkemeye gittiğimde kendi dilimde konuşamayacağım ve birileri bana kendi dilimden tercüme yapacak. Bu saçma değil mi? Bu bir kölelik işareti değil mi?*” diye sormaktadır (aktaran Crystal, 2003, ss. 141-142). İngilizcenin 2. Dünya savaşı sonrasında tüm dünyada etkisini artırması Fransa'nın azalan etkinliğini dengelemek amacıyla bir dizi atılım yapmasına neden olmuştur. Fransa bu amaçla *Haut Comite pour la Defense et l'Expansion de la Langue Française* (1966) gibi bir takım kurumlar aracılığıyla Fransızcanın yaygınlığını artırmaya çalışmıştır (Hamel, 2005, s. 26; Crystal, 2003, s. 40; Philipson, 1997, s. 33). Almanya'nın da İngilizce karşısında yitirdiği etkisini tersine çevirebilmek amacıyla bir takım dil politikaları işlettiği bilinmektedir. Almanya'nın dünyanın değişik ülkelerinde eğitim müfredatlarında, bir dile ayrılan yer ile o ülkenin kültürel, ticari ve politik potansiyellerine duyulan saygının doğru orantılı

olduğu varsayımıyla, değişik dünya ülkelerinde Almanca'nın eğitim müfredatlarındaki alanını genişletmeyi bir devlet politikası olarak değerlendirdiği görülmektedir (Philipson, 1997,s. 33).

Tüm dünyada yaklaşık 2–3 milyon arası öğrenci her yıl başka bir ülkeye eğitim amacıyla seyahat etmektedir. Bu öğrencilerin %68'i 2005 yılı itibariyle İngilizce konuşan ülkelere seyahat etmekten bu oranın son 10 yıl içinde ciddi oranda düştüğü gözlemlenmektedir. Bu düşüşün temel nedenlerinden biri de 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD ve Avrupa ülkelerinde uygulamaya konulan ağır vize şartlarıdır. Ayrıca Çin ve diğer gelişmekte olan ülkelerin Üniversite eğitimlerinde giderek artan kalite ve imkânlar ve İngilizce konuşmayan ülkelerin de kendi aralarında her geçen gün daha da artırdıkları öğrenci değişim programları da İngilizcenin uluslararası eğitimdeki etkisinin geçmişe oranla giderek azalmasının diğer bazı nedenleri olarak sıralanabilir (Graddol, 2007, s. 76). Bu azalmanın gelecekte İngilizcenin egemenliğine olduğu gibi bu tezin araştırma konusu olan kültür üzerindeki etkilerinde de bir takım farklılıklara neden olacağını kestirmek mümkündür. Aynı şekilde dünyada değişik kültürel değerlere sahip toplumların internet üzerinde kendilerini giderek daha fazla ifade edebilmesi hem sahip oldukları zengin dil repertuarını yaygınlaştırıp korumalarını hem de kültürel temsil oranlarının artmasını beraberinde getirmektedir. İnternet aynı zamanda bu dillere ya da kültürlere ait mirasın gelecekte yok olma tehlikesi yaşasalar bile tarihe kaydedilmesi anlamına gelmektedir.

2.5.Kültürel Küreselleşme ve İngilizcenin Küreselleşmesinin Etki ve Sonuçları

Küreselleşmenin henüz yeni yeni etkisini radikal biçimde göstermeye başladığı 1990'lı yıllarda modern dünyanın önündeki bu sürecin gelecekte kültürler üzerinde ne gibi etkilerde bulunacağı önemli tartışma konularından biri olmuştur. Bu dönemde küreselleşmeye konu olacak hedef toplumların gelen küresel kültür kodlarını sorgusuz ve katkısız biçimde kabul etmeyecekleri, iletişimin doğasında bulunan mesaj, mesajı alan ve mesajı veren zincirinde karşılıklı etkileşim ve gelişimin göz ardı edilemeyeceği düşüncesi tartışılmıştır. Araştırmacılar bir kültürel havzanın ya da bireyin her şekle girmeye hazır bir hamur yığını olduğu iddiasını gerçekçi bulmamaktadırlar. Ancak heterojenleşme (farklılaşma) yanlısı bu kesim dışında diğer bir kesim küreselleşmenin

Küresel İngilizceyle beraber bir homojenleşme (türdeşleşme) etkisine neden olacağını savunmuşlardır.

Kumaravadivelu'ya(2008, s. 37) göre kültürel küreselleşme dünyadaki kültürel akışkanlığın artması olarak tanımlanabilir. *“Dünyada insanlar ve kültürleri-fikirleri, değerleri, yaşam biçimleri arasındaki ilişki daha önce hiç olmadığı kadar gelişmekte ve derinleşmektedir.”* (BM Raporu, 1999, s. 33; a.g.e. s. 38). Dünyanın artık küresel bir mahalle olduğuna değinen yazar televizyon, sinema, internet gibi araçlarla eskiden yabancı olan kültürlerin artık bize o kadar da yabancı olmadığına değinmektedir. Yabancılaşmanın azaldığı bu süreçte küresel İngilizcenin kültürel homojenleşmeye mi kültürel heterojenleşmeye mi, yerelleşme ya da çift yönlü etkileşimlere mi katkı sunduğu/sunacağı yönünde tartışmaları beraberinde getirmiştir. Kumaravadivelu'nun sınıflandırmasıyla (2008, s. 37) Benjamin Barber, Francis Fukuyama ve George Ritzer gibi araştırmacılar küreselleşmenin kültürler üzerinde homojenleşme etkisine neden olacağını savunmaktadırlar. Bu düşünceye göre Amerikan tarzı tüketicilik bu sürecin başat etkenidir. Samuel Huntington, Anthony Giddens ve John Tomlinson gibi uzmanlar ise tam tersi bir süreç olan kültürel heterojenleşmeyi savunmaktadırlar. Üçüncü bir grup olan Robbie Robertson, Roland Robertson ve Arjun Appadurai ise bu iki etkinin beraberce kültürleri etkiliyor oldukları tezini savunmaktadırlar. Bununla beraber yazar bu üç kategorideki araştırmacıların birbirine paralel ve farklı birçok görüşlerinin de olduğunu sınıflandırmanın kendisine ait olduğunu özellikle vurgulamaktadır. Bu araştırmada da bu sınıflandırma temel alınacaktır.

Bu tartışmalarda küresel İngilizcenin etkileriyle beraber küreselleşmenin de etkileri paralel olarak incelenmektedir. Çoğu zaman oluşan etkinin küreselleşme kaynaklı mı yoksa küresel İngilizce kaynaklı mı olduğunu belirlemek zorlaşmaktadır. Küresel bir dil olarak İngilizcenin kültürler üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri homojenleşme, heterojenleşme veson dönem tartışma konusu olarak post modern görüşlerden yerelleşmebaşlıkları altında inceleyeceğiz.

2.5.1.Homojenleşme

Küreselleşmenin tüm dünya halklarında sosyal, politik ve ekonomik değişimler yapacağı 19. yüzyılda kimi uzmanlar tarafından genel kabul görmekteydi (Graddol, 2007,s. 18). İngilizcenin küreselleşmeye etkisi ve bu iki iç içe geçmiş aktörün (İngilizce ve Küreselleşme) sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelere etkisi bu açıdan da değerlendirilmelidir. İngilizce küreselleşmeyi etkilemesi açısından da dolaylı olarak birçok değişimin aktörü sayılmaktadır. İngilizce etkisini tüm toplumlar üzerinde artırdığı ve sembolize ettiği değerlerin gerek bireyler gerekse dili yaygınlaştıran devletler ve kurumlar eliyle temel ve en iyi değerler olarak sunulduğu endişesinin dile getirildiği, 90'lı yıllarda ve 2000'li yılların başlarından günümüze konu değişik yönleriyle incelendi ve tartışmalar dünyadaki küresel gelişmelere göre seyir değiştirdi. Gelecekteki tansiyonun kültürlerine sahip çıkıp dilini korumaya çalışan yerel toplumlarla, küresel bir dil olarak İngilizce arasında olacağı tahmin edilmekteydi. İngilizcenin küreselleşmenin de dönüştürücü gücü ile beraber tüm dünyada kültürel bir homojenleşmeye neden olacağı endişesi bu dönemde kültürel heterojenleşme ihtimali ile beraber değerlendirilmekteydi. Her ne kadar küreselleşmenin ve küresel İngilizcenin ne gibi etkilere neden olduğu yönünde uzlaşmış bir sonuç bulunmasa da kültür kavramının tanımlanma şekli de dâhil kültürler üzerinde büyük değişimlerde bulunduğu ve bulunmaya devam edeceği genel kabul gören bir görüştür. Kumaravadivelu (2008, s. 172) kültürün küreselleşme ile beraber birçok etkiye maruz kaldığını, dil öğretiminin de küreselleşmenin bireysel ya da toplumsal temelde kültürel kimlik üzerinde oluşturduğu bu etkilerden bağımsız olarak tanımlanamayacağını düşünmektedir. İngilizce de tıpkı diğer çoğu küreselleşme aracı gibi kültürlerin birbiriyle daha yoğun etkileşime girmesine neden olmaktadır.

Kültürler mutlak izolasyona sahip değildir, birbirlerine bağlıdır. Kültürler ilişki kurdukları diğer kültürleri etkilerler ve etkilenirler. Kültürler çok nadir olarak katıksız olurlar. İnce kültürel sınırlar ise bir gerçeklikten öte bir yanılsamadır. (Kumaravadivelu, 2008, s. 170).

Kültürlerin değişime açık yapısının küreselleşme ile beraber bir homojenleşmeye neden olacağı bu dönemin önemi tartışma konularından birisidir. Küreselleşme ile birlikte İngilizcenin yaygınlaşmasının oluşturabileceği etkileri ve farklı yaşam biçimlerini nasıl homojenleştirebileceğini Latouche (1996)“*Yaşam stillerinin dünyaca standartlaşması*” olarak açıklamaktadır (aktaran Block, t.y. s. 32). Homojenleşme kavramı kültürel emperyalizm, medya emperyalizmi, popüler kültür,

batılılaşma, McDonalddlaşma, Tarihin Sonu, Dil ve Kültür Emperyalizmi, Batılılaşma ve Amerikanlaşma gibi konuları içermektedir. Kültürel homojenleşmenin yüzyılın başlarında tartışılmaya başlandığını da söylemek mümkündür. Nitekim Dünyanın Amerikanlaşması (*The Americanisation of The World*) isimli kitabında yazar W. T. Stead (1902, s. 10) İngilizce konuşan yeni bir ırkın oluşturulmasının mümkün olduğuna değinmektedir. Bundan tam 111 yıl önce yazılan kitapta gelecek yüzyılın Amerikan yüzyılı olacağı ve Anglo-Amerikan değerlerinin beraberce tüm dünyayı etkileyeceği, bunun da İngilizce ile gerçekleşeceği belirtilmektedir (a.e. s. 15).McKay İngilizcenin yaygınlaşmasının en önemli olumsuz etkilerini var olan dillerin yok olması, kültürel kimliğin aşınması ve bu dilin ekonomik bir sınıf ile bağlantılı hale gelmesi olarak sıralamaktadır (McKay, 2002, s. 20;aktaran Lawson, 2008, s. 4) Lawson, (2008, s. 18) ise İngilizcenin kültürel bir empoze aracı olduğunu ve Batılılaştırmadan çok Amerikanlaştırma eğilimi taşıdığını bir gerçek olarak kabullenmek gerektiğini belirtmektedir.

Kültürel küreselleşmeden bahsedildiğinde ilk önce ahlaki davranış biçimleri, bunların arkasındaki güdüler, gelenekler, görenekler gibi kavramlar akla gelse de insanların tüketim anlayışlarını ilgilendiren yönlendirmeler de daha az önemli değildir. Örneğin çoğu ders kitabında gördüğümüz ev modelleri, mobilya ve ev eşyaları, İngilizce eğitim kitaplarında okurlara model olarak sunulan sosyal aktörler, bireylerin giyim tarzları, sahip oldukları şahsi eşyalar, haftalık ve günlük yaşamları, alışkanlıkları, iletişim araçları ve tarzları tümüyle insanları kapitalist bir tüketim kültürüne yönlendirici araçlar olarak kullanılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken konulardan biri de bu tüketim ya da yaşam tarzı yönlendirmelerinin her zaman açık bir teşvik özelliği taşımaması ve bu tür motiflerin yoğun kullanımının dili öğrenen kişilere aynı zamanda bir daveti içerme potansiyeli olmasıdır. Bourdieu'nun (1986) sermaye türleri tezlerinde yer alan habitus ve sembolik baskının küresel İngilizce öğretim yöntem ve materyallerinde kullanılabileceği görülmektedir. İngilizcenin Küreselleşmesinin dünyada kültürel homojenleşmeye neden olacağı düşüncesi kültüre özcü bakışı da yansıtmaktadır. Bu bakış Batı'yı, Doğu'yu ya da diğer eksenleri tek kültür olarak kabul etmektedir.

Homojenleşme aslında küreselleşme ile ilgili bir süreçtir. Ancak küreselleşmenin bu süreçte kullandığı en temel araçlardan biri hiç şüphesiz İngilizcedir (Graddol, 2007, s. 11). Kültürlerin tek tipleşmesiyle alakalı eleştirilerin bir kısmının

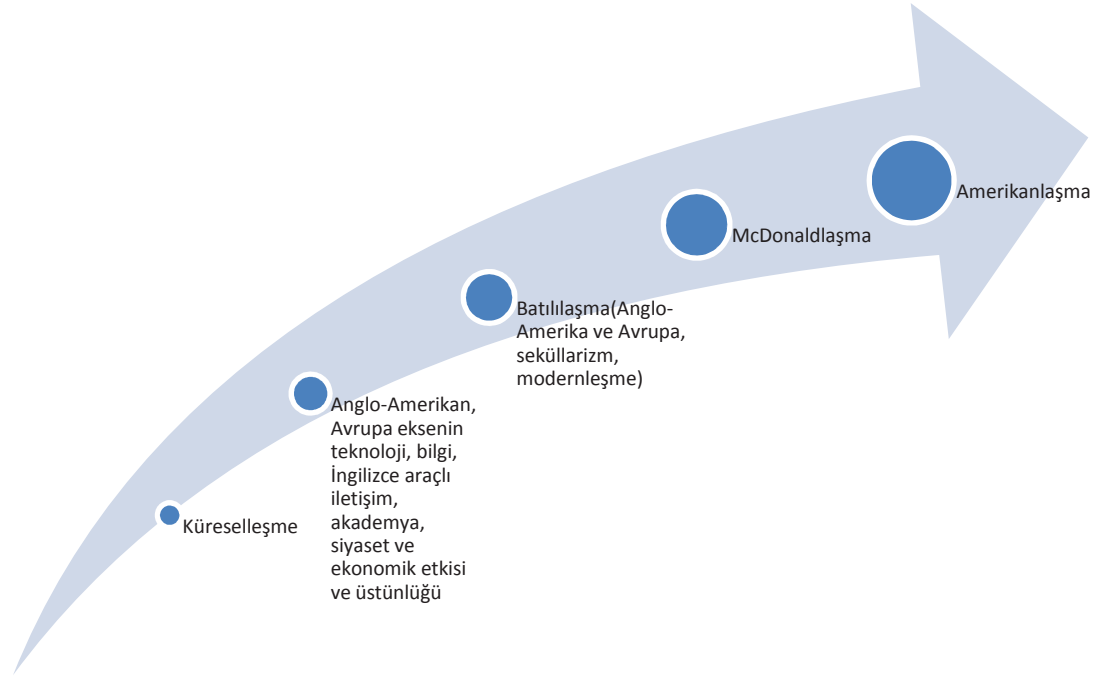
İngilizce gibi bir dil hiç olmasa da var olacağı göz ardı edilmemelidir. Shomoossi ve Ark.'larının aktarımıyla Appadurai, (1990, s. 295) “*Küreselleşmenin kalbinde homojenleşme ile heterojenleşme tansiyonunun*” bulunduğunu belirtmektedir. Politik bilimci Benjamin Barber (1995) tarihçi Francis Fukuyama (1992) ve sosyolog George Ritzer (1983) gibi düşünürler, küreselleşme ile beraber dünyada Amerikan tarzı tüketici kültürün başat rol üstlendiği bir tek tipleşmenin gerçekleştiğini düşünmektedirler. Hiper-küreselciler olarak tanımlanan bazı düşünürler de küreselleşme ile beraber küresel bir kültürün ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Bu kesim, oluştuğunu savundukları küresel kültürün Batı değer motifleriyle süslenmiş olmasını olumlu bir gelişme olarak algılamaktadırlar (Steger, 2003).

Ritzer (1983) dünyanın kültürel açıdan tek tipleşmesini dünyanın McDonaldlaşması olarak değerlendirmekte ve tıpkı McDonald şirketinin tüm dünyadaki restoranlarında servislerin, giyim şeklinin, ürünlerin ve sunum tarzlarının aynı olması gibi bu süreçle dünya insanların da üretkenliğini yitiren robotlara dönme tehlikesini gündeme getirmektedir(ss. 375–376). McDonald şirketinin standart yemek servisleriyle hem bir tüketim kültürünü sembolize ettiği hem de yemek kültürüne etkisi dolayısıyla. Ritzer bu düşüncesini aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

McDonaldlaşmanın toplumsal hayata nüfuz etmesi dört faktörle izah edilmektedir. Bunlar; etkinlik, hesaplanabilirlik, tahmin edilebilirlik ve kontrol edilebilirlikten oluşmaktadır. Birincisi, günlük hayatta istek duyma ve doyuma ulaşma arasındaki zaman aralığının kısaldığını göstermektedir. İkinci ilke ise, paranın zaman ve harcanan emek karşılığı değerinin hesaplanmasını kolaylaştırmaktır. Üçüncü ilkeye göre, sunulan ürünler o kadar standart hale gelmiştir ki, tüketicinin aklına alternatif bir istek gelmemektedir. Dördüncü ve sonuncusu da, McDonaldlaşma sürecinde geliştirilen teknolojilerle tüketicinin kontrol edilebilmesidir. Tüketici kontrolü, kuyruğa girmeyi sağlayan rahatsız oturma yerleri ve arabaya yiyecek servisi gibi işlevlerle yapılmaktadır. Tüm bu ilkelerin duyurduğu temel öge zamanın kontrol edilmesi ve yoğun bir standartlaşmadır. Bu standartlaşma sadece hazır yiyecek alanında değil, çocuk bakımı-egitimi gibi gündelik hayatın diğer alanlarında da etkilidir.”(Ritzer 1993: 7-13).

Cihad ve McDünya isimli kitabın yazarı Amerikalı siyasal kuramcı Benjamin Barber (1995) ise küreselleşmenin tektipleştirici etkisine karşı dünyanın birçok yerinde lokal tepkilerin gerçekleştiği ve fundamentalist olarak tanımlanan örgütlerin bu kültürel Batılılaşmaya meydan okumalarının küreselleşmenin aynı zamanda kültürel çatışmaları da ürettiği tezini desteklediğini savunmaktadır. Yazar birbirinden farklı kültür ve değerler taşıyan halk kitlelerinin giderek daha fazla tekdüzeleşen, kapitalizmin popüler kültürden yaşam biçimine kadar ürettiği yeni ürünleri sorgulamayan tüketicilere

dönüştüğü görüşündedir(Barber, 1995; aktaran Steger, 2004, ss. 11-21-35). Bu durumu olumlu bir gelişme olarak görenler de mevcuttur. 1990'lı yılların sonunda yoğun olarak tartışılan ancak daha sonraları kuramına ciddi eleştiriler yöneltilen *Tarihin Sonu* kitabının yazarı Francis Fukuyama (1992) dünyanın Amerikan değerlerine göre yeniden şekillenmesinin aslında medeniyetin tüm ülkelerde yaygınlaşması olduğunu ve Amerikan değerlerinin evrenselliğini sorgulayanların hatalı olduklarını savunarak bu tek tipleşmeden övgüyle söz etmektedir. Ona göre, yaygınlaşan küresel Batı kültürü insan ırkının ulaştığı son noktayı temsil etmektedir(Fukuyama, 1992, ss. 69-75- 306). Batı kültürü, Batı değerleri, Batı medeniyeti gibi terimleri kullanırken Batı'nın tam olarak ne olduğu sorunsal gündeme gelmektedir. Bu konudaki araştırmalarıyla bilinen Huntington (2008, s. 57) Batı'nın her ne kadar pusula yönüne işaret etse de Hristiyan Avrupa ve Amerika anlamına geldiğini düşünmektedir. Ancak homojenleşme fikrine katılmamakta hatta bu durumun farklı kimlikleri daha baskın dışa vuran bir tepkiyi tetiklediğini düşünmektedir. Homojenleşme savunucularının değişim sürecine dair görüşlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Şekil 2-9

McDonald's her ne kadar kültürel homojenleşmenin ifade edilmesinde sembol bir isim olsa da Burger King, dünyanın 60 ülkesinde 20 binden fazla şubesi olan Starbucks gibi uluslararası firmalar da, Adidas, Nike gibi markalar da tüketim

alışkanlıklarının homojenleşmesini ifade etmek için sık sık kullanılır.⁸Fukuyama (1992) kitabının giriş bölümünde Liberal Demokrasi'nin insanoğlunun ilerleyişinde son noktayı oluşturuyor olabileceğini, diğer birçok dünya görüşünü etkisizleştirerek tüm dünyada etkin olan bu anlayışın insanlığın ulaştığı son nokta olarak yeni bir rakibinin olamayacağını iddia etmektedir. Bu görüşün fazla iddialı olduğu hatta teoriyi mutlak gerçek olarak göstermekle eleştirildiği bilinmektedir. Küreselleşme ile beraber kültürel değerlerin, insanların, paranın ve bilginin devasa akışkanlığının tüm dünyada Batı merkezli dünya görüşünü yaygınlaştırdığı ve kültürel bir tek tipleş-tir-meye kapı araladığı görüşü Fukuyama'nın teorileriyle ciddi oranda gündeme gelmiştir.

İlk dönem küreselleşme araştırmacılarının da olguyu daha çok teknoloji, ekonomi ve bilgi akışkanlığı olarak değerlendirdikleri gözlemlenmektedir. Bu konuda Appadurai'nin (1990) Akım Kanalları şeması oldukça özetleyicidir.

Tablo 2-5:Appadurai'nin Akım Kanalları

Kanal	Akım	Örnekler
Etnik Kanal	İnsan Akışı	Göçmenler, Mülteciler, sürgünler ve turistler
Teknik Kanal	Teknoloji Akışı	Donanım parçaları, teknik bilgi ve tecrübe
Finansal Kanal	Para Akışı	Ulusal borsa, borsa spekülasyonları
Medya Kanalı	Bilginin akışı	Gazeteler, dergiler, uydu televizyonları, web siteleri ve bunların yaratıp sunduğu imaj ve semboller
Fikir Kanalı	Fikirlerin akışı	İnsan hakları, çevrecilik, serbest ticaret hareketleri, terör korkusu

Appadurai'nin (1990) Kanalları (Kaynak: aktaran Block, 2006, s. 19)

⁸<http://www.bbc.com/future/story/20120522-one-world-order>

Appadurai bu açıklamasıyla özellikle ilk dönemlerde birçok değerın akışının Batı'dan Doğu'ya doğru olması dolayısıyla küreselleşmenin tek yönlü geliştiği endişesinin yaygın olduğunu göstermektedir.

İngilizcenin artan etkisi ve Merkez devletlerin dünya liderliği birçok ülkede yeni bir emperyalizm dalgasının tüm dünyayı Merkez ülkelerin dünya görüşlerine göre dönüştürmekte olduğu yönünde endişeleri tetiklemiştir. Philipson (2004) İngilizcenin var olduğu iddia edilen bu tek tipleştirici, sömürücü ve asimile edici program içerisinde göz ardı edilmeyecek derecede önemli bir rol oynadığını iddia etmektedir. Yazar İngiliz Dili Eğitimi dışında devlet emperyalizmi, medya ve eğitim emperyalizmi gibi değişik emperyalizm çeşitlerinin de İngilizceyi temel araç olarak kullandığını savunmaktadır. İngilizcenin küreselleşmesi sayesinde BBC'nin tüm dünyada medya kurallarını şekillendirdiğini ve BBC ve benzer kurumların haber akışını ve üslubunu kontrol ettiğini savunan yazar, Merkez ülkelerin diğer birçok ülkedeki eğitim sistemini, dilin nasıl öğretilceğini, kullanılan materyallerin içeriğini incelemekte ve kullanılan materyaller ve metodoloji yönünden İngiliz Dili Eğitimi alanında British Council tarafından belirlenen karşılıklı eşitlik ve saygı ilkesinin Merkez ile Çevre ülkeler arasında işlemediği, bilakis ilişkinin asimetrik bir doğasının olduğu görüşündedir. Yazar İngiliz Dili Eğitimi alanında modern dünya sisteminin öncelendiğini savunarak İngiliz Dili Eğitimi, medya ve eğitim gibi alanların birçoğunda aktivitelerin Çevre ülkeleri Merkez ülke tarafından yönetilen ve yönlendirilen "*Modern Dünya Sistemine entegre olmasına katkı sunduğunu*" (ss. 64-65) ve ilişkinin eşit olmadığını belirtmektedir. Günümüzde de BBC, CNN, VAO, CBC gibi haber kanalları görsel basın, New York Times, Guardian, Times, Washington Post gibi gazeteler ise yazılı basının en güçlü ve etkin kurumları olarak varlıklarını sürdürmektedirler. İnternet alanında ise gücü azalan bir profil izlese de İngilizce merkezli yayın organları ve bilgi kaynakları hala baskın liderliklerini sürdürmektedirler. Kültürel küreselleşmenin şüphesiz en önemli araçlarından birisi ulus ötesi medya şirketleridir. Steger (2004) bu gerçeği, "*günümüzde küresel kültürel akışlar, büyük ölçüde mesajlarını iletme için güçlü iletişim teknolojilerine bel bağlayan küresel medya imparatorlukları tarafından oluşturulmakta ve yönlendirilmektedir*" sözleriyle dile getirmektedir (s. 107). Ona göre TV şovları, reklamlar, haber programları ve medyaya dair birçok araç insanların kimliklerini giderek daha fazla biçimlendirmektedir. Burada medyanın taşıdığı ve aşladığı kimlik kodları kadar İngilizcenin dünya medyasındaki etkisi de önemlidir.

Homojenleşme savunucularına göre İngilizcenin olağanüstü biçimde yaygınlaşması ve güçlenmesi ve bu güçlenme ile beraber dili öğrenen toplumlara sürekli biçimde standart kullanımın dayatılması, kimine göre ise bunun yoğun teşviki dünyada yazılı ve görsel literatürün de İngilizce kontrolüne girmesi demektir. Bu, tarih yazıcılığından kavramları tanımlamaya kadar hayata dair tanım ve algıların büyük oranda bu dilin dolayısıyla da dili konuşanların kontrolüne girmesi anlamına gelmektedir. Bilginin İngilizceleşmesi ya da bilgi kaynaklarının büyük oranda İngilizce olması bu dili konuşanlara birçok siyasal ve ekonomik güç dengesini alt üst edecek kadar ciddi bir güç vermekle beraber geçmişi ve geleceği genel olarak bu dili konuşanların tasarlayıp tanımlaması potansiyelini de içerisinde barındırdığı düşüncesine dayanmaktadır. Mesela tüm dünyada akademik alanda pek itibar görmese de geniş halk kitlelerinde ve hatta akademisyenlerin kendi algılarının oluşmasında temel başvuru kaynağı olan Wikipedia'nın aynı zamanda dünyanın yeniden tanımlanması, kavramların yeniden düzenlenmesi, tarihin yeniden yazılması, söylem ve yaşamın yeniden düzenlenmesi gibi alanlarda etkili olabileceği açıktır.

Bilimsel çalışmalarda giderek artan tek dillilik tehlikesinin bilimsel üretime ve kavramsal çeşitliliğe büyük tehdit oluşturduğu yönünde artan kaygılar bulunmaktadır (Hamel, 2005, 24). Buna göre onlarca farklı ülkenin eğitimli kesimleri ortak dili ve kavramları kullanmakta, ortak dili konuşmakta ve bu da İngilizce olmaktadır. Bu bilimsel alanda İngilizce duvarlarıyla örülmüş, dilin ana konuşucularına devasa avantajlar sağlayan bir bilimsel tekelleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Philipson'ın (2004, s. 71) aktarımıyla Altbach (1982,s. 472) endüstriyel gelişmiş ülkelerin etkisinin üçüncü dünya ülkelerinin entelektüel yaşamına kadar uzandığını belirtmektedir. Altbach, anaokullarından araştırma enstitülerine, bu ülkelerdeki tüm eğitim organizasyonunun Batı modellerini yansıttığını, bütün üçüncü dünya ülkelerinde, özellikle de eski sömürge ülkelerde eğitim dilinin ve entelektüel söylemin sömürgeci ülkeye ait olduğunu, devlet okulları ve üniversitelerin de Batı geleneklerini yansıttığını savunmaktadır. Aynı sorun giderek azalsa da internet için de geçerlidir. Tüm dünyada var olan elektronik bilginin yüzde 80'i İngilizcedir (Crystal, 2003,s. 130). Yine de İngilizcenin internet üzerindeki egemenliğinin giderek azaldığı verilerle doğrulanabilmektedir. İngilizce dünya medyasında da son 400 yıl boyunca sahip olduğu etkisini giderek artırmıştır. Dünyada ilk gazete, The Weekly Times 1622'de yayına başlamış, ardından da London Gazete (1666) ve Lloyd's News (1696)

yayınlanmaya başlamıştır. 1850 yılında ABD’de 400 adet günlük gazete varken bu oran 1900’de 2000’e çıkmıştır. 2002 yılı verilerine göre tüm dünyada yayınlanan gazetelerin yüzde 57’si İngilizceyi ana dil olarak konuşan ülkelerde basılmaktadır ve en etkili 6 gazete İngilizce yayın yapmaktadır(Crystal, 2003,ss. 107–109). İlk kıtalararası radyo yayını 1908 tarihinde yapılmış ve ilk ticari radyo 1920 tarihinde Pennsylvania’da kurulmuştur. 1922’de ABD’de 500 radyo lisansı verilmişken bu oran 1995 tarihinde 5000’e yükselmiştir. 1922 yılında kurulan BBC 2001 tarihi itibariyle 120 başkentte 152 milyon dinleyiciye hitap etmektedir. Devlet tarafından desteklenen Londra Radyo Servisleri tüm dünyada 10000 İngilizce yayın yapan radyoya haber servisi yapmaktadır. Amerika’nın sesi radyosu Soğuk Savaş boyunca onlarca ülkede yayın yapmıştır. Yakın zamanda yapılan araştırmalara göre film sektöründe etkin 2466 artistten sadece 85’i(%3) İngilizce dışında film yapmaktadır (a.e. 2003, s. 109–113).

Peki, görsel ve yazılı medyanın bu denli İngilizce etkisi altında olması nasıl sonuçlar doğurmaktadır? Huntington (2008, ss. 75-76) CNN’nin 55 milyon potansiyel izleyicisi ile tüm dünya nüfusunun %1’ine hitap ettiğini ve tüm dünyadaki haber kaynaklarının sadece birkaç kurum tarafından yönetilmesinin dünyada haberciliğin Babil kulesi tehdidi ile karşı karşıya olduğu anlamına geldiğini belirtmekte ve bunun dünyada küresel bir entelektüel kültürün doğuşunu beraberinde getirdiği savını savunmaktadır. Dünyanın en güçlü medya kuruluşlarının ve gazetelerinin büyük çoğunluğu ya İngilizcenin ana dil olarak kullanıldığı ülkelerden yayın yapmakta ya da daha geniş kitlelere ulaşma kaygısıyla İngilizce yayın yapmaktadır. Dünyada yaygın medya kuruluşlarının büyük çoğunluğunun İngilizceyi temel dil olarak kabul ettiği ve geri kalan dillerde yayın yapan medya organlarının da büyük oranda bu haber kaynaklarını temel aldıkları dikkate alındığında İngilizcenin kullanımındaki kimlik kodlarının önemi daha da gün yüzüne çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar post-modernistlerin çeşitlilik ve bölümlenmeyi artırdığı yönündeki tanımlarının aksine medyanın ironik bir biçimde giderek daha fazla birleşme ve tek tipleşmeyi yansıttığı görüşündedir(Holliday ve Ark. 2004, s. 115).

Steger (2004) ABD egemenliğindeki kültür sanayisinin *"küresel izleyicileri yaşamın anlamının ve temel değerinin sınırsız maddi servet birikimi olduğuna inandırmaya çalıştığı"* görüşünü savunmaktadır. İngilizcenin tüm dünyada kültürel emperyalizmi de içinde barındıran bir hegemonya kurduğu ve dil öğretimi yoluyla tüm dünyada bir çeşit Anglo-Amerikan kültür işgalinin yaşandığı tezi küresel İngilizcenin

sahneye çıkışıyla birlikte sıkça dillendirilen bir endişedir. Bu konu, 1992 yılında yazdığı Dil Emperyalizmi (*Linguistic Imperialism*) isimli kitabında Robert Philipson'un konuyu daha geniş bir zeminde tartışmaya açmasıyla daha da yaygınlaşmıştır. Kültürel homojenleşmenin varlığını savunanlar bu sürecin bir hegemonyaya neden olduğu görüşündedirler. Canagarajah'a göre Hegemonya, baskın grubun baskı altına aldıklarının kültür ve bilinçlerini onlara zarar verecek kadar etkilemesini ifade eder (Canagarajah, 2003, s. 31). Kültürel ve dilsel hegemonya tanımlaması büyük oranda bu kavramı "*dominant grubun anlayışlarını ve dünyayı algılama biçimlerini sosyal kurumlar ve günlük sosyal çerçeveler içerisinde meşrulaştırması ve ödüllendirmesi süreci ve prosedürleri*" olarak açıklayan Antonio Gramsci'den etkilenmiştir (Gramsci, 1971; Williams, 1981, aktaran Hopson, 2010, s. 8). Hegemonya fikirlerinin baskıya uğrayan kesimler tarafından kendi çıkarlarına hizmet etmese bile faydalı olarak algılandığını iddia eden yazar, özellikle de eski sömürü ülkelerinde İngiliz Dili Eğitimi'nin eğitimin başat unsurlarından biri olarak kabul görmesinin ardında bu düşüncenin bulunduğunu savunmaktadır. Burada İngilizcenin güçlü pozisyonunun Bourdieu'nun Kültürel Semaye tezinde savunduğu sembolik baskı ve habitus'un konuya uyarlanmasıyla dilbilimsel sembolik baskı ve küresel İngiliz dili sembolik baskısı olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Hegemonyanın bu denli içselleştirilmesi aslında Said'e (2003) göre kimi ülkede sömürüye uğrama geçmişi ile ilgilidir. Sömürü döneminde Batı'lı yöneticiler için Doğu'nun "*bir laboratuvar, Batı'lı insanın Doğu hakkındaki bilincini sergilediği bir tiyatro*" olarak görüldüğünü düşünen Said (2003) baskıya uğrayan kesimlerin edilgen konumunu "*Batı insanının üstün kimlik ve kültüre sahip olduğu ve Asya'yı istediği gibi şekillendirip ona anlam verebileceği*"(ss. 43-45)düşüncesinin kurbanı olmak şeklinde görmektedir (Philipson 1997, s. 8).

Şekil 2-10

Daniel Defoe tarafından kaleme alınan ünlü Robinson Crusoe isimli kitapta adada yaşayan Cuma isimli arkadaşına Crusoe tarafından İngilizce öğretilmesi örneği kimi yazarlar tarafından Batı'lı entelektüellerin ötekine sömürgeci bakış açısı ile yaklaştıklarına örnek olarak gösterilmektedir. Politi (1985, s. 199) Defoe tarafından yazılan kitabı British Council'in kuruluş bildirgesi olarak tanımlamaktadır (aktaran Philipson, 2004,s. 109). Hapson küresel bir dil olarak İngilizcenin nötr olduğu iddiasının dil hegemonyasını meşrulaştırdığını iddia etmektedir (Hopson, 2010, s. 8).

Alastair Pennycook (1998) İngilizcenin tıpkı İngiltere ve kurumları gibi sanatın, politikanın, dinin ve ticaretin en iyisine ulaşmanın tek aracı olarak görülmeye başlandığını iddia etmektedir. Pennycook tartışmayı daha da ileriye taşıyarak İngiliz Dili Eğitiminin bazı toplumları kültürel açıdan dönüştürmek ve Batılılaştırmak için bilinçli şekilde bir araç olarak kullanıldığını iddia etmektedir. Ona göre İngiliz Dili Eğitiminin toplumlarda İngilizceyi öğrenenler lehine bir ekonomik eşitsizlik doğurduğu ve bu dili öğretenler lehine ekonomik bir sömürü aracı olarak kullanılmasıyla beraber Occident (Batı) ile Orient (Doğu) arasında sürekli bir kıyaslama ve ötekileştirme sürecinin de dâhil olduğu Occident'i önceleyen yapısı dolayısıyla kültürel açıdan neo-kolonial bir yönü de bulunmaktadır (Pennycook, 1998, s. 19). Batı'nın sömürge ülkelerinde uyguladığı dönüştürme politikasının elitler üzerinden yürütüldüğüne değinen yazar Macaulay'dan (1835) şu alıntıyı yapmaktadır.

Bizim için kısıtlı araçlarla insanları eğitmek mümkün değildir. Yapabileceğimiz en iyi şey bizimle yöneteceğimiz milyonlar arasında iletişim kuracak kanda Hintli ama tat, düşünce, ahlak ve zihinde İngiliz olan elit bir sınıf yetiştirmektir (Macaulay, 1835, s. 240, aktaran Pennycook, 1998, s. 80).

Bu elit sınıfın işgal sonrası kendilerine devredilen ülkelerde İngilizceyi geniş halk kitlelerine karşı bir avantaj olarak kullandıkları da bilinen bir gerçektir. Huntington'a (2008, s. 83) göre dil birçok sömürü ülkesinde Milliyetçi elitlerin kendilerini Batılı sömürgecilerden ayırmasında temel rol almıştır ve bu elitler yerel dilleri yaygınlaştırmayı tercih etmiştir. Ancak bunun tam tersini yapan ve sömürgecilerle kendi halklarından daha iyi iletişim kurmak için bu dilleri iyi öğrenenler de bulunmaktadır (Philipson, 1997,s. 27). Dünyanın eski sömürü dönemlerinin bir eseri olarak merkez ülkeler ve peripher ülkeler olarak ikiye bölündüğüne değinen yazar, yaygınlaşan ve egemen olan dilin merkez gücün dili olduğuna dikkat çekmekte ve her ne kadar, Alman müziği ve İtalyan resim sanatı gibi dil dışı kültürel formları bulunsa da, dil emperyalizminin aynı zamanda kültür emperyalizminin ciddi bir parçası olduğuna işaret etmektedir (a.e. ss. 52–53). Philipson (1997) bu süreçte yakın tarihte Merkez (sömüren) Çevre (sömürülen) ülkeler arasındaki yeni sömürgecilik ilişkisinin küreselleşen İngilizce üzerinden gerçekleştirildiğini belirtmekte ve özellikle de çevre ülkelerdeki elit kesimlerin ya da işbirlikçi yönetici tabakanın İngilizceyi statülerini ve güçlerini korumak ve sömüren ülkelerle ilişkilerini sürdürmek amacıyla avantaj olarak kullandıklarını, sömürgeci gücün de dili bu ülke üzerindeki askeri, ekonomik, kültürel ve siyasi nüfuzunu korumak için bir iletişim aracı olarak kullandığını savunmaktadır. Philipson bu ilişki biçimini “Yeni-yeni Sömürgecilik” (neo neo colonialism) olarak adlandırmakta ve “*Eğer Merkez, Hristiyanlık'tan teknoloji ve bilime kadar normları belirleyip neyin öğretilmeye değer olduğuna karar verip eğitmen sağlıyorsa ve Çevre de sürekli biçimde öğrenen sağlıyorsa burada bir tür emperyalist ilişki söz konusudur*” demektedir(Philipson, 1997, ss. 53–57).

Hadley (2006) son yüzyılda yeniden iki dünya savaşının galibi güçleri tarafından şekillendirilen "Yeni Dünya Düzeni" ile İngilizcenin yaygınlaşması arasında masum olmayan bir ilişkinin varlığından söz ederek, bu siyasi ajandayı gerçekleştirmek için yapılan işgallerde "*akademik orduların da*" en az silahlı ordular kadar katkı sağladığına değinmektedir.2003 Irak işgali hakkında Templer (2003) tarafından yayınlanan *İşgalcinin dilini öğretmek* isimli makalede Amerikan tarzı işgal operasyonlarında generaller tarafından açılan kapılardan önce İngilizce öğretmenleri, akademisyenler ve tercümanların girdiği belirtilmektedir.⁹Modern dünyada yaşamı daha da kolaylaştıran ve hem ülkelerin hem de bireylerin gelişip zenginleşmesini

⁹<http://www.zcommunications.org/teaching-the-language-of-the-conqueror-by-bill-templer.html>

sağlayan sisteminin bir parçası olmanın vazgeçilmez yolunun İngilizce öğrenmek olduğuna değinen araştırmacı bu gerçeğin her İngilizce öğrettiğinde bu adaletsiz sistemin bir parçası olduğunu hissetmesine neden olduğunu belirtmektedir.

Dil emperyalizminden bahsederken emperyalizm kelimesinin doğuşuna göz atmak yerinde olacaktır. Başlangıçta 19. ve 20. yüzyıllarda teorik düzeyde tartışılmaya başlanan emperyalizm kavramı Marksist teori çerçevesinde şekillenmiştir. Bu anlamda emperyalizm sömürgeciliğin sonraki aşaması olarak kabul edilmiştir. Buna göre emperyalizm kapitalizmin tekel olması durumudur (Lenin, 1916/1973; aktaran Hamel, 2005, s. 5). “*Ekonomi Sözlüğünde*” de bu yaklaşıma uygun olarak emperyalizm sözcüğü “*imparatorluk kökünden gelen ve güçlü kapitalist ülkelerin az gelişmiş ülke ekonomileri üzerindeki egemenliği*” olarak açıklanmaktadır (Emiroğlu ve Ark. 2006, s. 242). Sosyolog Immanuel Wallerstein de (1989) emperyalizm kelimesinin bir dünya ekonomi sisteminin gelişimine odaklandığını savunmaktadır (aktaran Hamel, 2005, s. 5). Philipson (2007) İngilizcenin yaygınlaşmasını bir tür emperyalizm olarak tanımladığı *Linguistic Imperialism* isimli kitabında önce kısa bir emperyalizm tanımlaması yapmaktadır. Emperyalizmi kapitalizmin tekelleşmesi olarak tanımlayan (s. 45) yazar aynı zamanda bu emperyal gücün temsil ettiği maddi ve manevi değerlerin öteki olarak tanımlananlara dayatılması ve bu değerlere avantaj sağlanmasını da emperyalizmin doğal bir sonucu olarak değerlendirmektedir (s. 47).

Philipson'ın (1997) emperyalizm- İngilizce ilişkisine dair tanımlaması şu şekildedir:

Yapısal ve kültürel eşitsizlikler maddi kaynakların büyük oranda İngilizceye aktarılmasına ve böylece bunlardan en fazla dilin ana kullanıcılarının faydalanmasına neden olmaktadır... İngilizcenin dil bilimsel emperyalizminin meşrulaştırılması süreci dil eğitimi planlamasında iki mekanizmaya fayda sağlamaktadır. Bunlardan birisi dil ve kültür (İngilizce merkezilik, anglocentricity) diğeri de pedagojidir(s. 47).

Kendisi bu görüşü ile bazı değerlerin ekonomik güç yoluyla mutlak doğru olarak lanse edilmesini de emperyalizm tanımı içerisinde değerlendirmektedir. Ona göre anglocentricity ve pedagojik anlayış İngilizceyi önce üstün bir konuma getirmekte ve diğer dilleri, dolayısıyla da o dilleri konuşan kesimlerin dünya görüşlerini ötekileştirip dışlamaktadır. (a.e. s. 48) Japon iletişim uzmanı Yukio Tsuda (1994) tarafından önerilen İngilizce Paradigmasının Dağılımı ve Dil Paradigmasının Ekolojisi Philipson ve Skutnabb-Kangas tarafından İngilizceye aşağıdaki gibi uyarlanmıştır.(Skutnabb-Kangas ve Philipson, 1999, s. 29).

İngilizce Değerler Dağılımı Paradigması

- a) Kapitalizm
Bilim ve teknoloji
- b) Modernleşme
- c) Tek Dillilik
- d) İdeolojik küreselleşme ve uluslararasılaşma
- e) Ulus-ötesilik
- f) Amerikanlaşma ve dünya kültürünün homojenleşmesi
- g) Dilbilimsel, kültürel ve medya emperyalizmi

Dil Ekolojisi Paradigması

- ✓ Bir insan hakları perspektifi
- ✓ İletişimde eşitlik
- ✓ Çok Dillilik
- ✓ Dil ve kültürlerin muhafaza edilmesi
- ✓ Ulusal bağımsızlıkların korunması
- ✓ Yabancı dil eğitiminin öncelenmesi

Birbirine zıt iki yaklaşımı ifade eden bu iki kategorinin dünyada dil öğretiminde yerel zenginliklere, dillere ve kültürlere zarar vermeden uzlaştırılması önerilmektedir. Kültürel etkileşimde büyük etkisi olan sinema sektörü, kitaplar, popüler kültür, basın-yayın, müzik gibi öğelerin İngilizce üzerinden yaygınlaşması ya da yaygınlaştırılması tek tipleşme savunucuları tarafından kültürel emperyalizm olarak değerlendirilmektedir. Bu düşünceye karşı çıkanların başlıca iddiaları şayet bu tür bir tek tipleştirme yaşıyorsa bunun İngilizce ile alakalı olmadığı, dili bu yönde kullanan dar bir kesimin sorumluluğu olduğu, dillerin iyi ya da kötü olarak sınıflandırılmayacağıdır. Hatta uluslararası bir iletişim dilinin diğer kültürleri

öğrenmek ve böylece karşılıklı saygı ve anlayışı geliştirmek için bir fırsat doğurduğu görüşü de yaygındır (Kumaravadivelu, 2008; Holliday, 2007). İngilizcenin ana dil konuşuru olan ve aynı zamanda ekonomik, askeri ve politik olarak da öncü olan ülkeler için dil eğitiminin aynı zamanda emperyal bir agendası olduğunu iddia edenlerin bu tespitlerini yaparken oldukça dikkatli olmaları gerekmektedir. Her türlü dil eğitimi faaliyetinin emperyal niyetler taşıdığını iddia etmek pek mümkün görünmemektedir. Bu tür bir emperyalizmin başarılı olduğu da ek kanıtlar gerektirmektedir. Peki, pedagojik bakış açısının ötekileştirme ya da dil emperyalizmi ile ilişkisi nedir? Philipson (1999) dil bilimine pedagojik bakış açısının oldukça dar çerçevede yorumlandığını ve İngiliz Dili Eğitimi alanının bilinçli bir biçimde kültür, politika gibi sosyal ve ekonomik konulardan soyut biçimde incelendiğini iddia etmektedir. Bu bakış açısı bir dilin geniş halk kitleleri tarafından sömürgecilik dönemlerinin bir mirası olarak benimsenmesine yönelik itirazları da susturmaktadır. Mesela araştırmalar Hindistan halkının üçte birinin İngilizce iletişim kurabildiğini göstermektedir (Crystal, 2003, s. 63). Bu daha önce hiç İngilizce kullanmayan bir halkın bir dili sömürü sonrası nasıl benimseyebildiğine verilebilecek en somut ve reel örnektir.

Dil emperyalizminin incelediği bir diğer konu ise dillerin “Küresel Bir Dil Olarak İngilizcenin” yükselişi sonucu yok olduğu iddiasıdır. Küreselleşmenin kültür üzerinde homojenleştirici etkisi olduğunu savunanlara göre bu süreç en üst düzey kültürel öğelerden biri olarak kabul edilen dilleri de derinden etkilemektedir. Buna göre bir dilin uluslararası bir dil haline gelmesi zaten konuşanı sınırlı olan birçok dilin yok olmasına neden olmaktadır (Crystal, 2003,s.32). İngilizcenin dil bilimsel homojenleşmeye neden olduğunu savunan bu düşünce son yüzyılda birçok dilin yok olmasında İngilizcenin katkısı olduğu savunmakta ve İngilizceyi Killer Language olarak değerlendirmektedir. İngilizcenin böyle bir etkisi olmakla beraber katil bir dil olarak isimlendirilmesi bilimsel verilerle mutlak anlamda uyuşmamaktadır. 16. yüzyıldan günümüze dünya dillerindeki azalış devam eden bir süreçtir ve bu dil ölümleri küresel İngilizcenin ortaya çıkmasından çok daha önceleri başlayan bir durumdu (Graddol, 2007, s. 62). Her ne kadar dillerin yok olması süreci çok eski bir olgu olsa da son yüzyılda azalmanın radikal biçimde devam etmesi dil bilimcilerin endişelerinin olağanüstü artmasına neden olmuştur. Dillerin yok oluşu hakkında ayrıntılı bir liste ve kronolojik bir tablo sunan Steger (2004) yakın gelecekte kullanıcıları güçlü diller dışında birçok dilin yok olma ihtimalinin var olduğunu

belirtmiştir. Dillerin sayısının azalıp birkaç ana dilin güçlenerek yayılmasını bir avantaj olarak gören Crystal'a (2007) tepki gösteren bazı araştırmacılar, kısa vadeli rasyonalist bakışın uzun vadede büyük zararları görmenin önünde engel olduğunu belirtmektedirler (Mülhauser, 2003, s. 232). Konuyu ünlü bilim adamı Charles Darwin'in doğal eleme teorisine göre değerlendirip bunun güçlü olanın zayıf olanı yok ettiği doğal bir süreç olduğunu ileri süren kimi araştırmacılar, çeşitliliğin bu şekilde yok olmasını kader olarak değerlendirmektedir. "*Aralarında Holliday, Haugen ve Crystal'ın da bulunduğu bazı bilim adamları da bu konuda oldukça karamsardır ve 2100 yılında şu an dünyada var olan dillerin % 90'ının artık var olmayacağını düşünmektedirler*" (aktaran Mülbauser, 2003, s. 340). Steger da (2004) 1500 yılında dünyada konuşulan dil sayısı 14.500 iken 2000'de 7000'nin altına düşmesinin İngilizce, Fransızca, Çince gibi dillerin yaygınlaşmasıyla ilişkisi olabileceğine değinmektedir (ss. 116-118).

Tsuda (2008) bu konudaki endişesini "*Ya İngilizce konuş ya da yok ol çağında yaşamaktayız ve bu er ya da geç insanların kendi dillerini bir tarafa bırakıp yerine İngilizceyi alacakları küresel bir dil değişimine neden olacaktır.*" sözleriyle açıklamaktadır (s. 50). Kachru (2005, s. 165) ise İngilizcenin katil bir dil olmadığını, ancak diğer dillerin ölmesi için kullanılabilecek bir alet olduğunun daha çok tartışıldığını belirtmektedir. 1953 yılında UNESCO tarafından yapılan Yerel Dillerin Öğretimi Konferansında dillerin yok oluşu gündeme alınmış ve kapanış bildirgesinde "*bir dilin değerine göre ifade yeteneğinde üstün olmadığı, bütün dillerin üstün olduğu ve tıpkı balinaların korunduğu gibi korunmaları gerektiği*" belirtilmiştir(Hamel, 2005, s. 27). Bununla birlikte bir dili kurtarmak için kullanılan yöntem ve alınan önlemlerin diğer dili zayıflatma tehlikesi de konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir (Mülbauser,2003, s. 343). Homojenleşmenin varlığını savunanlar her ne kadar İngilizcenin öldürücü bir dil olduğu iddialarını öncelese bile ulusallaşmanın da yerel dillere olumsuz etkisi ortadadır. Tomlinson (1991) kültürel tek tipleşmeye sadece uluslararası pencereden bakmanın hatalı bir okuma olduğuna değinmekte ve ülke içi tek tipleşmenin de gündeme alınmasını önermektedir. Yerel kültürlerin ulusal olarak kabul edilen kültürler ile yer değişmesi de endişelere neden olmaktadır (aktaran Coluzzi, 2007, s. 82).

Bu konu Amerika ve Avrupa'da da yoğun göçlerin sosyal ve siyasi etkilerine karşı alınacak önlemler bağlamında tartışılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri belki de tarihte birbirinden etnik ve kültürel olarak farklı göçmenler tarafından kurulan ve

göç devleti olarak tanımlanabilecek tek devlettir. Kurulduğu günden bu yana Amerika yoğun göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu çok milletlilik her ne kadar bir zenginlik olarak değerlendirilse de milli bütünlük ve tek ulusal kimlik gibi ulus devletlere ait özelliklerden yoksun olması ve sahip olduğu bu çok kültürlü yapı birçok Amerikalı tarafından bir eksiklik ve zayıflık olarak değerlendirilmektedir. Crystal ABD’de giderek artan toplumsal birliktelik ve ortak kimlik eksikliği ve Hispaniklerin ülkeyi ele geçireceği kaygılarını hatırlatarak, 1996 Temmuz ayında tek dil kullanımının yaygınlaştırılmasıyla ilgili kongreye sunulan bir kanun teklifinde yer alan şu maddeyi gündeme almaktadır. *“Bu kanunun amacı mültecilerin daha çabuk asimile olmaları ve Amerika’nın sunduğu ekonomik ve mesleki fırsatlardan daha iyi yararlanmalarıdır.”*(Crystal, 2003,s. 149).Talbot,’a (1917) göre sınırları dışında halkları dönüştürücü özelliğe sahip olan Amerika kendi sınırları içinde de göçmen ve mültecileri daha üst kültür olarak tanımladığı Amerikan kültürüne asimile etmektedir (aktaran Conversi, 2010, s. 7). Kültürel homojenleşmenin varlığını savunan yazarlar bu görüşlerine dünyada Amerika ile diğer ülkeler arasında ekonomide, kültür ürünlerinde ve değişik yaşam etkinliklerinde (müzik, sinema, moda, spor, fastfood, tüketim alışkanlıkları) var olan asimetrik ilişkiyi dayanak göstermektedirler. Mesela 1990’lı yılların sonunda Amerikan sinema pazarının sadece % 3’ü yabancı sinema etkisindeyken Latin Amerika sinema pazarının % 72’si, Avrupa’nın % 72’si ve Japonya’nın % 50’si Hollywood etkisindedir (Kumaravadivelu, 2008, s. 40). Benzer oranlar kültür ürünleri, uluslararası şirketler, uluslar arası kurumlar, üretilen akademik eserler ve birçokdeğişik alan için de geçerlidir. Homojenleşme savunucuları El Cezire, El Arabiya, Bollywood gibi alternatiflerin etkisini ise beklenenden çok daha az olarak değerlendirmektedirler. Heterojenleşme ve yerelleşme savunucuları bu gelişmeleri tezlerine dayanak olarak göstermektedirler. Verilen örneklerde değerlendirilen yerel alternatifler kime ve neye alternatiftir? El Cezire, Bollywood gibi kurumların yerelin küresel olana etkisi olarak değerlendirilmesi aynı zamanda küreselleşmenin Batı’lı kimliğine güçlü bir vurgu yapmaktadır. Bu başlıkta yapılan açıklamalara göre homojenleşme taraftarlarının homojenleşmenin parametrelerine yönelik görüşlerini aşağıdaki gibi tablolaştırmak mümkündür.

Tablo 2-6:Homojenleşme

Yazar	Parametre	Açıklama
Latouche (1996)	Yaşam stillerinin dünyaca standartlaşması	Kültürel zenginlikler ve farklılıkların ortadan kalkması
Stead (1902) (Oldenziel)	Dünyanın Amerikanlaşması	Amerikan yaşam biçimlerinin dünyanın her toplumunu değiştirip kendisine benzetmesi ve asimile etmesi
(Arnold, 2006)	Batılılaşma	Anglo-Amerika başta olmak üzere Batı değerlerinin ve yönetiminin güçlenip yaygınlaşması
Ritzer (1983)	Dünyanın McDonalddlaşması	Tüm dünyadaki restoranlarında servislerin, giyim şeklinin, ürünlerin ve sunum tarzlarının aynı olması gibi bu süreçle dünya insanların da üretkenliğini yitiren robotlara dönme tehlikesi
Barber (1995)	Tüketicilik ve tekdüzeleşme	Toplumların kapitalizmin popüler kültürden yaşam biçimine kadar ürettiği yeni ürünleri sorgulamayan tüketicilere dönüşmesi.
Fukuyama (1992)	Liberal Demokrasi ve kapitalizmin dünyanın ürettiği son en mükemmel yöntemler olması	Siyasi ve ideolojik anlamda üreticiliğin son noktasına ulaşması
Philipson (2004) Tsuda (2008)	Medya ve eğitim ve dil emperyalizmi, dilbilimsel Babil kulesi	Dünyada medyanın, pedagojik yöntemler ve kabullerin tek tipleşmesi ve dillerin ölümü
Steger (2004) Huntington (2008)	Medya hegemonyası, haberciliğin Babil kulesi	Medya sektörünün tekelleşmesi sonucu Batı tarzı kültür ürünlerinin (müzik, giyim, tüketim tarzları, spor vb) yaygınlaşması. Medya ve bilginin tek tipleşmesi, BBC, CNN, VAO, Times, News Week gibi Anglo Amerikan haber kaynaklarından beslenme.
(Hamel, 2005) (Steger, 2004)	Dil emperyalizmi ve kavramsal tek tipleşme, Dillerin küreselleşmesi	Giderek artan tek dillilik tehlikesinin bilimsel üretime ve kavramsal çeşitliliğe büyük tehdit oluşturması.
Altbach (1982)	Anaokullarından araştırma enstitülerine, bu ülkelerdeki tüm eğitim organizasyonunun Batı modellerini yansıtması.	Kurumlarda tek tipleşme ve Batılılaşma
Steger (2004)	Uluslararası şirketlerin ve küresel ekonominin dünyayı kontrol etmesi.	Ekonominin tekelleşmesi ve ekonomik sistemin tek tipleşmesi
Steger (2004)	Popüler kültürün yayılması.	Popüler kültürün tüm dünyada yerel kültürlere rağmen yayılması
Tomlinson (1991) Appadurai'nin (1990)	Ulusalcılık ve ulus içi kültürel tek tipleşme Politik bir Form Olarak Ulus Devletlerin Başarısı,	Ulus devlet politik formunun küreselleşmeyle beraber yaygınlaşması ve ulus devletlerin halkları kültürel yönden birbirine benzeyecek şekilde kalıplara sokması
Appadurai'nin (1990)	Lüks teknoloji kullanımının yaygınlaşması	Batının ürettiği donanım parçaları, teknik bilgi ve tecrübelerin yaygınlaşması.

Ancak küreselleşmenin hala yoğun bir Amerikanlaşma etkisi taşıdığına dair görüşler de varlığını sürdürmektedir. Süreci dil bağlamında değil de sadece

küreselleşme temelli inceleyen Conversi (2010, s.6) çok uluslu şirketlerin yaygınlaşmasıyla beraber milyonlarca kültürel ürün üreticisinin de oluşan yeni koşullara dayanamayıp ortadan kalktıklarını belirtmektedir. Conversi (2010) küreselleşmenin Amerikanlaşma incelenmeden anlaşılıp anlaşılmayacağına dair soruya ise kesinlikle hayır cevabı vermekte ve *“Eğer Amerika’nın ilk olarak kabul edip uyguladığı normlar, ideolojiler ve değerler olmasaydı küreselleşmenin bu denli yaygınlaşması düşünülemezdi”* demektedir. Ona göre Amerikanlaşmış küreselleşme İngiltere’de 1950’den günümüze işçi sınıfının kültüründe erozyon niteliğinde değişimlere yol açmıştır (s. 6-7). Küresel değerlerin aslında Amerikan değerleri olduğu ya da Amerikan değerlerinin küresel ve evrensel olduğu tezi Amerikan politika yapıcıları tarafından da savunulmaktadır. ABD dışişleri bakanı Condoleezza Rice *“Dünya Amerika’nın çıkarlarını korudukça bu, dünyanın geri kalanına da hizmet anlamı taşır. Çünkü Amerikan değerleri evrenseldir”* sözleri ile bunu ifade etmektedir (aktaran Barnes, 2011, s. 6).

Sonuç olarak İngilizcenin Küresel bir dil olması ve etkinliğini yerel kültürlerle bir tehdit, kültürel zenginleşmenin önünde bir engel ve toplumları silikleştirip tek tipleştiren bir sorun olarak gören bir kesim bulunmaktadır. Bu görüşü savunanlar İngiltere ve Amerika’yı küreselleşmenin temel aktörü kabul etmekte ve bu aktörlerin siyasi güç ile dili birleştirip kendi kültürlerini pazarladıkları ya da kimi yerde dayattıklarını savunmaktadırlar. Bununla beraber İngilizcenin artan etkisinin yereldetehdit altında olan kültürler için bir fırsat olduğunu ve dilin artan etkisinin aynı zamanda türdeşlik ve zenginliği de artıracığını düşünen heterojenleşme savunucuları da bulunmaktadır.

2.5.2.Heterojenleşme

Küresel İngilizcenin dünya kültürleri üzerinde tek tipleşmeye yol açacağı tezinin yanında 1990’lı yıllar ve 2000’li yılların başında yapılan tartışmalar heterojenleşme ve yerelleşmeye de odaklanmıştır. Homojenleşmeye yönelik tepkiler yerel kültürlerin birbirine bağlanarak zengin bir küreselleşme doğurabileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde sürecin ne yöne evrileceğine dair tartışmalar internet ve teknolojinin dünyanın birçok yerinde yaygınlaşması, ekonomik ve politik alanda dünyada Çin, Hindistan ve Sovyet Sonrası toparlanan Rusya gibi yeni aktörlerin sahneye çıkması gibi gelişmelerle seyrini heterojenleşme yönünde

değiştirmiştir. Yükselen bu yeni güçlerin kültürel dönüşümün seyrini değiştireceğini ve tek kutuplu dünyanın üretmesinden endişe duyulan tek tipli kültür endişesinin de yersiz olabileceği daha yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır.

Günümüzde küreselleşme hem savunucular için hem de karşı çıkanlar için kendi tezlerini doğrulayacak çok yönlü etkilere neden olmakta ve konu hakkındaki tartışmalar yeni boyutlar kazanarak devam etmektedir. Kimi zaman aynı etkilerin hem homojenleşme, hem yerelleşme hem de heterojenleşme savunucuları için argüman olduğu paradoksal bir süreç yürümektedir. Küreselleşmenin yerel inançlar ve kültürleri kısacası yerel kimlikleri hem aşındırdığı hem de güçlendirdiği iddiaları için oldukça fazla kaynak olduğu göze çarpmaktadır.

“dünyanın her köşesinde insanlar etnik, dini ve ulusal kimliklerinin bilincine, giderek daha fazla varıyorlar, kimliklerinde daha ısrarcı oluyorlar ve kültürel kimlikleri adına çeşitli taleplerde bulunuyorlar. Kültür ve dillerinin korunmasını, çocuklarını kendi anadillerinde eğitime hakkını, kendi özel gün ve sembollerinin ulusal gün ve semboller olarak tanınmasını, içerisinde yaşadıkları toplumlara kültürel ve tarihi katkılarının tanınmasını, grupların siyasal temsilini, siyasal özerklik ve hatta bazı durumlarda bağımsızlıklarını talep ediyorlar. Bu talepler uzun süre ihmal edilmiş olan kültürlere ilişkin konuları siyasetin kalbine yerleştirerek, siyasal yaşamı onlarca yıldır yönetmiş olan anlayışların, ilkelerin ve varsayımların sorgulanmasına neden oluyor.” (Welcher, 1992, ss. 322-332, Aktaran, Akdemir,2002 s. 44).

Tıpkı Liberal demokrasinin insanlık tarihinin en son ve en mükemmel buluşu olduğunu ve bunun evrensel gerçeği temsil eden bir Batı ürünü olduğunu iddia eden Fukuyama (1992, ss. 69–75- 306) gibi Huntington da (2008, s. 67) Batı siyasal medeniyetinin en üretken ve en mükemmel sistem olduğunu iddia etmekte ve bu görüşünü “*Başka hiçbir medeniyet önemli bir siyasal ideoloji yaratamamıştır*” sözleriyle dile getirmektedir. Ancak ona göre dünyada artık Batı’da ortaya çıkan medeniyet içi siyasal düşünceler değil din ve kültür çatışmalarının temel nedeni olacaktır. İngilizcenin yaygınlaşmasının da etkisiyle dünyanın Batı değerlerine göre düzenlenen sisteminin diğer zayıf kültürleri yok edip en güçlü olanın tek hâkim olacağı bir sürece evirildiği tezi, bizzat Batı’nın yükselişinden övgüyle söz eden Huntington (2008) tarafından bile şu ifadelerle reddedilmektedir.

“Kültürel çeşitliliğin ortak Batı yönelimli, İngilizce konuşan bir dünya kültürünün büyümesiyle hızla aşınan bir tarihsel antika olduğu şeklindeki müşterek Batılı varsayım... Basitçe doğru değil.” (Michael Howard, aktaran Huntington, 2008, s. 467).

Dünyanın çok uzun süre tek kutuplu olarak kalamayacağını ve yenedünyanın çok kutuplu olacağı da öne sürülmektedir. Tek kutuplu Anglo-Amerikan liderliğindeki

dünyada Batı değerlerinin diğer bölgelerde yaygınlaşması özellikle de Asya’da tepkiye neden olmuştur. Kıtadaki kültürel farkındalığın artışı Asya’yı kültürel bir Rönesans’ın sardığı şeklinde yorumlanmakta ve bu insanların kendilerini Batı’dan ayıran kültürel ortak yönlerine yaptıkları vurgulamaların gittikçe artmasını beraberinde getirmektedir. Huntington, (2008, s. 145) bu konuyu şu şekilde ifade etmektedir: “*globalleşme yerel kültür öğelerini öncü toplumların kültür kodlarıyla etkileşime sokarak son tahlilde yeni kültürel pratiklerin ve anlayışların da oluşmasına katkıda bulunmaktadır.*” Bu yeni pratik ve anlayışların ise varlıklarını küresel arenada temsil edip yaygınlaştırmaları ise İngilizce üzerinden gerçekleşmektedir. Dolayısıyla İngilizce kullanana ve kullanım biçimine ve amacına göre sırasıyla homojenleşme, heterojenleşme ve yerelleşmeyi besleyen bir aktör değil araç konumuna geçmektedir. Appraduai (2001) her ne kadar ülkeler arası kültürel akışkanlık son yüzyıllarda artmak üzere her dönemde var olsa da küresel bir kültür kavramından ancak 1950’li yıllar sonrası bu akışkanlığın devasa boyutlara ulaşmasıyla söz edilmeye başlandığı görülmektedir. Ona göre akışkanlıkların çok yönlü olduğu düşünülse bile bu küresel kültürün Euro-centric olduğunu söylemek daha doğrudur. 1970’li yıllara kadar uluslararası organizasyonlar büyük oranda Avrupa-Amerika merkezlidir ve küresel kültür içeriğinin giderek artan bir Amerikan etkisi ile beraber Anglo-Avrupa kaynaklı içeriklerin baskın olduğunu söylemek mümkündür (s. 662). Sovyetlerin sonraki 20 yılda tüm dünyada etkinliklerini artırmaları ve bu etkinin azalması, sonraki 20 yılda ise Amerikan egemenliği ve buna alternatiflerin yükselmesi elbette küresel kültürün girdilerini de dönüştürmüştür. Coca Cola, Mc Donald, Adidas Nike, Blue jean, Marlboro, Holywood sineması, Susam Sokağı, fastfood, gibi ürünler bu dönemde oldukça yaygın hale gelmiş ve insanların tüketim ve giyim alışkanlıkları bu süreçten ciddi oranda etkilenmiştir. Bu tüketim anlayışının kültüre ciddi etkisinin olması konunun salt tüketim açısından değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu konuya değinen Appraduai(2001) ilk dönemlerde küreselleşmenin tek tipleştirici bir Amerikanlaşma ile beraber değerlendirildiğini, ancak sonraki dönemlerde küreselleşmenin kültürel zenginliği de artırıp farklılaşmaları beslediğinin fark edildiğini savunmaktadır. Heterojenleşmeye 5 ayrı dinamiğin neden olduğunu belirten yazar bu dinamiklerin bazılarının aynı şekilde homojenleşmeye de neden olmasının paradoksal bir etki olduğuna değinmektedir (s. 663).

Appraduai’nin heterojenleşme ve homojenleşmeyi beslediğini belirttiği dinamikler:

- ❖ Politik bir Form Olarak Ulus Devletlerin Başarısı,
- ❖ Kültürel Görecelik ve Kültürel Otantiklik İdeolojisi,
- ❖ Belgeselcilik,
- ❖ Tüketicilik ve yerele adapte edilebilir yorumu,
- ❖ Creolization¹⁰(Dilsel, kültürel melezleşme)

Apparaduai'nin (2001) kültürel melezleşme olarak tanımladığı konuya değinen Conversi (2010, s. 47) küreselleşme ile beraber “İspanyol Flamenko müziğinin çabucak salsa, jazz, Fas Chaabi müziği ve Mali müziği ile” birleşmesini ve yeni formların ortaya çıkışını örnek vermektedir. Konu Küresel İngilizce merkezli değerlendirildiğinde küresel dilin değişik alanlarda yeni rakipler ve alternatiflerinin olması gelecekte küreselleşmenin seyrinde değişimler yaratabilir. İngilizcenin geleceğine yönelik tahminler bu alternatif güç merkezlerinin İngilizcenin gelişimini de etkileyeceğini göstermektedir. Graddol (2007, s. 15) British Council tarafından yayınlanan İngilizcenin Geleceği (The Future of English) isimli eserinin giriş bölümünde dilin on yıllık gelecek içerisinde yaşayacağı muhtemel gelişmelere dair önemli tahminlerde bulunmaktadır. Bu çıkarımlar özet olarak şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Tüm dünyada İngilizce öğrenenler gelecek 10–15 yılda 2 milyara ulaşacak ve daha sonra azalacaktır. Öğrenme yaşı ve öğrenci profili genişleyecektir.
- Son yıllarda merkez aleyhine gelişen uluslararası öğrenci akışındaki azalma devam edecektir.
- Mandarin ve İspanyolca İngilizce ile rekabet halindedir. Avrupa ve Asya'daki İngiliz Dili Eğitimi kurumları merkezdeki kurumlarla artan bir hizmet rekabetine girecektir. İngilizcenin ekonomik önemi Japonca, İspanyolca, Fransızca ve Almancanın artan etkisi nedeniyle azalmaktadır. Asya küresel İngilizcenin geleceğini belirleyebilir.
- Merkez ülkelerdeki İngilizce standartları etkisini yitirebilir. Ayrıca “tek dillilik” laneti nedeniyle merkez ülkeleri halkları diğer dilleri yeterince

¹⁰ Tarihsel kökü olmayan ancak küresel temaslar sonucu ortaya çıkan yeni kültürel oluşumlara verilen isimdir. (A.Yaşar Sarıbay, “Kültürel Bir Olgu Olarak Globalleşme”)

öğrenmemeye devam edecek ve bu merkez ülkelere olumsuz ekonomik gelişme olarak yansiyacaktır.

- Yaygın olarak kullanılan Lingua Franka Olarak İngilizce paradigması son bulabilir. İngilizce diğer toplumlar için artık yabancı dil değil ikinci dil olarak değerlendirilebilir.

Bu tahminlere göre İngilizcenin etkisi belli bir orandan sonra ivme kaybına uğrayacaktır. Ayrıca İngilizcenin kuralları ve mülkiyeti ile dolayısıyla kimliği ile ilgili de değişimler yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bu değerlendirmeler gerçekleşirse bunun kültürler üzerindeki İngilizce etkisine de yansımaları mümkündür. İngilizcenin küreselleşmenin dinamları olarak bilinen İngiltere ve Amerika'nın ana dili olması ve küresel dünyanın da iletişim dili olması üretilen tüm kültür ürünleri, akademik araştırmalar, medya ve daha birçok alanın İngilizce hâkimiyetinde olmasını zorunlu olarak beraberinde getirmiştir. Ancak dünyanın büyük çoğunluğunun, Amerikan ve İngiliz teknolojik ürünlerini kullanması, İngilizce konuşması onları ne kadar Amerikan yapabilir? Aynı şey dil için de geçerlidir. Dilin yaygınlaşmasına ya da öğretilmesine yönelik eleştirilerden çok bu yaygınlaşmanın bir güç aracı haline gelmesi ve ötekini yeniden tanımlayıp şekillendirme ve dönüştürme yöntemi olarak kullanılması eleştirilerin temel odağındadır. Mesela Huntington (2008) bir Lingua Franka'nın dilsel ve kültürel farklılıklarla başa çıkmak için çözüm sunabileceğini, bunları ortadan kaldıramayacağını düşünüyor ve ekliyor: "*Bir Japon ile Endonezyalının İngilizce iletişim kurması onların Batılılaştığı anlamına gelmez*"(s. 79).

Steger Küreselleşme ile ilgili kitabında kültürel küreselleşme konusunda birçok tartışma yapılmakla beraber dört temel konu sıralanmakta ve "*küreselleşme dünya üzerindeki insanları birbirine mi benzetmektedir yoksa daha da farklılaştırmakta mıdır?*" sorusunu sormaktadır. Bu dört temel konu şunlardır:

- Gelişen küresel kültürde aynı olma farklı olma arasındaki gerilim
- Ulus ötesi medya şirketlerinin popüler kültürün yayılmasındaki önemli rolü
- Dillerin küreselleşmesi
- Maddecî ve tüketimci değerlerin dünyanın ekolojik sistemleri üzerindeki etkisi (Steger, 2004, ss. 100-101).

Yazar kötümser hiper-küreselci olarak adlandırdığı bir kesimin, dünyanın değişik kültürleri eşit yansıtan kültürel bir gökkuşağına doğru evrilmediğini, tam tersine giderek birbirine benzeşen ve baskın Batı karakteri taşıyan popüler bir kültürün ortaya çıktığını düşündüklerini belirtmektedir(a.e. ss. 100-101). Ancak bunun tersini iddia eden kişiler küreselleşmenin yerel kültürleri dünyaya açtığını belirterek olguyu olumlu karşılamaktadırlar. Bununla beraber küreselleşmenin aslında Amerikanlaşma ve Batılılaşma ile aynı anlama geldiğini dolayısıyla homojenleşme ile eşdeğer olduğunu düşünenler de mevcuttur (Oldenziel, 2007, s. 1; Arnold, 2006, s. 6). Bu kesimler dünyanın güçlü ülkeleriyle gelişmemiş ülkeleri arasındaki çok boyutlu eşitsizlikleri görüşlerine dayanak olarak göstermektedirler. Mesela 2004 yılı verilerine göre Kongo’da 3 milyon insandan sadece 500 kişinin internet erişiminin olduğunu ancak 280 milyon ABD’liden 182 milyonunun internet kullandığını belirterek küresel elektronik veri paylaşım ve akışının eşit olmadığını, dolayısıyla dünya vatandaşlığı ve iletişimdeki etkinin tek yönlü olduğunu belirtmektedirler. (<http://www.internetworldstats.com/stats1.htm>) Bu düşünceye göre elektronik iletişim ve veri paylaşımının büyük çoğunluğu hala Amerika’nın büyük şehirleri ile İngiltere ve Avrupa’nın büyük şehirleri arasında gerçekleşmektedir. Ancak günümüzdeki veriler internet kullanımı, sinema sektörü, ekonomi, teknoloji gibi alanlarda bu asimetrik ilişkinin giderek çok kutuplu bir hal aldığını göstermektedir.

Küreselleşmeyi 1990’lı yıllar sonunda iki kutuplu dünyanın çöküşünün ardından dünya liderliğini elde eden Amerika’nın şekillendirdiği neredeyse bu alanda yapılan araştırmaların ortak noktasıdır. Bu bakış açısını savunan kimi araştırmacı küreselleşmenin 3. dünya ülkeleri ve eski Sovyet ülkelerinin Sovyetlerin çöküşü sonrası ekonomilerini liberalleştirmeye başlamaları üzerine kapitalizmin zaferinin ürünü olarak görmektedirler (Oral, 2003, s. 3). Petras, (1999, s. 35) Amerikan’ın Küreselleşmenin ideolojik ve kurumsal merkezi olduğunu vurgulamaktadır (aktaran Tupas, ty. s. 84). Ancak bu görüşün geçerliliğini yitirdiği ve artık kültürel etkileşimin tek taraflı olmadığını belirten Graddol (2007, s. 113) küreselleşmenin de artık Anglo- Amerikan inisiyatifinden çıkarak bir dünya mirası haline geldiğini düşünmektedir. Her ne kadar Amerika Birleşik Devletleri Sovyetlerin çöküşü sonrası tek kutuplu dünyanın lideri olarak teknolojik ve ekonomik ilerlemenin liderliğini ele alsada 2000’li yılların başında bu iki alanda ve birçok farklı dalda yükselen güçlerin olduğu gözlemlenmektedir. Yaşanan bu değişimler 90’lı yıllara ait bu tespitlerin yeniden

tartışılmasını ve uyarlanmasını gerektirmektedir. Medya sektöründe, film endüstrisinde, askeri ve siyasi sahada Avrupa ve Asya'nın yükselişi dolayısıyla Amerikan etkisini de dengelemektedir. Günümüzde iki kutuplu dünyanın yerini tek kutuplu dünyaya bırakmasının ardından çok kutuplu bir dünyanın şekillendiği görüşü daha yüksek sesle dillendirilmektedir. Kimi araştırmacıya göre ise küreselleşme sadece pazarların ve kültürlerin tek tipleşmesini değil aynı zamanda farklı lokal kültürlerin, sosyo politik farklılıkların ve yerel söylemin direnişini de ifade eden bir fenomendir (Hamel, 2005, s. 7). Steger da (2004) bu görüşü paylaşmaktadır. O, küreselleşme kuşkucularının "*dünya üzerindeki kültürel, siyasi ve ekonomik etkileşimin artmasının karşılıklı uzlaşma ve farklılıklara karşı hoşgörü göstermeyi öngören müşfik bakış açısı kadar, direnme ve muhalefet imkânını da ortaya çıkardığına*" (s.94) inanmaktadır. Konuyu küresel İngilizce bağlamında inceleyen Huntington (2008, s. 79) İngilizcenin Batılılaştırıcı ve tek tipleştirici etkisinin bulunduğu bir tarafa tam tersine kültürlerarası iletişimde kullanıldığını ve farklı kimliklerin korunup güçlendirilmesinde yardımcı olduğunu düşünmektedir. Ona göre insanlar kendi kültürlerini korumak istediklerinde bu dile başvururlar.

Son 10 yılda değişik ülkelere ait İngilizce yayın yapan medya kuruluşlarının sayısı hızla artmaktadır. 2000 yılından sonra Merkez ülkeleri dışında da uluslararası yayın kuruluşu ve alternatif dünya görüşlerine sahip İngilizce yayın yapan medya kurumları oluşmuştur. Özellikle El Cezire artık tüm dünyada CNN ve BBC gibi köklü yayın organlarına alternatif perspektif sunan bir yayın organı olarak gösterilmektedir. El Cezire'nin 1996 yılında kurulması uluslararası medya sektöründe bir milat olarak tanımlanmakta ve bu kurumun başarısından hemen sonra Suudi Arabistan'ın Dubai merkezli El Arabiya televizyonunun açılması ve Amerika'nın da El Hurra televizyonunu yayına sokması El Cezire başta olmak üzere alternatif medya kuruluşlarına karşı önlem olarak değerlendirilmektedir (Graddol, 2007, s. 48). İran tarafından desteklenen ve İngilizce yayın yapan Press TV'nin ve El Âlem kanalının da tüm dünyada kısa sürede büyük bir izleyici kitlesine ulaştığı görülmektedir. Peki, medyadaki bu değişim neden önemlidir? Kültür emperyalizmi kavramı incelendiğinde kavramın daha çok medya ile ilişkili tanımlandığı görülecektir. Bu kavram kimi görüşe göre toplumun modern olarak tanımlanan dünya görüşüne yaklaştırılması, hâkim merkez sistemin değer ve yapısına uygun hale gelmesi konusunda yoğun etki, çekim gücü, baskı ve teşvike maruz bırakılması demektir. Schiller (1991, s. 9) bunu,

“değerlerin uluslararasılaştırılması” olarak tanımlamaktadır. Tomlinson (2002, s. 3) özellikle de medyanın insanlara dayatılamayacağını sadece sunulabileceğini ve bu ürünleri tercih edenlerin kendi iradeleriyle bunu yaptıklarını belirtmekte ve baskı ile kabul ettirilmeyen bir yaşam biçiminin dayatılmış, ya da emperyal olarak değerlendirilemeyeceği görüşünü savunmaktadır. Kültür emperyalizminin medya emperyalizmi kavramı ile beraber hatta aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Medya'nın özellikle elektronik devrimi sonrasında bütün dünya halklarının yaşamında neden olduğu büyük değişim, medyanın yasama, yürütme ve yargı erklerine alternatif ya da onların bir aracı olarak dördüncü kuvvet olarak kabul edilmesi ve özellikle de kültürel öğelerin medya aracılığıyla bütün dünyaya aktarılması medya emperyalizmi tanımlamasının yapılmasına neden olmaktadır. Tomlinson (2002) medya-kültür ilişkisine dair bu kullanımı şöyle açıklamaktadır:

Medya'nın artan gücü Batı dünyasında kişisel ve kamusal alanda oldukça etkilidir ve teknik gücünü de artırarak bu alanlara nüfuzunu daha da artırmaktadır. Bu anlamda medya modern Batı kapitalizminin önemli bir kültürel referans kaynağıdır. Kültür emperyalizmi ile medya arasındaki ilişki iki şekilde tanımlanabilir.

a) Baskın bir kültürün diğer kültüre nispeten medya gücü (metinler, ürünler)

b) Global ölçekte medya aracılığıyla yaygınlaştırılan kültür (s. 23).

Homojenleşmenin varlığını savunanlara göre büyük oranda İngilizce kontrolünde olan medya ve sinema sektörünün yine bu dili konuşan Batı ülkelerine ait kültürel değerleri ve siyasi mesajları yaygınlaştırması oldukça muhtemeldir. Alman film yapımcısı Wim Wenders sinemanın insanların dünyayı algılama biçimlerine yaptığı etkilere dikkat çekerek şöyle demektedir. *İnsanlar artan bir biçimde gördüklerine inanıyor ve inandıklarını da satın alıyorlar... İnsanlar sinemalarda gördükleri şekilde eşyalarını kullanıyor, araba sürüyor, giyiniyor, yiyor ve gördüklerini satın alıyorlar* (aktaran Crystal, 2003, s. 109–113). Bu nedenle son 10 yılda yükselen alternatif medya kanalları, Asya sineması, Çin ve Hint nüfuzu gibi etkenler küreselleşme ve İngilizcenin kültürler üzerindeki etkilerinde de ciddi değişimlere neden olacaktır. Bu başlık altında tartışılan konulara göre genel bir değerlendirme ile heterojenleşmenin aşağıdaki başlıkları içerdiği iddia edilebilir.

Tablo 2-7:Heterojenleşme

Yazar	Parametre	Açıklama
Huntington (2008)	Din ve kültür çatışmaları.	Globalleşme yerel kültür öğelerini öncü toplumların kültür kodlarıyla etkileşime sokarak son tahlilde yeni kültürel pratiklerin ve anlayışların da oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu süreç çatışmaları beslemektedir.
Appraduai (2001) Conversi (2010)	Creolization (Dilsel, kültürel melezleşme)	World Englishes, Ara Kültür Formları (Batı-Afrika Müziği, Brezilya Blues, Cola Turca, vb.) İspanyol Flamenko müziğinin çabucak salsa, jazz, Fas Chaabi müziği ve Mali müziği ile” birleşmesini ve yeni formların ortaya çıkışı
Appraduai (2001)	Tüketicilik ve yerele adapte edilebilir yorumu.	Turkish Döner, Cola Turca vb.
Appraduai (2001) Huntington (2008)	Bölgeselcilik,	3. Dünya ülkelerinin daha fazla temsil hakkı kazanması
(Hamel, 2005)	Yerelin küresele direnişi.	Farklı lokal kültürlerin, sosyo-politik farklılıkların ve yerel söylemin direnişini de ifade eden fenomen.
Huntington (2008) (Graddol, 2007)	Alternatif medya kaynakları ve medyanın yerele göre uyarlanması	El Cezire, El Âlem gibi medya kanallarının yerel adına yükselmesi ve BBC, CNN gibi uluslararası kanalların yerel dillerde yayınlarını artırmaları
(Graddol, 2007)	Farklı İngilizce kullanımları Chinglish vb.	Lingua Franca olarak İngilizce, Chinglish vb.
Tomlinson (1991) Appraduai (2001)	Politik bir Form Olarak Ulus Devletlerin Başarısı,	Ulusalcılıkla paralel yükselen yerel kültürler ve milliyetçilik
(Heather Tyrell, 1999)	Hint-Çin-Japon vb. sinemasının artan etkisi	Bollywood ve film endüstrisinde alternatifler
(Graddol, 2007)	İnternet üzerinde artan yerel güçlerin etkisi	Amerika ve Batı dışındaki hakların internet ve bağlantılı alanlarda etkilerinin ve temsil oranının artması

Sonuç olarak küreselleşmenin ve küresel İngilizcenin birçok topluma daha fazla temsil edilme hakkı kazandırdığını, dolayısıyla İngilizcenin bir tek tipleştirme aracı olarak görülemeyeceği görüşünü savunan Heterojenleşme yanlıları alternatif medya kaynaklarının gelişmesi, internet kullanım oranlarının İngilizceyi anadil olarak kullanmayan toplumlar lehine değişmesini bu görüşlerine dayanak olarak ileri sürmektedirler. Sinema, müzik, moda ve yemek kültürü gibi alanlarda yerel toplumların küresel topluma adapte olup onu dönüştürmesi gibi değişimleri de değerlendiren bu

kesim bu değişimde İngilizce ve küreselleşmenin olumlu katkısı olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

2.5.3.Post- Modern Yaklaşımlar (Glokalleşme-Çift Yönlü Diyalektik)

Küreselleşmenin beraberinde homojenleşmeyi ya da heterojenleşmeyi getireceği tartışmasının yanında yaşanan değişimin temel bir Batı ve Öteki ya da Merkez ve Periferi ayrımı ile değerlendirilemeyeceği, kültürün karmaşık yapısının farklı değişim ve etkileşimleri gerçekleştirdiği kanısı da mevcuttur. Karabağ'a göre "Dünyanın olumlu veya olumsuz olarak etkilendiği kaçınılmaz bir süreç olan küreselleşme, birleştirici/yıkıcı-bütünleştirici/parçalayıcı nitelikleri olan bir çelişkiler yumağıdır (Karabağ, 2006: 151). Bu çelişkilere yerelleşme, heterojenleşme, homojenleşme ve daha birçok etkinin aynı anda gerçekleşmesini de eklemek mümkündür. Bu kanıya göre küreselleşme ve lokalleşmenin dinamikleri birbiri ile değişik ilişki biçimiyle uyuşmaktadır. Küresel ile yerel dinamikler aynı süreci ifade etmektedir, küresel yerel ile birleşirken yerel de küresele göre şekil almaktadır (Kumaravadivelu, 2007, s. 44). Yerele vurgunun daha aşikâr olduğu bu yaklaşıma göre yerel dinamikler küresel süreci değişik ölçeklerde etkilemekte, değiştirip dönüştürmektedir. Kumaravadivelu (2007, s. 45) bu durumun "*küresel düşün lokal davran*" sloganı ve Japonca küresel yerelleşme anlamında "dochakuka" ile daha iyi açıklanabileceğini belirtmektedir. Glocalizm olarak tanımlanan bu düşünceye göre küreselleşmenin yerel değerleri ve dinamikleri etkilediği gibi yerel olanın da küreseli değiştirdiği savunulmaktadır. Mesela çok uluslu şirketler başta olmak üzere küresel organizasyonların yerel kültüre göre düzenlemeler yapmaları ya da yerel zenginliklerin küresel organizasyonlara zorunlu etkisi küreselleşmenin zenginlikleri yok ettiğine dair endişeleri bir nebze de olsa rahatlatmaktadır (Conversi, 2010, s. 67). İnternet ortamında 1000'den fazla dilin mevcut olması kimi araştırmacı tarafından görece bir eşitlik sağladığı düşüncesiyle olumlu karşılanmakta ve internetin aslında lokal kültürlere kendini ifade etme fırsatları sunduğu şeklinde de yorumlanmaktadır (Crystal, 2003, s. 130). Küreselleşme ile beraber Küresel İngilizcenin etkilerini olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirenler bulunmaktadır. İngilizce öğretimini kültür ile yakın ilişkisi olduğuna inanan Kachru daha çok sonuçlar üzerinden analiz yapmakta ve bu küresel dilin olumlu ve olumsuz sonuçlarını şu şekilde sıralamaktadır.

Tablo 2-8:Kachru'ya göreİngilizcenin olumlu ve olumsuz sonuçları

Pozitif	Negatif
Ulusal kimlik	Anti ulusçuluk
Edebi aydınlanma	Yerli kültür karşıtı
Kültür aynası(Yerli diller için)	Materyalizm ve batılılaşma
Modernleşme	Köksüzlük
Liberalizm	Etnik merkezlilik
Evrensellik	Serbestlik
Teknoloji	Bölücülük
Bilim	Yabancılaşma
Mobilizasyon	
Erişim kodu	

(Kachru 1986b, s. 136; aktaran Philipson, 2004)

Dünyada Batılı kurumlar ve ürünler dışında öne çıkan bazı gelişmeler üzerinden küreselleşmenin çok yönlü olduğu ve yerelin de küreseli etkilediği görüş dünya siyasetinde ve ekonomik alanda yeni aktörler yükseldikçe daha yüksek sesle dile getirilmektedir. Bollywood'un sembolik yükselişi, İngilizce yayın yapan yüzlerce Batı merkezli uydu televizyonu arasında El Cezire'nin giderek gücünü artıran etkili bir kanal olması, Google'ın Çin'in siyasi taleplerine göre ülkede verdiği hizmete bazı uyarlamalar yapması, Çin ve Hint sinemasının yükselişi, Avrupa'da Asya tarzı giyimin moda etkileri, göçmenlerin gittikleri ülkelere kendi yeme içme alışkanlıklarını ve geleneklerini aşılama (Ayran, Turkish Doner, Çin Fast Food Restoranları vb.) yerelin küresele etkisi olarak değerlendirilmektedir. Küreselleşmenin tek merkezden yönetilen standart kuralları ve aktörleri bulunan bir süreçten ziyade dağınık ve ademi merkeziyetçi yapısı uzmanların dikkat çektiği bir diğer konudur. *“küreselleşme fikrinden çıkan en derin anlam, dünya meselelerinin belirsiz, kuralsız ve kendi başına buyruk doğasıdır; bir merkezin, bir kontrol masasının, bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğudur.”*(Bauman, 1997, s. 69)

Anthony Giddens (2000, s. 20)lokalin giderek etkisini artırdığı küresel dünyanın kontrolden çıktığı düşüncesindedir (aktaran Kumaravadivelu: 2007, s. 42). Küreselleşmenin giderek merkezsizleştiği görüşünde olan bu kesim medya, ekonomi ve

diğer bazı alanlarda meydana gelen bir takım gelişmeleri iddialarına dayanak olarak sunmaktadır. Mesela film endüstrisindeki Hollywood-Bollywood rekabeti ve El Cezire televizyonunun 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupa ve Amerika merkezli yayın organlarına alternatif ve rakip olarak ortaya çıkması sık verilen örneklerdendir. Bazı düşünürler Bollywood'un devasa film üretimini Hollywood sömürmesine bir meydan okuma, estetik ve kültürel olduğu kadar politik bir duruş olarak da değerlendirmektedir (Heather Tyrell, 1999, s. 264; aktaran Kumaravadivelu, 2007, s. 43). Bununla beraber BBC'nin onlarca farklı dilde o ülkelerin iç siyasetini ve kültürünü gözeterek ve buna göre çeşitli uyarlamalar yaparak yayınlar yapması da glokalleşmenin önemli bir sonucu olarak değerlendirilebilir. CNN ve diğer pek çok medya organı da benzer biçimde yerel dilleri önemsemek ve onlara göre hizmetlerini uyarlamak durumunda kalmıştır.

Kültürün küreselleşmeden etkilenmesine yönelik araştırmalarda gündeme gelen kavramlardan birisi de Tomlinson'a (2003, s. 271) göre yersizleşme (deterritorialization) kavramıdır. "Mekândan bağımsızlaştırma" anlamında da kullanılan bu kavram yerel kültürün giderek daha fazla küresel rüzgârlardan etkilenir hale geldiğini ifade eder. Bu kavram aynı zamanda kültüre özcü bakış açısının modern dönemde eskiye nazaran daha da zor olduğunu ve kültürün artık eskiden olduğu gibi lokal sınırlara bağlı olmadığı ve uzağın yakını artık çok daha fazla etkilediği anlamına gelir. Bu ilişkinin çift yönlü olduğuna değinen Tomlinson şunları aktarmaktadır:

"Küresel ile yerel olanın birbirine nüfuzuna en açık örnekler bizim küresel medya ve iletişim teknolojileri ile-televizyon, cep telefonları, e-mail, internet- ya da yerel zevklerin uluslar arası yemek kültüründe yaşadığı dönüşümü gibi örneklerdir."

J. Boli ve F. J. Lechner(2001) 1990'lı yılların sonuna kadar küreselleşmenin kültüre etkisinin Amerikanlaşma etkisinde bir homojenleşmeye neden olacağına dair tartışmaların artık yerini büyük oranda heterojenleşmeye bıraktığını açıklamaktadır ve bu bağlamda Appadurai'nin 5 temel dinamiğini incelemektedir.

Ulus-Devletlere Dayalı Politik Formun Başarısı: Buna göre 1950'li yıllarda hızlı dekolonizasyon süreçleri geçiren birçok ülke küresel sistem içerisinde daha etkin yer almakta ve kendi kültürlerini küresel arenada daha güçlü ifade edip temsil etmektedir. Ulus Devletler milliyetçiliğin güçlenmesine ve yerel kültürlerle bağlılığın da artmasına neden olmuştur.

Kültürel Görecelik ve Kültürel Özgünlük İdeolojisi: Ulus devletlerin küresel sistem ile ilişkisi bir yandan yereli tehdit ettiği iddia edilen küresel kültüre karşı yerelliği güçlendirirken öte yandan sınırlar içerisindeki kültür farklılıklarına daha fazla temsil hakkı verilmesi anlamına gelen kültürel çoğulculuğu da güçlendirmektedir. Ulusalcılık ve ulusal öz tanımlama ile ilgili entelektüel tartışmalar ulusal sınırlar arasındaki diğer azınlık kültürlerin de yeterli derecede hak sahibi olmasını gündeme getirmektedir. Bu da farklı kültürlerin kendisini daha güçlü olarak ifade etmesinin önünü açmıştır.

Bölgecilik: 1950’li yıllardan sonra dünyada yaygınlaşan uluslararası kurumlar yanında bölgesel ittifaklar ve kurumlar da doğmaya başlamıştır. Afrika Birliği, Africom, Asya Kaplanları Birliği, ve son yıllarda etkinliğini artıran Şangay İşbirliği Topluluğu gibi.

Yorumlanıp- Uyarlanabilir Tüketiciçilik: McDonald’s ve diğer uluslar arası şirketler ve ürünler üretildikleri ülkelerde taşıdıkları anlamı yerel pazarlarda ya da sahalarda yitirebilir, bölgesel kültüre uyarlayabilir ya da yorumlayabilir/yorumlanabilirler. Mesela McDonald’s Amerika’da insanların hızlı ve temiz yiyecek bulabileceği mekânlar olarak görülürken Çin’de gençler için bir araya gelme yeri olarak görülebilir. İkincisinde sosyal kaynaşma amacı ön plana çıkmaktadır.

Melezleşme: Yerel kültürlerin küreselleşme ile beraber form değiştirmesi melezleşmeye de neden olmakta ve yeni formların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu görüşe göre kültürler küreselleşmenin etkisi ile tek forma bürünmezler ve yeni ara formlar oluşur. Bu hem diller için hem kültürün diğer öğeleri için geçerlidir. Batı-Afrika müziği ve Chinglish, buna örnek olarak verilebilir. Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere dünyanın küreselleşmesi yeni melez kültürleri ortaya çıkarmakta ve kültürler yeni öğeler de eklenerek ara formlara dönüşmektedirler. Böylece dünyayı algılamaya yönelik farklı eğilimler ve biçimler doğmaktadır. İngilizce ve küreselleşme ile beraber tüm dünyada yaygınlaşan Amerikan ve İngiliz ağırlıklı Batı kültürünün aslında görüldüğü gibi tek tipleştirici olmadığı da savunulan görüşler arasındadır. Bu kesimler küresel kurumların ve tarzların yerel alanlara nüfuz ederken form değiştirdiklerini ve bölge kültürüne göre şekillendiklerini öne sürmektedirler. Bu değişik İngilizce konuşma tarzlarının oluşmasında da görülmektedir. Robertson (1992) küreselleşmenin giderek yerel dinamikleri etkilediği ve onlardan etkilendiği bir sürece evirildiğini belirterek “yerelin küreselleştiği ve küreselin de yerelleştiği bir dönemin yaşandığını” belirtmektedir.

2.6.İngilizcenin Mülkiyet Durumu ve Kültür

İngilizcenin bir dünya dili olması ve sonradan öğrenenlerin sayısının ana dil konuşucularını aşmış olması dilin kimliği ve mülkiyeti ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalar hem İngilizcenin hangi kültürü yansıttığı ve hangi kuralların geçerli olduğuyula hem de İngiliz Dili Eğitiminin ekonomik boyutuyla ilgilidir. Bu tartışmalar Yabancı bir Dil olarak İngilizce (*English as a Foreign Language*), Lingua Franca Olarak İngilizce(*English as a Lingua Franca*) ve Dünya İngilizceleri(*World Englishes*) kavramlarını kapsamaktadır. İngilizceyi sonradan öğrenenlerin sayısının asıl konuşucuların sayısını ciddi oranda aşmasına paralel olarak İngilizceyi sonradan öğrenen İngiliz Dili Eğitimi uzmanları tarafından başı çekilen yeni bir akım doğmuştur. Çevrenin merkeze baskısı sonucunda İngiliz Dili Eğitimi politikaları da değişim yaşamıştır. Tek kültür, tek dil, tek merkez ve tek model yaklaşımı zamanla eleştirilere maruz kalmış ve yerlerini kültürel çoğulculuk, çok dillilik, çok merkezlilik ve çok modelliliğe bırakmaya başlamıştır (aktaran Seidlhofer, 2001, s. 134).

İngiliz Dili Eğitimi alanında kabul gören değişik eğitim modelleri içerisinde en eski modelin¹¹ Yabancı Dil Olarak İngilizce (EFL) olduğu kabul edilmektedir. Bu model 19. yüzyıldan bu yana kullanılan en yaygın Yabancı Dil Olarak İngilizce modeli olarak benimsenmekte ve dili öğreneni “*misafir*”, hedef dili ise “*yabancı*” olarak kabul etmektedir. Bu modelde hedef dilin asıl konuşanlarının koyduğu kurallar esastır ve dili öğrenenlerin bu kuralları norm kabul etmeleri beklenir (Graddol, 2007, s. 82). Yabancı Dil Olarak İngilizce ve İkinci Dil Olarak İngilizce modellerinin kültür öğretimi ile oldukça güçlü bir ilişkisi bulunmaktadır. Graddol’a (2007, s. 83) göre bu modelde dili öğrenenler yoğun bir biçimde hedef dil toplumundan kabul almaya çalışmakta, onların normlarını üstün norm olarak görmekte ve dil üzerinde herhangi bir hak iddiasında bulunmamaktadır. Yabancı Dil Olarak İngilizce modelinde yabancı olarak kabul edilen dil başkalarının dilidir ve dili öğrenenler bu dil alanına seyahat eden kişiler olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşımda dili asıl konuşucu seviyesinde konuşmak ve o dili konuşanlara ait kültürü olabildiğince öğrenmek oldukça önemlidir.

¹¹Bu çalışmada ELF, EFL, ESL gibi kavramlar Crystal(2003) tarafından kullanılan model kavramı ile tanımlanmıştır.

Yabancı Dil Olarak İngilizce ile beraber yaygın olan ve kökeni 19. yüzyıla uzanan modellerden bir diğeri de İkinci Dil Olarak İngilizce (English as a Second Language) modelidir. Bu model özellikle 19. yüzyılda sınırları birkaç kıtaya uzayan Britanya İmparatorluğunun sömürdüğü ülkelerde daha az İngiliz personel ile daha geniş alanları yönetmek amacıyla yerli halka İngilizce öğretim projelerini devreye sokmasıyla yaygınlaşmıştır (Graddol, 2007, s. 84; Philipson, 1997, s. 27; Kobayashi, 2009, s. 2). Bu modelin Yabancı Dil Olarak İngilizceden farkı, dili öğrenenlerin bir kısmının sömürge geçmişi yaşamadıkları için dile karşı olumlu duygular beslemeleridir. İkinci Dil Olarak İngilizce modelinin, İngiltere Uluslar Topluluğunda imparatorluğun yönetim projelerini destekleyen elitler yanı sıra kaynaklara ve güce erişmenin yolunun hâkim dili konuşmak olduğunu düşünen geniş halk kitleleri nezdinde de ciddi bir çekim gücüne sahip olduğu bilinmektedir (Philipson, 1997, s. 27).

İkinci Dil Olarak İngilizce (ESL) ve Yabancı Dil Olarak İngilizce (EFL) modelleri yerine Lingua Franca Olarak İngilizce (ELF) modelinin alternatif olarak değerlendirilmesinin arkasındaki nedenlerden biri de kültür ile ilgili kaygılardır. Yabancı dil ve kültür ilişkisini inceleyen ve bir önceki bölümde görüşlerini aktardığımız araştırmacıların cevabını aradığı ortak soru, kültürden arındırılmış, nötr ya da kültürel asimilasyonu veya tek tipleşirmeyi engelleyecek bir İngilizce Öğretimi modelinin mümkün olup olmadığıdır. İngilizce Öğretiminin kimliği hakkındaki bakış açılarını iyimser ve kötümser görüşler olarak iki kategoride incelemek mümkündür. Wardaugh (1987) iyimser görüşü aşağıdaki sözleriyle özetlemektedir.

İngilizce ile herhangi bir kültürel öge bağlantılı olmadığı için bu dili başka değerlere eklemmeden kullanabilirsiniz. (...) Günümüzde İngilizce en az yerleşmiş dildir. Bu dil hemen hemen dünyanın her yerinde konuşuluyor ve herhangi bir özel sosyal, politik, ekonomik ya da dini sistem, ya da belli bir etnik ve kültürel grup ile bağlantılı değildir; İngilizce herkese aittir... (Akt. Lawson, 2008).

Philipson, (2004, s. 67) konu hakkında kötümser kanadın en keskin savunucularından biridir ve İngiliz Dili Eğitimi'nin kültür ile yakın ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır:

İngilizce modern değerleri beraberinde getiren, kişilerarası, sosyal ve kültürel değerlerin taşıyıcı kanalı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle İngilizce ideolojik bir fonksiyona sahiptir.

Chew'e (1999) göre ise:

“İngilizce birçok değişik kültür ve değer taşıyıcısıdır. Ancak birçok ülkede İngilizceye evet, Batı kültürüne hayır adeta resmi bir söylem olarak öne çıkmaktadır.”(aktaran. Hamel, 2005, s. 7).

Modiano (2001) da Philipson (2004) ve Chew’in (1999) bu görüşüne katılmaktadır. Ona göre Amerikan İngilizcesi Birleşik Devletlerin seri üretimle ürettiği kültür ve çok uluslu şirket programlarının dünyanın geri kalanını derinden etkilediği ve dönüştürdüğü bir Yeni Dünya Hegemonyasını ifade etmektedir (s. 169). Philipson’un (2004) aktarımıyla Fishman (1972, s. 126) İngilizceyi birçok 3. Dünya ülkesinde kalıcı bir ulusal sembol ve yerel dilin yerini alarak modernliğe ulaştıran bir araç olarak görülmektedir. O’na göre İngilizcenin ulusalcılık, ulusçuluk, gelişim, modernlik, etkili olmak, batı medeniyeti ve çağdaş kapitalizmin diğer birçok kültür yüklü değeri ile ilişkili olduğu değerlendirilmelidir. Lingua Franca Olarak İngilizce ile Yabancı Dil Olarak İngilizce arasındaki farkı açıklarken Dombi (2011) öncekinin aynı ana dili taşımayan kişiler için ortak bir iletişim dili kazandırmayı amaçladığını sonrakinin bu kişilere dilin ana konuşucularının kurallarını aktardığını, bununla beraber hedef dil kültürünü de çok daha etkin bir biçimde aktardığını açıklamaktadır.

2.6.1.Lingua Franca Olarak İngilizce, Dünya İngilizceleri ve Kültür

Küresel Bir Dil Olarak İngilizceye yönelik araştırma ve tartışmalar sırasında ele alınan en önemli kavramlardan biri Lingua Franca kavramıdır. Başlangıçta deniz aşırı ülkelerde ticaret yapan Arap tacirler tarafından gittikleri bölgelerde yaygın kullanılan ortak dile Lisanul Farang ismi verilmiştir. Bu anlamıyla kavram daha çok bir isimlendirme ile değil bir gerekliliğin ürettiği bir kavramdır. Günümüzde ise İngilizce Lingua Franca olma özelliğini en fazla barındıran dildir. Diğer bir kavram ise “World Englishes” kavramıdır. Bu kavram da değişik coğrafi bölgelerde farklı ulusların İngilizceyi kendi dillerinden, kültürlerinden ve tarzlarından öğeler de katarak yeni bir forma dönüştürmelerini ifade etmektedir. Seidlhofer (2001, s. 140) standart İngilizceye yönelik talep ve tepkinin birbirini besleyen bir doğru çizdiğini savunmaktadır. Ona göre İngilizcenin tüm dünyada yaygınlık oranı arttıkça sosyo - politik ve ekonomik nedenler dolayısıyla bu dile ilginin ve merkezin kuralları belirlediği bir İngiliz Dili Eğitimi anlayışının güçlenmesi de bu yaygınlığı takip ediyor. Merkezin dayatma olarak kabul edilen kural koyuculuğu güç kazandıkça buna çevreden gelen tepki de aynı orantıda artıyor. Modiano (2001) öğrencilere standarda yakın İngilizce eğitimi

verilmesini “*bir empoze eyleminde ısrar etmek*” olarak değerlendirmekte ve bunun öğrenciler açısından global köye ulaşmaktan çok kültürel endoktrinasyon amacı taşıdığını savunmaktadır (s. 341). Ancak yazar, küresel kültür düşüncesini savunan bazı düşünürlerin tüm dünyada pazarlandığı ileri sürülen “küresel kültürün” tekelinin Amerika ve İngiltere’nin elinde olmadığını savunduğunu belirtmekte ve bu kişilerin İngiliz Dili Eğitimi’ni dünya vatandaşlığı için önemli bir araç olarak gördüklerini belirtmektedir. (a.e. s. 343) Bu görüşüyle İngilizcenin gerçekleştirilmesinde büyük rol oynadığı dünya vatandaşlığını savunan her kesimin Batı değerlerini savunduğunu iddia etmediğini belirtmektedir. İngilizcenin kültürel kimlikten soyutlanmış nötr bir formunun üretilip bir iletişim dili olarak kullanılması ihtiyacı da sık sık gündeme getirilmektedir. Joshua Fishman bir dilin Dünyanın İletişiminde Temel Dil (DİTD) olabilme ihtimalinin o dilin nötr olmasıyla doğru ilişkisinin bulunduğunu savunmaktadır (Kovacevic, 2004, ss. 323-326).

Pölzl (2003, ss. 4–5) Lingua Franka Olarak İngilizcenin bir milli kimlikten bağımsız olduğunu belirtmekte ve öğrencilerin kendi kültürünü tercih etmek ile Lingua Franka Olarak İngilizceye ait geçici ortak kültürü tercih etmek arasında serbest olduklarını savunmaktadır. Ona göre Lingua Franka Olarak İngilizce öğrencisinin kimliği de tıpkı diğer tüm bireylerinki gibi statik değildir ve iletişim yoluyla değişebilir (aktaran Virkkula ve Nikula s. 253). Ancak bir kültür taşıyıcısı olan dilin nötr olmasının mümkün olmadığı görüşünü savunanlar da bulunmaktadır. Kültür ve ideolojiden bağımsız İngiliz Dili Eğitimi yaklaşımı üretme çabaları İngilizcenin edebiyat olmadan öğretimini de tartışmaya açmaktadır. Ancak bu da çoğu kişi tarafından gerçek bir çözüm olarak görülmemektedir (Kayman, 2004, s. 6). Dili merkez ülkelerin uyguladıkları standartlardan soyutlayıp katkı sunan herkesin ortak iletişim dili haline getirme istekleri zaman zaman sembolik çalışmaların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 1999 yılında Microsoft, Macmillan ve St Martin’s Pres gibi kuruluşlar Encarta isimli bir sözlük üretmiş ve bir nüshasını sembolik olarak 10 Eylül 1999 tarihinde uzaya fırlatılan Futon Uzay aracı ile beraber tüm insanlığa ortak şemsiye olacağı umuduyla uzaya göndermişlerdir. Sözlüğe verilen isim *Dünya İngilizcesi Sözlüğü’dür* (Kayman, 2004, s. 13). Ancak Arnold’un (2006, s. 4) aktarımıyla Morrison (2002, s.26) bu konuyu eleştirmekte ve “Bill Gates’in “*Bir Dünya Bir Sözlük*” ifadesiyle tanıttığı bu sözlük acaba tek dünya tek dil anlamına mı gelmektedir? sorusuyla endişesini ifade etmektedir. Kachru’ya (2005, s. 21) göre ise “*Dünya*

İngilizceleri” kavramı birçok kesimde metnin ve dilin sömürüden uzaklaştırılması ya da hegemonyadan bağımsızlaştırılması gibi beklentileri tetiklemektedir. Ancak Kachru dünya İngilizceleri ile tek tip bir İngilizceye değil her toplumun kendi katkılarıyla doğal olarak ürettiği İngilizce şekillerine işaret etmektedir. Ona göre birçok uzman *Lingua Franca* Olarak İngilizce, Nijerya İngilizcesi, İngiltere İngilizcesi gibi kavramsal sınıflandırmaların karşılıklı saygı prensibine büyük etkisi olduğunu düşünmektedir (Kachru, 2005, s. 223).

İngiliz Dili Eğitimi uzmanları dünyanın en kalabalık nüfuslarından birine sahip olan ve sömürü dönemlerinin etkisiyle öğrenilmiş ve kurumsallaşmış olan İngilizcenin yaygın biçimde kullanıldığı Hindistan gibi ülkelerin gelecekte İngilizce üzerinde söz hakkına sahip olabilecekleri hatta dilin gelişimine dair inisiyatif bile alabileceklerini değerlendirmektedirler (Graddol, 2007,s. 10). İngilizcenin bu devasa halk kitlesi tarafından zorunlu olarak bir takım değişikliklere uğraması söz konusudur. Dilin diğer sosyal kurumlarla yoğun ilişkisi nedeniyle dönüşen ve dönüştüren bir rolü bulunmaktadır. Coğrafi, tarihi, demografik ve kültürel süreçler dil üzerinde çeşitli ses ve anlambilim değişiklikleri yaparken dil de bu değerlerin hem taşıyıcısı hem aktörü hem de edilgen biçimde nesnesidir. Bu anlamıyla Çin ve Hindistan gibi sayıları yüz milyonlarla ifade edilen ülkelerde İngilizcenin bir takım değişikliklere uğraması muhtemeldir. Yabancı Dil Olarak İngilizce konseptini savunan bazı araştırmacılar İngilizceye yatırım yapan bu devasa nüfus yoğunluğuna sahip ülkelerin bu dil üzerinde merkeze rağmen bir takım lokal değişiklikler yapma ve bu değişiklikleri kodifiye etme haklarının bulunduğunu savunmaktadırlar. Ancak özellikle de standart İngilizceyi savunan bazı kesimlerin bu gelişmeyi dillin asıl konuşanları için “pek de kutlanacak bir şey olmadığını” belirtmektedirler (Crystal, 2003, s. 159; Graddol, 2007,s. 11). Kimilerine göre ise bu süreç kaçınılmaz bir sonuca işaret etmektedir. British English ve American English kavramlarına ek olarak özellikle son dönemde Chinglish ifadesinin de literatürde sık biçimde kullanıldığı bilinmektedir. Bu konuda Barbara Seidlhofer (2001) İngilizcenin merkez ülkelerinin koydukları standartları aşarak kullanım biçimine göre kendi kurallarını belirleyeceği görüşünü savunmaktadır. (aktaran Pilard, t.y. s.2)

British Council’in 2002 yılında tüm dünyada 109 ülke ile kültürel, eğitim ve teknoloji alanında işbirliği yapmaktadır. 1995–6, yıllarında toplam 400 bin kişi kurum tarafından düzenlenen İngilizce sınavlarına katılmış, 120 bin kişi de eğitim almıştır. Kurum tahminlerine göre yeni yüzyılda bir milyar kişi daha İngilizce öğrenecektir

(Crystal, 2003,s. 130). Günümüzdeki İngilizce öğrenme ve kullanma trendinin bu şekilde devam etmesi halinde İngilizcenin linguistik rüzgârlara açık bir hale geleceğini düşünmektedir (Crystal, 2003,s. 159). Ana dili İngilizce olmayan yüz binlerce insan İngilizceye büyük yatırım yapmakta ve bunun karşılığında bu dilde bazı değişiklikler yapmaya hak sahibi olduklarını daha sık ifade etmektedirler. İngilizcenin standart öğretimine karşı çıkan Widdowson (1994) bunun sadece standart İngilizceyi dayatan ülkeler tarafından genel geçer bir kural gibi gösterildiğini belirterek şu çıkarımda bulunmaktadır. *İngilizcenin bir uluslararası dil olduğunu söylemek bile mantıken bunun farklı versiyonlarını ve çeşitlilikleri kabul etmek anlamına gelmektedir*(aktaran Dombi, 2011, s. 2).

Yazar Bollywood'un Avrupa ve Amerika'daki etkisi ve Çin ile Hindistan'ın yükselişini de örnek vererek bu görüşünü desteklemektedir. Ayrıca Çin ve Hindistan başta olmak üzere birçok ülkede sayıları yüz milyonlarla ifade edilen İngilizce kullanıcılarının küreselleşme inisiyatifini paylaşımları yanında küresel İngilizcede de hak sahibi olduklarını giderek artan biçimde dile getirmeleri ve İngiliz Dili Eğitimi alanının devasa ekonomik yatırımlarına da ilgi göstermeleri gelecekte İngilizcenin Anglo-Amerikan kimliğinin sorgulanmasına ve kimilerine göre hegemonya olarak tanımlanan etkinin sarsılmasına neden olabilir. Özellikle de Standart İngilizcenin ulus devletler tarafından inşa edilmeye çalışılan ulusal kimliklere zarar verdiği ve bir takım kültür kodlarını yansıttığı eleştirisinin yanında bir takım öğrenme modellerinin de İngiliz Dili Eğitimi sürecinde hedef kitlelerde öncelendiği konusunda da endişeler bulunmaktadır. Bazı ülkeler İngilizceyi ulusal gelişmenin temel basamaklarından biri olarak kabul edip, dilin getireceği avantajlara dikkat çekerek ulusal kimlik konusundaki endişeleri gidermektedir. Bu geleneksel İngiliz Dili Eğitimi yaklaşımının batı merkezli eğitim stratejilerini öncelediği endişesinin varlığını sürdürdüğünü göstermektedir(Graddol, 2007,s. 117).

İngilizcenin elit ve eğitilmiş kesimin dışında da halklar tarafından yaygın kullanımı neredeyse dünyanın her ülkesinde seyahat eden İngilizce konuşucuların iletişim sorunu yaşamadan ticaret ve diğer işlemlerini tamamlamalarını sağlamaktadır. Dilin asıl konuşucularının sahip oldukları bu avantajın aslında uzun vadede aleyhlerine dönme ihtimalini göz ardı ettikleri de iddia edilmektedir (Crystal, 2003,s. 34). Bu iddia Anglo-Amerikan ekseninde İngilizcenin sunduğu insanların çoğuyla iletişim kurma imkânı ve özgüveni başka dilleri öğrenme konusunda ciddi eksikliklere neden olduğu

düşüncesine dayanmaktadır. Batı ülkelerinde insanların İngilizcenin iletişim ihtiyaçlarını karşıladığı düşüncesiyle başka bir yabancı dil öğrenmeye yeterli düzeyde güdülenmedikleri gözlemlenmekte ve bu bir tehdit olarak tanımlanmaktadır (Graddol, 2007, s. 14). Bu tehlikenin özellikle İngiltere’de gerçekleştiğine dair oldukça veriler bulunmaktadır. İngiltere’de Dil Öğretimi ve Araştırmaları Merkezi tarafından yapılan bir araştırmaya göre İngiliz ihracatçıların üçte birinin yetersiz dil becerileri nedeniyle büyük fırsatlar kaçırdıklarını ortaya koymaktadır (Crystal, 2003, s. 34).

Herhangi bir küresel dilin bu dilin asıl konuşucularına ait değerleri önceleyip ötekilerine olumsuz etkide bulunmaması yani nesnel olabilmesi amacıyla çeşitli yapay dil denemeleri yapılmıştır. Bu yapay dil denemelerinden en bilineni Esperanto dili olsa da John Wilkins’s tarafından oluşturulan “Philosophical Language” dili yanında (1668,), Volapük, (1879) Spelin, 1888, Ido (1907) ve Inrterlingua (1951) gibi başka yapay dil denemeleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında en bilinen yapay dil olan Esperanto Rus dil bilimci Lazar Ludwik Zamenhof tarafından 1887’de Warsaw’da Doktoro Esperanto künyesi ile basılan *Lingvo Internacia* (Uluslar Arası Dil) isimli kitapçıkla ortaya çıkmıştır. Ancak dünyanın bu en ünlüyapay dili bile sadece 50 bin kişi tarafından konuşulmaktadır (Etzioni, 2008, s. 115)İngilizcenin aslında her kullanana ait bir dil olduğu düşüncesi bu dilin ve beraberinde getirdiği kültürel repertuarın devasa boyutlarına karşı oluşabilecek reaksiyonları da önlemekte ve dilin artık Amerikan, İngiliz kimliğinden soyutlanarak kullanan halkların kimliğini de yansıtacağı düşüncesini oluşturmaktadır. Bu konuda Heinrich’in (2009, s. 37) aktardığına göre Crosette (2001, s. 1) bu dilin artık hiç kimseye ait olmadığını belirtmektedir. Redman (2002)’da “İngilizce sadece ABD ve İngiltere’ye değil herkese ait bir dildir” demektedir (aktaran Arnold, 2006, s. 3).

Son yıllarda İngiliz Dili eğitimi alanında bir takım değişikliklere gidilmiş ve müfredatlar üzerindeki Yabancı Dil Olarak İngilizce etkisi azaltılmaya başlanmıştır. Bu amaçla Avrupa Dil Portfolyosu ve Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi (CEFR) dil yeterlilikleri ile alakalı daha liberal sayılabilecek değişiklikler yaparak dil yeterliliğini ifade etmek için başarılı ya da başarısız gibi ifadeler yanında, yapabilir tarzında eklemelerde de bulunmuştur (Graddol, 2007, s. 83). Bu önemli olanın dili standart kurallar ve telaffuza göre değil anlaşılabilir seviyede konuşabilmek olduğuna vurgu yapan Lingua Franca Olarak İngilizce yaklaşımına doğru bir eğilimi göstermektedir. Bu, eğilim, standart kurallarla beraber kültür öğretimine farklı iki bakışa da alan

açmaktadır. Çünkü Lingua Franca Olarak İngilizce yaklaşımı materyal seçimi ve sunumunda standart kuralların ve dilin ana konuşucularının kültürlerinin yansıtılmasını mutlak öncelik olarak görmemektedir. Bu da değişik kültürlerin daha fazla temsil edilmesine alan açmaktadır.

2.6.2.İngilizce Öğretimi ve Kültür

Yabancı dil eğitiminin kültür aktarımıyla da ilişkisi İngilizce öğretiminde kültürlerarası iletişim, farklılıklara saygı gibi konuların nasıl işleneceği sorusunu da gündeme getirmektedir. *Bir toplumda kültürü oluşturan çoklu semboller, söylemler, kültürel eserler, metinler ve pratikler genel olarak çatışmayı artırıcı özellikler taşırlar.* (Hassan, 1987; Hutcheon, 1989; aktaran Canagarajah, 2003, 5). II. dünya savaşı sonrasında ortaya çıkan BM, AB, UNESCO gibi uluslar üstü yapıların kültürün bu kırılğan ve çatışma potansiyeli taşıyan rolü nedeniyle kültürel hoşgörüyü büyük önem verdikleri görülmektedir. Oral'ın (2003, s. 50) aktarımıyla Valdes (1990: 20) dil öğretimi derslerini “*kültürün dâhil olduğu bir ders olarak isimlendirmemek onu böyle yapmaz*” demekte ve “*dil öğretirken kültür öğretmemenin imkânsız olduğunu*” vurgulamaktadır. Byram ve Ark. (1984, aktaran Modiano, 2001, s. 160) yeni bir dil öğrenmek ile yeni bir kültür öğrenmenin yakın ilişkisinin bulunduğunu savunmakta ve şöyle demektedir:

Yeni dil kalıpları benimsemeye başladığımızda bizler bir yere kadar yeni bir kültür grubuna ait olanları kullanmak üzere kendi kimliğimize ait damgaları terk etmiş oluyoruz. Bir diğer deyişle başka bir kültürün dünyayı algılama biçimini kabul ediyoruz. Eğer bu süreçte hemfikir olursak bu bizi geliştirir ve özgürleştirir.

Bu araştırmada da dil öğretimi ile kültür öğretiminin birbirinden ayrılmaz iki öge olduğu görüşü benimsenmektedir. Dil öğretimi uzun yıllar boyunca sadece gramer öğretimi olarak görülmüştür. Dil öğretim metotlarından en eskisi olarak kabul edilen Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar Translation Method) sadece kişilerin hedef dil metinlerini anlaması konusunda yoğunlaşmış ve dilin kültür boyutuna odaklanmamıştır. Hem İngilizcenin sadece tercüme amacıyla öğrenilmesi hem de hedef dil konuşurlarıyla iletişimin yoğun olmaması dolayısıyla karşılıklı sosyal etkileşim sonucunda meydana gelecek değişim ve etkileşimlere ve kültür aktarımına çok fazla önem verilmemiştir. Özellikle Latincenin popüler olduğu bu dönemlerde kişiler hedef dilin edebiyat

eserlerini, şiirlerini, gelenek ve göreneklerine ait çeşitli motifleri yazılı olarak öğrendiğinde kültürlü ve bilge kişi olarak tanımlanırdı. Uzun bir süre dil eğitiminin hedef dilde yer alan metinlerin okunup anlaşılması, sınırlı oranda ticaret amaçlı etkileşim ve diplomatik temaslarda tercümanlık gibi amaçlarla kullanılması bu konuda kullanışlı olan çeviri metodunun gelişmesine neden olmuştur. Bu metot ile yapılan dil eğitiminde telaffuz, iletişim becerisi, konuşma sırasında dikkat edilmesi gereken/ ya da gerektiği iddia edilen nezaket kuralları çok fazla önemsenmemiştir. Ancak dünyada özellikle de küreselleşme ile beraber başlayan değişim iletişim odaklı ve dilin taşıdığı sosyolojik ve kültürel değerlerini dikkate alan metotların gelişimini beraberinde getirmiştir.

Bu dönemde iletişim becerisinin önemi artmaya başlamıştır. Güler (2011, 18) Richards ve Rodgers (1986)'dan aktararak Hymes tarafından ortaya atılan iletişim becerisinin "bir kişinin toplumda daha iyi iletişim kurmak için neye ihtiyaç duyduğunu öğrenmesi hakkındadır" demektedir. 20. yüzyılın ortalarında popüler olan İşitsel-Dilsel Yöntem (Audio-Lingual Method) değişen dünya ihtiyaçlarına paralel olarak daha çok iletişim ağırlıklı bir yöntemdir. Bu yöntem ile Dilbilgisi-Çeviri Yönteminden farklı olarak kültür öğretimin temel bir parçası olarak kabul edilmekte ve öğrencilerin karşılıklı diyaloglar yoluyla kültürü öğrenmesi sağlanmaktadır.

Barışkan (2010, s. 15) Yabancı dil öğretimi süreçlerinde kültürün ayrı bir ders olarak da verildiğine değinerek İngiltere'de Arkaplan Dersler (Background Studies) Almanya'da Landeskunde, Fransa'da Civilisation dersleri ile dil öğrenenlerin kültür bilgilerinin geliştirilmesinin amaçlandığını vurgulamıştır. Günümüzde yabancı dil eğitimi sırasında kültür öğretimi karşılıklı saygıyı, hoşgörüyü, çok kültürlülüğü ve barışı sağlayan önemli bir adım olarak görülmektedir.

2.6.2.1.Hedef Kültürün Aktarımı

Dil öğretiminin kültür ile sıkı ilişkisini konu hakkında araştırmalar yapan uzmanlar tarafından açıkladıktan sonra bunun meydana getirdiği zorluklar hakkında "*Dil öğretiminin kültür aktarımı ile inkâr edilemeyen sıkı ilişkisi 21. yüzyılda dil öğretmenlerinin kendilerini çok kültürlülüğe inanmış, hoşgörülü ve bunu tüm öğrencilere öğretebilecek donanımda yetiştirmelerinin gerekliliğine*" vurgu yapılmaktadır (Kumaravadivelu, 2008, s. 115). Yazar öğretmenlerin kendilerini bu tür bir göreve genellikle yeterli görmediklerini belirtmektedir. Hong Kong Eğitim

Enstitüsü profesörü Andy Kirkpatrick günümüz karmaşık ve küresel dünyasında İngilizceyi öğretmek amacıyla çok dilli ve kültürel açıdan sofistike donanımlara sahip eğitmenlere ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir(Graddol, 2007, s. 123).

Bu tez çalışmasının araştırma konusu kültürlerarası iletişim ve saygının önemine vurgu yapmak ve Küresel bir Dil Olarak İngilizce öğretiminin kültürler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu anlamda Kumaravadivelu (2008, ss. 173-174) dil öğretimi sırasında çok kültürlülüğü ve kültürel hoşgörüyü geliştirmek ve önyargıları en aza indirmek için dil öğretimi sahasında 5 temel değişiklik yapılmasını önermiştir.

a) Hedef dil toplumundan hedef kültür toplumuna

Hedef dil her zaman bir kültürü yansıtmaz, birden fazla kültürü de yansıtabilir.

b) Linguistik açıklamadan kültürel birleştirmeye

Dil öğretimi sadece kültürü kelimelerle anlatmakla yetinmez aynı zamanda dil eğitimi ile sınıf ortamında kültürel bilinçlenme gerçekleştirilir.

c) Kültürel bilgidен kültürel değişime

Kültür sadece bilgi olarak verilen durağan bir olgu değil değişen bir süreç olarak değerlendirilir. Dil eğitimi küresel bir kültür perspektifi verir ve öğrencilerin kendi kimliklerini de yeniden keşfetmelerini ve yeniden düzenlemelerini sağlar.

d) Pasif alıcılıktan kritik yansıtmaya

Dil öğrenenler kültürel değerleri pasif alıcılar olarak almazlar, dil eğitimi onların kritik bakışını da geliştirmeyi amaçlar.

e) İlginç metinden bilinçli bağlama

Allwright ve Bailey (1991, s. 159) dil materyallerinin dil sınıflarında daha güçlü güdüleme sağlaması için hedef dile ait kültürel değerler yerine dili öğrenenlere ait değerleri yansıtmaları gerektiği görüşündedir (aktaran Kumaravadivelu, 2008, s. 188).Kramsch (2010, s. 211) kültürel yanlış anlamaları ve tansiyonları azaltmanın en iyi yolunun ötekini sadece kendi değerlerimize göre değerlendirmek ya da onların bakışını referans almak değil, dil öğrenenlerin hem hedef kültüre hem de kendi kültürlerine içerden ve dışarıdan bakabilecekleri üçüncü bir perspektif yakalamak

olduğunu belirterek bunun kültürlerarası eğitimin temel amacı olması gerektiğini savunmaktadır. Damen (1987) kültür öğretimini dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine ek olarak beşinci yetenek olarak değerlendirmekte ve sınıf ortamında öğretilmesi gerektiğini düşünmektedir (aktaran Guilani ve Ark. 2012). Yine Kramersch (2003) dil öğretmenlerinin kültürel sınırları aşmaları ve hem birinci kültürlerine hem de ikinci kültürlerine hem içeriden hem de dışarıdan bakabilecek bir konum edinmeleri gerektiğini belirtmektedir (Kramersch, 1993, s. 257; Kumaravadivelu, 2008, s. 133).

Kumaravadivelu (2008) bazı Avustralya'lı uzmanların kültüre bakışta kişi ve öteki dışında üçüncü bir duruş yakalamak amacıyla Uluslararası Dil Öğretimi (International Language Teaching) isimli bir teori geliştirdiklerini aktarmaktadır. Bu teoriye göre dil öğretimi artık sadece hedef dil ve kültürünü öğretmek değil aynı zamanda öğrencilerin kendi kültürlerine de alternatif bakış ile yaklaşımlarının öğretilmesi gereklidir. Öğrenciler kendi kültürleri ile hedef dil kültürü arasında yapılan sürekli karşılaştırmalar yoluyla kendi kültüründen geçici olarak uzaklaşır ve tek dünya görüşünün kendisine ait olmadığını daha iyi kavrar. Bu süreç kültürler hakkında bilgilenmek, kültürleri kıyaslamak ve dünya üzerindeki konumlarını araştırmak şeklinde 3 aşamadan oluşmaktadır (Kumaravadivelu, 2008, s. 134).

Risager'a (1989) göre yabancı dil eğitiminde kültürün 3 önemli amacı vardır.

- Öğrencilere hedef dil toplumuyla ilgili bilgiler vererek bilişsel gelişimlerine katkı sunmak.
- Öğrencilerin yabancı dil bilgisini artırmak; böylece öğrenciler hedef dil konuşurlarıyla hedef dil kültürünün gerektirdiği bağlamlarda daha rahat iletişim kurarlar.
- Öğrencilerin diğer ülkelere ve kültürlere karşı olumlu tutum sergilemesini sağlamak (Akt. Lund, 2006: 31).

Herhangi bir sosyal durumla karşılaşıldığında verilecek yanıtlar ya da kullanılacak cümle kalıpları, hangi cümlelerin nezaket hangilerinin kabalık ifade edeceği kültür dil ilişkisine dair önemli mesajlar vermektedir. Öyleyse dili öğrenenlerin hedef dilin asıl konuşucularının dili gerçek yaşamda nasıl konuştuklarını öğrenmesi ve yerli perspektif kazanmaları dil eğitimi sırasında kültür aktarımının da temel

amacıdır(Kumaravadivelu, 2008, ss.113-114). Bununla beraber Kumaravadivelu (2008) bu yaklaşımın en az iki yönden çıkmazları olduğunu belirtmektedir. Birincisi, bu yaklaşım dar bir biçimde kültürel, ulusal ve dilbilimsel kimliği birbiri ile ilişkilendirmektedir. Her bir milletin tek bir dil konuştuğu ve sadece bir kültüre ait olduğu tezini yansıtmaktadır. İkincisi bu yaklaşım, dili öğrenenlerin dil sınıfına getirdikleri dünya görüşü zenginliğini göz ardı etmektedir (a.e. s. 114). Yazar burada öğretmenleri kültür ile ilgili konuları incelerken özcü bakış açısıyla hareket edip kültürü hedef dilin kalıplarına göre değerlendirme hatasına düşmemeleri konusunda uyarmaktadır.

2.6.2.2.Kültürlerarası İletişim ve Kültürel Çoğulculuk

Her bir toplumun sosyolojik durumu, tarihi ve yönetim biçimi gibi öğelerden büyük oranda etkilenen kendine özgü bir kültürel çoğulculuk anlayışının var olduğunu söylemek mümkündür. Bununla beraber bir toplum içerisinde aynı kavramı farklı şekillerde algılayan entelektüeller de bulunabilir. Kültür gibi karmaşık ve çok yönlü yorumlanabilen bir kavram söz konusu olduğunda kültürel çoğulculuğun tam olarak ne olduğuna dair yargı içeren ifadelerden uzak durulması gerekmektedir. Bu çalışmamızda Amerika kökenli kültürel çoğulculuk üzerinden kavramı değerlendirmeyi tercih ediyoruz.

Amerikan tarzı kültürel çoğulculuk kıtaya gelen insanlardan geçmişlerini silmeyi de beraberinde getiren biçimde eski değer ve kültürel mirasını silip, kıtada hâkim olan değerleri benimsemelerini talep eden katı yerli baskısına bir reaksiyon olarak doğmuştur. Kumaravadivelu(2007, s. 98). Bu dönemde özellikle John Dewey ve Horace Kalen gibi Amerikalı entelektüellerin ülkede giderek etkisini artıran “Yerli” vurgusundan dolayı ciddi endişeye kapıldıklarını belirterek Dewey’in ifadeleriyle Amerikan çok kültürcülüğünün doğuşunu tanımlamaktadır. Dewey 1916 yılında Ulusal Eğitim Vakfı’nda yaptığı açıklamada ABD’nin tek tip kültürel kimliğin dayatıldığı bir ülkeye dönüşmemesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“Amerikanlığını ne kadar yüksek sesle ifade ederse etsin, bir kişi eğer bir etnik yapıya, belli bir kültüre... Diğer kültür ve grupların uyduğu ve dönüştüğü bir düzeni kastediyorsa Amerikan ulusalcılığına ihanet etmiştir. ...Bana göre yüksek sesle Amerikalıların uyması gerek yüksek bir Amerikancı ruhun ve kimliğin olması gerektiğini ifade eden kimseler bazı özel kodlara, geleneklere bağlıdırlar.

Bu kimselerin herkese dayatmayı amaçladıkları bir torpillik bir gelenekleri vardır.” (Dewey,1916, Kallen’de,1924, s. 131; aktaran Kumaravadivelu, 2007, s. 99).

Amerika Birleşik Devletleri’nin kuruluşu ve günümüze kadar yaşadığı tecrübeler ülkeyi çok kültürlülük ve birlikte yaşam konusunda diğer birçok ülkeden ayıran özelliklere sahiptir. Birçok araştırmacı ve düşünür ABD’nin sahip olduğu çok milletli nüfusun gerçekte ortak bir kimlik etrafında toplanıp toplanmadığına dair geniş araştırmalar yapmıştır. Amerika’nın “*milletlerin eriyip içerisinde kayboldukları bir tencere değil, milletlerin birleşiminden oluşan bir millet olarak*” tanımlanması ülkede bir kimliğin dayatılıp göçmenlerin asimile edilmesine karşı görüş taşıyanların bu görüşlerini en güçlü kelimelerle ifade etmelerini yansıtmaktadır. 36. Amerikan başkanı Lyndon B. Johnson’ın ABD ve dünyada ırkçılık ve kültürel hoşgörüsüzlüğün olağanüstü bir şekilde arttığı 1960’lı yıllarda söylediği bu söz ülkenin çok kültürlülüğe bakışına dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Günümüzde kültürel çoğulculuk hem kavram hem de olgu olarak büyük oranda Amerikan tecrübesi ile de ilgilidir. Amerika birçok milletin bir arada yaşadığı nadir tecrübelerden birini yansıtmaları açısından kültürel çoğulculuk kavramının da kuruluş aşamasında her yıl milyonlarca göç alan ülkede bir arada yaşama arayışının bir sonucu olduğu söylenebilir. Amerika’da kültürel çoğulculuk akımı Hitler Almanya’ında artan ve daha sonra bütün dünyayı daha önce görülmemiş bir felakete sürükleyen faşizm dalgası sonrası oluşmuştur. Her ne kadar ABD savaş sırasında halkı aynı hedef etrafında bir araya getiren tek bir kimliğe ihtiyaç duyduğu için ve Almanya’nın buna sahip olması dolayısıyla halkını tepkisel bir milliyetçiliğe yönlendirse de Amerika’nın da gelecekte beyaz ırkın üstün olduğu bir sürece evrilip evirilmeyeceği büyük korkulara neden olmuştur (Kumaravadivelu, 2008, s. 101).Savaş sonrasında yaşananların bir daha gelecekte tekrar etmemesini garantilemek amacıyla Birleşmiş Milletler (UN) kurulmuş ve tüm dünyada ırkçı faşizmin yol açacağı bölücü ve kanlı sonuçlara karşı kültürel çoğulculuk dalgası gelişmiştir.

Kültürel çoğulculuk en temel insani haklardan olan kültür ve kimlik haklarına işaret eden bir kavramdır. Kumaravadivelu (2008, s. 104) kültürel çoğulculuğun farklı kültürlere karşı basitçe tahammül göstermek ve bir arada yaşamalarına karşın daha güçlü bir vurguyu içermekte olduğunu belirtmektedir. Ona göre kültürel çoğulculuk bir saygı eyleminden çok farklılıkların korunması ve temsil edilmesini garanti edecek ve bunu bir hak olarak görece hak ve sorumluluğa toplumun tüm bireylerinin sahip

olmasıdır. Yazara göre kültürel çoğulculuk etnik kimlik ve değerleri ulusal olandan ayrı ve ona karşı değerlendirmez ve ulusal çerçeve içerisinde de farklılıkların uyumlu olarak yaşayabileceği tezini savunur. Buna göre kültürel çoğulculuk, kamu alanlarında, kültürlerin, konumların, insanlara karşı davranışların ve fırsatların da eşitliğini savunmaktadır. Kültürün aynı zamanda çatışma ve uyumsuzluğun da kaynağı olabileceği endişesi, kültür ile yakın ilişkisi bulunan İngiliz Dili Eğitimi gibi sahalarda kültürlerarası iletişim becerisinin müfredatın bir parçası olması ya da en azında karşılıklı saygıyı yaygınlaştıran olumlu bir dil kullanılması yönünde çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Kültürel anlamda oluşabilecek yanlış anlaşılmalardan kaçınmak için kültürel gerçeklikler tanımlanırken bazı ajandaların dayatılmasından kaçınılmasının gerekliliği üzerinde duran Holliday (2004) insanların kendi kültürel kimliklerini tanımlarken aslında bireysel duruşların ciddi oranda etkin olduğu karmaşık bir süreç işlettiklerini açıklamaktadır.

Bununla beraber çok kültürlülüğün uygulamada teorideki gibi olmadığına yönelik eleştiriler de mevcuttur. Mesela Holliday (2004) çok kültürlülüğün kültüre dair derinliği tam anlamıyla yansıtmadığını, sembolik anlatımlar üzerinden bir kültürel zenginlik kurguladığını savunmaktadır (2004, s. 67). Çok kültürlülük yaklaşımında öteki kültürün çocuklara yemekler, seremoniler, dini bayramlar, giyinme gibi kavramlar üzerinden tanıtıldığını belirten yazar ötekinin egzotik yönünün ön plana çıkarılarak kültürün karmaşık yapısının göz ardı edildiği bu tutumu özcü bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir. Bu süreçte hiç kimsenin ırkçılık hakkında konuşmadığını düşünen yazar, çok kültürcü bakışın yüzeysellikte beraber bilinçli olarak bazı önemli konuları göz ardı ettiğini düşünmektedir.

Ancak ABD’de yükselen çok kültürcü anlayışın Afro-Amerikalıları kapsamadığı görülmektedir. Dewey ve Kalen gibi çok kültürcü entelektüellerin bile kültürel çoğulculuk çağrılarında Afro- Amerikalılar ya da Yerli Amerikalıları dile getirmedikleri gözden kaçmamaktadır (Kumaravadivelu, 2008, s. 101). Amerika’da yaşanan bu tecrübe çok kültürcü yaklaşımların da kendi içinde bazı kesimleri dışlayıcı bir yapısının hatta ajandasının olabileceğine çarpıcı bir örnektir. Nitekim Avrupa kökenli topluluklara özel çok kültürcü yaklaşımların zencileri dışlamış olması, Amerika’da 1960’lı yıllarda baş gösteren zenci hareketlerini tetikleyen önemli etkenlerden sayılmaktadır. Bu dışlanmışlık duygusu Afro-Amerikalıların kökenlerine dönerek kayıp kimliklerini aramalarına ve hatta atalarının yaşadığı memleketlere seyahatler organize ederek geçmişlerini aramalarına neden olmuştur (a.e. 101).

Çok kültürcü yaklaşımın kendi içerisinde yanlılığı gizleyebileceği endişesi dil öğretimi için de geçerlidir. Holliday ve Ark. (2004, s. 40) *Inter-Cultural Communication: An Advanced Book* isimli kitabında çeşitli metinler üzerinde söylem analizleri yapmakta ve aslında kültürlerarası iletişim becerisini güçlendirmek amacıyla yazılmış metinler ve masum görünen konuşmaların bile içerisinde ciddi oranda ötekileştirme, indirgeme, tek tipleştirme, aşağılama öğeleri taşıyabileceğini belirtmektedir. Kültürel çoğulculuğun kendi içerisinde tutarsızlıklar ve aldatmacalar da barındırdığı düşüncesini savunan bu araştırmacılar çoğu kültür materyalinde sembolik simgelerin zenginlik olarak yansıtılmasını eleştirmekte ve bu yaklaşımın edebi eleştirmen Stanley Fish(1999) tarafından “Butik Kültürel Çoğulculuk” olarak isimlendirildiğine yer vermektedirler(aktaran Kumaravadivelu, 2008,ss. 108-109). Çok kültürlülüğün birbiriyle uyumlu olmasa da makul olan kültürlerin beraber yaşaması olduğunu belirten Akdemir (2002, s. 45) küreselleşmenin öncüsü olan toplumların küresel kültüre kendilerinin kabul gördüğü ortamı sunduğu için sıcak baktıklarını ancak sorunun güçlü olmayan ülke halklarının kendilerini kabul ettirmek için giriştikleri kimlik tanımlama sürecinde gerçekleştiğini düşünmektedir.

Çok kültürlülük kavramı incelenirken doğal olarak çok katmanlılık ve kozmopolitlik kavramları da gündeme gelmektedir. Hibrid ifadesi Oxford İngilizce Sözlüğünde değişik türde iki hayvan ya da bitkinin birleşmesinden doğan yeni tür olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak bu yeni tür üretkenliğini kaybetmektedir (Kumaravadivelu, 2008, s. 120). Kültürel çok katmanlılık ise çoğu zaman sömürgecilik ile beraber kullanılan bir terimdir. Bunda sömürgeci ülkelerin nesneleştirdikleri toplumlarda yerel değerlerini tümüyle terk edemeyen ancak sömürgeci ülkenin değerlerini de büyük oranda içselleştiren nesiller yetiştirmeleri etkilidir.Sömürge çalışmalarına göre çok katmanlılık “*Temas alanında sömürgeciler tarafından üretilen yeni kültürlerarası formlar oluşturmak*” olarak tanımlanmaktadır (Ashcrof, Griffiths ve Tiffin, 2001, s. 118;aktaran Kumaravadivelu, 2008, s. 121). Jonathan Friedman (1977, s. 79) kültürel katmanlaşmanın büyük halk topluluklarını kapsamadığını, sadece kozmopoliten bir sınıfı etkilediği görüşündedir. Bu görüşe göre bu etkileşim asla sosyal gerçekliğin alt zemininde yer bulmamaktadır. Revathi Krishnaswamy (1998) kültürel katmanlaşmanın genel olarak güçlü tarafın lehine gerçekleştiğini, zayıf ya da bastırılan toplumun ise genelde aşağılandığını iddia etmektedir. Bu görüşüne Hindistan’ı örnek veren düşünür “*Anglo-Hintlilerin edebiyat ve medyada patolojik hastalıklı, aptal, silik*

Babus'ler olarak yansıtıldığını, Hint kültürünün İngiliz halkında oluşturduğu değişimin ise ilki kadar vurgulanmadığını ve göz ardı edildiğini” belirtmektedir. (Krishnaswamy, 1998, s.39; aktaran Kumaravadivelu, 2008, s. 121)

Yunanca evren anlamında *cosmos* ile vatandaş anlamında **polites** kelimelerinin birleşimi ile meydana gelen birleşik bir kelime olan kozmopolit kelimesi dünyanın bir şehir gibi görülmesi ve tüm insanların birbirinden çok farklı inanç ve kültürlerinin eşit temsil edildiği bir dünya oluşturmanın mümkün olduğu tezine dayanır. Delanty'e (2006, s. 36) ait diğer bir tanımlama ile evrensel düzen olan *cosmos* ile insan düzeni olan polis arasındaki ilişkidir. Dünya hükümeti, dünya vatandaşlığı ve insani kardeşliğin ön plana çıkarılması fikirlerine dayanan kozmopolit dünya görüşü günümüz kültür tartışmalarında yeni bir açılımın oluşmasını sağlamıştır. Buna göre insanların öteki'ne ait olan değerleri küçümsemeden, onlara karşılıklı eşit saygı duyarak bir arada yaşaması mümkündür. Kozmopolit görüş farklı toplumların farklılıklarını değil ortak noktalarını merkeze almak ve bu ortak müşterekler üzerinden birlikte yaşanabilir bir dünya kurgusu üzerine bina edilmiştir. Kumaravadivelu'nun (2008, s. 127) aktarımıyla Hollinger (1995) kozmopolitliğin bir tür ara form olduğunu, bu süreci yaşayanların aslında bir tür kimlik tanımlama süreci geçirdiklerini ve bunun doğal bir tercih sonucu gerçekleştiğini iddia etmektedir. Ona göre “Biz” algısı oldukça önemlidir ve gençler kendilerini tanımlayacakları çerçeveleri çizme sorumluluğuyla baş başa bırakılırlar.

Block'un (2006, 51) aktarımıyla Held (2002) kültürel kozmopolitliği bireylerin ulusal kültürleri ve kader birliği ettikleri toplumlarının kültürleri ile alternatif yaşam biçimlerinin arasını bulup kaynaştırma kabiliyeti olarak görmektedir. Delanty (2006, s. 29) ise kozmopolitliği bireyin lokal kimliği ile küresel yaşamın getirdiği yeni yaşam biçimleri ve fikirler ile uzlaştırması olarak değerlendirmekte ve eleştirel kozmopolitlik kavramını incelemektedir. Kozmopolitliğin bireyin evrensel hakları ile azınlıkları koruma konusu bir araya geldiğinde en fazla gündeme geldiğine değinen yazar bu nedenle kozmopolitliğin diğerlerini kendi toplumu içinde kabul etme olarak değerlendirileceğini belirtmektedir. Delanty (s. 30) kozmopolitliği “*sadece ulusal topluma rağmen/karşı/ yanında küresel topluma bağlılık ilanı olmadığını, kimliklerin, aidiyetlerin ve kişisel tanımlamaların belli bir istikameti olmadan değiştirilip yeniden şekillenmesi süreci*” olarak görmektedir. Bhabha (1994, xiv) kozmopolit düşüncenin aslında modern Batı'nın üstünlüğü ön kabulüyle şekillendiğini ve karşılıklı eşit paylaşımı yaratmadığını düşünmektedir. Bu düşünce Merkez ülkelerin medeniyetin

öncüsü olarak kabul ettikleri kendi dünya görüşlerini ötekine dayattıkları savını tutmaktadır. Ona göre çözüm âdemi merkezizyetçi bir kozmopolitliktedir. Merkez-Batı kendi tanımlamalarını empoze etmeyi bırakmalı ve çevre ülkelerin kendi kavramları ile kendi kültürel gerçekliklerini ifade etmesine izin vermelidir (aktaran Holliday, 2011, ss.12-13- 16). Zaten kimliklere yeterli tolerans ve fırsatın verilmemesinin çoğu zaman bunu yapanlar tarafından amaçlanan sönüklüğe neden olmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar kimliklerin bastırılmasının sonuçta daha şiddetli bir şekilde dışa vurulmalarına neden olduğunu göstermektedir. ABD’de zencilerin Afrika merkezli olarak tanımladıkları kimlik büyük oranda İngiliz merkezli kimliğin tek ve en meşru ilan edilmesine tepki olarak doğmuştur (Kumaravadivelu, 2008,s. 101). Bu iki açıdan önemlidir. Birincisi kimlikler ve kültürlerin basit etkilerle bir tek tipleşmeye uğrayacak kadar zayıf olmadıkları, ikincisi ise bunun baskı ile zaten pek mümkün olmamasıdır. Dil öğretiminin kültür, kaynaşma ve çok kültürlülükle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenler yabancı dil eğitimi sırasında aktarılan kültür öğelerinin özenle seçilmesi ve karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayışı geliştirmesi hedefi birçok ülkenin Dil Eğitimi politikaları yönergelerinde önemli bir hedef olarak değerlendirilmektedir. Yabancı dil eğitiminde hem öğretmenin tutumunun ve anlatım biçiminin dikkatli olması hem de kullanılan materyallerde ele alınan kültürel öğelerin bu tez çalışmasında ayrıntılarıyla incelenen ötekileştirme, indirgeme ve basmakalıplara yerleştirme gibi öğeler konusunda titizlikle seçilmesi gerekmektedir.

2.6.2.3.Özcü olmayan Kültürel Yaklaşımlar

Dil ve kültüre özcü bakış açısı kültürün milli sınırlar içerisinde etkin ve tek düze bir değerler bütünü olduğunu, statik olduğunu ve aynı kültürel reflekslerin bir millet tarafından tümüyle paylaşılabilceğini varsayar. Bu görüşe göre bir dil aynı zamanda bir kültür anlamına da gelmektedir. Bu yaklaşım dil eğitimini olabildiğince tartışmalı ve mayınlı olarak görülen kültür öğelerinden ayırmayı ve kültürü Edward Said’in (2003) ifadesiyle "*egzotik değerler bütünü*" olarak görmeyi beraberinde getirir. Buna göre Orient, filler, vahşi yaratıklar, estetik kumaşlar, ilginç ve maceralı manzara ve çevre koşulları, esmer kadınlar ve sürü psikolojisi ile hareket eden bireyselleşmemiş toplumlar olarak tasvir edilir. Bu yaklaşım İngiliz Dili Öğretimi çalışmalarına da bariz biçimde yansımıştır. Kimi İngiliz Dili Öğretimi materyalinin kültür bölümünde yer alan

metinler ve görsel objeler bu bakış açısına göre tasarlanmaktadır. Sonuçta kültür, yemek, festivaller ve dini ritüeller gibi üçlü, sade ve yüzeysel bir somut varlık olarak anlaşılmalı ve yansıtılmaktadır. (Günay, 2012)

Kültür ve dile post modern bakış açısı ise aynı milli sınırlarda birden fazla kültürel akımın yaşayabileceği, hatta aynı ailede bile bireylerin farklı yaşantıları sonucunda farklı kültürleri benimsemiş olabilecekleri varsayımına dayanır. Buna göre kültür daha atomcu incelenir ve dil ile kültür arasındaki ilişki karşılıklı bir ilişki olarak ele alınır. Bu yaklaşımda hedef dil kültürü çeşitli kalıplar içerisine sokularak incelenmez ve önyargılardan, indirgeme ve basmakalıplardan olabildiğince uzak bir kültür yaklaşımı benimsenir.

Norton (2000) yeni dil öğrenenlerin dili öğrenmekle beraber yoğun bir hedef dil kültürü ile iletişim mücadelesine de giriştiklerinden bahsetmektedir (aktaran Pavlenko s. 217). Amerika'dan Fransa'ya dil eğitimi amacıyla giden genç bir kızın dil öğrenme serüvenini uzun yıllar süren gerçek diyaloglar yoluyla çözümlenmeye çalışan Kinginger (2003, s. 219) çalışması sonucu yaptığı çıkarımda insanların bir dili öğrenirken bu öğrenme sürecini daha da önemli olarak gördükleri toplumsal kimlik edinme sürecinin ön koşulu olarak gördüklerini belirtmektedir. Çalışmada Alice isimli genç kızın dili öğrenme serüvenini kendi dilinden ve kronolojik olarak ayrıntılı biçimde inceleyen araştırmacı bu öğrenci için Fransızca öğrenmenin daha kültürlü ve bilinçli olmak anlamına geldiğini belirtmekte ve Alice için asıl yatırımın dil öğrenimi yoluyla sosyal kimliğine yapıldığını belirtmektedir. Bir diğer eserinde Norton (1997) dil öğrencilerinin her konuştuklarında sadece dinleyenler ile bilgi alışverişi yapmadıklarını, aynı zamanda sürekli biçimde kim olduklarını şekillendirdiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla öğrenilen bir dil sadece bir kültürün olduğu gibi benimsenmesini değil bireylerin kendilerine yeni tecrübeleri yoluyla farklı bir kimlik tanımlamaları sürecidir. Dil öğrenimi bir birey için dönüşmek değil özgür iradesi ile yeni bir tecrübe yaşamak ve toplumda yeni bir konum edinmek ile ilgilidir. Konuyu bu şekilde ele alan Lier (2007) Günay'ın (2012, s. 48) aktarımıyla şunları vurgulamaktadır.

Dil öğrenme durumu gibi yaşamımızın kayda değer bir şekilde değiştiği dönemlerde, yeni kimlikler (benliği yenedünyalara ve kelimelere bağlama yolları) yeni ile bilinen arasındaki boşluğu dolduran köprüler olurlar. Bununla beraber yeni insanlarla ilişki kurulması gerekir ve bizler (kendimizi kaybetmeden) kim olduğumuz ve kim olacağımız adına bir mücadeleye gireriz (Van Lier, 2007, s. 58).

Dil öğrenmek bu yaklaşıma göre salt bir bilgi edinimi değil dilsel bir kimlik edinmek ve toplumsal bir yatırım yapmak anlamı taşımaktadır. Bu süreç her yeni dil öğrenirken ya da dil öğrenimi yoluyla her yeni bilgi edinirken kimliğimizi sürekli yapılandırdığımız yapısalcı bir yaklaşıma işaret etmektedir. Bu aynı zamanda özcü olmayan yaklaşımı destekler ve kişilerin doğuştan kendilerinin bir parçası gibi tek bir kimlik ve kültürü taşıyor olacakları ve bunun millet, dil, ulus, din, coğrafya gibi değişkenler gerçekleşmeden değişime uğramayacağı tezini de doğrulamamaktadır.

2.6.2.4.Eleştirel Yaklaşımlar

İngilizce öğretimi sırasında kültürün yansıtılış biçimine yönelik özcü olmayan yaklaşımlar, kimlik odaklı yaklaşımların yanında eleştirel pedagoji olarak isimlendirilen yaklaşım da bulunmaktadır. Eğitim materyallerinde ideolojik öğelerin ve güç ilişkilerinin gizli olduğunu, bunun bazen bilinçli bazen de bilinçsiz gerçekleşen bir süreç olduğunu düşünen Wallace (2004) konu hakkında kaleme aldığı eserinde bu sorunun üstesinden gelmenin yolunun eleştirel metin okuma olduğunu belirtmektedir(s. 46). Pedagojiyi ikiye ayıran yazar “Eleştirel Pedagoji”yi eğitime eleştirel bir gözle bakma, müfredat hazırlarken, içerik sunulurken ve eğitimin her sürecinde politik amaçları, ideolojik olabilecek içerikleri eğitime katmamak için dikkatli bir süreç yürütmek olarak değerlendirmektedir. Yazar eğitime teknik açıdan, bir bilgiyi aktarmak, şeklinde bakan klasik eğitim metodunun ve *"nesnel görünümlü bakış açısının"* yeterince itiraz ve dikkat barındırmadığı için aslında eğitimin ideolojik yönlendirmelere daha açık olmasına neden olduğunu belirtmektedir. Kitabında sınıf ortamında eleştirel okumaların nasıl yapılacağına dair ayrıntılı örnekler ve ders taslakları veren Wallace (2004, ss.140-155)) bazı metinler üzerinden, dil materyallerinde, gazete haberlerinde, kitaplarda yer alan gizli mesajların insanları hangi duruşa göre nasıl yönlendirdiğine dair ayrıntılı incelemeler sunmakta ve eleştirel dil okumalarının gerekliliği üzerinde durmaktadır. Canagarajah da(2003, ss. 15-19)dil eğitimi yoluyla meydana gelmesinden endişe duyulan olumsuz kültürel etkilerin önüne geçmek için Eleştirel Pedagoji (CP) yaklaşımını önermekte ve klasik pedagojinin (MP) bu konudaki eksikliğine işaret etmektedir. Bu görüşe göre İnsanlar dili, anlamı ifade etmeye yarayan bir sözcük kullanım sistemi, gramer ve noktalama işaretleri manzumesi olarak değil, insanların dünyayı ve bireyi tanımlamalarını sağlayan, ideolojileri ileten

bir araç olarak görürler. Bir dili öğrenen kişi bu dilde şaşalı bir biçimde anlatılan ideolojiler tarafından zihinsel sömürü altına girer (Modiano, 2001, s. 160). Bu anlamda “*ideolojik güç bir kişinin kendi düşünce, inanç ve uygulamalarını evrensel gerçekler ve ortak akıl olarak yansıtmaya becerisini*” ifade etmektedir (Tollefson 1995, s. 2, aktaran Modiano 2001, s. 163) Yeni dil öğrenmek eski dile ait saf sosyalleşmenin geride kalması anlamına gelmektedir (Kramersch, 2006, s. 238). Bu görüşe göre bireyler yeni dili öğrendikçe ve yeni kültüre aşına oldukça bu yeni tecrübelerini eski olanın üzerinde uygulamaya başlarlar. Her gün değişik denemeler yaparlar. Ve sonunda kendilerine ait popüler bir kimlik inşa ederler. Bu yeni kimlik çok muhafazakâr da olabilir, çok yenilikçi de olabilir. Birçok dilbilimcinin ortak görüşüne göre dil eğitimi kitapları tarafsız metinler değildir. Bu kitaplar belli bir dünya görüşünü yansıtır, öğretmenlere ve öğrencilere bunu direkt ya da dolaylı yollarla empoze ederler. Bu kitaplar gizli kültürel değerler taşıyan gerçek anlamda Truva atlarıdır (Cortazzi ve Jin, 1999; Luke, 1989; Kramersch, 1993; Kumaravadivelu, 2008) Dil eğitim kitapları tamamıyla nötr değil değişik kültürel kodlar, inançlar ve algılar içermektedirler. Dilin ideolojik boyutunu çoğu zaman fark etmek bile mümkün değildir. “*Dil kitaplarına gömülü olan kültürel kodlar ve inanç değerleri çoğu zaman kolayca tanımlanamazlar.*” (Kumaravadivelu, 2008, ss. 114-115). Bu görüşe karşı çıkan Pilard İngilizce sözlükler üzerinde yaptığı incelemelerde bütün eleştirilere rağmen birçok İngilizce sözlüğünün kültür emperyalizmini yaygınlaştırma amacının olmadığını, sadece yeni bir dil öğrenen okurlara hedef kültür ile ilgili bazı temel bilgiler vermeyi amaçladıklarını savunmaktadır. (Pilard, ty,s. 4)

Birçok İngiliz Dili Öğretimi uzmanının kendisini hedef dilin kültür ataşesi olarak gördüğünü savunan Modiano’ya (2001,s. 164) göre ise dil öğretiminin içerisinde gizli olan ideoloji Truva atı olarak tanımlanmaktadır. Sonuçta yeni bir dil öğrenen kişi sadece yabancı kültürün, inancın ve ideolojinin nesnesi olmakla kalmamakta, aynı zamanda kendisini ve içinde doğduğu dünyayı da yeniden tanımlama ihtiyacı hissetmektedir. Canagarajah (2003) Batı’nın gelişmekte olan ülkeler üzerinde bir tekel oluşturduğunu ve böylece bu ülkelerin Batı’dan gelen ürünlere bağımlı hale geldiklerini iddia etmektedir (aktaran Choudhury, 2008, s. 3). Ona göre bu orantısız güç ilişkisi gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimcilerin çoğunun Batı’dan gelen eğitim metotları, materyaller, araştırma dergileri hatta eğitim müfredatlarının kendileri için diğerlerine göre en iyi ve faydalı olduğunu varsaymalarına neden olmaktadır. Ona göre bir insanın

kişisel arka planı nasıl öğrenme sürecini ciddi oranda etkiliyorsa öğrendiği şeyler de kişiyi etkiler; bilincimiz, kimliğimiz ve ilişkilerimiz öğrenme etkinliklerimizle beraber değişim yaşar (a.e. s. 15). Bu nedenle İngiliz Dili Öğretimi materyallerine eleştirel bakışın ihmal edilmesi istenmeyen sonuçlar doğuracaktır. Bu eleştirel bakış ise dil ile kimlik arasındaki yakın ilişkiyi doğru analiz etmekle mümkündür. Ona göre dil öğretmenleri ders materyallerindeki gizli müfredata karşı eleştirel durmalıdır (2003, ss. 14- 84). Öğretmenlerin içeriğin sunuşu sırasında diğer kültürlere saygıyı ve hoşgörüyü esas alan bir bakış açısını da yaygınlaştırmaları, eleştirel pedagojinin öncelikli konularından biridir. Bu konuda kültürün kimlik ile güçlü bir ilişkisinin bulunduğunu vurgulayan Holliday ve Ark. (2004, s. 19) iyi bir kültürlerarası iletişime sahip olmak için diğer kültürlerin ürünlerine ve bunların kimlik üzerindeki etkilerine karşı duyarlı ve anlayışlı olmak gerektiğini belirtmektedir. Bu ise öğretilen dilin kültür ataşesi olmamak ve zenginlikleri azaltan bir tek tipleşmenin öznesi haline dönüşmemek için İngilizce başta olmak üzere bütün dil öğretmenlerinin taşıdığı sorumluluğu ortaya koymaktadır. Dil materyalleri, söylem ve ideoloji hakkında ortaya konan bütün bu görüşler insanların İngilizce öğrenirken dil yeterliliğinden daha fazlasını öğrenme ihtimallerini göz önünde tutmayı gerektirmektedir. Bazı ülkelerde ise dilin nötr olmadığı yönündeki endişe İngiliz Dili Eğitimi uygulamalarında bir takım içerik değişikliklerine gidilmesine neden olmaktadır. Byram (1999, s. 94) birçok İslam ülkesinde hükümet belgelerine atıfta bulunarak yönetimlerin, dil eğitiminin öğrencilerin kültürel kimliklerinde istenmeyen etki bırakacağından endişelendiklerini belirtmektedir. Ancak Canagarajah (2003), Wallace (2004) ve diğer bazı araştırmacılar tarafından bir çözüm olarak görülen eleştirel pedagoji yönteminin uygulanabilirliği tartışma konusudur. Philipson (2004) ise İngiliz Dili Öğretimi uzmanlık alanının özünde anglocentric olduğunu, tek dil projeleri ile birlikte yerel dil ve kültürlerin değerinin düşürülmesinin kaçınılmaz olduğunu savunmakta ve Christophersen (1989) tarafından savunulan uygulamalı dil biliminin doğası gereği taraflı olması gerektiği ve nesnel Uygulamalı Dilbilim diye bir şeyin mümkün olmadığı görüşünü aktarmaktadır (Akt. Philipson 2004, s. 306). Uzmanların çoğu ise materyal ne olursa olsun sunuş biçiminin önemsiz ve öğrencilerin düşünce ve iradelerinin tamamen etkisiz ya da her etkiye açık olarak görülmesini benimsememektedirler.

2.7.İlgili Araştırmalar

Yabancı dil ve kültür konusunda yurt içinde ve dışında yapılan araştırmalarda son yıllarda artış gözlenmektedir. Özellikle küreselleşmenin etkilerinin tüm dünyayı yoğun olarak etkilediği son 20 yılda başta İngilizce olmak üzere öğrenilen yabancı dillerin ve etkisi artan İngilizcenin yaşam biçimleri ve kültür üzerinde ne gibi etkisi olduğu yönündeki araştırmalar dil öğretmenlerinden materyal hazırlayan ve program geliştiren uzmanlara kadar geniş bir yelpazede tartışılmaktadır. Ancak yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle kitap analizleri yapıldığı ve kuramsal-analitik çalışmaların ağırlıklı olduğu göze çarpmaktadır. Küreselleşmenin etki ve sonuçları ile Küresel İngilizcenin ilişkisi ve bunun İngilizce öğretimi süreçleri ve materyalleri ile bağlantısına ilişkin araştırmalar çok az yapılmıştır.

Oral (2003) tarafından yapılan “Reflections of Global English In Turkey (An Intercultural Approach and A Critical Approach)” isimli araştırmada küreselleşme ve küresel İngilizce ayrıntılı olarak tarihi gelişim süreci içerisinde ele alınmış Küresel İngilizcenin pedagojik etkileri de incelenmiştir. Yabancı Dil Eğitiminde Kültür Öğretiminin ayrı bir başlık altında incelendiği araştırmada eleştirel bir bakış açısı ile de konu ele alınmış ve küresel İngilizcenin Türkiye’deki etkileri de ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada “World Club ve A Modern English Course for Turks” isimli İngilizce öğretim kitapları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda İngiliz Dili Eğitimi alanının yaygın kanıya göre nötr bir alan olarak incelendiğini ancak konuya eleştirel bir bakış açısıyla iktidar ilişkileri düzleminde de bakışın gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Bir diğer araştırma ise Önalın’ın (2004) hazırladığı “ELF Teacher’s Perceptions of the place of the culture in ELT” isimli 136 sayfalık Yüksek Lisans tezidir. Çalışmasında İngilizcenin Küresel bir Dil olma süreci, Dil-Kültür ilişkisi, Dil materyallerinde kültür aktarımı, gibi konuları inceleyen araştırmacı bir algı anketi yapmıştır. Katılımcılara Lingu Franca Olarak İngilizce, Dil Emperyalizmi, ders kitaplarında kendi kültürlerinin ne derece yansıtıldığı, hedef kültürün aktarıldığı hissine kapılıp kapılmadıkları, dil kitaplarının çok kültürlülüğü nasıl ele aldığı gibi sorular sorulmuştur. Araştırmanın sonucunda kültürün ders kitaplarında işlenmesinin çok kültürlülüğe, diğer kültürlerle karşı saygıya katkı sunduğu ancak içeriğin bir

kültür emperyalizmine neden olacak kadar aşırı hedef dil kültürü ögesi taşıdığı konusunda endişeli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Konu hakkında yapılan araştırmalardan biri de Özdemir (2005) tarafından hazırlanan “British Imperialism and English Language” isimli alan-yazın taramasına dayalı teorik ve analitik bir çalışmadır. Araştırmasında dil emperyalizmi, İngilizce-ideoloji ve politika ilişkisi, İngilizcenin kültüre etkileri gibi konuları tartışan Özdemir (2005) araştırmasına deneye dayalı bir çalışma ile dayanak oluşturmamış, kavramsal çerçevede konuyu tartışmakla yetinmiştir. Çalışmasının son bölümünde araştırmacı Opportunities ve New Headway isimli kitaplardan bir kaç örnek vererek konuyu incelemiş ve “İngilizce öğretim süreçlerinde yerel kültür ve zenginliklerin yeterince ve eşit olarak yansıtılmamasının İngilizceyi çeşitli ideolojik etkiler için bir araca dönüştürebileceğine dikkat çekmiştir.

İlgili araştırmalardan birisi de Üzüm (2007) tarafından hazırlanan “Analysis of Turkish Learners’ Attitudes Towards English Language and English Speaking Societies” isimli araştırmadır. Bu çalışmada araştırmacı uyguladığı anket ile konu hakkında kız ve erkek öğrencilerin tutumu arasındaki farklılıkları ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırmacı Gardner tarafından geliştirilen “The Attitude/Motivation Test Battery” isimli ölçekten uyarladığı soruları 210 katılımcıya yöneltmiş, ayrıca 10 öğrenci ile de mülakat yapmıştır. Araştırmacı kullandığı ankette Salli-Copur (2004) tarafından hazırlanan ve İngilizce öğretmenlerinin İngilizcenin Uluslararası bir dil olarak egemenliğine bakışlarını ölçmek amacıyla hazırladığı ankette de faydalanmıştır. Çalışmada İngilizce ders kitaplarında kültürün yansıtılışına ve hedef dil toplumuna/kültürüne yönelik görüşler de incelenmiştir. Sonuç olarak Türkiye insanının Türkçe’ye yönelik kayda değer bir duyarlılığının olduğu ve İngilizce’yi daha çok pragmatik nedenlerle öğrendiği tespit edilmiştir.

Demirkan (2009) tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Öğreniminin Bireylerin Sosyal Yaşamına Etkisi: Isparta’da Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma” isimli araştırmadır. Öncelikle çalışmasıyla ilgili kavramsal araştırma yapan Demirkan (2009) daha sonra yabancı dil bilen bireyler üzerinde bir anket çalışması uygulamıştır. Bireylere tercih ettikleri kültür ürünleri, sosyal aktiviteleri, dünya görüşleri, hedef dil kültürüne bakışlarını tespit etmeye yönelik sorular yöneltmiş ve bunlarla yabancı dil seviyesi arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma

sonucunda *“bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerinin ve yaşam biçimlerinin dil seviyelerine göre biçimlenebildiğini”* belirten araştırmacı konu hakkında daha fazla araştırmanın yapılmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Anket öğretmenler üzerinde uygulanmıştır.

Konu hakkında yapılmış çalışmalardan birisi de Evcı (2010) tarafından hazırlanan *“International English Teachers’ Perceptions of English as an International Language”* isimli çalışmadır. Araştırmacı konunun kavramsal çerçevesinde Yabancı Dil Olarak İngilizce, İkinci Dil Olarak İngilizce ve Lingua Franca olarak İngilizce gibi farklı dil modellerini tartışmış ve kültür, dil ilişkisi, İngilizcenin gelişim süreci gibi konuları incelemiş ve 7 ülkeden 400 öğretmene bir anket uygulamıştır. Araştırmacı çalışmasının sonunda İngilizce öğretmenlerinin aksan ve İngilizcenin telaffuz biçimlerini kimlik ile bağdaştırdıklarını ve bu nedenle öğrencilerinden ana dil konuşuru seviyesinde ve standardında bir İngilizce konuşmasını beklemediklerini, dünya İngilizceleri ve anlaşılabilirliği daha çok önemsediklerini bulgulamıştır.

Güler (2011) tarafından hazırlanan *“İngilizceyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Kültür Öğretimine Yönelik Tutumları ve Sınıf içi Uygulamaları”* isimli yüksek lisans tezi de konumuz ile paralel bir araştırmadır. Anket ve mülakat yöntemi ile 7 devlet 10 özel üniversiteden toplam 155 öğretmene sorular yöneltilmiştir. Sonuç olarak İngilizce öğreniminde kültürün bir gereklilik olduğu belirtilmiştir. Ancak çoğu öğretmenin bu gerekliliğin farkında olmasına rağmen yeterince odaklanamadığı tespit edilmiştir.

Bir diğer çalışma ise Aydemir (2013) tarafından hazırlanan *“Perceptions of State and Private University Language Preparatory Program Instructors Related to Integrating Target Culture in an EFL Classroom”* isimli Yüksek Lisans tez çalışmasıdır. Kavramsal Çerçeve bölümünde dil- kültür ilişkisi, dil materyallerinde kültürün yeri, kültür öğretimi gibi başlıkları inceleyen araştırmacı bir özel üniversiteden bir de devlet üniversitesinden toplam 80 eğitimci üzerinde anket uygulaması yapmıştır. Anket sorularını çeşitli anketler üzerinde yaptığı uyarlamalar yoluyla belirlemiştir. Katılımcıların çoğu kullanılan ders materyallerin ağırlıklı olarak hedef dil kültürünü yansıttığını düşünmektedir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Karasar'ın (2006, s. 73) Selitz ve Jahoda'dan (1959) aktardığına göre Araştırma modeli "...araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir" Araştırmada genel tarama modeli uygulanmıştır. "Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir." (age, 2006, s. 73). Problem durumu, ilgili araştırmalar ve kavramsal çerçeve oluşturulurken büyük oranda birincil kaynaklar kullanılmıştır. Araştırmaya konu olan kavramlar ve tartışmalar değişik disiplinlerde yazılmış eserlere halk kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri ve internet aracılığıyla ulaşılan bilimsel araştırmalar incelenerek yapılandırılmıştır. Toplumsal Bilimlerde deneysel yöntemin uygulama alanları oldukça sınırlıdır. Bununla beraber bilimsel araştırmalar sadece deneysel çalışmalardan ibaret değildir (Seyidoğlu, 2003, s. 25).Bu çalışmada tanıtıcı ve durum belirleyici araştırma yöntemi benimsenmiştir. Tanıtıcı araştırmalarda amaç belirli bir ana kütlenin, ilgi duyulan niteliklerini belirlemek, ya da bir toplumsal olayın bazı niteliklerinin, anket, görüşme, gözlem ve örnekleme gibi araçlarla tanıtılmasıdır (Seyidoğlu, 2003, s. 25). "Örneklem surveyi olarak da adlandırılan bu methodla belirli özelliklere sahip bir nüfusun belirli sorulara nasıl cevap verdiği araştırılır ve genellikle bu methodla çok sayıda kişiye ulaşılmak istenir." (Aslantürk, 2008, s. 101).

3.3.Evren ve Örneklem

Bu çalışmada tesadüfî (rastlantılı) örnekleme çeşidi kullanılmıştır. "Ana kütledeki birimlerin hepsine örneğe girmeleri için eşit şans tanınarak bir tercih yapılmaz, birimler arasında bir fark gözetilmezse, seçim tesadüfî yapılmış olur" (Aslantürk, 2008, s. 103). Çalışmada yer alan katılımcılar İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Eğitim Fakülteleri, İngiliz Dili Eğitimi

Bölümü öğretmen adaylarıdır. Bu araştırmada üç devlet üniversitesinde toplam 156 katılımcıya ulaşılabılmıştır. Üniversite düzeyinin seçilmesinin nedeni öğrencilerin ilk, orta ve lise düzeylerine göre yabancı dili daha bilinçli bir tercih ile öğrendikleri varsayımıdır. Öğretmen adayları gelecekte İngilizceyi öğretecek kişiler olmaları nedeniyle tercih edilmiştir. İngiliz Dili Eğitimi öğrencilerinin seçilmesinde İlkokuldan üniversite 4. sınıf düzeyine dek İngilizce eğitim almaları ve üniversite eğitimi boyunca edebiyat, İngiliz tarihi gibi kültür ile daha ilintili sayılabilecek konularda eğitim aldıkları ve İngilizceyi bilinçli bir tercih ile öğrendikleri düşüncesi etkili olmuştur. Ayrıca üniversite düzeyindeki öğrencilerin kültür, kimlik, homojenleşme ve heterojenleşme gibi olgular hakkında ilköğretim ya da lise seviyesine göre daha geniş tecrübe ve bilince sahip oldukları düşüncesi araştırma için bu grubun tercih edilmesini sağlamıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmanın kavramsal çerçevesinde görüş-karşı görüş yöntemiyle aktarılan farklı yaklaşımlar ve veriler hakkında katılımcıların görüşleri anket yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Anket “belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniğidir” (Balci, 2007, s. 140). Diğer bir tanıma göre anket “birincil kaynaklardan bilgi toplamak için hazırlanan sistematik bir soru formudur” (İslamoğlu, 2003, s. 107). Daha kullanışlı olması ve daha geniş kitlelere erişim olanağı sunması nedeniyle bu çalışmada anket yöntemi ile görüş araştırması yapmak tercih edilmiştir. Çalışma ’da Secru ve Ark. (2005) tarafından hazırlanan ölçek ve ilgili araştırmalar bölümünde incelenen çalışmalar esas alınmış ve tez konusuna uygun bazı adaptasyonlar yapılmıştır. Secru ve Ark.’nın ölçeği 11 bölümden oluşan, 5’li likert soruların ve açık uçlu soruların bulunduğu geniş bir ankettir. Uyarlamalar hem katılımcıların cevaplamalarını kolaylaştırmak hem de tezin özel araştırma konusunu daha iyi ölçmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümü katılımcılar hakkında demografik veriler elde etmeyi amaçlamaktadır. İkinci bölümde katılımcılara dil, kimlik ve kültür kavramları ve bu kavramların birbiriyle ilişkisi konularındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan likert tipi sorular yöneltmiştir. Çalışmanın üçüncü

bölümünde katılımcıların küresel bir dil olarak İngilizcenin kültür üzerindeki etkileri konusundaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacına göre 5’li likert tipi sorular ve çoktan seçmeli sorular uygulanmıştır. Çoktan seçmeli sorular “bir soruya verilebilecek muhtemel cevap seçenekleri bir liste halinde cevaplayıcıya verilerek cevaplayıcının bu listeden bir ya da daha fazla şıkkı seçmesine imkân verilen sorulardır”. (İslamoğlu, 2003, s. 121)

3.4.Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada küresel bir dil olarak İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisini ölçmek için katılımcılara yöneltilen 52 sorudan bazıları aşağıdaki başlıklar altında gruplandırılmıştır:

TEK TİPLEŞME

- İngilizcenin ülkemizde ve dünyada yaygınlaşması zamanla İngiliz-Amerikan yaşam biçimi ve dünya görüşünün yaygınlaşmasına neden olmaktadır.
- İngilizcenin etkisinin ülkemizde artması Türkiye kültüründe olumsuz etkiye neden olmaktadır.
- İngilizce eğitimi sadece Batı tarzı yaşam biçimlerini (ev, dekorasyon, giyim, ilişkiler) öne çıkarmaktadır.
- İngilizce eğitimi sırasında Liberal Demokrasi ve Kapitalizm ideal siyasal modeller olarak sunulmaktadır.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller popüler kültürü (küreselleşme ile yaygınlaşan, kültür endüstrisinin ürettiği kültür) yaygınlaştırmaktadır.
- İngilizcenin yaygınlaşması medyanın tüm dünyada tek bir dünya görüşünü ve yaşam biçimini yaygınlaştırmasına neden olmaktadır.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller -coğrafi sınırlara, ırk ve dile göre şekillenen politik birlik- anlamına gelen ulusalcılığı yaygınlaştırmaktadır.
- İngilizce öğrenmek için hedef dil kültürünü öğrenmek şarttır.

- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde en fazla İngiliz/Amerikan kültürüne ait değerler yansıtılıyor. (öğretmenler, materyaller, çevre ve okulun sosyal aktiviteleri)
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerin tüketim kültürünü teşvik ettiğini düşünüyorum.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde Doğu medeniyeti Batı'ya göre geri ve ilkel olarak gösterilmektedir.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller tüm kültürleri birbirine benzeten bir tek tipleşmeye neden olmaktadır.
- İngilizce eğitiminde farklı kültürlerin öğretilmesi yerel kültürlere zarar vermektedir.
- Küreselleşme ile beraber kültürel zenginlikler azalmaktadır.
- Küresel dünyada medya tek merkezden yönetilmektedir.
- Küreselleşme ve İngilizce sanat, edebiyat, din gibi kültürümüzü oluşturan bileşenlerin etkisini azaltmaktadır.
- Küresel İngilizcenin yaygınlaşması toplumları daha fazla birbirine benzetmektedir.
- Küreselleşmenin etkisi arttıkça yerel dillerimiz ve kültürlerimiz kaybolmaktadır.

HETEROJENLEŞME

- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitimi ve kullanılan materyallerinde farklı kültürlere yeterince yer verilmektedir.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller kültürel çeşitliliği (Farklılaşma) teşvik etmektedir.
- Küreselleşme, tüm dünya halklarının eşit katılım ve etkiyle yönlendirdikleri bir süreçtir.
- Küreselleşme, kültürel çeşitliliğin artmasını sağlamaktadır.
- Küresel İngilizce, kültürel çeşitliliği artırmaktadır.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde kendimi ait hissettiğim kültür(ler)e ait değerler yeterince yansıtılıyor.
- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde acık bir Doğu medeniyetleri -Batı medeniyetleri karşıtlığı sunulmamaktadır.

- Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller yerel değerlerin, kültür ve geleneklerin yaygınlaşmasını teşvik etmektedir.
- Küreselleşme, yerel kültürleri daha da güçlendirmektedir.

DİL KÜLTÜR İLİŞKİSİ KLASİK ÖZCÜ BAKIŞ

- Dil ve kültür birbirinden ayrılamaz.
- Dil bir kültür taşıyıcısıdır.
- Bireyin konuştuğu dil dünyada gelişen sosyal, siyasal ve kültürel olgulara bakışını etkiler.
- Bir dil tek bir kültürü yansıtır.
- Bir dil demek bir yaşam biçimi demektir.
- Kültür, ulusal sınırlar, dil ve millet olmadan düşünülemez.
- Aynı ülkede yaşayan insanlar aynı kültürü paylaşırlar.
- Dil yalnızca iletişim için kullanılan bir araçtır.

DİL KÜLTÜR-KİMLİK İLİŞKİSİ KLASİK ÖZCÜ OLMAYAN BAKIŞ

- İnsanların kültürel kimliği sabittir.
- Kültür ulusal sınırların ötesinde unsurlar barındırır da temelde ulusaldır.
- Dil kullanılan bağlama göre anlamı ve işlevi değişen bir araçtır.
- Bir insan kendisini aynı anda farklı kültürlere ait hissedebilir.
- Kültür zamanla değişebilir.
- Kültürler etkileşimlerle sürekli değişir.
- Kültür; yaşadığımız sosyal ortama göre değişiklik gösterip şekillenen bir sosyal kurgudur.
- Dil bizim kültürel kimliğimizi şekillendirir.
- Aldığım İngilizce eğitimi kültürel kimliğimde değişimlere neden olmaktadır.
- İngilizce öğrenmek kişiyi kültürel olarak değiştirir.

Her başlık altında yazılan ifadeler için verilen cevaplar hiç ‘katılmıyorum:1’, ‘katılmıyorum:2’, ‘fikrim yok:3’, ‘katılıyorum:4’, ‘tamamen katılıyorum:5’ şeklinde puanlanmıştır.

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha ile hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinali için iç tutarlılığın bir ölçütü olan Cronbach Alpha katsayısı 0,804 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısı 0.90 olan bir test için bireyler arası gözlenen test puanlarındaki farkların %95 oranında gerçek farkları, %5 oranında ise hatayı yansıttığı söylenebilir. Bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının 0.70'den çok olması test puanlarının güvenilirliliği için yeterlidir.

Oluşturulan gruplar için kişi bazında o grup altında değerlendirilen ifadelerin ortalaması alınarak yorumlanmıştır. Madde puanları bazında yapılan analizler için seğeneklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki genişliğin seğenek sayısına bölünmesi ile düzeylerin aralıkları elde edilmiştir. Buna göre, madde bazında ortalamalar yorumlanırken, 1,00-1,79 arasındaki ortalama değerlerin 'hiç katılmıyorum', 1,80-2,59 arasında bulunanların 'katılmıyorum', 2,60-3,39 arasındakilerin 'biraz katılıyorum', 3,40-4,19 arasındakilerin 'katılıyorum' ve 4,20-5,00 arasında yer alanların ise 'tamamen katılıyorum' değeri taşıdığı kabul edilmiştir. Aritmetik puanların 2,59'un altındaki puanlar olumsuz tutumları işaret eder. Bir başka deyişle, araştırmada kullanılan bu ölçek ile elde edilen 2,59'un üzerindeki puanlar yeniden yapılanma sürecindeki örgütsel davranışla ilgili olumlu tutumların, 2,59'un altındaki puanlar ise olumsuz tutumları gösterir.

Bilgisayar ortamında SPSS 21.0 programı ile araştırma sonuçları çözümlenmiştir. Anlamlılık düzeyinin 0,05 olarak alındığı analizlere aşağıdaki sıra ile yer verilmiştir:

1. Ankette yer verilmiş tüm değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir.
2. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve t-testi ile İngilizcenin genel olarak költürlere ve kimliklere etkisini ifade eden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farklılıklar incelenmiş, ikili farklılıklar için çoklu karşılaştırma analizi uygulanmıştır.

3.1.Araştırma Hipotezleri

1. Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok özcü bakış açısı ile yaklaşmaktadır.
2. Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok geleneksel bakış açısı ile yaklaşmaktadır.
3. Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının yerel kültürleri tek tipleştirileceği görüşündedirler.
4. Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının kültürel türdeşliğe (heterojenleşme) neden olacağı görüşündedirler.
5. Öğrencilerin cinsiyetine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
6. Öğrencilerin yaşlarına göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
7. Öğrencilerin doğum yerlerine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
8. Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
9. Öğrencilerin okudukları üniversiteye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
10. Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumuna göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.
11. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

12. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülkeye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde, öğrencilerin demografik bilgileri incelenerek, İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi ölçeğindeki maddeler değerlendirilmiştir. Ayrıca, İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisinin alt gruplarının değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Demografik Veriler

Demografik özellikler		Frekans	%
Üniversite	İstanbul	52	33%
	Boğaziçi	52	33%
	Marmara	52	33%
Cinsiyet	Kadın	133	86%
	Erkek	22	14%
Yaş	18-21	88	56%
	22-25	65	42%
	26 ve üstü	3	2%
Lise	Meslek lisesi	0	0%
	Anadolu Lisesi	45	29%
	Süper lise	1	1%
	Anadolu öğretmen lisesi	95	61%
	Düz lise	10	6%
	Diğer	5	3%
Doğum yeri	Marmara	47	32%
	İç Anadolu	18	12%
	Akdeniz	11	7%
	Ege	21	14%
	Karadeniz	23	15%
	Güneydoğu	12	8%
	Doğu Anadolu	15	10%
	Yurt dışı	2	1%
Yurt dışında kalma durumu	Evet	114	73%
	Hayır	42	27%
Yurt dışında kalma süresi	6 aydan az	29	69%
	6 ay - 1 yıl	3	7%
	1-3 yıl	2	5%
	3 yıl üstü	8	19%
Yurt dışı ülke	ABD&Avustralya&İngiltere	6	14%
	Avrupa ülkeleri	13	31%
	Diğer	23	55%

Anketi yanıtlayan öğrencilerin okudukları üniversiteler yaklaşık %33'lük dilimlerde eşit dağılmıştır. %86'sı kadın, %56'sı 21 yaşının altındadır.

Öğrencilerin %61'i Anadolu Öğretmen Lisesi mezunudur. Bunlardan sonra sırası %29 ile Anadolu lisesi mezunları almaktadır. Anketi yanıtlayan grupta meslek lisesi ve süper lise mezunu yok denecek kadar azdır.

Anket sonuçlarına göre anketi yanıtlayan öğrencilerin %32'si Marmara, %14'ü Ege, %15'i de Karadeniz Bölgesinde doğmuşlardır.

Araştırmaya katılanların çoğunluğu (%73) daha önce yurtdışında kalmışlardır. Kalanların %69'u 6 aydan az, %19'u ise 3 yıldan fazla bulduklarını belirtmişlerdir. Ziyaret edilen ülkeler büyük oranda (%55) diğer ülkelerdir.

Anket Soruları ve Standart Sapmalar

n:156	Ort	St Sapma
Dil ve kültür birbirinden ayrılmaz.	4,44	0,92
Dil bir kültür taşıyıcısıdır.	4,66	0,65
Bireyin olduğu dil dünyada gelişen sosyal, siyasal ve kültürel olgulara bakışını etkiler.	4,07	0,88
Bir dil tek bir kültürü yansıtır.	1,97	0,95
Dil yalnızca iletişim için kullanılan bir araçtır.	1,8	0,96
Bir dil demek bir yaşam biçimi demektir.	3,96	0,92
Dil kullanılan bağlama göre anlamı ve işlevi değişen bir araçtır.	4,3	0,8
Bir insan kendisini aynı anda farklı kültürlerle ait hissedebilir.	3,97	0,75
Kültür, ulusal sınırlar, dil ve millet olmadan düşünülemez.	3,51	1,18
Kültür zamanla değişebilir.	4,21	0,82
Aynı ülkede yaşayan insanlar aynı kültürü paylaşırlar.	2,73	1,16
Kültürler etkileşimlerle sürekli değişir.	4,19	0,86
Kültür; yaşadığımız sosyal ortama göre değişiklik gösterip şekillenen bir sosyal kurgudur.	4,3	0,76
İnsanların kültürel kimliği sabittir. (dinamik-statik ayrımı)	2,11	0,89
Dil bizim kültürel kimliğimizi şekillendirir.	3,97	0,73
Aldığım İngilizce eğitimi kültürel kimliğimde değişimlere neden olmaktadır.	3,74	1
İngilizce öğrenmek kişiyi kültürel olarak değiştirir.	3,92	0,89
Kültür ulusal sınırların ötesinde unsurlar barındırır da temelde ulusaldır.	3,51	0,93
İngilizce konuşan kişilerin kültürel davranışlarını yaşamıma aktarmak isterim.	2,83	1,07
İngilizcenin ülkemizde ve dünyada yaygınlaşması zamanla İngiliz-Amerikan yaşam biçimi ve dünya görüşünün yaygınlaşmasına neden olmaktadır.	3,68	0,91
İngilizce öğretimi politik amaçlar için kullanılmaktadır.	3,03	1,07
İngiliz dili birçok yerel kültürü dünyaya tanıtmaya yardımcıdır.	3,65	1,04
Ülkemizde İngilizce bilenlerin artması dünyada Türkiye kültürünün etkisini artıracaktır	3,4	1,13
İngilizcenin etkisinin ülkemizde artması Türkiye kültüründe olumsuz etkiye neden olmaktadır.	2,78	1,11
İngilizce bugün yalnız bir ulusun dili olmaktan öte, bir dünya dilidir.	4,48	0,75
İngilizce eğitimi sadece Batı tarzı yaşam biçimlerini (ev, dekorasyon, giyim, ilişkiler) öne çıkarmaktadır.	2,3	1,03
İngilizce eğitimi sırasında Liberal Demokrasi ve Kapitalizm ideal siyasal modeller olarak sunulmaktadır.	3,01	0,95
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller popüler kültürü (küreselleşme ile yaygınlaşan, kültür endüstrisinin ürettiği kültür) yaygınlaştırmaktadır.	3,69	0,86

İngilizcenin yaygınlaşması medyanın tüm dünyada tek bir dünya görüşünü ve yaşam biçimini yaygınlaştırmasına neden olmaktadır.	2,74	1,14
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller -coğrafi sınırlara, ırk ve dile göre şekillenen politik birlik- anlamına gelen ulusalcılığı yaygınlaştırmaktadır.	2,68	0,89
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitimi ve kullanılan materyallerinde farklı kültürlerle yeterince yer verilmektedir.	2,84	1,2
İngilizce öğrenmek için hedef dil kültürünü öğrenmek şarttır.	3,46	1,09
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller de en fazla İngiliz/Amerikan kültürüne ait değerler yansıtıyor. (öğretmenler, materyaller, çevre ve okulun sosyal aktiviteleri)	3,6	0,97
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde kendimi ait hissettiğim kültür(ler)e ait değerler yeterince yansıtıyor.	2,55	0,99
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerin tüketim kültürünü teşvik ettiğini düşünüyorum.	3,29	1,05
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde Doğu medeniyeti Batı'ya göre geri ve ilkel olarak gösterilmektedir.	3,06	1,15
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde acık bir Doğu medeniyetleri -Batı medeniyetleri karşıtlığı sunulmamaktadır.	3,06	1,02
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller kültürel çeşitliliği (Farklılaşma) teşvik etmektedir.	3,17	1
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller yerel değerlerin, kültür ve geleneklerin yaygınlaşmasını teşvik etmektedir.	3,03	1,04
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller tüm kültürleri birbirine benzeten bir tek tiplleşmeye neden olmaktadır.	2,67	1,06
İngilizce eğitiminde farklı kültürlerin öğretilmesi yerel kültürlerle zarar vermektedir.	2,21	1,02
İngilizce öğretiminde sadece standart İngilizce (Amerika/İngiliz) öğretilmelidir.	2,29	1,16
İngilizce öğretiminde hem standart hem de standart olmayan İngilizce(ler) öğretilmelidir.	3,81	1,1
Küreselleşme, tüm dünya halklarının eşit katılım ve etkiyle yönlendirdikleri bir süreçtir.	3,48	1,15
Küreselleşme, kültürel çeşitliliğin artmasını sağlamaktadır.	3,56	1,13
Küreselleşme, yerel kültürleri daha da güçlendirmektedir.	2,6	1,05
Küreselleşme ile beraber kültürel zenginlikler azalmaktadır.	3,09	1,16
Küresel dünyada medya tek merkezden yönetilmektedir.	2,96	1,12
Küreselleşme ve İngilizce sanat, edebiyat, din gibi kültürümüzü oluşturan bileşenlerin etkisini azaltmaktadır.	2,79	1,01
Küresel İngilizce, kültürel çeşitliliği artırmaktadır.	3,23	1,1
Küresel İngilizcenin yaygınlaşması toplumları daha fazla birbirine benzettirmektedir.	3,3	0,98
Küreselleşmenin etkisi arttıkça yerel dillerimiz ve kültürlerimiz kaybolmaktadır.	3,03	1,14

Ölçek maddelerine verilen yanıtların ortalamalarına bakıldığında en yüksek katılım oranı ile değerlendirilen ifadelerin ‘Dil ve kültür birbirinden ayrılamaz.’ (4,44), ‘Dil bir kültür taşıyıcısıdır.’ (4,66) olduğu; en düşük katılım oranı ile değerlendirilen ifadelerin ise ‘Bir dil tek bir kültürü yansıtır.’ (1,97) ve ‘Dil yalnızca iletişim için kullanılan bir araçtır.’ (1,8), olduğu görülmektedir.

Bu ifadelerden hareketle oluşturan grupların görüşülen öğrenciler nezdinde ortalamaları incelendiğinde ise en yüksek ortalamanın ‘Özcü olmayan bakış açısı’ boyutunda (3,82) iken en düşük ortalamanın ise ‘Tek tiplleşme’ (3,02) boyutunda olduğu tespit edilmiştir.

4 Araştırma Kategorisinin Sonuçları

n:156	Ort	St Sapma
Tek tipleşme	3,02	0,54
Heterojenleşme	3,06	0,59
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	3,39	0,47
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	3,82	0,43

İngilizcenin öğrencilere genel olarak ne anlam ifade ettiğini tespit etmek adına yöneltilen 7 sorudan en yüksek katılım oranı ile değerlendirilen ifade ‘İngilizce öğrenmek bana iş arayışında avantajlar sunar.’ (4,6) iken en düşük değerlendirme 3,92 ortalama ile ‘İngilizce bana sosyal yaşamımda üstün bir konum verir.’ ifadesi için yapılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin yabancı dili pragmatik amaçlarla kullandığı anlamı çıkarmak yanlış olmaz.

Dil-Amaç İlişkisi Sonuçları

n:229	Ort	St Sapma
İngilizce öğrenmek bana iş arayışında avantajlar sunar.	4,6	0,7
İngilizce öğrenmek insanların bana olan saygısını artırır	3,93	0,97
İngilizce beni küresel toplumun bir üyesi yapar.	4,25	0,82
İngilizce beni daha eğitilmiş yapar.	4,14	0,93
İngilizce öğrenmek kültürümü küresel alanda daha iyi temsil etmemi sağlar.	4,15	0,94
İngilizce bana sosyal yaşamımda üstün bir konum verir.	3,92	0,98
İngilizce beni sosyal ilişkilerde daha özgüvenli kılar.	4,04	1,02

Küreselleşmeye Bakış

n:229	Ort	St Sapma
Ulus devletlerin yok oluşu	2,9	1,08
Sınırların kalkmasıyla küresel kültürün ortaya çıkması	3,62	0,93
Sınırların kalkmasıyla kültürlerin sömürülmesi	2,95	1,08
İletişim teknolojisindeki gelişmeler	4,13	0,77
Çok kültürlülük	3,72	1,07
Kültürlerin giderek çeşitlenmesi	3,3	1,18
Kültürlerin giderek birbirine benzemesi	3,49	0,97
Farklı kültürlerin giderek yok olması	3,14	1,12
Zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurumun giderek büyümesi	3,12	1,03
Manevi değerlerin giderek yok olması ve geleneklerden uzaklaşılması	3,14	1,12
Yerel kültürlerin kendisini küresel arenada daha iyi temsil etmesi	3,1	1,12
Amerikan değerlerinin ve yaşam biçiminin dünyaya yayılması	3,48	1,07
Dünya vatandaşlığı	3,85	0,91
Tüm dünyaya rahatlıkla ulaşabilmeyi sağlaması	3,97	0,82
Yaşam standartlarını yükseltmesi	3,43	1,04
Teknolojinin gelişmesine olanak sağlaması	3,92	0,82
Ülkelerin ekonomik olarak birbirine bağımlı hale gelmesi	3,5	1,03

Öğrencilerin küreselleşme ile ilgili fikirlerini almak adına sorulan 17 sorunun değerlendirmelerine bakıldığında; ‘iletişim teknolojisindeki gelişmeler’ ifadesi 4,13 ortalama ile en yüksek katılım ile değerlendirilirken, ‘Ulus devletlerin yok oluşu’ ifadesi ise 2,9 ortalama ile en düşük katılıma sahiptir. Buna göre katılımcı öğrenciler küreselleşmesi ulusal bir tehditten ziyade teknolojik olanakların artması bağlamında pozitif değerlendirmektedirler.

a. Hipotez Testleri

Hipotez testleri ile öğrencilerin İngilizcenin genel olarak kültürle ve kimliklere etkisi ölçeğindeki ortalama puanları ile demografik özellikleri arasındaki istatistiksel ilişkiler test edilmiştir. Ayrıca tezde tartışılan 4 temel yaklaşım ile ilgili öğrenci görüşleri de ele alınmıştır.

Hipotez 1: Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok özcü bakış açısı ile yaklaşmaktadır.

Hipotez 2: Katılımcılar Dil-Kimlik ve Kültür ilişkisine daha çok geleneksel bakış açısı ile yaklaşmaktadır.

Hipotez 3: Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının yerel kültürleri tek tipleştirileceği görüşündedirler.

Hipotez 4: Öğretmen adayları küreselleşme ile beraber İngilizcenin yaygınlaşmasının kültürel türdeşliğe (heterojenleşme) neden olacağı görüşündedirler.

Yukarıdaki hipotezlerin tüm öğretmen adayları için sınaması, ilgili her faktörün genel ortalamasının (orta değer) 3’e eşit olup olmadığını test ederek yapılmıştır. Çıkan sonuçlara ve her faktörün ortalamasına bakarak ilgili faktörü bazında öğrencilerin istatistiksel anlamlı olarak o faktörü destekleyip desteklemedikleri yorumu yapılabilecektir. Yapılan t testinin bulguları aşağıdaki tabloda görülebilir.

T Testi Sonuçları

n:156	Ort	St Sapma	t	p
Tektipleşme	3,02	0,54	0,464	0,64
Heterojenleşme	3,06	0,59	1,205	0,23
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	3,39	0,47	10,575	0,00
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	3,82	0,43	23,784	0,00

Yukarıda da görüldüğü gibi Dil kültür ilişkisi-özcü bakış ve Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış için t testinden elde edilen p değerleri < 0 çıkmıştır. Bu durumda ortalamalarına da bakıldığında bu iki faktör için katılımcıların yüksek ortalamalar ile değerlendirme yaptığı dolayısı ile 1. ve 2. hipotezlerin kabul edileceği sonucu çıkarılabilir. Diğer iki faktör için p değerleri > 0 olduğundan 3. ve 4. hipotezler reddedilmiştir.

Hipotez 5. Öğrencilerin cinsiyetine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H₀:Öğrencilerin cinsiyetine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Öğrencilerin cinsiyetine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır

Hiptez 5 P Testi Sonuçları

Grup	Cinsiyet	n	Ortalama	t istatistiği	p
Tek tipleşme	Kadın	133	3,0099	-0,333	0,74
	Erkek	22	3,051		
Heterojenleşme	Kadın	133	3,073	0,732	0,465
	Erkek	22	2,9741		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	Kadın	133	3,4088	1,35	0,179
	Erkek	22	3,266		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	Kadın	133	3,8504	2,031	0,044
	Erkek	22	3,65		

t testi sonucu yukarıda görüldüğü gibi, ölçekten hareketle elde edilen grupların yaşa bağlı p değerlerinin, Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış grubu dışında, ayrı ayrı 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin cinsiyeti ile Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış grubuna ilişkin görüşler arasında istatistiksel

olarak anlamlı derecede fark vardır. Kız öğrenciler erkeklere nazaran Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış özelliklerini daha yüksek katılımı değerlendirilmişlerdir.

Hipotez 6. Öğrencilerin yaşlarına göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H₀:Öğrencilerin yaşlarına göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Öğrencilerin yaşlarına göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 6 P Testi Souçları

Grup	Yaş	n	Ortalama	F istatistiği	p
Tek tipleşme	18-21 yaş	88	2,9958	2,647	0,074
	22-25 yaş	65	3,0206		
	26 yaş ve üstü	3	3,7113		
Heterojenleşme	18-21 yaş	88	3,0933	0,999	0,371
	22-25 yaş	65	2,9921		
	26 yaş ve üstü	3	3,3704		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	18-21 yaş	88	3,4365	0,985	0,376
	22-25 yaş	65	3,3337		
	26 yaş ve üstü	3	3,5		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	18-21 yaş	88	3,8386	0,23	0,795
	22-25 yaş	65	3,8015		
	26 yaş ve üstü	3	3,9333		

Sıfır hipotezi test edildiğinde, yukarıda görüldüğü gibi, ölçekten hareketle elde edilen grupların yaşa bağlı p değerlerinin, hepsinin 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, 4 boyutlun tümü için H₀ hipotezi reddedilemez.

Varyans analizi sonucuna göre, boyutların ölçek ortalamaları arası farklılık saptanmadığından, hangi grup ortalamalarının birbirinden farklı olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma analizine gerek kalmamıştır.

Hipotez 7. Öğrencilerin doğum yerlerine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H₀:Öğrencilerin doğum yerlerine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Öğrencilerin doğum yerlerine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 6 P Testi Sonuçları

Grup	Doğum yeri	n	Ortalama	F istatistiği	p
Tek tipleşme	Marmara	47	2,9905	1,674	0,12
	İç Anadolu	18	3,0443		
	Akdeniz	11	3,3232		
	Ege	21	2,9009		
	Karadeniz	23	2,9058		
	Güneydoğu	12	2,8486		
	Doğu Anadolu	15	3,2946		
	Yurt dışı	2	2,6944		
Heterojenleşme	Marmara	47	3,1531	2,255	0,033
	İç Anadolu	18	3,0185		
	Akdeniz	11	2,8788		
	Ege	21	2,9683		
	Karadeniz	23	2,8418		
	Güneydoğu	12	3,4444		
	Doğu Anadolu	15	3,0074		
	Yurt dışı	2	3,8889		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	Marmara	47	3,4176	1,025	0,416
	İç Anadolu	18	3,3681		
	Akdeniz	11	3,5114		
	Ege	21	3,3614		
	Karadeniz	23	3,2174		
	Güneydoğu	12	3,5938		
	Doğu Anadolu	15	3,5		
	Yurt dışı	2	3,4375		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	Marmara	47	3,834	0,753	0,627
	İç Anadolu	18	3,9778		
	Akdeniz	11	3,7909		
	Ege	21	3,719		
	Karadeniz	23	3,7435		
	Güneydoğu	12	3,875		
	Doğu Anadolu	15	3,9133		
	Yurt dışı	2	4		

Sıfır hipotezi test edildiğinde, yukarıda görüldüğü gibi, ölçekten hareketle elde edilen grupların doğum yerine bağlı p değerlerinin, Heterojenleşme grubu dışında, ayrı ayrı 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, Heterojenleşme dışındaki boyutların tümü için H₀ hipotezi reddedilemez. Heterojenleşme boyutu için ise farklılaşmanın hangi alt gruplar bazında olduğuna Tukey testi ile bakılmış, buna

göre Doğu ve Güneydoğudoğumlu öğrencilerin değerlendirmelerinin bu bağlamda farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu öğrenciler diğerlerine göre İngilizce eğitiminin daha fazla heterojenleşmeyeneden olduğu kanısındadırlar.

Hipotez 8. Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H₀:Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 7 P Testi Sonuçları

Grup	Lise Tipi	n	Ortalama	F istatistiği	p
Tek tipleşme	Meslek lisesi	45	2,9431	0,529	0,715
	Anadolu lisesi	1	2,9444		
	Süper lise	95	3,0405		
	Anadolu öğretmen lisesi	10	3,1925		
	Düz lise	5	2,9903		
	Diğer	45	3,0525		
Heterojenleşme	Meslek lisesi	1	2,7778	0,855	0,493
	Anadolu Lisesi	95	3,024		
	Süper lise	10	3,2194		
	Anadolu öğretmen lisesi	5	3,4389		
	Düz lise	45	3,3952		
	Diğer	1	3,25		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	Meslek lisesi	95	3,3799	0,273	0,895
	Anadolu Lisesi	10	3,4625		
	Süper lise	5	3,5702		
	Anadolu öğretmen lisesi	45	3,8089		
	Düz lise	1	3,7		
	Diğer	95	3,8379		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	Meslek lisesi	10	3,88	0,32	0,864
	Anadolu Lisesi	5	3,64		
	Süper lise	45	2,9431		
	Anadolu öğretmen lisesi	1	2,9444		
	Düz lise	95	3,0405		
	Diğer	10	3,1925		

Sıfır hipotezi test edildiğinde, yukarıda görüldüğü gibi, ölçekten hareketle elde edilen grupların mezun olunan lise tipine bağlı p değerlerinin ayrı ayrı 0,05 anlamlılık

düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, boyutların tümü için H_0 hipotezi reddedilemez. Diğer bir deyişle, mezun olunan lise değişkenine bağlı olarak, İngilizce öğreniminin etkileri ile ilgili boyutların ölçek puanları ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark yoktur.

Varyans analizi sonucu, mezun olunan lise değişkenine göre, boyutların ölçek ortalamaları arası farklılık saptanmadığından, hangi grup ortalamalarının birbirinden farklı olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma analizi yapılmasına gerek kalmamıştır.

Hipotez 9. Öğrencilerin okudukları üniversiteye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H_0 :Öğrencilerin okudukları sınıfa göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H_1 :Öğrencilerin okudukları sınıfa göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 9 P Testi Sonuçları

Grup	Okul	n	Ortalama	F istatistiği	p
Tek tipleşme	İstanbul Üniversitesi	52	2,9013	3,063	0,05
	Boğaziçi Üniversitesi	52	3,156		
	Marmara Üniversitesi	52	3,0024		
Heterojenleşme	İstanbul Üniversitesi	52	3,1795	1,925	0,149
	Boğaziçi Üniversitesi	52	2,9607		
	Marmara Üniversitesi	52	3,0291		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	İstanbul Üniversitesi	52	3,4087	0,251	0,779
	Boğaziçi Üniversitesi	52	3,4183		
	Marmara Üniversitesi	52	3,3577		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	İstanbul Üniversitesi	52	3,9019	1,271	0,284
	Boğaziçi Üniversitesi	52	3,7981		
	Marmara Üniversitesi	52	3,775		

Sıfır hipotezi test edildiğinde, ölçekten hareketle elde edilen grupların öğrencilerin okuduğu okula bağlı p değerlerinin ayrı ayrı 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, boyutların tümü için H_0 hipotezi reddedilemez. Diğer bir deyişle, öğrencilerin okuduğu üniversite değişkenine bağlı olarak, İngilizce öğreniminin etkileri ile ilgili boyutların ölçek puanları ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark yoktur.

Varyans analizi sonucu, öğrencilerin okuduğu üniversite değişkenine göre, boyutların ölçek ortalamaları arası farklılık saptanmadığından, hangi grup ortalamalarının birbirinden farklı olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma analizi yapılmasına gerek kalmamıştır.

Hipotez 10. Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumuna göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir.

H₀:Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumuna göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumuna göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 10 P Testi Sonuçları

Grup	Yurt dışında kalma durumu	n	Ortalama	t istatistiği	p
Tek tipleşme	Evet	114	3,0331	0,505	0,614
	Hayır	42	2,9841		
Heterojenleşme	Evet	114	3,0587	0,08	0,936
	Hayır	42	3,0503		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	Evet	114	3,4002	0,235	0,815
	Hayır	42	3,3804		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	Evet	114	3,8193	-0,27	0,788
	Hayır	42	3,8405		

t testi sonucu tüm gruplar için, tüm $p > 0,05$ olduğu için H₀ reddedilemez. Öğrencilerin yurtdışında kalıp kalmama durumu ile İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi boyutlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 11. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir

H₀:Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 11 P Testi Sonuçları

Grup	Kalış süresi	n	Ortalama	F istatistiği	p
Tek tipleşme	6 aydan az	29	2,961	0,835	0,483
	6 ay - 1 yıl	3	3,463		
	1-3 yıl	2	3,1111		
	3 yıl ustü	8	2,8567		
Heterojenleşme	6 aydan az	29	3,0508	0,335	0,8
	6 ay - 1 yıl	3	2,7778		
	1-3 yıl	2	3		
	3 yıl ustü	8	3,1632		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	6 aydan az	29	3,3405	0,481	0,697
	6 ay - 1 yıl	3	3,375		
	1-3 yıl	2	3,3214		
	3 yıl ustü	8	3,5417		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	6 aydan az	29	3,8483	0,991	0,407
	6 ay - 1 yıl	3	4,1667		
	1-3 yıl	2	3,8		
	3 yıl ustü	8	3,7		

Sıfır hipotezi test edildiğinde, ölçekten hareketle elde edilen grupların daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresine bağlı p değerlerinin ayrı ayrı 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, boyutların tümü için H₀ hipotezi reddedilemez. Diğer bir deyişle, daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresi değişkenine bağlı olarak, İngilizce öğreniminin etkileri ile ilgili boyutların ölçek puanları ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark yoktur.

Varyans analizi sonucu, daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kalış süresi değişkenine göre, boyutların ölçek ortalamaları arası farklılık saptanmadığından, hangi grup ortalamalarının birbirinden farklı olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma analizi yapılmasına gerek kalmamıştır.

Hipotez 12. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülkeye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri değişmemektedir

H₀:Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülkeye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki yoktur.

H₁:Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülkeye göre İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel ilişki vardır.

Hipotez 12 P Testi Sonuçları

Grup	Yurt dışında kalınan ülke	n	Ortalama	t istatistiği	p
Tek tipleşme	ABD&Avustralya&İngiltere	6	2,7429	1,885	0,165
	Avrupa ülkeleri	13	2,8228		
	Diğer	23	3,1383		
Heterojenleşme	ABD&Avustralya&İngiltere	6	3,0926	0,173	0,842
	Avrupa ülkeleri	13	3,1132		
	Diğer	23	3,0036		
Dil kültür ilişkisi-özcü bakış	ABD&Avustralya&İngiltere	6	3,3542	2,586	0,088
	Avrupa ülkeleri	13	3,1827		
	Diğer	23	3,499		
Dil kültür ilişkisi-özcü olmayan bakış	ABD&Avustralya&İngiltere	6	4,0167	0,878	0,424
	Avrupa ülkeleri	13	3,8692		
	Diğer	23	3,7783		

t testi sonucu tüm gruplar için, $p > 0,05$ olduğu için H₀ reddedilemez. Daha önce yurt dışında kalan öğrencilerin kaldıkları ülke ile İngilizcenin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi boyutlarına ilişkin görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

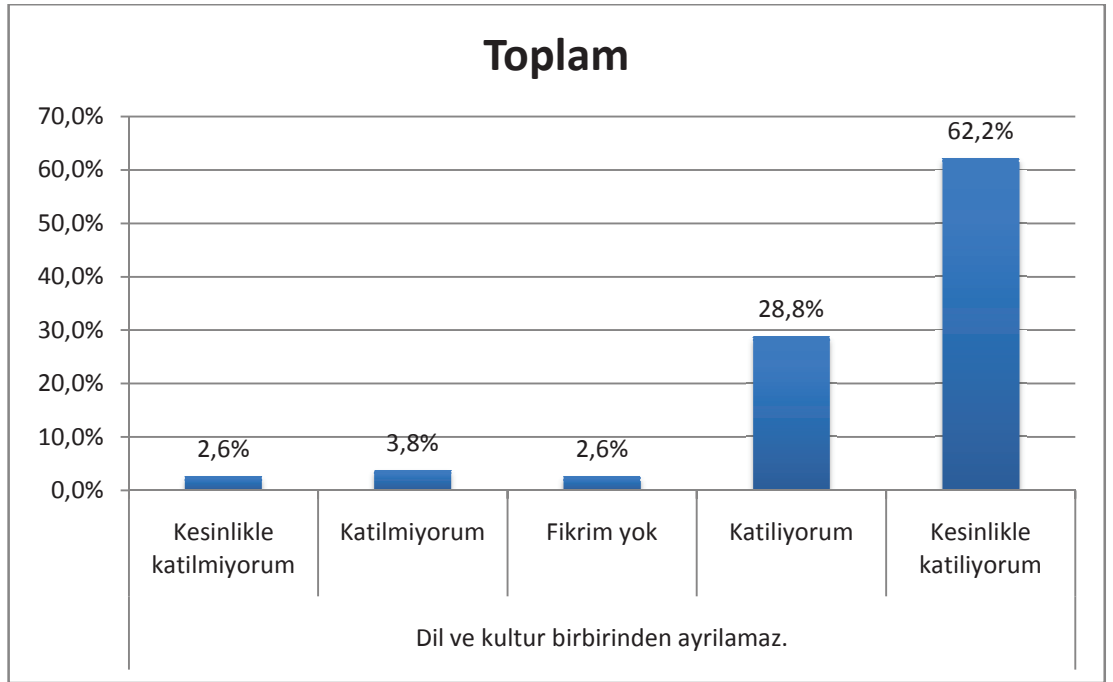
Buraya kadar incelenen sonuçların tablolar yoluyla daha ayrıntılı incelenmesi öğretmen adaylarının yaklaşımlarına daha iyi ışık tutacaktır. Çalışmanın güvenilirliği açısından Heterojenleşme, Homojenleşme, Dil- Kimlik İlişkisi gibi farklı kategorilerde yer alan sorular anketin değişik bölümlerine serpiştirilmiş ancak hangi sorunun neyi ölçmeyi amaçladığı kodlanmıştır. Verilerin çözümleneceği bu bölümde aynı konuları değerlendirmeyi amaçlayan farklı sıralamadaki sorular bir arada

incelenecektir. Soruların kimi için yüzdeler dilimler kimi için ise katılımcı sayısını gösteren tablolar sunulmuştur.

Dil-Kimlik-Kültür İlişkisi

Anketin ilk soruları dil, kimlik ve kültür konusunda özcü, özcü olmayan ve yeni özcü bakış açılarını ve öğretmen adaylarının genel olarak bu konular hakkındaki düşüncelerini araştırmayı amaçlamaktadır. Öğretmen adaylarının kültür ve dil ilişkisi ile ilgili yaklaşımlarının her ne kadar başlangıçta özcü olduğuna yönelik veriler olsa da bütüncül bir inceleme ile katılımcıların kültür ve dili coğrafi sınırlarla, politik ulus devlet formları ile ve etnisite gibi değişkenlerle sınırlandırmadıkları göze çarpmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi dil ile kültür arasında yakın bir ilişki olduğu görüşündedir.

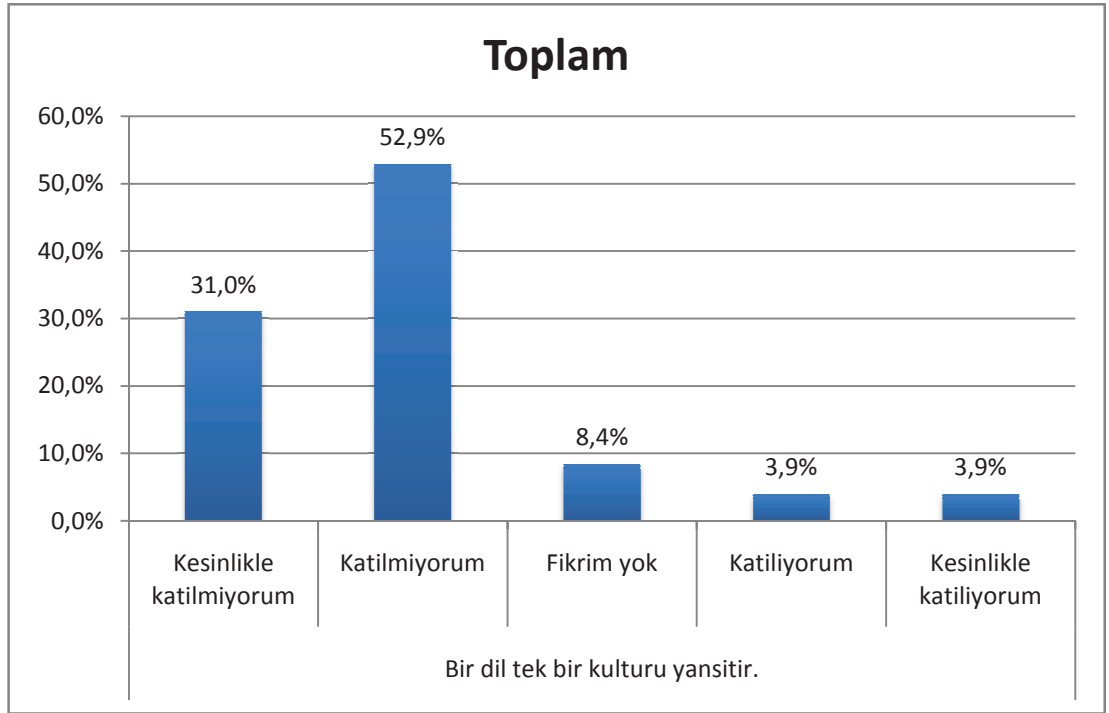

Grafik 4-1:1 Numaralı yargının görsel sunumu

Bu soruya verilen cevaplar yüzdeler dilimlerle ifade edildiğinde öğrencilerin %90'ının dil ile kültür arasındaki yakın ilişkiyi benimsedikleri görülmektedir. Çalışmanın literatür bölümünde bu konu Dil-Kültür ilişkisi bağlamında incelenmiş ve genel olarak uzmanların Yabancı Dil edinimi ile kültürün yakın

ilişkinin bulunduğu ve kültür öğretimi olmadan yabancı dilin öğrenilemeyeceği konusunda hemfikir oldukları belirtilmiştir.

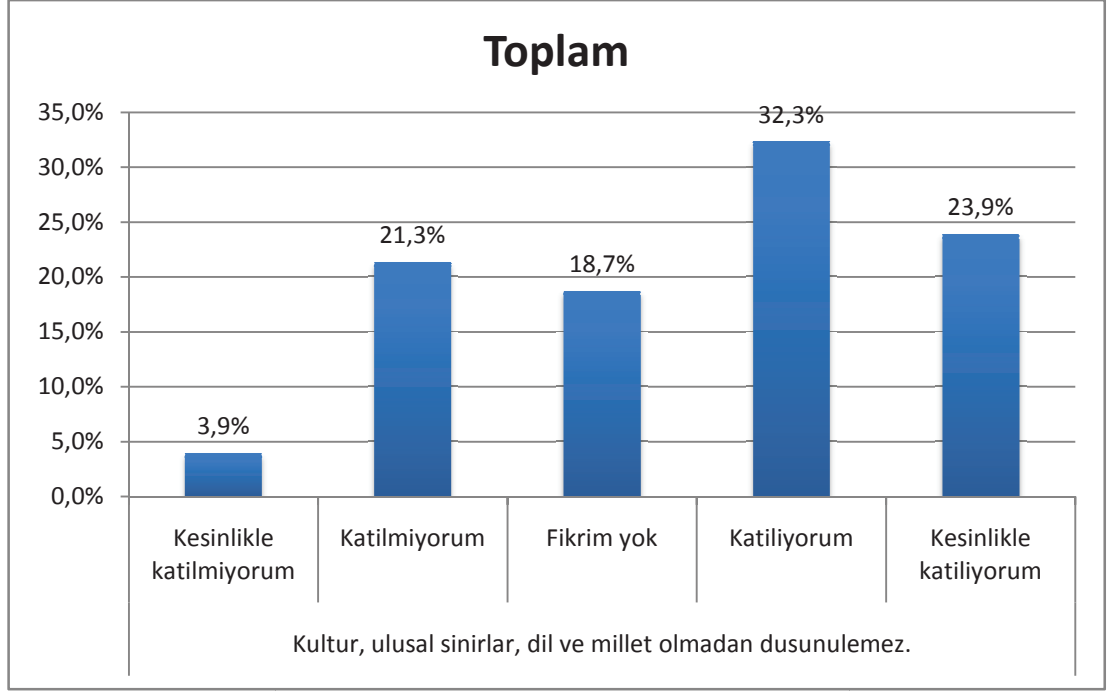
Ancak Dil ile kültürün yakın ilişkisini kabullerine rağmen katılımcılar bir dilin bir sadece bir kültürü barındıracağı/yansıtacağı görüşünü benimsememişlerdir. Öğretmen adaylarının dil ve kültür ilişkisine yönelik özcü bakış açısını yansıtan 4. yargıya katılmadıkları görülmektedir.

Grafik 4-2: 4.Yargının görsel sonuçları:

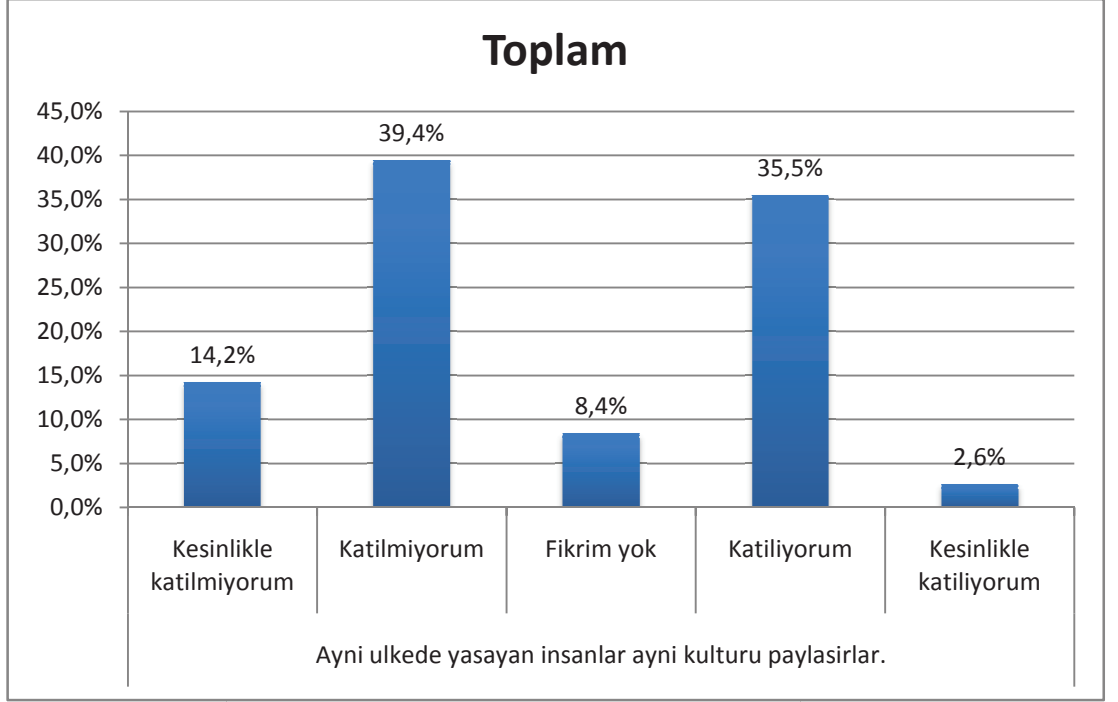
Öğretmen adaylarının bu yargıya verdikleri cevaplar oransal olarak incelendiğinde katılımcıların %84 oranında dillerin sadece tek bir kültüre hapsediği yönündeki bir yargıyı reddettikleri görülmektedir.

Katılımcılar çoğunlukla kültür ile ulusal sınırlar, dil ve millet arasında sıkı bir ilişki olduğu görüşünü benimsemektedirler. Bu araştırmada “Ulusalçılık-Dil ve Kültür” bölümünde bu konu ayrıntılı olarak incelenmiş ve millet ve ulus algısının dil üzerinde dilin ise millet ve ulus algısı/olgusu üzerinde önemli bir etkisinin bulunduğu (Kumaravadivelu: 2008, 154) dikkat çekilmiştir.

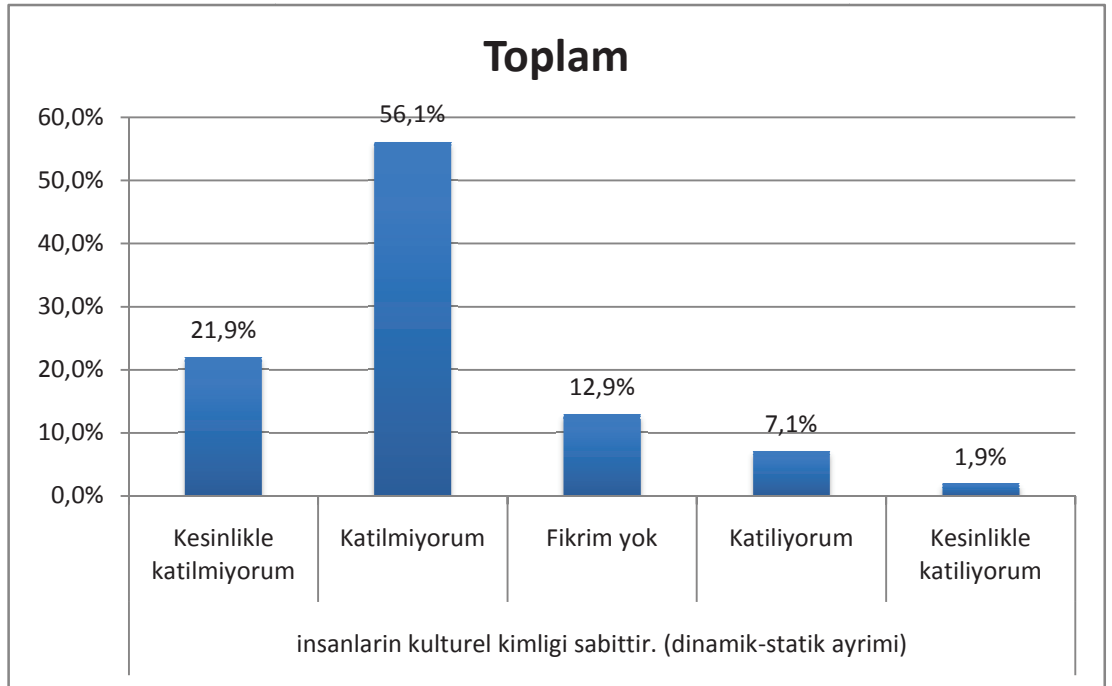
Grafik 4-3: 13 Numaralı Yargının görsel sonuçları:

Öğretmen adayları 11 numaralı yargıda yer alan ve aynı ülke sınırlarındaki insanların aynı kültürü paylaştıklarına yönelik özcü bakışı yansıtan soruya ise büyük oranda katılmadıklarını belirtmişlerdir. Katılmayanların oranı % 54 olarak belirlenmiştir.

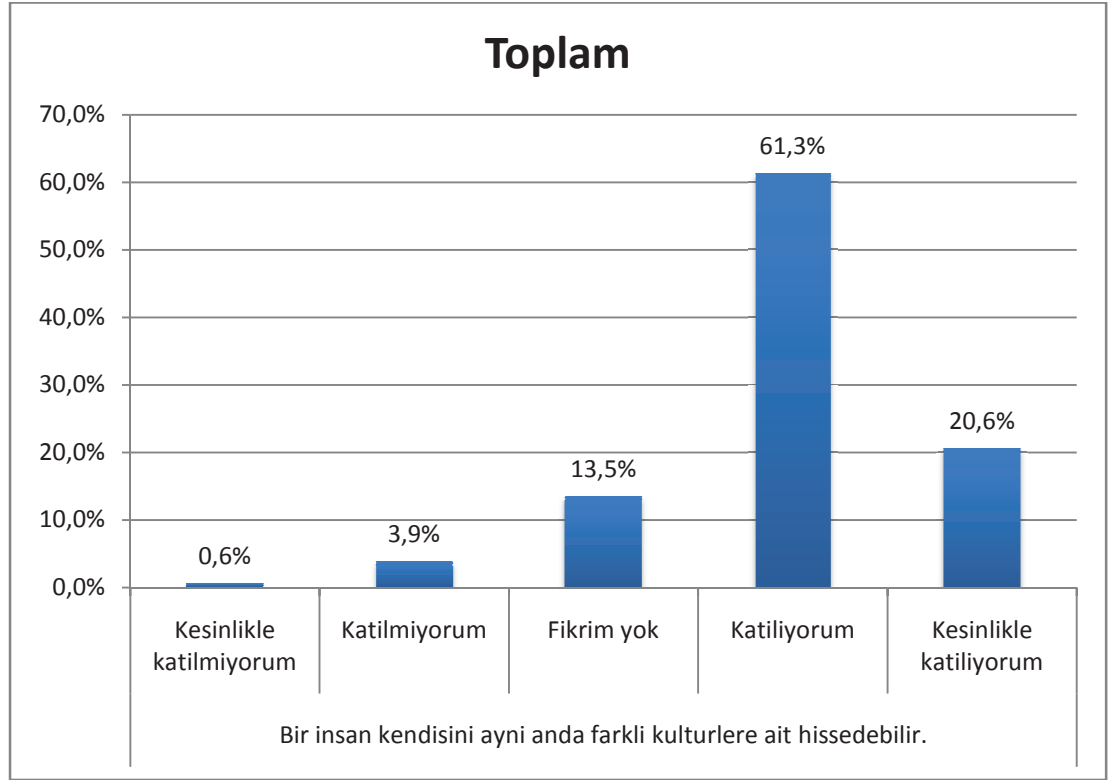
Grafik 4-4:11. Yargının görsel sonuçları:

Katılımcılar insanların kültürel kimliğinin sabit ya da değişken olduğuna yönelik yargıya yaklaşık aynı oranda olumlu ve olumsuz cevaplar vermişlerdir.

Grafik 4-5:14 Numaralı yargının görsel sunumu

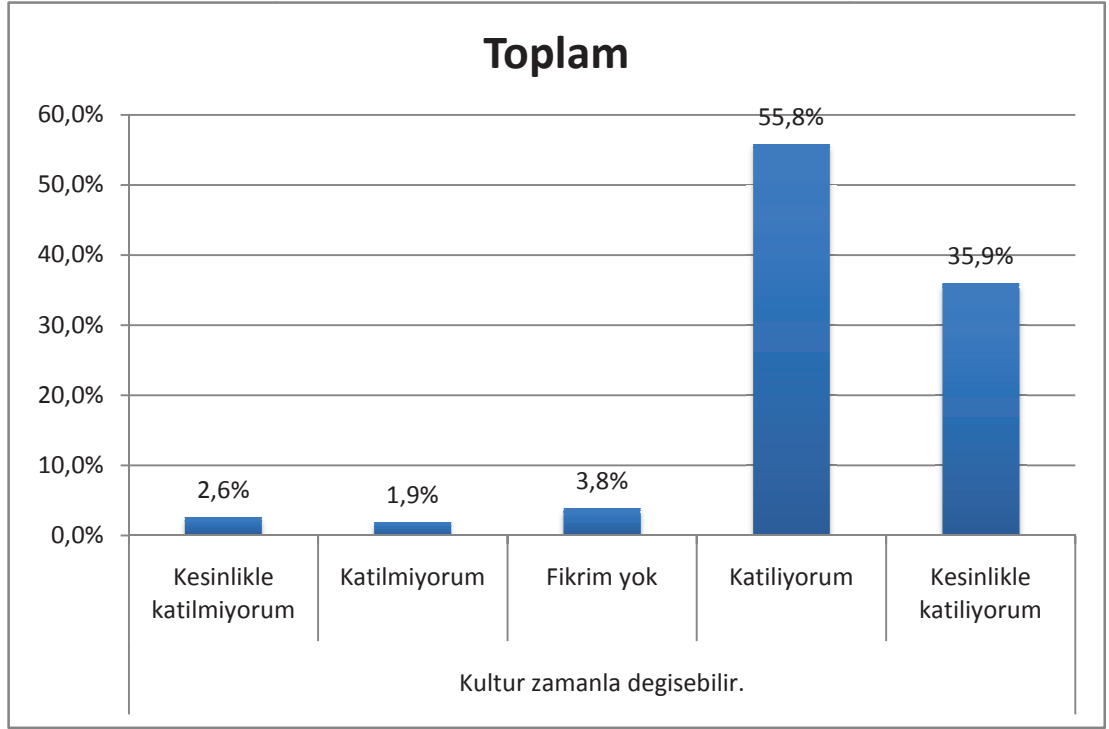
Ankette katılımcılara yöneltilen sorulardan 8-10-12-13-14 numaralı yargılar özcü olmayan bakış açısını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda sorulan sorulara katılımcıların verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir.

Grafik 4-6:8 Numaralı yargının görsel sunumu

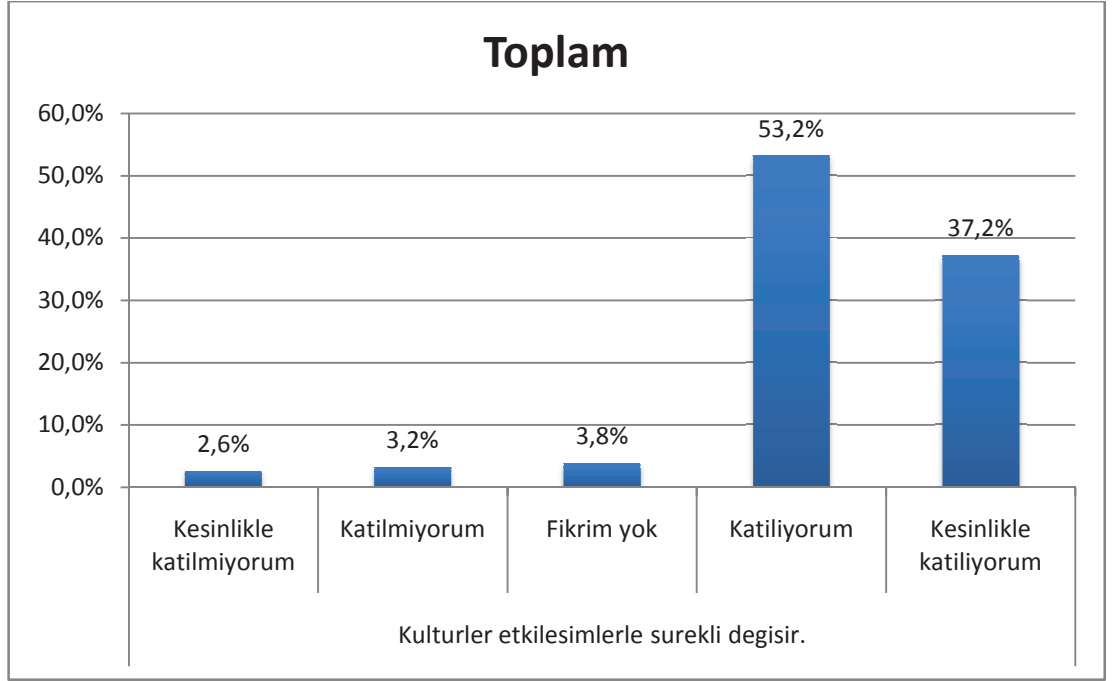
Görüldüğü gibi katılımcılar her insanın tek bir kültürü taşıyacağına dair özcü bakışı benimsememektedirler. Bu soruya verilen cevaplarda sınıf, yaş, ya da doğum yerine göre herhangi bir anlamlı farklılık göze çarpmamaktadır. Katılımcıların % 81'i insanın kendisini aynı anda farklı kültürlerle ait hissedebileceği görüşündedir. Bu görüş ise yeni özcü bakışı yansıtmaktadır.

Katılımcıların %100'e yakını kültürün statik değil dinamik olduğu görüşünü paylaşmaktadır.

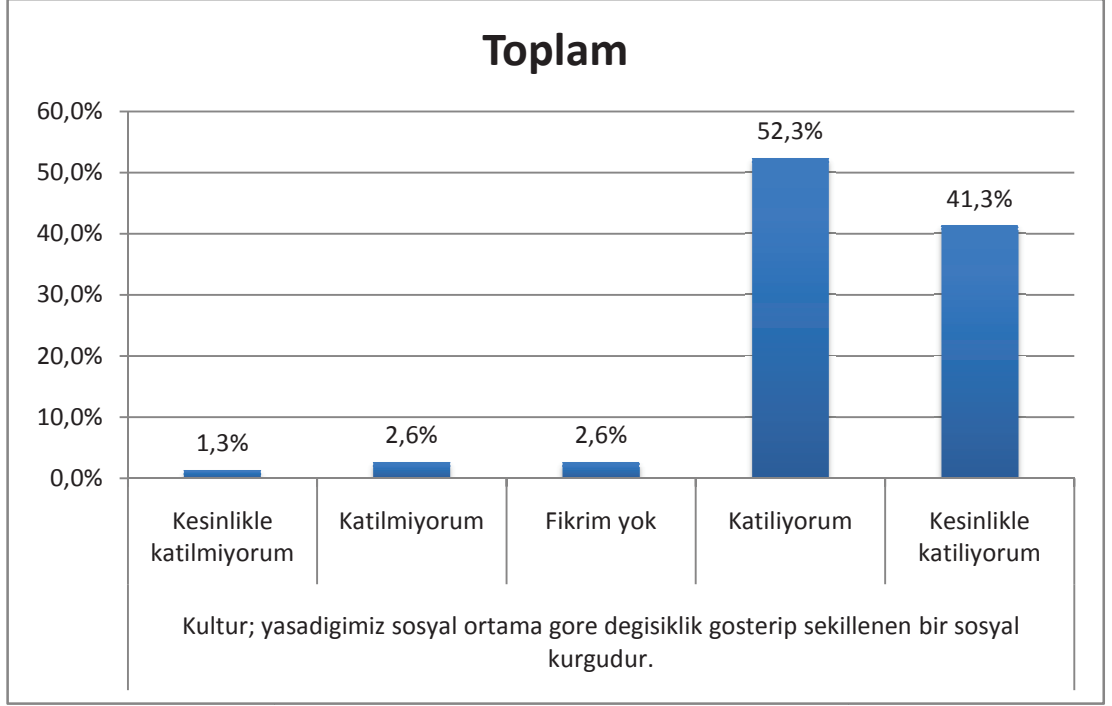
Grafik 4-7:10 Numaralı yargının görsel sunumu

Benzer yargıyı araştıran 12. Soruya verilen cevapların da oransal olarak aynı çıkması bu kontrol sorusu ile tespit edilmesi amaçlandığı üzere anketin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu oranlar 14. Yargıda yer alan kültürel kimlik ile beraber incelendiğinde kültürün sabit ve değişmeyen bir olgu olduğuna yönelik özcü görüşün öğretmen adayları tarafından benimsenmediği görülecektir.

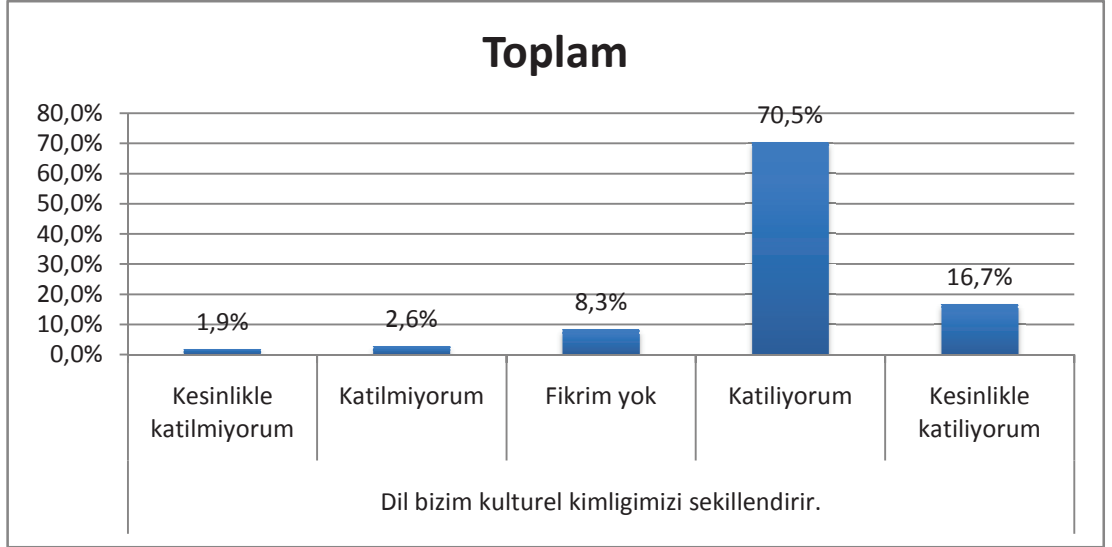
Grafik 4-8:12 Numaralı yargının görsel sunumu

Katılımcılar kültüre yönelik post modern bakış açısını destekleyen 13 numaralı yargıya da 10 ve 12. Yargılara verdikleri oranlarla oldukça uyumlu cevaplar vermişlerdir. Öğretmen adaylarının bu 4 soruya verdikleri cevaplar kültüre sabit, sınırları çizilen somut bir yapı olarak değil değişken bir olgu olarak baktıklarını açıkça göstermektedir.

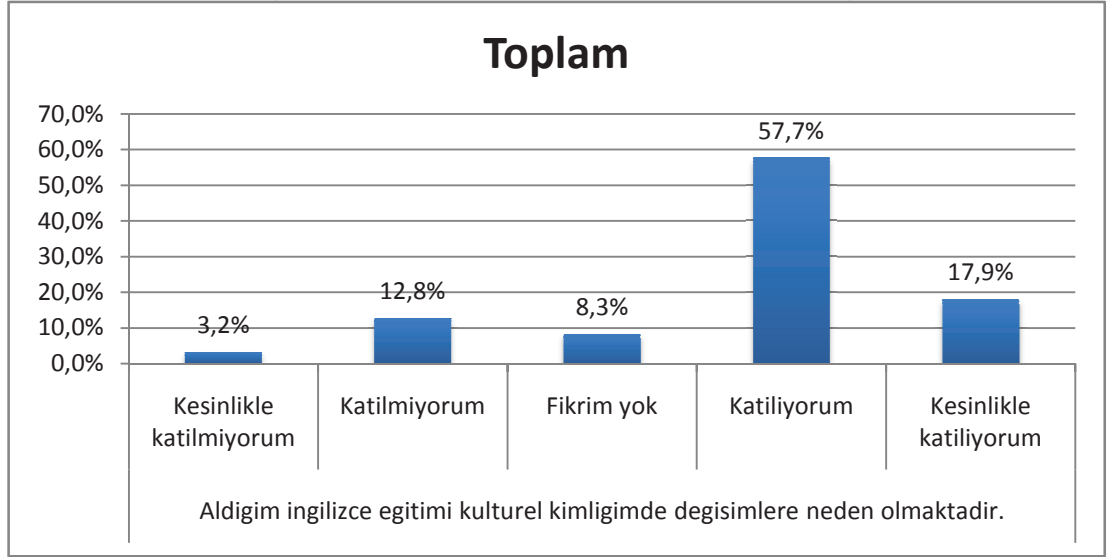
Grafik 4-9:13 Numaralı yargının görsel sunumu

Araştırma kapsamında katılımcılara Norton tarafından ele alınan dilsel kimlik konusundaki görüşleri de sorulmuştur. Literatür bölümünde dilsel kimlik konusu incelenmiş ve Norton'un bu konudaki görüşleri ele alınmıştır. Öğretmen adayları kullandıkları dilin kültürel kimliklerini değiştirdiği yargısını büyük çoğunlukla benimsemektedirler.

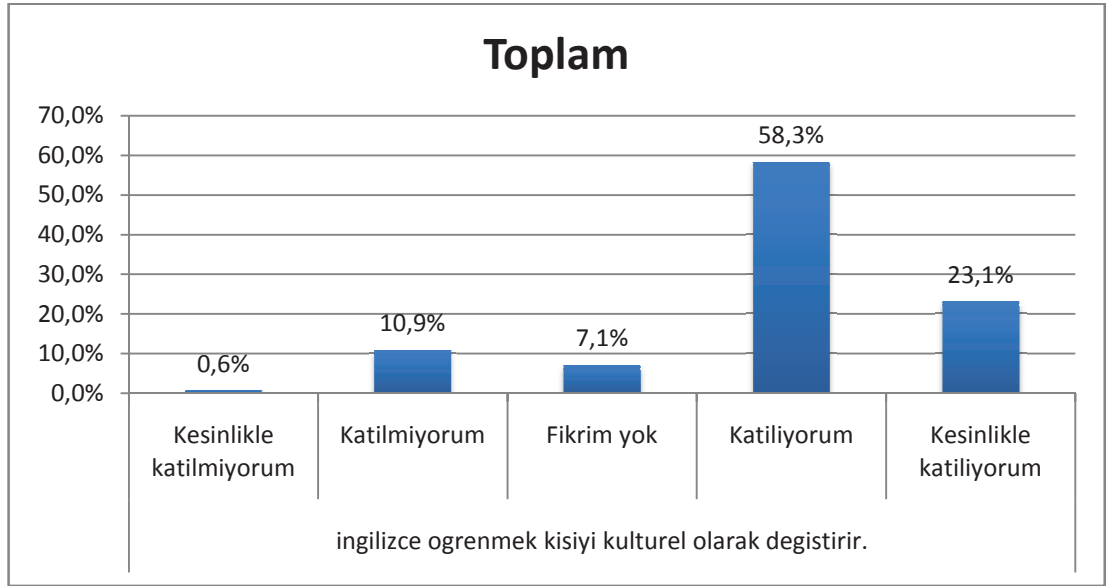

Grafik 4-10:15 Numaralı yargının görsel sunumu

Dilin kimliğe etkisinin yanında öğrendikleri yabancı dilin (İngilizce) kimliklere ve kendi kimliklerine etkisi konusunda öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeyi amaçlayan 16 ve 17 numaralı sorulara aşağıdaki şekilde cevaplar verilmiştir.

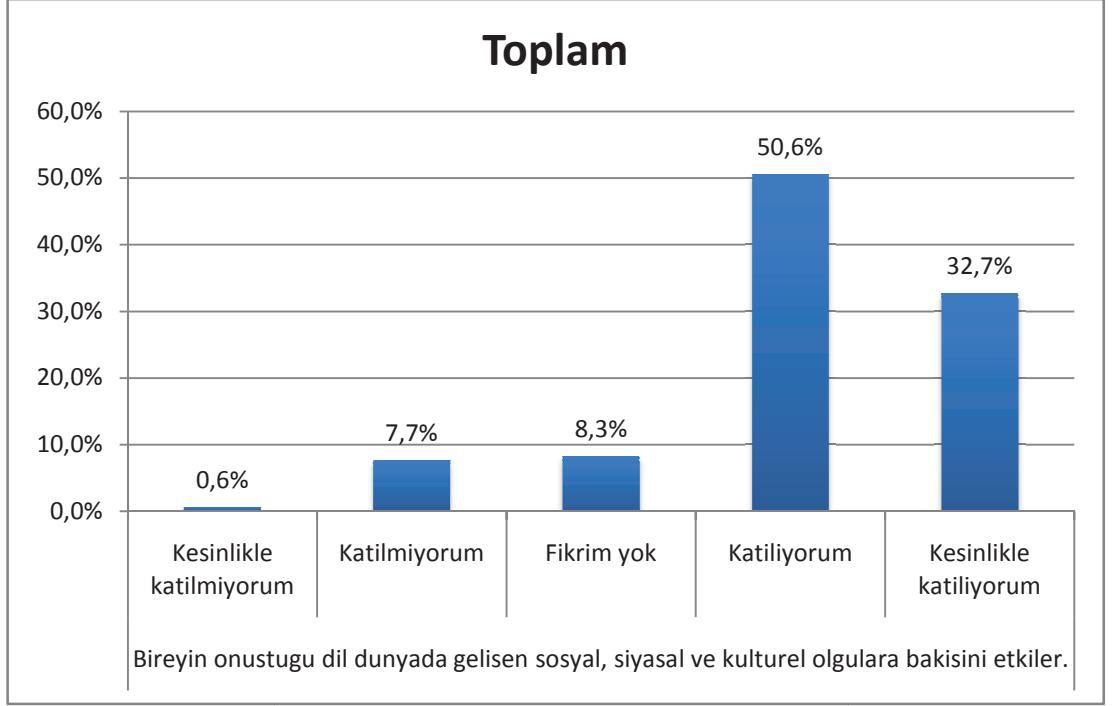

Grafik 4-11:16 Numaralı yargının görsel sunumu

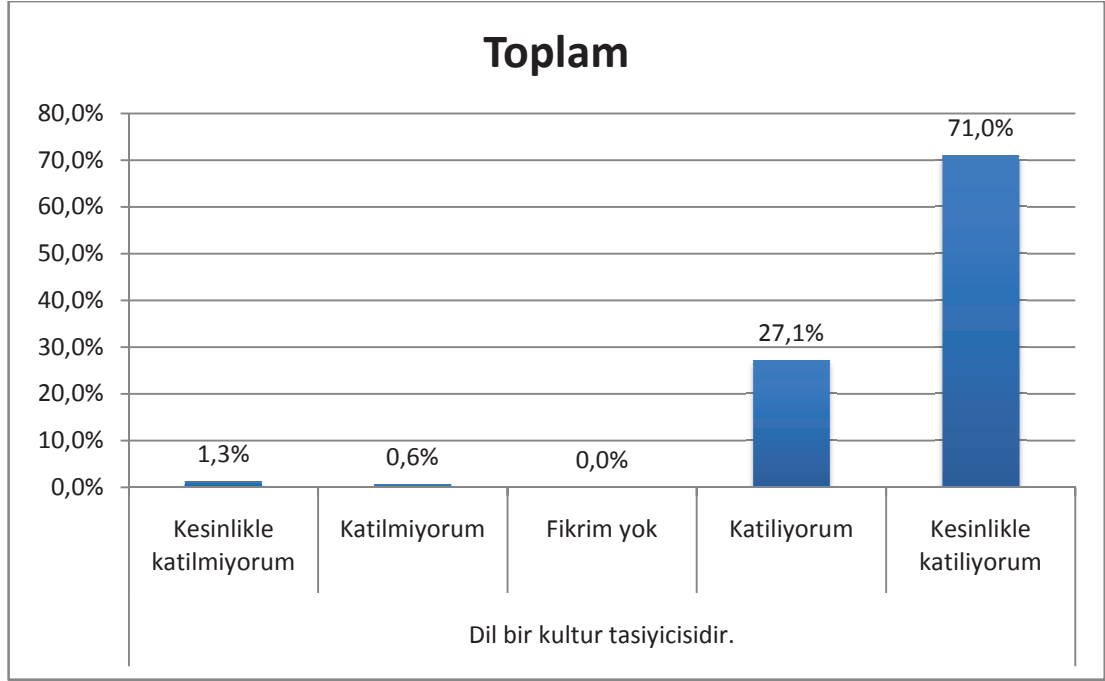
Grafik 4-12:17 Numaralı yargının görsel sunumu

Katılımcılar “Bireyin konuştuğu dil dünyadagişen sosyal, siyasal ve kültürel olgulara bakışını etkiler.” yargısına katılmaktadırlar.

Grafik 4-13:3 Numaralı yargının görsel sunumu

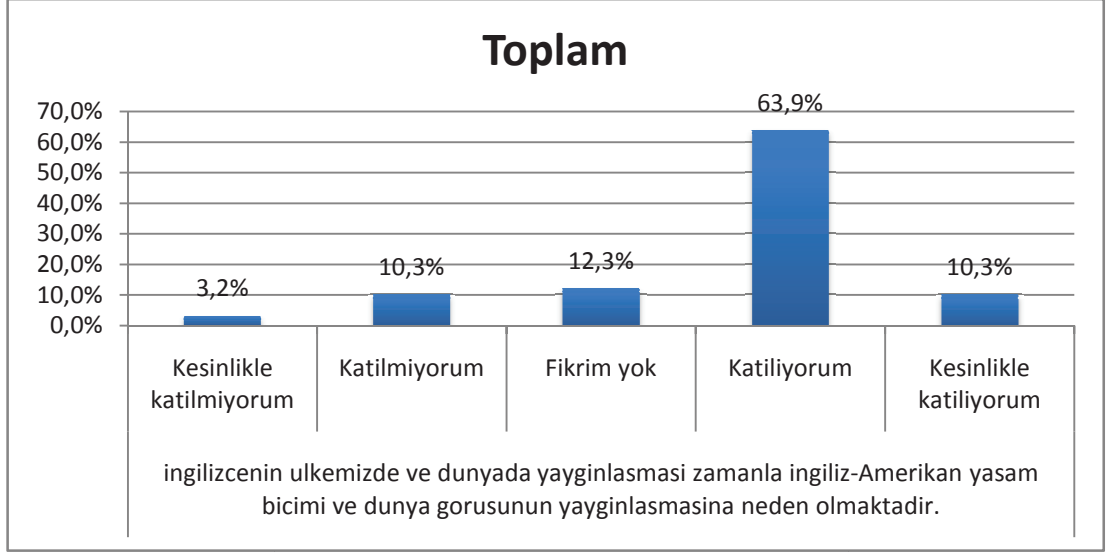
Görüldüğü gibi öğretmen adayları aldıkları İngilizce eğitimin kültürel kimlikleri üzerinde dönüştürücü etkisi olduğu görüşünü çoğunlukla paylaşmaktadırlar. Bununla beraber bunun sadece kendileriyle ilgili bir durum değil genel bir durum olduğu düşüncesini de kabul etmektedirler. Katılımcıların çoğunluğu dilin aynı zamanda kültür taşıyıcı özelliğinin bulunduğu kanısındadır. Öğretmen adaylarının %100'e yakını bu yargıya katıldığını belirtmiştir.

Grafik 4-14:2 Numaralı yargının görsel sunumu

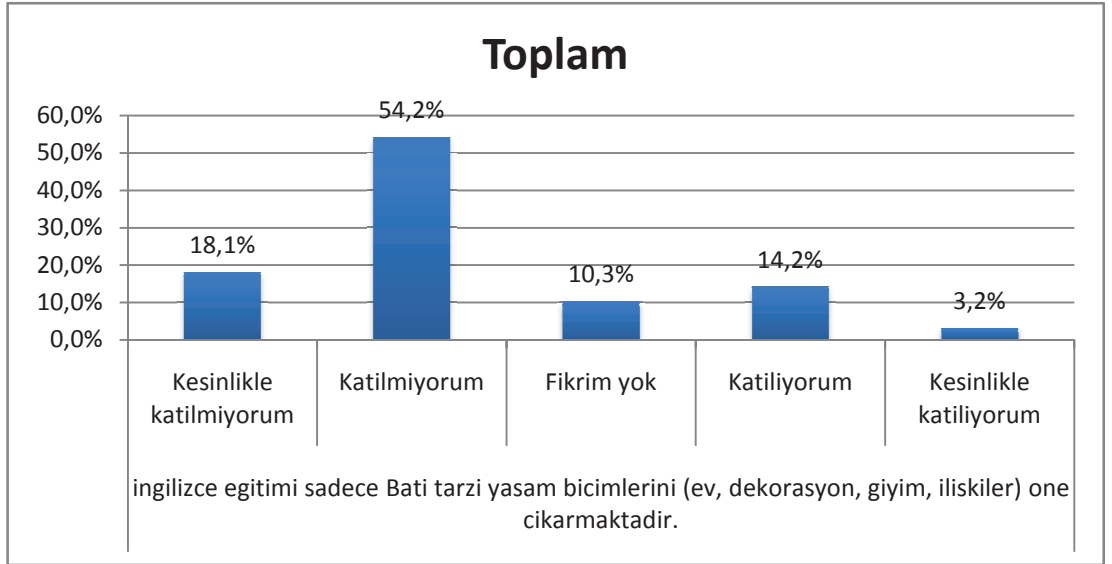
Çalışmanın ikinci bölümü ve ana gövdesi küresel bir dil olarak İngilizcenin küreselleşme ile beraber tek tipleşme, heterojenleşme ya da yerelleşmeye ne gibi etkilerinin olduğu üzerine şekillenmiştir. Bu bölümde küresel bir dil olarak İngilizcenin kültürler üzerindeki etkilerine dair sorular öğrencilere sorulmuş ve her kategoriye ölçecek soru sayısı ortalama olarak benzer oranda dağıtılmıştır.

Katılımcılar Tek Tipleşme kategorisindeki ilk soruya büyük oranda katıldıklarını belirtmişlerdir.

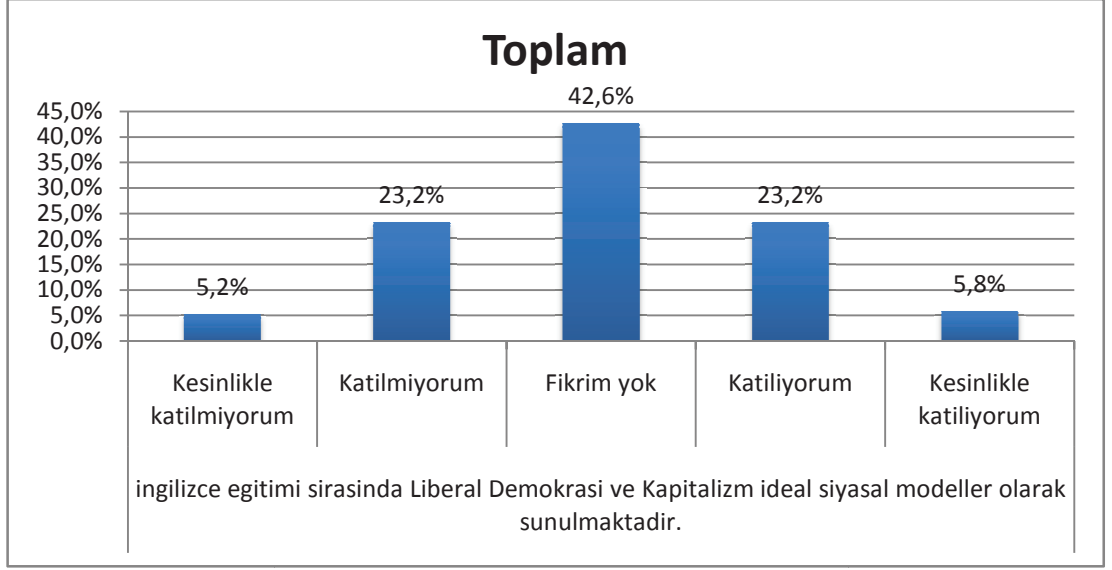
Grafik 4-15:20 Numaralı yargının görsel sunumu

Bu yüksek oran öğretmen adaylarının dilin bir kültür ve dünya görüşü taşıyıcısı olduğu ve genellikle hedef dil kültürüne ait değer ve düşünceleri yaygınlaştırdığına yönelik diğer sorulara verdikleri cevaplar ile uyumludur. Bu soruya verilen cevaplarda değişik sınıflara, cinsiyete ya da doğum yerine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Katılımcılar İngilizcenin sadece Batı tarzı yaşam biçimlerini ön plana çıkardığına yönelik kesin yargıya ise katılmadıklarını belirtmişlerdir.

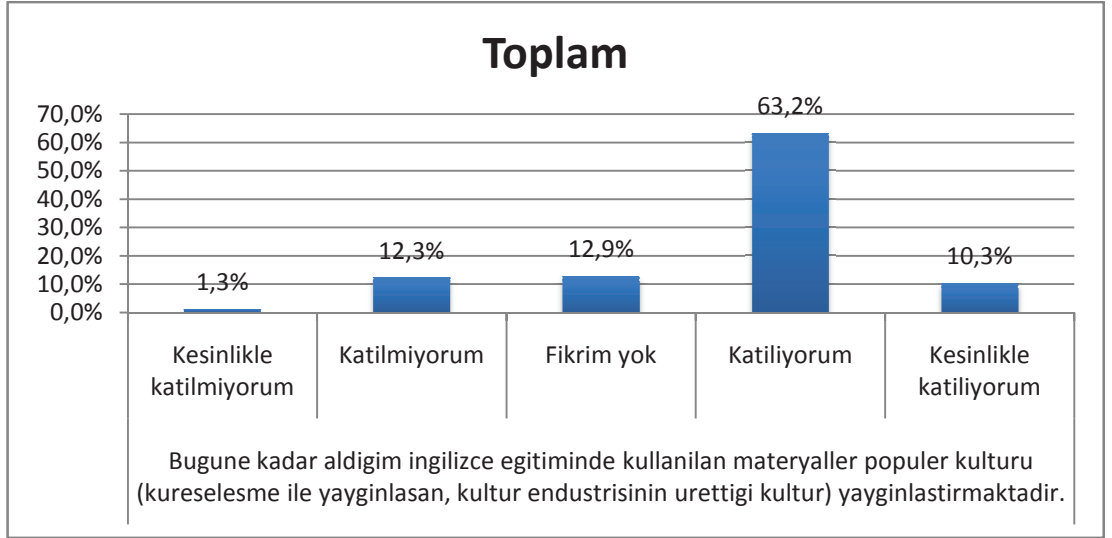
Grafik 4-16:26 Numaralı yargının görsel sunumu

Katılımcılar İngilizcenin dünya görüşleriyle ilişkisine eşit oranlarda olumlu ve olumsuz cevap vermişlerdir.

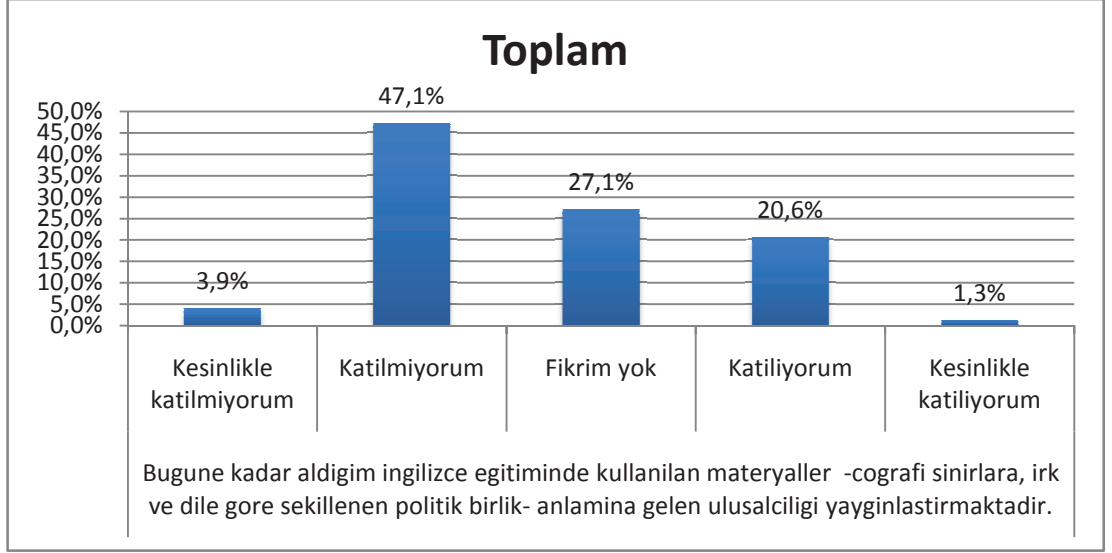
Grafik 4-17:27 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adayları İngilizcenin popüler kültürü yaygınlaştırdığı düşüncesine büyük oranda katıldıklarını açıklamışlardır.

Grafik 4-18:28 Numaralı yargının görsel sunumu

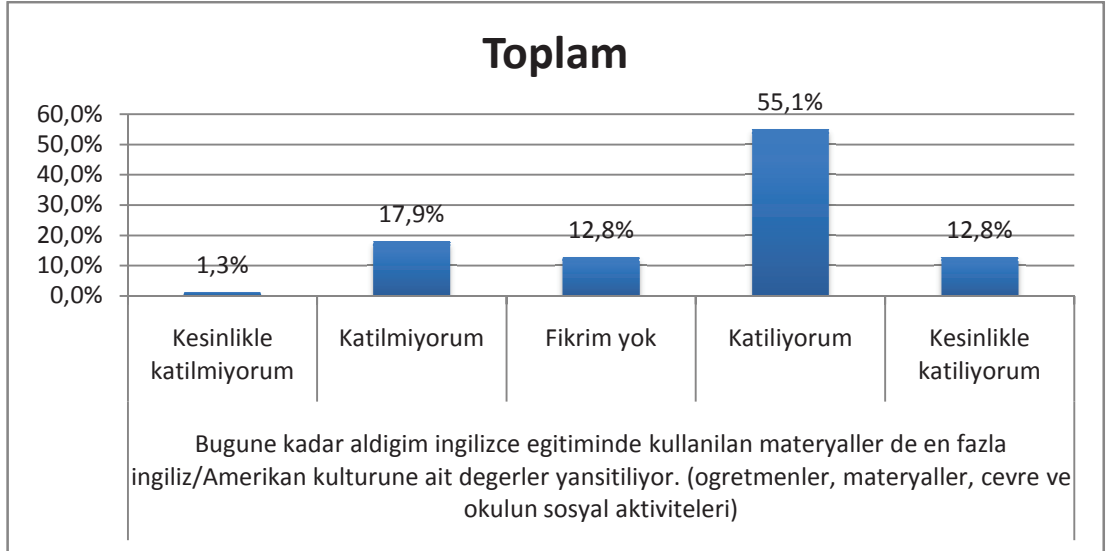
İngilizce eğitiminin ulusalcılığı yaygınlaştırdığı görüşüne ise öğretmen adaylarının genel olarak katılmadıkları görülmektedir.

Grafik 4-19:30 Numaralı yargının görsel sunumu

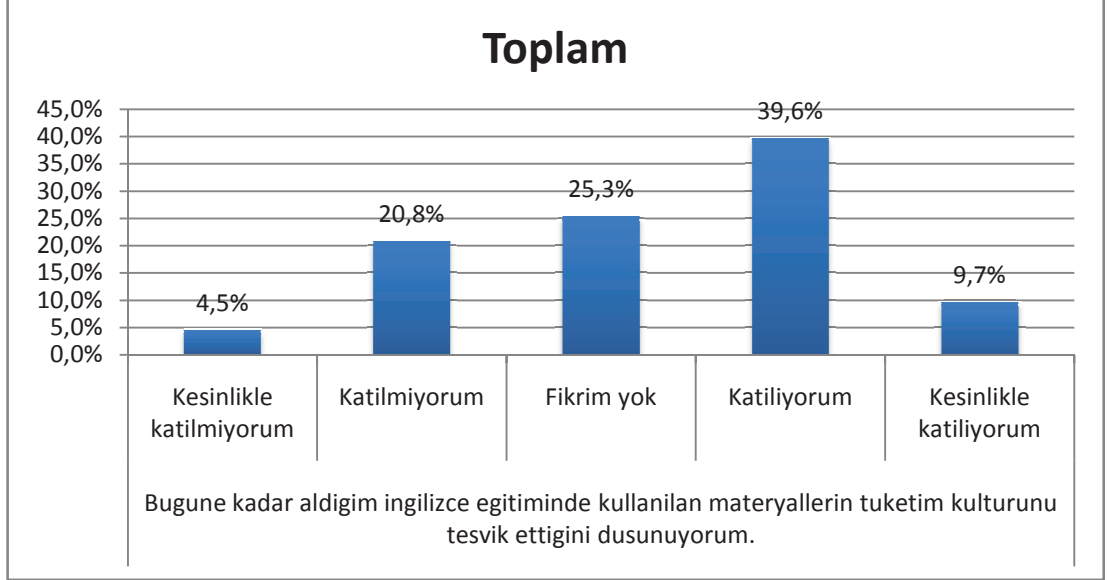
Bu soru hem heterojenleşmeyi hem de homojenleşmeyi ölçen bir sorudur. Ulusal hareketler kendi iç sistemlerinde ve sınırları içerisinde bir tek tipleşmeye neden olarak tek tipleşmeyi, uluslar arası iletişimde ise bir ulusun değer ve kültürünü ön plana çıkararak heterojenleşmeyi aynı anda gerçekleştirmektedirler.

Öğretmen adayları İngilizce eğitiminde kullandıkları materyallerin en fazla hedef dil kültürünü yansıttığı görüşünü savunmaktadırlar.

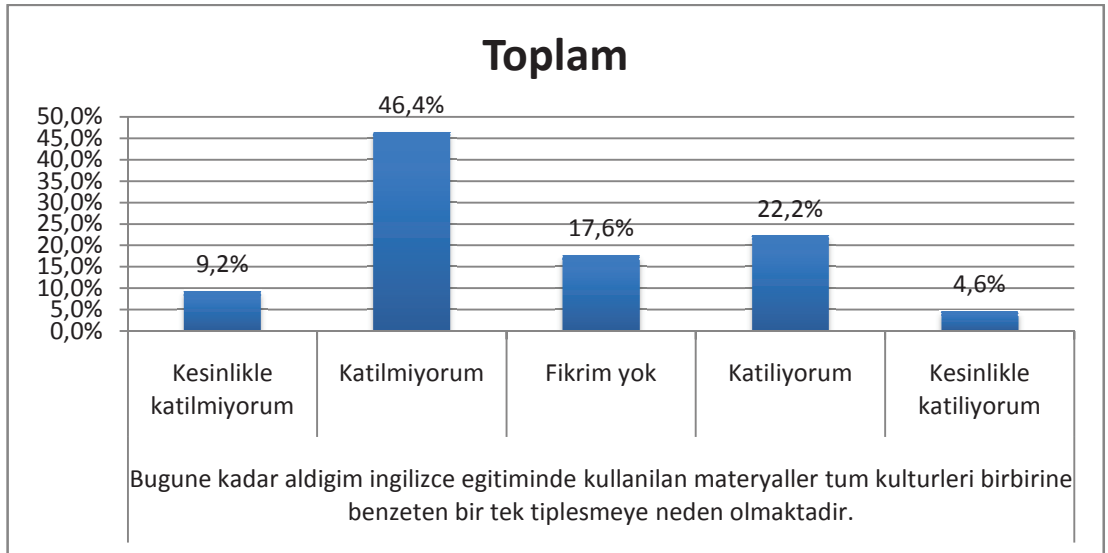
Grafik 4-20:33 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adayların çoğu kullandıkları İngilizce materyallerin tüketim kültürünü yaygınlaştırdığı düşüncesini taşımaktadırlar. Tüketim kültürünün yaygınlaşması ilgili literatür bölümünde homojenleşme parametrelerinin en önemlilerinden birisi olarak değerlendirilmiştir.

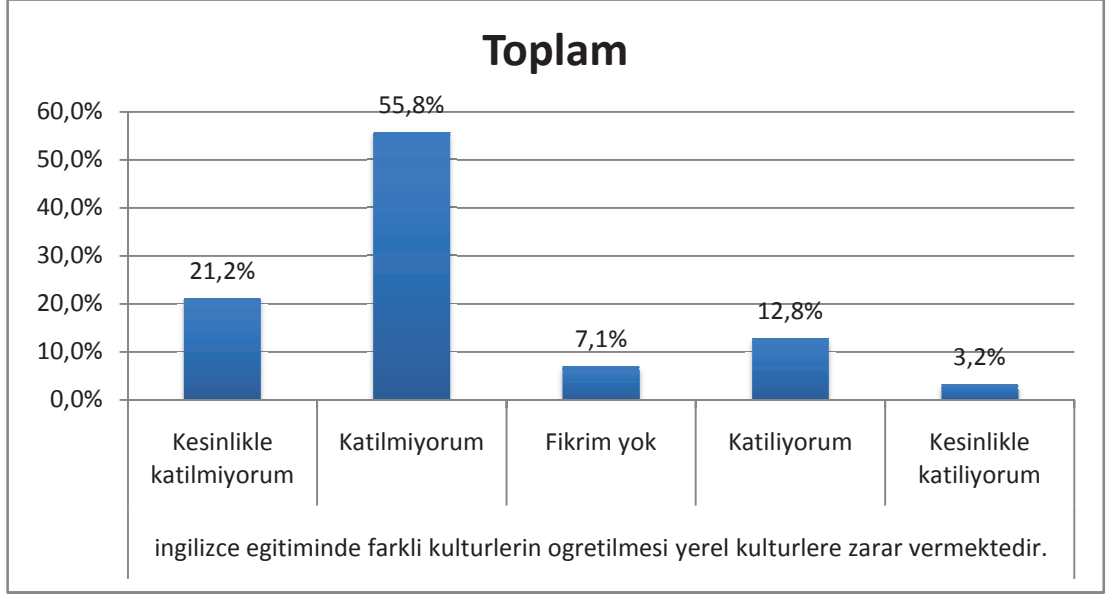
Grafik 4-21:35 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adayları kullandıkları materyallerin bir tek tipleşmeye neden olduğu görüşünü benimsememektedirler.

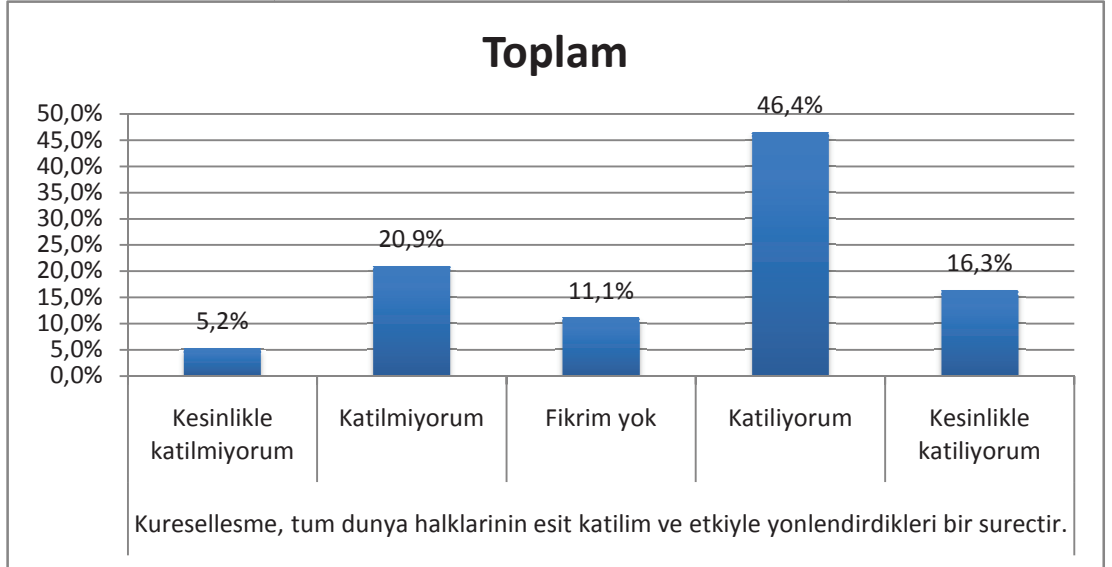
Grafik 4-22:40 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adaylarının ayrıca farklı kültürlerin ders materyallerinde yer almasının yerel kültürlere zarar verdiği düşüncesini de genel olarak benimsememişlerdir.

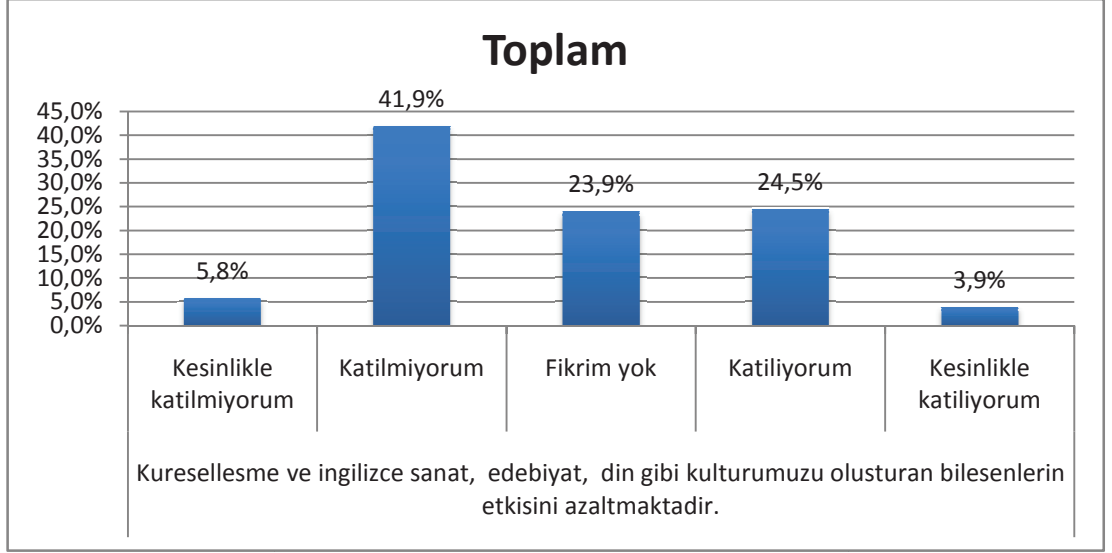
Grafik 4-23:41 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adayları küreselleşmenin tek merkezden mi yoksa çok merkezli bir şekilde mi yönetildiği sorusuna küreselleşmenin eşit temsil oranı sunduğu yönünde cevaplar vermişlerdir.

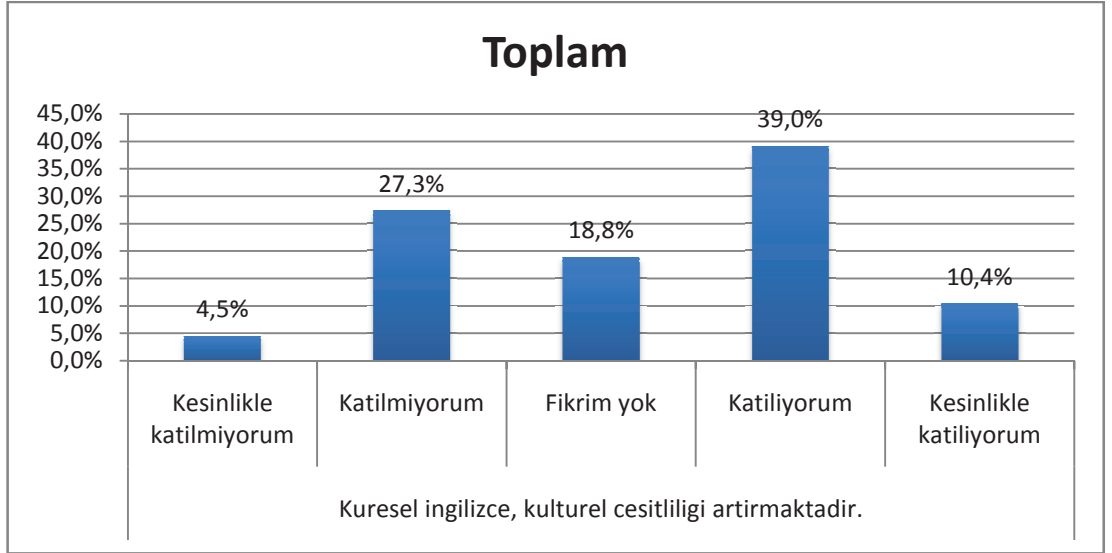
Grafik 4-24:44 Numaralı yargının görsel sunumu

Bununla beraber öğretmen adaylarının çoğu Küreselleşme ve İngilizcenin yaygınlaşmasının kültürümüze olumsuz etkisi olmadığı düşüncesindedir.

Grafik 4-25:49 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adaylarının çoğu Küresel İngilizcenin yaygınlaşmasıyla toplumların birbirine daha fazla benzediği görüşünü savunmaktadırlar.

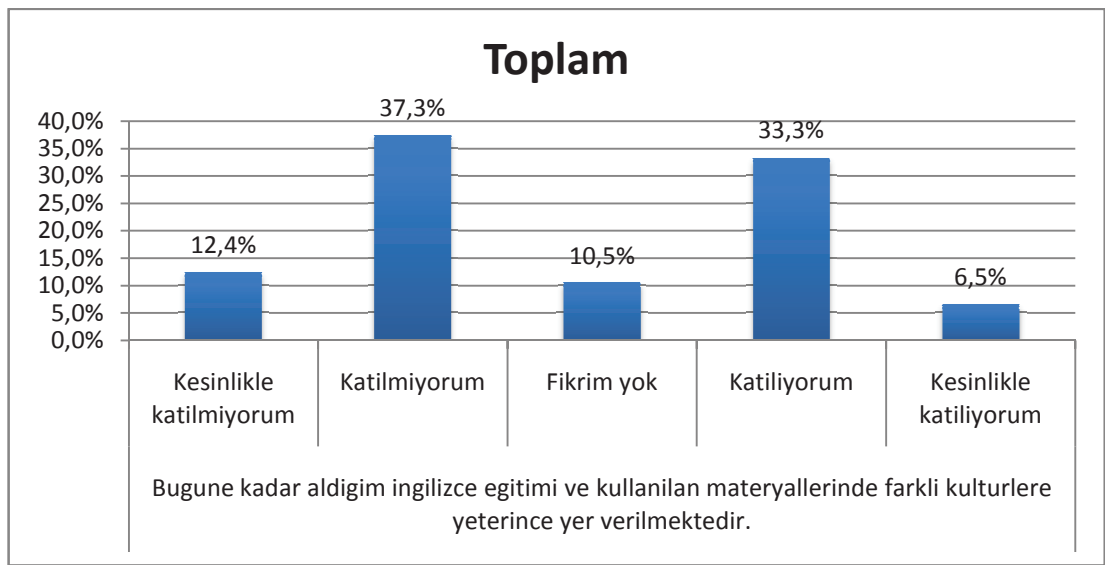

Grafik 4-26:51 Numaralı yargının görsel sunumu

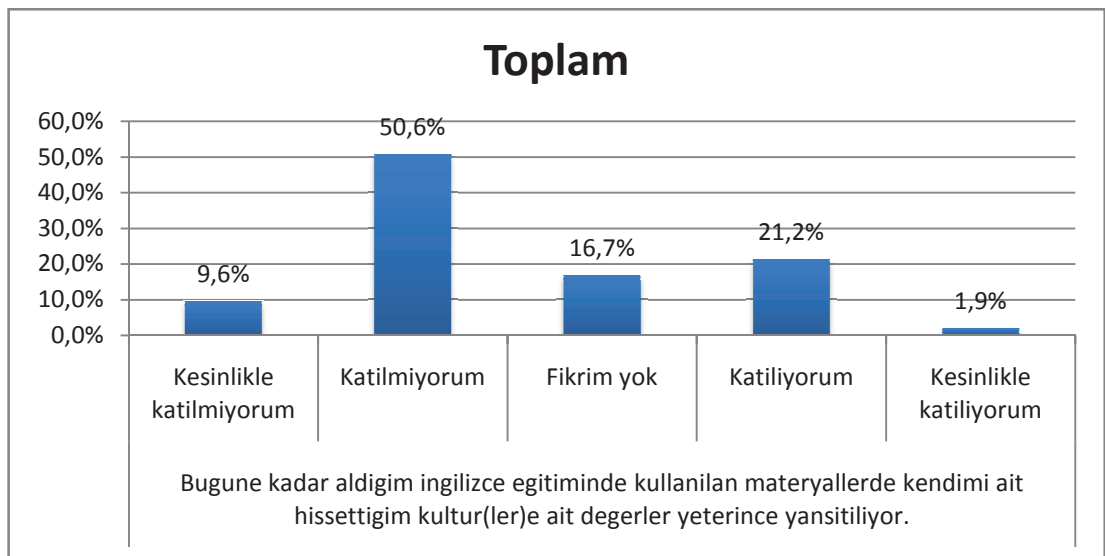
Çok Kültürlülük, Yerelleşme ve Heterojenleşme

Katılımcılara sorulan yargılardan bir kısmı Küresel İngilizcenin kültürel türdeşliği artırıp artırmadığı yönündedir. Bu bağlamda katılımcılara kültürel türdeşlik (heterojenleşme) parametrelerini ölçmesi amaçlanan sorular yöneltilmiştir. Bununla beraber tek tipleşmeyi ölçen sorulara verilen kimi cevaplar da heterojenleşme değerlendirmesi için anlamlı sonuçlar verebilir.

Öğretmen adaylarının % 49,5'i kullandıkları materyallerin farklı kültürleri yeterince yansıtmadığı düşüncesini paylaşmıştır.

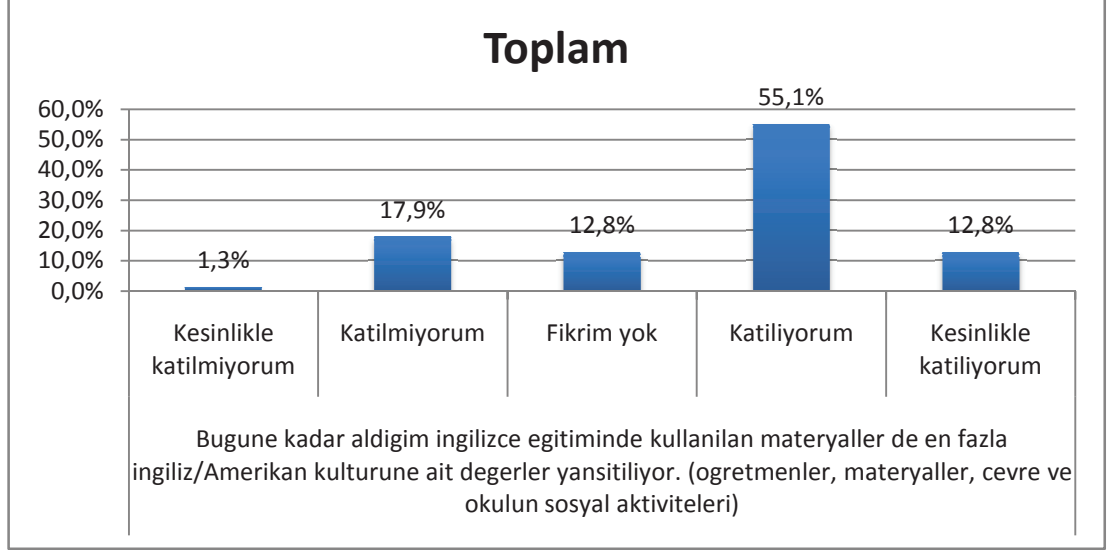

Grafik 4-27:31 Numaralı yargının görsel sunumu

Grafik 4-28:34 Numaralı yargının görsel sunumu

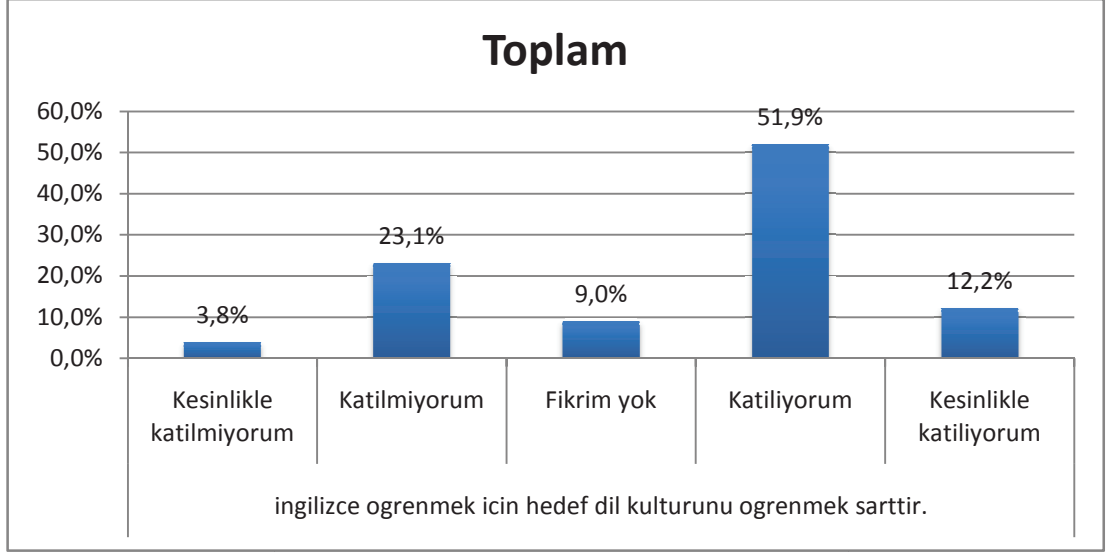
Katılımcıların %60'ı İngilizce eğitimleri süresince kullandıkları materyallerin kendilerini ait hissettikleri kültürleri yeterince yansıttığı görüşünü benimsemişlerdir. Ancak katılımcıların %67 gibi büyük oranı aynı zamanda kullanılan materyallerin genel olarak Amerikan/İngiliz değerleri yansıttığı görüşünü paylaşmaktadır.

Grafik 4-29:33 Numaralı yargının görsel sunumu

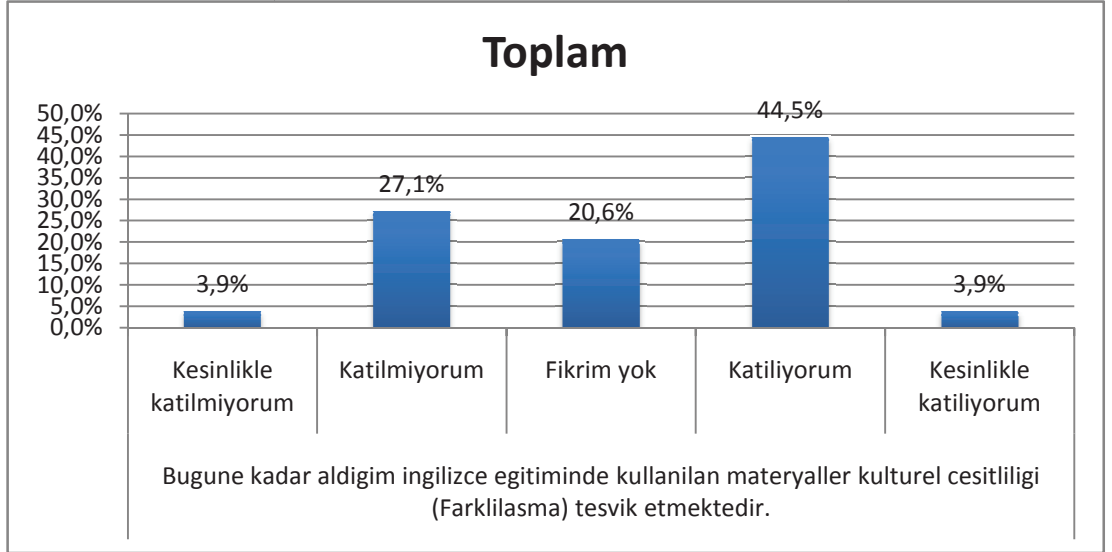
Bu üç yargıya verilen cevaplar başlangıçta çelişkili gibi görülse de katılımcıların bir dilin o dili konuşanların kültürü öğretilmeden ve yoğunluklu olarak içeriğe dâhil edilmeden öğrenilemeyeceğine yönelik görüşleri ile çelişkili görünmemektedir. Katılımcılar materyallerde kendi kültürlerinin temsil oranını yeterli görmekte beraber hedef dil kültürünün yoğunluğunu da doğal bir süreç olarak karşılamışlardır.

33 numaralı yargıya verilen cevaplar ile 31. Yargıya verilen cevapların oldukça büyük oransal tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

Grafik 4-30:31 Numaralı yargının görsel sunumu

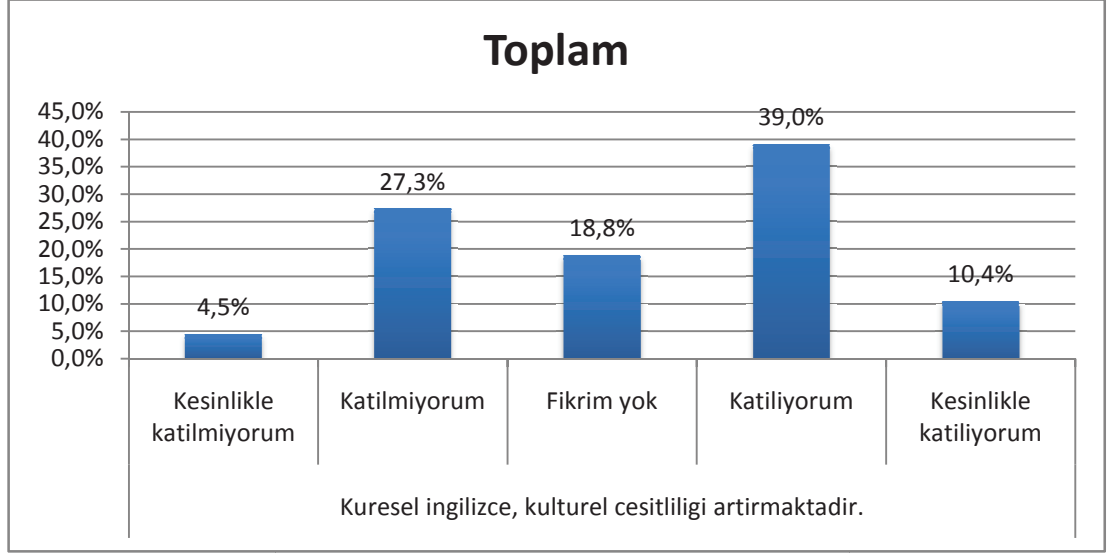
Öğretmen adayları genel olarak kullandıkları İngilizce materyallerin ilgili literatür bölümünde tartışılan ana konulardan kültürel çeşitlenmeye destek olduğunu düşünmektedir.

Grafik 4-31:38 Numaralı yargının görsel sunumu

Öğretmen adaylarından bu görüşe katılanların oranı % 48'e tekabül etmektedir. Hem yerelleşme hem de heterojenleşmeyi ölçmeyi amaçlayan sorulardan 39. Yargıya verilen cevaplarda 38. Yargı ile benzer oranlardadır.

Öğretmen adayları görüşlerine sunulan Küresel İngilizce kültürel çeşitliliği artırmaktadır sorusuna büyük oranda olumlu cevaplar vermişlerdir.

Grafik 4-32:50 Numaralı yargının görsel sunumu

Kültürel heterojenleşme ile ilgili sorulara verilen cevaplar genel olarak İngilizce öğretmen adaylarının İngilizcenin tekipleştirme değil heterojenleşme etkisi yarattığı yönünde görüş belirttiklerini göstermektedir.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Kültür ve yabancı dil ilişkisi özellikle küreselleşmenin etkisi ile beraber ülkeler arası akışkanlığın son derece artmış olması, televizyon, internet ve ulaşım imkânlarında devrim niteliğindeki değişimler nedeniyle insanların daha sık etkileşime girmesi ve kültür ürünlerinin yaygınlaşması gibi nedenlerle son yıllarda daha sık tartışılmaya ve araştırmalara konu olmaya başlamıştır. İngilizcenin küresel bir dil olarak yaygınlaşması ve onlarca ülkede öğretilen yabancı dil olması nedeniyle bu alanda yapılan çalışmaların pedagoji alanında büyük öneme sahip olduğu düşünülebilir. Dili öğrenenlerin hedef dil ve kültür ile ilgili ne düşündükleri, öğrenme süreçlerinin kimliklerine ve kültürlerine ne gibi etkilerinin bulunduğu, İngilizceye yükledikleri anlamlar ve bunların öğrenme/öğretme süreç ve yöntemleri üzerindeki etkileri daha başarılı ve sağlıklı bir yabancı dil eğitimi sisteminin oluşmasında büyük katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmada kimlik ve kültür bağlamında Küresel bir dil olarak İngilizce ve öğretmen adaylarının konuyla ilgili görüşleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul'daki başlıca devlet üniversitelerinden İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi Bölümü İngilizce öğretmen adaylarında uygulanan çok yönlü anket sonuçları katılımcıların çoğunun dil ile kültür arasında çok yoğun ve karşılıklı bir ilişkinin olduğu görüşünü benimsediğini göstermiştir. Dil ile kültürün ve kültür öğretiminin yakın ilişkisi bu araştırmanın teori bölümünde Graddol, 2007, s. 123; Kumaravadivelu, 2008, s. 115; Kramsch, 2010, s. 211; gibi uzmanların görüşlerine yer verilerek ayrıntılı olarak incelenmiştir. Katılımcılar araştırma bölümünde dil ile kültürün yakın ilişkisine yönelik teorik verileri doğrulamışlardır. Kimliklerin ve kültürlerin kalıcı olduğu; ulus, etnik kimlik ve coğrafi sınırlara göre sınırlandırılabilceği yönündeki klasik bakış açısının yerine öğretmen adaylarının kimlik ve kültürün sürekli değişim gösterdiğine ve somut sınırlarının olmadığı yönündeki post modern/özcü olmayan bakış açısını benimsedikleri görülmektedir. Holliday, (2004, s. 2) kültürün çoğu dil eserinde ve bir çok bağlamda özcü bir bakış açısıyla ele alındığı ve somut bir varlık olarak değerlendirildiği, oysa bunun kültür kavramını yeterince ve doğru olarak yansıtmadığını savunmaktadır. Kültürün basit ayrımlarla ve ulusal sınırlar, stereotipler gibi kalıplarla tanımlanmasını özcü yaklaşım olarak gören Holliday (2011, s. 7) bu konuda özcü yaklaşımın tamamen

reddedilmemesini ise Neo-Essentialism (Yeni Özcülük) olarak kabul etmektedir. Kramsch (2010, s. 205) kültür olarak tanımladığımız pek çok şeyin aslında sosyal kurgu olduğunu ve ben ve öteki algısı üretimi olduğunu savunmaktadır. Buna göre kültür algısı ulusal sınırlar ve kullanılan dilden etkilendiği gibi temelde bireyin kendisini nasıl bir kimlikle tanımladığı ile yakın ilişkilidir. Bu araştırmada öğrencilerin Sapir-Whorf(1956...) teorisinde tartışılan ve dilin bireylerin kimliğini ve düşüncesini neredeyse tamamen belirleyen bir etken olduğu görüşüne de mesafeli yaklaşmışlardır.

Çalışma kapsamında öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun İngilizceyi küresel topluma daha fazla katılım sağlamak, daha iyi bir temsil oranı elde etmek, küreselleşmenin sunduğu imkân ve fırsatlardan daha fazla faydalanmak, gibi amaçlarla öğrendikleri görülmektedir. Bu anlamıyla İngilizce bir anahtar ve araç olarak görülmektedir. İngilizcenin daha çok bir araç olarak görüldüğü, bilgiye ve refaha ulaşmak için bir anahtar olarak görüldüğü (Crystal, 2003,s. 130) bu çalışmalarda ilgili bölümlerde tartışılmıştır.

Araştırma sonucu öğretmen adaylarının Küresel İngilizcenin yayılmasını çok kültürlülük ve heterojenleşmenin yaygınlaşması için fırsat olarak gördüklerini göstermektedir. Araştırma öğretmen adaylarının küresel İngilizcenin yerelleşmeyi de güçlendirdiği görüşünde olduklarını göstermiştir. Bu sonuçlar Heterojenleşme ve yerelleşme bölümlerinde ele alınmış ve elde edilen sonuçlar Tomlinson (1991) (Hamel, 2005) Appraduai (2001) Conversi (2010) gib araştırmacıların heterojenleşme ile ilgili tahminlerine öğretmen adaylarının katıldığını göstermektedir.

Araştırmanın temel konularından birisi de İngilizcenin tek tipleşmeye neden olup olmadığıdır. Öğrencilerin ortalama olarak bir tek tipleşmenin varlığını kabullendikleri görülmektedir. Ancak öğretmen adaylarının, İngilizcenin yayılması ile beraber oluşan etkiyi olumsuz olarak görmedikleri ve bir fırsat olarak değerlendirdikleri gözlemlenmektedir. İngilizcenin Küreselleşme ile beraber dünya kültürlerini tek tipleştireceği, yerel zenginlikleri ve çeşitliliği zayıflatacağı iddiası bu araştırmanın homojenleşme ile ilgili bölümünde Stead (1902) Fukuyama (1992) Barber (1995) Ritzer (1983) gibi uzmanların görüşlerine yer verilerek incelenmiştir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının hem tek tipleşme hem de heterojenleşmenin yaşandığına dair

birbirine yakın görüşleri aynı zamanda alanda bu iki etkinin varlığına yönelik benzer ve eşit ağırlıklı henüz sonuçlanmamış tartışmayı da desekler niteliktedir.

Kültür, kimlik ve medeniyet gibi kavramlar son 20 yılda büyük ölçekli çatışmalar ve ittifakların oluşmasında oldukça önemli rol oynamıştır. Bu araştırma küreselleşme tartışmalarının en güncel tartışma konularından olan bu kavramların İngilizce eğitim süreçlerindeki önemini ve ilgili tartışmaları ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma dil, kültür ve kimlik ilişkisi; medeniyetler çatışması ve kültürlerarası iletişim gibi temel araştırma alanlarının bir parçasıdır. Araştırmanın farklı bağlamlarda gözlem ve mülakat yöntemleri ile de desteklenerek yapılması durumunda İngilizcenin son derece önemli bir yerinin olduğu ve politik olarak da dilin öğretimine büyük önem verildiği ülkemizde İngilizce öğrenen ve öğretenler için daha bilinçli bir eğitim süreci yürütülmesine katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

Acat, M. B. (2002)	<i>Türkiye’de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları</i> . Yayınlanmış Doktora Tezi, Osmangazi Üniversitesi
Anzaldua, G. (1987)	<i>Borderlands The New Mestiza</i> . San Fransisco: Aunt Lute Books
Akdemir, M. (t.y)	<i>Küreselleşme ve Kimlik Sorunu</i>
Apparaduai, A. (2001).	<i>Globalization and World Culture</i> International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences
Arnold, J. (2006)	<i>Some Social and Cultural Issues of English as The Global Language</i> . Swinburne University of Technology, Lilydale Campus Australia, Electronic Magazine of Multicultural Education, Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2014 http://www.eastern.edu/publications/emme/2006Spring/arnold.pdf
Arslantürk, Z. (2008)	Sosyal Bilimler için Araştırma Metod ve Teknikleri, Çamlıca Yay. İstanbul
Aydemir, E. (2013)	<i>Perceptions of State and Private University Language Preparatory Program Instructors Related to Integrating Target Culture in an EFL Classroom</i> , Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi
Barber, R B.(1995).	<i>Jihad vs. McWorld</i> , New York: Ballantine Books
Barişkan, C. (2010)	<i>Türkiye’de Hazırlanan İngilizce Ders Kitapları ile Uluslararası İngilizce Ders Kitapları Arasında Kültür Aktarımı Farkları</i> , Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Trakya Üniversitesi
Barnes, L. (2008 Mayıs)	<i>English as a global language: An African perspective</i> Department of Linguistics, University of South Africa, Language Matters
Bauman, Z. (1997)	Küreselleşme, (Çev.A.Yılmaz), Ayrıntı Yayınları,
Block, D. (2007)	<i>Second Language Identities</i> . Continuum International Publishing Group
Block, D. (2006)	Multilingual Identities in a Global City. Institute of Education, University of London
Bottomore, T. (2005)	Marksist Düşünce Sözlüğü, Sermaye, İletişim yay.
Bourdieu, P. (1986)	<i>Three Forms of Capital</i> Theory of Research for The Sociology Education, Greenword Press, 1986, 241-58 Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2014 http://econ.tau.ac.il/papers/publicf/Zeltzer1.pdf
Bourdieu, P. (1991)	<i>Language and Symbolic Power</i> , Polity Press
Brubaker, R. (2001)	<i>The Return of Assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany and the United States</i> . Ethnic and Racial Studies, Vol. 24 No.4
Calhoun, C. (2000)	<i>Bourdieu sosyolojisinin Ana Hatları</i> . Çeviren Güney Çeğin Craig Calhoun, The Blackwell Companion to Major Social Theorists,

Chomsky, N (1991).	<i>Language, Politics, and Composition</i> interviewed by Gary A. Olson and Lester Faigley Journal of Advanced Composition, Vol. 11, No. Erişim Tarihi 15 Nisan 2014 http://www.chomsky.info/interviews/1991----.htm
Choudhury, R. (2008)	<i>Examining Language Learning from a Critical Perspective Columbia University Teachers College, Columbia University, Working Papers in TESOL & Applied Linguistics, Vol.8</i>
Christensen, L, (2009)	<i>Teaching for Joy and Justice, Uncovering the Legacy of Language and Power. Erişim Tarihi 12 Şubat 2014</i> http://books.google.com.tr/books?id=3QCVouiZXIgc&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
Coluzzi, P. (Aralık 2011)	<i>Modernity and globalisation: is the presence of English and of cultural products in English a sign of linguistic and cultural imperialism?</i> Yayınlanmış Doktora Tezi, Journal of Multilingual and Multicultural Development, University of Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia
Conversi, D. (2010)	<i>The Limits of Cultural Globalisation?</i> Journal of Critical Globalisation Studies, Issue 3
Crystal, D. (2003)	<i>English as a Global Language, New York, Cambridge Press</i>
Çelebi, D. (2006)	<i>Türkiye Anadil Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi.</i> Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi
David B, (t.y.)	<i>Language Education and Globalization</i>
Deutscher, G. (2010)	<i>Through the Language Glass Why the World Looks Different in Other Languages.</i> New York: Metropolitan Books
Dombii, J. (2011)	<i>English as a Lingua Franca in Intercultural Communication.</i> Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series IV: Philology and Cultural Studies, Vol. 4 (53) No.1
Demircan, Ö. (1988)	<i>Türkiye’de Yabancı Dil.</i> İstanbul: Remzi Kitabevi: 1988
Demirkıran, C. (2008)	<i>Yabancı Dil Öğreniminin Bireylerin Sosyal Yaşamına Etkisi: Isparta’da Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma,</i> Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Delanty, G. (2006)	The cosmopolitan imagination: critical cosmopolitanism and social theory, The British Journal of Sociology, 2006. Volume 57 Issue 1
Deshmukh, R. (t.y)	<i>Shibboleth.</i> Great Plains Network & Kansas State University
Durdu, B. (2009)	Türkiye’de Küreselleşmenin Siyasal-Kültürel Etkileri Çok kültürcülük-Ulusal Kültür (Ege-Muğla Üniversitesi Örneği). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi
Emiroğlu. R. (2006)	<i>Ekonomi Sözlüğü,</i> Bilim ve Sanat, 2006, s. 242
Enrique, E. R. (2005)	<i>Language Empires, Linguistic Imperialism, and the Future of Global Languages</i> Hamel Universidad Autónoma Metropolitana México,
Etzioni, A. (2008)	<i>A Global, Community Building Language?</i> The George Washington

	University
Evci, H. (2010)	International English Teachers' Perceptions of English as an International Language, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi
Fairclough, N. (1998)	<i>Critical discourse analysis: the critical study of language. London: Longman.</i>
Fairclough, N. (2001)	<i>Language and power. London: Longman</i>
Fukuyama, F. (1992)	<i>The End of History and The Last Man, New York, Macmillan</i>
Gee, J. P. (1999)	<i>An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method, New York, London: Routledge.</i>
Graddol, D. (2007)	<i>English Next, The British Council</i>
Graddol, D. (2000)	<i>The Future of English, The British Council</i>
Guilani, M. A. e Subakir, M.(2012 Mayıs)	<i>Culture-Integrated Teaching for the "Enhancement of EFL Learner Tolerance. Asian Social Science Vol. 8,No. 6;</i>
Hadley, G. (2006)	<i>ELT and The New World Order: Nation Building or Neocolonial Reconstruction: Issues in Political Discourse Analysis, Volume 1, Issue 1, pp. 23-Nova Science Publishers, Inc. Niigata University of International and Information Studies, Niigata, Japan</i>
Harvey, Sharon (2003).	<i>Critical Perspectives on Language(s). Auckland University of Technology, Journal of Sociolinguistics, 7/2, 2003: 246-259</i>
Haznedar, Belma (Kasım 2010)	<i>International Conference on New Trends in Education and Their Implications. Antalya: Turkey Boğaziçi üniversitesi</i>
Heinrich, C. D. (Şubat 2009)	<i>Language, Globalization, and the Triumph of popular Demand: The Discourse of Populism in American Prestige, Press Coverage of the Global Hegemony of English. University of Denver</i>
Holliday, A. (2011)	<i>Intercultural Communication and Ideology. Sage Publications, London</i>
Holliday, A. Martin, H. John, K. (2004)	<i>Inter-Cultural Communication, an Advanced Resource Book. Routledge, New York</i>
Hopson, R. (2010, Ağustos)	<i>The Problem of the Language Line: Cultural and social reproduction of hegemonic linguistic structures for learners of African descent in the USA. Duquesne University</i>
Huntington, S. (2008)	<i>Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması, Okuyan Yay, İstanbul. (Mehmet Turan, Çev)</i>
İslamoğlu, A. H. (2003)	Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Betaş
Işık, A. (2008 Ekim)	<i>Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlışlar Nereden Kaynaklanıyor? Journal of Language and Linguistic Studies Vol.4, No.</i>
J. Boli ve F. J. Lechner, (2001).	<i>Globalization and World Culture, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences</i>
Kinginger, C, (2003).	<i>Álice Doesn't Live Here Anymore: Foreign Language Learning and Identity Reconstruction Bilingual Education and Bilingualism. Hornberger, University of Pennsylvania, Philadelphia: Library of</i>

	Congress
Kapu, Hüsnü. (2008)	<i>Sosyal Sermaye ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini Geliştirme Gücü</i> . İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 2008 Sayı: 1 s. 260
Karasar, N. (2006)	Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara, Nobel,
Kartal B. (2012)	Küreselleşmenin Ulusal Kültür ve Kimlik Üzerindeki Etkileri, Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Kavcar, Cahit. (1996)	<i>Türkçe Eğitimi ve Sorunlar</i> . A.Ü. TÖMER Dil Dergisi, sayı10,
Kayman, Martin A. (2004)	<i>The state of English as a global language: communicating culture</i>
Kayman, Martin A. (2004)	<i>The state of English as a global language: communicating culture</i> . Textual Practice 18
Kachru, Braj B. Ve Praya, Tin W. (2005)	<i>Asian Englishes Beyond the Canon</i> . Hong Kong: University Press
Kehoe, Monika.	<i>A Global Concern</i> . TESOL
Khosravi, M. ve Polyzou, A. (2008)	<i>Language policy and ideology in the United States: A critical analysis of 'English Only' discourse</i> , Lancaster University Postgraduate Conference in Linguistics & Language Teaching, Vol. 2:
King, A D. (1997)	<i>Culture, Globalization and The World System, Contemporary Conditions for The Representation of identity</i> . Minneapolis: University of Minnesota
Kobayashi, Y. (2009 Haziran)	<i>Discriminatory attitudes toward intercultural communication in domestic and overseas contexts</i> Springer Science, Business Media B.V.
Kong, C. J (2012 Nisan).	<i>Connecting English Language Learning and Academic Performance: A Prediction Study</i> . American Educational Research Association. British Columbia
Kontra, M. ve Phillipson, R. (1999)	<i>Language: A Right and a Resource Approaching Linguistic Human Rights</i> . Central European University Press,
Kovacevic, N. (2004).	<i>Linguistic imperialism revisited: English in recent Yugoslav diasporic Experience</i> . World Englishes, Vol. 23, No. 2,
Kramsch, C. J (2010)	<i>Context and Culture in Language Teaching</i> , New York: Oxford University Press.
Kresge, D. J. (2008 Bahar).	<i>Missionary English Teaching: The English Language, Western Culture, and Christianity</i> , Honors Program Liberty University
Kumaravadivelu, B. (2008)	<i>Cultural Globalization and Language Education</i> . Yale University
Lawson, A. J.(2008 Mayıs).	<i>The Role of English as an International Language: Neutral, Imperialist or Democratic?</i> Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezi The University of Birmingham,
Le H, P. (Ağustos 2012)	English as an international language: international student and identity formation. Language and Intercultural Communication Vol.

	9, No. 3, Faculty of Education, Monash University, Australia
Lorenzen, M. (2007Ağustos)	<i>Creative Encounters in the Film Industry: Content, Cost, Chance, and Collection.</i> European Audiovisual Observatory
Lippmann, W.(1921)	<i>Public Opinion</i> , 1998, Transaction Publishers New Brunswick (U.S.A.)
Lund, R. (2006):	<i>Questions of Culture and Context in English Language Textbooks. A study of Textbooks for the Teaching of English in Norway,</i> Tamamlanmış Doktora Tezi, Bergen University,
Maalouf, A.(2000)	<i>Ölümcül Kimlikler.</i> (A. Bora, Çev.) YKY Yay.
Mader, J. (T.y)	<i>Culture is a Verb, The Training and Testing of Intercultural Communication Competence</i>
Modiano, M. (2001)	<i>Ideology and the ELT</i> International Journal of Applied Linguistics. Vol. 11, No. 2, 159
Modiano, M.(2001 Ocak)	<i>Linguistic imperialism, cultural integrity, and EIL.</i> ELT Journal: Oxford University Press / UK ELT Journal Volume 55/4
Mollin, S. (2006)	<i>English as a Lingua Franca: A New Variety in the New Expanding Circle?</i> Universität Heidelberg
Mülhauser, P. (2003)	<i>Language endangerment and language revival.</i> University of Adelaide, Journal of Sociolinguistics
Norton, B. (1997, Sonbahar)	<i>Language, Identity, and the Ownership of English.</i> TESOL Quarterly, Vol. 31, No. 40, ss. 409-429
Norton, B. (2006)	<i>Identity as a sociocultural construct in second language research.</i> University of British Columbia K. Cadman & K. O'Regan (Eds.), TESOL in Context[Special Issue], 22-33.
Oldenziel, R. (2007).	<i>Is Globalization a code Word For americanization?</i> Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis 4 nr. 3, pp. 84-106
Oral, Y. (2003).	<i>Reflections of Global English In Turkey (An Intercultural Approach and A Critical Approach,</i> Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi,
Özdemir, E. A. (2005)	British Imperialism and English Language, Yayınlanmış Y. Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi
Özdemir, E. A. (2006 Haziran)	<i>Türkiye'de İngilizce Öğreniminin Yaygınlaşmasının Nedenleri.</i> Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı1.
Önalın, O. (2004)	<i>ELF Teacher's Perceptions of the place of the culture in ELT,</i> Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ
Özkan, M. (2009).	<i>İnsan İletişim ve Dil</i> (4. Baskı).İstanbul: Filiz Kitapevi.
Parry K, (2011 Aralık)	<i>Not just Linguistic Imperialism.</i> Department of English, Hunter College, City University of New York, USA,
Pavlenko, A. ve Blackledge, A. (2003)	<i>Negotiation of Identities in Multilingual Contexts</i> University of Pennsylvania, Philadelphia, USA,

Pennycook, A. (1998)	<i>ELT and Collonialism</i> , The University of Technology Sydney, Australia T. Y
Pennycook, A. (1998)	<i>English and The Discourses of Colonialism</i> . London and New York: Routledge
Pilard, G.	<i>Bilingual Lexicography. English, lingua franca, cultural imperialism and dictionaries</i> . Edinburgh: Chambers Harrap
Philipson, R. (1992)	<i>Linguistic İmperialism</i> . Oxford
Philipson, R. (2008)	<i>Lingua franca or lingua frankensteinia? English in European integration and globalisation</i> World Englishes, Vol. 27, No. 2, pp. 250–267
Raymond, W. (1992).	<i>Culture and Society</i> . New York: Anchor.
Ritzer, G. (1983)	<i>The McDonaldization of Society</i> . Journal of American Culture, V.6, No: 1,
Said, E. (1977)	<i>Orientalism</i> . Penguin, London
Saez, F. (2002).	<i>Towards Interculturally Thought Language Teaching: Argumentative Discourse</i> . Spain: Univeristy of Granada.
Sarıbay. A.Y.	“Kültürel Bir Olgu Olarak Globalleşme”
Schumann, J.. H. (1986).	<i>Research on the Acculturation Model for second Language Acqisition</i> . The University of California at Los Angeles, U.S.A, 1986, Journal of Multilingual and Multicultural Development, Vol, 7, No.5
Seidlhofer, B. (2001)	<i>Closing a conceptual gap: the case for a description of English as a lingua franca</i> . International Journal of Applied Linguistics University of Vienna Vol. 11, No. 2,
Seyidoğlu, H. (2003)	<i>Bilimsel Araştırma ve Yazma</i> , 2003, İstanbul
Schiller, H.I. (1991)	<i>The Corporate Takeover of Public Expression</i> . Oxford University Press, New York.
Shomoossi, N. ve Marzban, A.(Nisan 2010)	<i>Dominance of Americanization in a Translation Task: A Pilot Study in the Iranian University Training</i> . Journal of Language and Linguistic Studies Vol.6, No.1
Short, J. R. ve Boniche, A.(2010 Mart).	<i>Cultural Globalization, Global English, and Geography</i> Journals
Stead, W. T. (1902)	<i>The Americanisation of the world</i> , , Rewiew of the Reviews: Londra
Steger, B. M. (2004)	<i>Küresellşeme</i> , (Abdullah Ersoy, Çev.) Dost Yay. Ankara
Smith, A. D. (2008).	<i>The Cultural Foundations of Nations Hierarchy, Covenant, and Republic</i> . Blackwell Publishing
Smith, A. D. (1991).	<i>National Identity</i> . London: Penguin Books
Spencer, P. ve Wollman, H. (2002)	<i>Nationalism a Critical Introduction</i> , Sage: London,
Special Survey on Languages, (2000 Aralık)	<i>Eurobarometer 54</i> ,

Sullivan, A. (2002)	<i>Bourdieu And Education: How Useful is Bourdieu's Theory for Researchers?</i> The Netherlands Journal of Social Sciences - Volume 38 - no. 2
Talas. M. ve Kaya, Y. (2007).	<i>Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları TÜBAR-XXII-/2007-Güz/ 157</i>
Thiong'o, N.	<i>Decolonising the Mind The Politics of Language in African Literature.</i> Zimbabwe Publishing House
Thomas, F. (2003)	The World is Flat: A Brief History of The Twenty-first Century. New York, Picador
Tomlinson, J. (2002).	<i>The Media are American</i> , London: Constable.
Tomlinson, John. (2003).	<i>Globalization and Cultural Identity</i> , s. 5
Tonkin, H. (2004 Temmuz)	<i>Language Equality in International Relations</i> , 89th World Congress of Esperanto and the 3rd Nitobe Symposium Beijing, A Language ready for international use
Troike, M. S.(1978).	<i>A Guide to Culture in the Classroom.</i> National Clearinghouse for Bilingual Education.
Tupas, T. R.	<i>Global Politics and the Englishes of the World.</i> Singapore: National University
Uysal, Hacer. Hacer. P. Lia, D.	<i>English Language Spread in Local Contexts: Turkey, Latvia and France</i>
Ungan, S. (Ağustos 2006).	<i>Avrupa Birliğinin Dil Öğretimine Karşı Tutumu ve Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi.</i> Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi sayı 15
Üzüm, B. (2007)	Analysis of Turkish Learners' Attitudes Towards English Language and English Speaking Societies, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ
Virkkula, T. ve Nikula, T.(2010)	<i>Identity construction in ELF contexts: a case study of Finnish engineering students working in Germany.</i> International Journal of Applied Linguistics Vol. 20 No. 2
Waugh, Linda R. (2010 Haziran).	<i>Power and Prejudice: Their Effects on The Co-Construction of Linguistic and National Identities.</i> University of Arizona, Arizona: Tucson
Wallace, C. (2003)	<i>Critical Reading in Language Education.</i> Palgrave Macmillan: New York
Weber, J. M.	<i>An Investigation of Cultural Assimilation and Its Impact on Consumption Behaviors</i> , Barry University: AT&T Media Services
Walzer. M.	<i>The New Tribalism, The Nationalism Reader</i> , New Jersey: Humanities Press,
Yarç, S. (2011)	<i>Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı.</i> Akademik İncelemeler Dergisi Cilt:6 Sayı:1 2011

EK

ANKET

Değerli Öğretmen Adayları:

Bu anket “Küresel Bir Dil Olarak İngilizcenin Kültürlere Etkileri” konusunda İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitim bölümünde eğitimini sürdürmekte olan öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Lütfen formlarda isim belirtmeyiniz.

İlginiz ve işbirliğinizden dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Abdulkadir Şen
(13036)

İstanbul Ün. Eğitim Fak Tel: (0212) 440 00 00 Dahili

İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Email:abdulkadir@hotmail.com.tr

Cinsiyet:

Bayan ()

Bay ()

Yaş:

a) 18-21

b) 22-25

c) 26 ve üstü

Mezun Olduğunuz Lise:

.....

Doğum Yeriniz:.....

Hiç Yurt Dışında kaldınız mı?

a) Hayır

b) Evet

Yurt dışında kaldıysanız ne kadar süre kaldınız?

a) 6 Aydan az
3 yıl üstü

b) 6 ay 1 yıl

c) 1-3 yıl

d)

Yurt dışında kaldıysanız hangi ülkelerde

kaldınız?.....

Bu bölümde Küresei bir dil olarak İngilizce'nin genel olarak kültürlere ve kimliklere etkisi konularında görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen kendi düşünceleriniz doğrultusunda; **1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**, seçeneklerinden birini (X)işareti ile işaretleyiniz.

SORULAR	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum.
Dil ve kültür birbirinden ayrılamaz.					
Dil bir kültür taşıyıcısıdır.					
Bireyin konuştuğu dil dünyada gelişen sosyal, siyasal ve kültürel olgulara bakışın etkiler.					
Bir dil tek bir kültürü yansıtır.					
Dil yalnızca iletişim için kullanılan bir araçtır.					
Bir dil demek bir yaşam biçimidemektir.					
Dil kullanılan bağlama göre anlamı ve işlevi değişen bir araçtır.					
Bir insan kendisini aynı anda farklı kültürlere ait hissedebilir.					
Kültür, ulusal sınırlar, dil ve millet olmadan düşünülemez.					
Kültür zamanla değişebilir.					
Aynı ülkede yaşayan insanlar aynı kültürü paylaşırlar.					
Kültürler etkileşimlerle sürekli değişir.					
Kültür; yaşadığımız sosyal ortama göre değişiklik gösterip şekillenen bir sosyal kurgudur.					

(sosyal yaşamın ürettiği bir olgudur)					
İnsanların kültürel kimliği sabittir. (dinamik-statik ayrımı)					
Dil bizim kültürel kimliğimizi şekillendirir.					
Aldığım İngilizce eğitimi kültürel kimliğimde değişimlere neden olmaktadır.					
İngilizce öğrenmek kişiyi kültürel olarak değiştirir.					
Kültür ulusal sınırların ötesinde unsurlar barındırır da temelde ulusaldır.					
İngilizce konuşan kişilerin kültürel davranışlarını yaşamıma aktarmak isterim.					
İngilizcenin ülkemizde ve dünyada yaygınlaşması zamanla İngiliz-Amerikan yaşama biçimi ve dünya görüşünün yaygınlaşmasına neden olmaktadır.					
İngilizce öğretimi politik amaçlar için kullanılmaktadır.					

SORULAR	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum.
İngiliz dili birçok yerel kültürü dünyaya tanıtmaya yardımcıdır.					
Ülkemizde İngilizce bilenlerin artması dünyada Türkiye kültürünün etkisini artıracaktır					
İngilizcenin etkisinin ülkemizde artması Türkiye kültüründe olumsuz etkiye neden olmaktadır.					
İngilizce bugün yalnız bir ulusun dili olmaktan öte, bir dünya dilidir.					
İngilizce eğitimi sadece Batı tarzı yaşam biçimlerini (ev, dekorasyon, giyim,					

ilişkiler) öne çıkarmaktadır.					
İngilizce eğitimi sırasında Liberal Demokrasi ve Kapitalizm ideal siyasal modeller olarak sunulmaktadır.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller <i>popüler kültürü (küreseleşme ile yaygınlaşan, kültür endüstrisinin ürettiği kültür)</i> yaygınlaştırmaktadır.					
İngilizcenin yaygınlaşması medyanın tüm dünyada tek bir dünya görüşünü ve yaşam biçimini yaygınlaştırmasına neden olmaktadır.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller -coğrafi sınırlara, ırk ve dile göre şekillenen politik birlik- anlamına gelen ulusalcılığı yaygınlaştırmaktadır.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitimi ve kullanılan materyallerinde farklı kültürlere yeterince yer verilmektedir.					
İngilizce öğrenmek için hedef dil kültürünü öğrenmek şarttır.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller de en fazla İngiliz/Amerikan kültürüne ait değerler yansıtıyor. (Öğretmenler, materyaller, çevre ve okulun sosyal aktiviteleri)					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde kendimi ait hissettiğim kültür(ler)e ait değerler yeterince yansıtıyor.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerin tüketim kültürünü teşvik ettiğini düşünüyorum.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde Doğu medeniyeti Batı'ya göre geri ve ilkel olarak gösterilmektedir.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyallerde açık bir Doğu medeniyetleri -Batı medeniyetleri karşıtlığı sunulmamaktadır.					

Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller kültürel çeşitliliği (Farklılaşma) teşvik etmektedir.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller yerel değerlerin, kültür ve geleneklerin yaygınlaşmasını teşvik etmektedir.					
Bugüne kadar aldığım İngilizce eğitiminde kullanılan materyaller tüm kültürleri birbirine benzeten bir tek tipleşmeye neden olmaktadır.					

SORULAR	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum.
İngilizce eğitiminde farklı kültürlerin öğretilmesi yerel kültürlere zarar vermektedir.					
İngilizce öğretiminde sadece standart İngilizce (Amerika/İngiliz) öğretilmelidir.					
İngilizce öğretiminde hem standart hem de standart olmayan İngilizce(ler) öğretilmelidir.					
Küreselleşme, tüm dünya halklarının eşit katılım ve etkiyle yönlendirdikleri bir süreçtir.					
Küreselleşme, kültürel çeşitliliğin artmasını sağlamaktadır.					
Küreselleşme, yerel kültürleri daha da güçlendirmektedir.					
Küreselleşme ile beraber kültürel zenginlikler azalmaktadır.					
Küresel dünyada medya tek merkezden yönetilmektedir.					
Küreselleşme ve İngilizce sanat, edebiyat, din gibi kültürümüzü oluşturan bileşenlerin etkisini azaltmaktadır.					
Küresel İngilizce, kültürel çeşitliliği artırmaktadır.					
Küresel İngilizcenin yaygınlaşması toplumları daha fazla birbirine benzetmektedir.					

Küreselleşmenin etkisi arttıkça yerel dillerimiz ve kültürlerimiz kaybolmaktadır.					
---	--	--	--	--	--

İngilizce sizin için ne anlam ifade eder?

SORULAR	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum.
İngilizce öğrenmek bana iş arayışında avantajlar sunar.					
İngilizce öğrenmek insanların bana olan saygısını artırır					
İngilizce beni küresel toplumun bir üyesi yapar.					
İngilizce beni daha eğitilmiş yapar.					
İngilizce öğrenmek kültürümü küresel alanda daha iyi temsil etmemi sağlar.					
İngilizce bana sosyal yaşamımda üstün bir konum verir.					
İngilizce beni sosyal ilişkilerde daha özgüvenli kılar.					

Diğer.....

Küreselleşme sizin için ne anlam ifade eder?

SORULAR	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum.
Ulus devletlerin yok oluşu					
Sınırların kalkmasıyla küresel kültürün ortaya çıkması					
Sınırların kalkmasıyla kültürlerin sömürülmesi					
İletişim teknolojisindeki gelişmeler					
Çok kültürlülük					
Kültürlerin giderek çeşitlenmesi					
Kültürlerin giderek birbirine benzemesi					
Farklı kültürlerin giderek yok olması					
Zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurumun giderek büyümesi					
Manevi değerlerin giderek yok olması ve geleneklerden uzaklaşılması					
Yerel kültürlerin kendisini küresel arenada daha iyi temsil etmesi					
Amerikan değerlerinin ve yaşam biçiminin dünyaya yayılması.					
Dünya vatandaşlığı					
Tüm dünyaya rahatlıkla ulaşabilmeyi sağlaması					
Yaşam standartlarını yükseltmesi					
Teknolojinin gelişmesine olanak sağlaması					
Ülkelerin ekonomik olarak birbirine bağımlı hale gelmesi					

Diğer.....

İngiliz Dili Eğitimi sırasında kültür konularının da öğretilmesinin etkileri konusundaki görüşünüz nedir?

- a) **Faydalı buluyorum**
- b) **Zararlı buluyorum**
- c) **Ne faydalı ne zararlı buluyorum**

Faydalı buluyorsanız nedenlerini işaretleyiniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

- a) Diğer kültürlere saygılı olmayı sağlar.
 - b) Genel bilgi seviyesini artırır.
 - c) Daha iyi iletişim becerisi edinmeyi sağlar.
 - d) Dili öğrenme ve öğretme sürecini daha ilgi çekici hale getirir.
 - e) Diğer.....
-

Zararlı buluyorsanız nedenlerini işaretleyiniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

- a) Öğrencilerin kendi kültürüne yabancılaşma duymasına neden olur.
 - b) Amerikan/İngiliz kültürüne aşırı sempati oluşmasına neden olur.
 - c) Kültürel asimilasyona neden olur.
 - d) Çok fazla kültür içeriği dersi sıkıcı hale getirir.
 - e) Diğer.....
-

ÖZGEÇMİŞ

15-06-1985 tarihinde Van'da doğdum. İlkokulu Milli Eğitim İlkokulunda okudum. 1996 yılında ilkokuldan mezun oldum ve aynı yıl Mimar Sinan İlköğretim Okulunda Ortaokula başladım. 1999 yılında Van Atatürk Lisesi Süper Lise bölümüne kayıt yaptırdım. 4 Yıllık lise eğitimimin ardından girdiğim ilk ÖSS/YDS sınavında Gaziantep Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. 2006 Yılında üniversitede Pedagojik Formasyon aldım. 2008 yılında Gaziantep üniversitesinden mezun oldum. Aynı yıl girdiğim ÖSS sınavında İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. Bir yıl hazırlık okudum. 2010 yılında Muş Alparslan Üniversitesinde Araştırma görevlisi olarak görevlendirildim. 2011 tarihinde İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi Bölümüne 39 madde ile Yüksek Lisans yapmak üzere görevlendirildim. Şu an Muş Alparslan Üniversitesine bağlı olarak İstanbul Üniversitesinde İngiliz Dili Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım.

Abdulkadir Şen